orhan kemal

SOKAKLARIN ÇOCUĞU

orhan kemal
SOKAKLARIN ÇOCUĞU

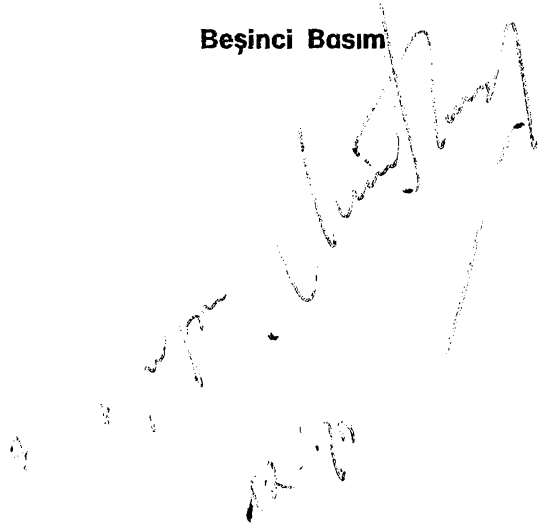
SOKAKLARIN ÇOCUĞU

Sokakların Çocuğu, Orhan Kemal / 5. basım, 1980 Ekim / Kapak Baskısı, Yılmaz Matbaacılık / Dizgi-Baskı, Yaylacık Matbaası / Cilt, Deniz Mücellithanesi / Kitabı Hazırlayan, Metin Aldemir / Kitabı Yayımlayan, Kemal Karatekin, Tekin Yayınevi, Ankara Cad. No. 51 - İst. Tel. : 27 69 69

ORHAN KEMAL

SOKAKLARIN ÇOCUĞU

Beşinci Basım

TEKİN YAYINEVİ

I

Uyandı.

Pencerenin hafifçe aydınlanmış beyaz perdesine baktı. Gözleri hâlâ yanıyordu uykusuzluktan. Bütün gece uyku tutmamıştı. Bütün gece! Bu büyük, bu kocaman dünyada yapayalnızdı şimdi. Belki yapayalnız değil, ama neye yarar? Onu anlayan, anlattıklarını onunla paylaşan... «Kimse yok!» diyecekti, diyemedi. Cevriye vardı. Taa eskiden olduğunca, gene onu büyük büyük açılmış gözleriyle dinler, küçücük bir kedi yavrusu gibi göğsüne yaslanıp, «Sonra Cevdet âbi?» derdi. Demekle de kalmazdı. Öküz yutan Boa yılanlarını dinlerken en çok, sarılırdı da ona. Sarılır, korkudan titrer, «Cevdet âbi korkuyorum ama yine de anlat» derdi.

Bütün gece olduğunca Ishak kuşu yine, gecenin kimbilir neresinde ötmüştü. Bütün gece, gecenin kimbilir neresinde. Belki de Perili Konak'ta. Perili Konak'ta ama, çok uzaklardaydı şimdi Perili Konak. Haliç kıyısındaki mahallenin ortasında. Babası «Sultan Hamid zamanında» derdi, «Hünkâr, bilmem hangi paşası için yaptırmış!»

Sultan Hamid kimdi? Hünkâr kim? Paşa ne paşası? Pantolonunun yanları dörder parmak kalınlığında kırmızı mı?

Bir Cumhuriyet bayramında görmüştü paşaları. «Paşalar!» demişlerdi. İki adam. Bıyığı vardı birinin, öteki bıyıksız. Bıyıklının bıyığı şoför Âdem'in bıyığına benziyordu.

Şoför Âdem!

Üvey annesi Şehnaz'ın dostu. Üvey annesiyle el bir-

liği edip babasının paralarını çalmışlardı. Babasının mı? Ne babası? Babasının çalıştığı fabrikanın paralarını. Hiçbir zaman o kadar çok parası olmamıştı ki babasının. Demet demet, deste deste. Çalmışlardı ama hapisteydiler de şimdi. Oh olsundu işte, oh olsundu!

Babasına gelince... Ölmüştü şimdi ama, sağ bile olsa farketmezdi. Sevmemiş, sevememişti hiç. Karların savurduğu, İshak kuşlarının iç çekercesine ötüşleri gecelerin içinden rakı kokulu nâralarla gelir, mahalleye çok ayıp küfürler sallardı. Annesinin içleri boşalmış pörsük memeli göğsünde İshak kuşlarının iç çekişlerini dinleyerek perileri, peri padişahlarını, mezarlarından kefenleriyle hortlamış balmumu yüzlü ölüleri düşünerek uyumağa çalışırdı. Babasının fırtınalara karışan korkunç nâralarını duyunca sırtı ürperirdi. Annesi, beyaz geceliği içinde kaybolmuş incecik annesi, sırtına mavisi soluk yün ceketini almayı olsun akletmeden çıplak ayakları terliksiz, o soğuk, o tükürse donan havada merdiveni kurşun gibi iner, tokmak daha kapıya değmeden açardı, ama neye yarar? Babası yine de bağırıp çağıracak, mavi damarları fırlak elinde, sarı sarı yanan küçük gaz lâmbasının titrek ışığında alev renkli, çok ayıp küfürler savuracaktır.

«— Neden erken açıldı kapı?»

«— Sesinizi işittim de...»

«— Yâni nâramı değil mi?»

«— Yoo, hayır. Sesinizi!»

«— Doğru söyle kahpe! Ben kaçın kurrasıyım? Bana Bomba İhsan derler, PTT'li Bomba İhsan. Kül yutar mıyım ben? Söyle, nâramı işittin değil mi? Komşuların değil mi? Senin gibi kahpe, senin gibi kaltak komşularının çekiştirmesinden öğrendiğin, utandığın nâralarım değil mi?»

«— Değil İhsan bey, vallahi, billâhi değil. Hiç kimse çekiştirmiyor ki seni!»

«— PTT'li İhsan kül yutmaz, deli İhsan kül yutmaz avanak. Ben adamın gelmişini, geçmişini, geleceğini, doksan dokuz göbek sonra gelecek zürriyetini...»

Tokat, çığlık, küfür, küfürler...

Çoğu zaman yorganın altına saklanıp uzun uzun titredikten sonra bir ara usulcacık çıkar, merdivene giderdi. Babasının Alkapon suratıyla korkunç küfürleri aşağıda, taşlıktadır. Annesini saçlarından kavramış bas bas bağırmaktadır.

«— Söyle! Zanparanla birlikteydin değil mi? Söyle kaltaak! Onu nereye sakladın?»

«Zanpara» neydi? Bir kadının zanparası ne işe yarardı? Babası zanparayı niçin merak ediyordu? Bulursa ne yapacaktı?

«— İhsan bey günahıma giriyorsunuz. Ben o biçim kadınlardan değilim. İhsan Bey, Allahaşkına İhsan Bey...»

Tokat, tekme. Annesinin hazin, sarı feryatları, babasının alev kızılı küfürleriyle mahalle uyanır, komşular karşıdan karşıya başlarlardı:

«— Deli yine niçin yırtınıyor?»

«— Yırtınmadığı gece var mı?»

«— Ziftlendi herhalde!»

«— Herhaldesi fazla komşum. Eşşekler gibi hem de...»

«— .....»

«— .....»

Bütün bunlardan habersiz İhsan bey bildiğini okurdu:

«— Söyle, nereye sakladın zanparayı?»

Küçük gaz lâmbası ya bir kıyıda sabırla, sarı, sapsarı bir sabırla ağır ağır tükenir, ya da babasının annesine attığı bir tokatla annesinin elinden taşlığa fırlayıp kırılır, saçılan gazyağı alev alırdı. O zaman alt katın taşlığı bayram yerine dönerdi. Sarı, turuncu, kızıl alevler duvarlarda titreşir, gittikçe büyüyen renkler, kalabalığı soğuk alt kat gecesinin koyu karanlığında oynaşırdı.

«— Söylee... Nereye sakladın zanparayı?»

Annesi artık tek lâf edemeyecek halde, yerdedir. Nemli, soğuk karanlığında alev alev yanan sarı, turuncu, kızılların beyaz beyaz aydınlattığı bir «Hıçkıran kâ-

dın»dır. Tokat, yumruk, tekme... İsterse çeksin bıçağı, tabancasını. Korkusu yoktur. Ötesine geçmiştir korkunun. Vursun öldürsün. Ölüm daha iyidir böyle yaşamaktan. Öyle söylerdi zaten. Kocası, sabahleyin mahmurluk bozmak için Sirkeci'ye sirkesi sarmısağı bol işkembe çorbası içmeğe gidince, yüzünde akşamın fırtınasından kalma kurumuş kan lekeleriyle kadın, küçücük Cevdet'ini göğsüne bastırır, komşulara ağlardı :

«— Ölmek, böyle yaşamaktan bin kat hayırlı. Vallahi de, billâhi de ölmek istiyorum. İstiyorum ama, bu, bunu, yavrumu kime bırakacağım? İhsan beye mi?»

Komşular, iyi komşular ağlaşırlardı :

«— Ağzını hayra aç. Daha gençsin. Nasıl dilin varıyor da söylüyorsun?»

«— Yavrum, Cevdet'ini düşün şekerim. Sen asıl onun için yaşamalısın!»

«— Herifin ipi sapı belli değil. Vallahi sen ölünce, haftasına üvey anneyi eve getiriverir!»

«— Sonra nice olur Cevdet'in hâli?»

Annesi, hıçkırıklar içinde doğrulurdu :

«— İyi, güzel, doğru söylüyorsunuz ama, daha ne zamana kadar dayanabileceğim? Ciğerlerim ağrıyor, parça parça kan tükürüyorum. Yavrumun hatırı olmasa, ah olmasa, bilirim yapacağımı...»

Yapacağının ne olduğunu biliyordu Cevdet. Bir gün, dışarda kuşbaşı karların iri iri savrulduğu bir gün, annesiyle sedire oturmuşlardı. Annesi çoraplarını yamıyordu babasının. Onun elinde de sopayla çakı. Sopa yontuyordu. Tenekesi paslı odun sobasıysa, borudan vuran rüzgârla zaman zaman geri tepiyor, odayı acı dumana boğuyordu.

Sopa yontuyordu. Bıçağı kesmediği için canı sıkılıyor, büyüyünce bu bıçakların çok keskinini almayı kuruyordu. Düşünceleri dile gelmişti. Neler söylediğini seçemeden söylenip duruyordu :

«— .....kesmiyorsun değil mi? İnat çakı, kesme bakalım. Küçüğüm diye kesmediğini bilmiyor muyum? Ba-

bamın elinde olsan korkar keserdin. Bir gün ben de büyüyeceğim, benim de babam gibi kravatım olacak, babamdan da büyük olacağım ama, babam gibi rakı içmeyeceğim, sarhoş olmayacağım, sokaklarda nâra atmayacağım. Babam içiyor, sokaklarda nâralar atıyor. Ben babamı sevmiyorum. Benim babam, cici babacığım değil. Benim babam pis, kaka benim babam. Hayvan! O annemi hep dövüyor. Anneciğime yazık. Anneciğim hasta. Ölüverirse ya? Kim bana anne olur? Ben annemden başka anne istemem! İstemem tabiî, elbette istemem. Annemi dövme baba. Rakı içme. Ben korkuyorum. Ben o kuşun sesinden de korkuyorum. Ishak kuşu mu ne. Mezarlıkta ötermiş. Ölüler. Ölüler camlara tırmanamaz. Ölüler kefenle mi çıkar mezardan? Peri padişahının kızı sarayda yaşar. Ölüler saraylara giremez mi? Ölüler rüyalara girer ama. Cadılar da pencere camlarını tırmalarlar. Pencere camları karanlık. Ardlarında cadılar. Cadıların uzun uzun, kocaman dişleri var. Saçları taraz taraz. Cadılardan da korkuyorum. Bak işte yine Ishak kuşu. O kuş. Yoksa bir yerlerde bir cadı iç mi çekiyor? Cadının kocası olmaz mı? Olursa, rakı içer mi? Babam gibi nâra atar mı? Ya cadının komşuları? Kocası cadıyı dövünce ağlarlar mı? Sus anneciğim. Ben seni çok seviyorum. Babamın elinden kurtaracağım. Senin gözlerin kara. Başörtünün ucu işlemeli. Mor mor. Mor çiçekler. Sümbül. Ben sümbülü Eyüp mezarlığında gördüm. Eyüp'teki mezarların taşlarından da korkuyorum. Anneciğim, anneciğim... Ölme sen. Seni Eyüp mezarlığına gömerler sonra! Ben ne yaparım? Kimin göğsüne yaslanıp uyurum? Saçlarımı kim okşar? Babam yine içer. Ben evde yapayalnız kalamam ki. Yemeğimizi kim pişirir? Çamaşırlarımızı kim yıkar? Tahtaboşa kim serer? Benim boyum kısa, yetişemem. Yağmur da yağarsa... Yağmurda Perili Konağın altında «Arap Kızı»nı söyledikti.

Yağmur yağıyor,
Seller akıyooor,

Arap Kızı camdan bakıyooor!

.....

Annesinin hıçkırığı. Yine ağlıyordu. Mavi damarlı elini uzatıp çekmişti kolundan. Bağrına basmış, saçlarını öpmüş, yüzüne sıcak göz yaşlarını damlatmıştı:

«— Yavrum benim. Akıllı oğlum!»

«— Niye ağlıyorsun anneciğim?»

«— Seni bir gün öksüz bırakıverirsem diye...»

«— Öksüz ne demek?»

«— Annesiz demek.»

«— Öyleyse bırakma!»

«— Elimde olsa bırakır mıyım yavrum?»

«— Niye elinde değil?»

«— Baban beni hep dövüyor da ondan!»

«— Pis babam. Ben babamı hiç sevmiyorum. Sen ölme anneciğim, babam ölsün!»

«— O da ölmesin yavrum, ona yazık...»

«— Seni hep dövüyor ya?»

«— Ne yapalım? Allah alnıma bu kaderi yazmış...»

«— Niye yazmış?»

«— Onu biz bilemeyiz...»

«— Allah nerde yazar anne?»

«— Onu da bilemeyiz.»

«— Yazmasa olmaz mı?»

«— Olur mu?»

«— Niçin olmasın? Babamın alnına yazmasa, babam içip içip seni dövmezdi. Allah'ın yerini bilsem gider babamın alnındaki yazıyı silmesi için yalvarırdım. Anne, insan ölünce mezara koyuyorlar, sonra ne oluyor?»

«— Toprakta çürüyor.»

«— Sonra?»

«— Mezarlık kurtları yiyor...»

«— Nasıl yiyor?»

«— Sen yemeğini nasıl yiyorsun?»

«— İnsan ölünce yemek mi oluyor?»

«— .....»

«— .....»

Yılların ardında, uzaklarda, çoook uzaklarda kalmış bu anıları yeniden ne diye hatırlamıştı? İçi yanıyordu. Annesi, ah annesi, anneciği!

Esnedi. Yanan gözlerini ovalayarak yataktan kalktı. Küçük çişi gelmişti. Fakat annesi, ortasında Perili Konağın bulunduğu mahalle, babasının nâralarla, alev almış gaz yağı kokuları, yüklü küfürlerini taşıyarak, helâya gitti. Sofanın taa öbür ucundaydı helâ. Girdi. Bembeyaz taşlar. Duvarları mavi mavi.

İlkokula gidip gelirken Kayhan, Erol, Şinasi'yle filân, Perili Konağın arka duvarına sıralanır, çişleriyle isimlerini yazarlardı. İçlerinde en iyi Erol yazardı. Eczacının oğlu. Şimdi deneseler? Denedi. Mavi duvara eğri büğrü bir CEVDET yazdı. Güldü. Sonra yüzü asıldı. Ya az sonra ev sahibinin oğlu Hasan, Hasan değil de, montör babası gelir, duvardaki şeyi görürse?

Telâşlandı. Hayır, hayır, görmemeliydiler, çok ayıp olurdu, çok!

Helâ musluğundan avuç avuç aldığı suları CEVDET yazısına serperek silmek istedi. Sular CEVDET'i bozdular ama, ev sahipleri «Bu duvar neden yaş?» demezler miydi? Babası, Hasan'a sorar. Hasan: «Bilmem» der. O zaman? Saçlarının yarıdan çoğu ağarmış yaşlı montör belki de:

«— Helânın duvarını sen mi ıslattın Cevdet?»

«— Hayır amca...»

«— Hasan da ıslatmamış. O halde kim?»

Hasan ıslatmadığı için yemin ederdi. Yemin sırası Cevdet'e gelince... Edemezdi, yalan yere yemin ederse çarpılırdı. En iyisi, ev sahiplerine gözükmeden sıvışmak! Hem zaten hiç sevmiyordu bu evi. Montör amcasının Tahmis'deki handa Kosti ustanın atölyesinde bulduğu işi de sevmiyor. Tozlu, ufacık bir ampulün sarı sarı aydınlattığı loşlukta alabildiğine dönen kayışlar, volânlar, volânlar, volânlar. Yere kıvrım kıvrım dökülen elektrik ışıklı demir yongaları.

Kosti ustayı da sevmiyor, kalfayı da. Ustanın koca-

man göbeği, kırmızı, yumruk burunu. Ufacık ufacık mavi gözleri, etli kocaman yüzüne batmış gibi. Bakmıyor Cevdet de hiç, ama hiç bakmıyor. Sanki bütün gün orada değil. Bakmıyor, bakmadan emrediyor:

«— Git bir çay söyle!»

Ya da:

«— Koş Ali ustaya. Şu parayı ver, bir paket çubuk verecek, al gel!»

Sonra da kinle:

«— Sokaklarda sürünme!»

Odasına döndü. Geceyi geçirdiği odaya. Ne montör amca, ne oğlu Hasan, ne Kosti usta, ne de başkaları. Sevmiyor. Bir kişi, bir tek kişi bütün bunların dışında: Cevriye!

Ta annesinin sağlığında, Mahmutpaşa'dan aldıkları hâki pantolonunu bacağına çekti, mavisi soluk gömleğini sırtına, çoraplarını da ayaklarına, haydi evden pırrr.

Postalları da yer yer patlamış. Kimin umurunda? Cevriye'yi düşünüyordu, küçük Çingene kızını. Başını sık sık Cevdet âbisinin göğsüne dayar, «Sonra Cevdet âbi?» derdi. Öğleleri küçücük çıkınıyla gelir, ufacık kadın haliyle çıkını çözer, Cevdet âbisinin önüne serer. Sererdi ama, içerliyordu o kalfayla çıraklara. Cevriye gelmesin. Haydi hepsi yanlarına, başlarlardı:

«— Cevriye, Cevriye kız!»

«— Ne güzel adın var senin böyle?»

«— Ya gözleri?»

«— Nerde oturuyorsun Cevriye?»

«— Kaç yaşındasın?»

«— Bize de oynasana kız!»

«— .....»

«— .....»

Elleri pantolon ceplerinde, siyah, kıvırcık, sert saçlarıyla öfkeli, Küçükpazar'ın yer yer çamurlu, paket taşları fırlak caddesinden hırsla geçerken, kimseye duyurmamacasına, içten içten homurdanıyordu: «— ...Size oynamayacak. Benim Cevriye'm o. Gelmeni istemiyorum

Cevriye! Sana yiyecek gibi bakıyorlar. Hele gaga burunlu kalfa! Gelmeyeceksin değil mi? Gelmeyeceğim, de. Niçin demiyorsun Cevriye? Yoksa gelmek mi istiyorsun? Onlar hoşuna mı gidiyor? Hani yalnız benimdin? Cevdet âbindim senin? Sen gelme, ben seni arar bulurum paydoslarda. İşten geç mi çıkıyorum? Aldırma. Ben yine de gelirim. Sen bizim eski, Perili Konaklı mahallede oturmuyor musun? Bitti. Nasıl bilmem? Annem sağken oturduğumuz ev orda değil miydi? Annem, anneciğim, en çok annemi seviyordum ama, geçti. Şimdi seni, yalnız seni seviyorum. Senden sonra, senden başka hiç kimseyi. Vallahi, billâhi Cevriye. Ne yaptım demin biliyor musun? Helânın duvarına adımı yazdım. Sonra aklıma yanlarında misafir kaldığım Hasan'la babası geldi. Karaladım, karaladım. Karaladım ama... Ya helâya girerler de duvarın ıslaklığını görürlerse? Hasan babasına sorar, babası Hasan'a. Ikisi de bilmiyorlardır. Bakışır kalırlar. «Peki kim yaptı?» gibilerden. Akıllarına ben gelirim herhalde. Tamam derler, tuh derler, pis oğlan, terbiyesiz oğlan derler, serseri derler. Desinler. Ne derlerse desinler. Ben onları sevmiyorum ki! Ben yalnız seni seviyorum. Sen niçin benim kardeşim değilsin? Kardeşim olsan koyun koyuna yatardık; hiç kimse, hiçbir şey diyemezdi. Sen ne dersen de, size gelmem yakışık almaz. Haminnen razı bile olsa, boşver. O eski mahallemizi hem seviyorum, istiyorum, hem sevmiyorum, istemiyorum. Orda Kayhan var, Erol var, müteahhidin kızı... Müteahhidin kızı Aylâ yok demiştin sâhi, unuttum. Demek Maçka'da apartman aldılar? Alırlarsa alsınlar, bize ne? Kayhan filân orda olmasalar giderdim. Beni görünce pis pis bakıp gülerler. Gülsünler. Ben asıl haminnenin yüzünden gelmiyorum. Ya kızarsa? Kızmaz diyorsun ama, belli olmaz. Halbuki şimdi ne annem var benim, ne babam. Beni de senin gibi torunu saysa ne olur sanki? Ben de senin gibi, kazandığım paraları götürür avucuna kordum. O da bize yemekler pişirirdi, çamaşırımızı yıkardı, oooh. Başımızı yıkaması olmaz ama. Senin

yıkar, benim? Ben hamama giderim. Boşver her şeye, geceleri deniz kıyısına inmek nasıl? Ha? Ay. Deniz. Sırtlarımızı yıkık duvara dayardık. Ben sana Kovboy hikâyeleri anlatırdım, sen yine başını göğsüme dayardın. Gözlerin büyük büyük açılırdı korkudan. Meraktan çıldırır, sorardın :

«— Sonra Cevdet âbi?»

Kızın soruşunu hatırlayarak gülüverdi, utandı. Çevresine bakındı. Bir gören olmamıştı. Olsa, kendi kendine gülüyor diye alay ederlerdi.

Elleri pantolon ceplerine sokulu, Küçükpazar'ın bozuk parkeli caddesini yarılamıştı. Vakit çok erkendi. Erken olduğu için de yolda henüz yolu tıkayan başlı kıçlı kamyonlardan eser yoktu. Yalnız kamyonlar mı? Arabalar da yoktu. Arabalar, Tahtakale'nin terhis eri, gurbet uşağı kalabalığı filân da. Henüz ne sağlı sollu tahta bavulcular, hazır gömlekçiler, gezici esnafın elma, armut, domates, üzüm, kuru incir sattıkları çekçek arabaları, ne de tablaları. Yalnız sağda, yolun kıyısında, kalabalık işçiler. Ellerindeki nohutlu pilâv sahanlarına çalakaşık girişmişlerdi. Cevdet hiç birini görmüyordu. Aklında Cevriye... Cevriye bugün öğleyin de gelecekti. Atölye yanındaki kocaman tahta sandığın içine girip karınlarını doyuracaklardı. Pis kalfa, gaga burnuyla yanlarına sokulacak, kıza pis pis dikecekti iğrenç gözlerini. Büyük olsa, iyice büyük olsa, Aslan Tomson kadar. Yumrukları da onun gibi iri, sımsıkı!

«— ...Bas git ulan burdan, derim. Ulan sensin mi der? Yakasından bir tutar, bir kaldırırım. Dikilir mi? Bir yumruk, bir de tersten. Serilir enayi. Upuzun. Cevriye ya? Sevinçten deli, sarılır boynuma. Şimdi yine sarılır ama, o zaman başka. En iyisi Aslan Tomson gibi olabilmek. Boşvermeli Hasan'a masana, atlamalı Amerika'ya. Hasan'a hiç duyurmamalı. Duydu mu, koşar avukata. Avukata borçluyuz demişti. Doğru. Çalışıp borcumu ödemeliyim ama, usta haftada yirmi lira verecek. Yanına gireli bir hafta olmadı daha. Peki ben ne yiyip ne

içeceğim? Cevriye bize gel diyor. Gidersem haminnesine ne para vermek lâzım. Ona mı, avukata mı?»

— Önüne baksana be, aptal!

Ustasıydı, Kosti usta. Kocaman elleri, ayakları... Yanında yürüyor. Ustayla yanyana yürümek.. Az geriledi, ardından gidiyor. Artık ne Hasan, ne babası, ne de hattâ Cevriye. Şimdi ustasının ardında tin tin, işhanına geldiler. Usta önce girdi, Cevdet arkasından. Basıla basıla taşları erimiş merdiven. Sağda, handakilere öğle yemeği hazırlayan kör madam. Kocaman, kapkara elleriyle iri bir tencereye patlıcan doğruyor.

— Kalimerasis!

— Kalimerasis usta. Ti haparya?

Anlayamadığı rumca birtakım konuşmalar. Kör madamın kocaman memeleri. Annesininkiler pörsük pörsüktü. Hiç böyle çömelmezdi annesi. Kör madamınsa bacakları gözüküyordu da aldırış etmiyordu.

Yine ustasının ardından, taşları yenmiş merdiveni kıvrıla kıvrıla çıkmağa başladılar. Çikolata, bisküvi kokuları karışık ağır, sıcak hava sanki yukardan bastırıyordu. Bu havada mideyi bulandıran bir şeyler vardı. Üç gündür böyle. İçeri girince midesi bulanıyor, sonra alışıyordu.

Merdiveni çıktılar. Sıra sıra ampullerin kuvvetli sarı ışığında renk renk kâğıtlara sarılı karamelâlar. Sandık sandık. Bisküvi kutuları. Tahta sandıklar, sandıklar... Derinlerde çalışırmışa benzeyen birtakım makinelerin uğultusu. Makineler sanki ağır taş döşeme, ya da duvarların ötesindeydiler, çalıştıkça koca han sallanıyordu.

İkinci katın merdiveni. Bu merdiven minare merdiveni gibi, dar dönemeçli, dikti. İlkokulun üçünde miydiler ne. Kayhan, Erol, Şinasi filân, Perili Konağın bulunduğu mahallenin camisinde, müezzinden habersiz, minareye çıkmışlardı. Arada dikdörtgen ışıkların taş merdivenlerini dikdörtgen dikdörtgen ışıttığı kapkaranlık, dapdaracık minarenin içi. Çık ha çık. Kayhan birşey söylemişti. Erol «Ne?» demişti, Şinasi «Anne!» diye ba-

ğırmıştı. Korkmuşlardı. Aklına hep araplar, ölüler gelmişti. Onlara çaktırmadan geri dönmüş, hızlı hızlı inerken ayakları dolaşmış, haydi merdivenlerden aşağı!

Üçüncü kat.

Tam karşıda, kuvvetli ışığıyla göz alan bir ampulün gündüze çevirdiği atölye. Onların atölyesi. Yüksek bacaklı demir tornalar, frezeler. Habire dönüyorlardı. Gaga burunlu kalfa, kupkuru frezeci, çıraklar. Sevmiyordu, burasını da sevmiyordu. Üç gündür hep böyle. İstediği kadar erken gelsin, yine de son o gelmiş oluyordu. Hasan'ın babası: «İş, saat yedide başlar..» demişti. «...Senin işin şimdilik çıraklık. Gözünü açar, aklını işe verirsen çok geçmeden zenaatı kavrar, adam olursun!»

— Sen niye böyle aptalsın oğlum?

Ustası. Kocaman suratında ufacık ufacık, mavi mavi gözleri, kalın sarı kaşları, tepesi dökük iri başı. «Sen niye böyle aptalsın oğlum?» Aptal sensin, aptal senin sülâlen. Seni de sevmiyorum, iş yerini de. Atölyen başında parçalansın, hırt!»

Ustası çenesinden tutup başını kaldırdı:

— Haa?..

«— Aptal sensin, senin gaga burunlu kalfan, çırakların, hepiniz, topunuz. Aptal sizsiniz. Ben burada çalışmak istemiyorum. Gideceğim, gideceğim tabii. Hasan'ı da, babasını da, avukatı da sevmiyorum. Kosti'yi biraz seviyorum, en çok Cevriye'yi. Cevriye öğleyin gelecek. Yiyecek getirecek çıkınla. Saat kaç?»

Başını kaldırdı, karşı duvardaki yuvarlak saate baktı: Yediye geliyordu. Ne diyordu usta? Duymuyordu ki. Desin, istediğini desin. Aptal da, sersem de kendisi. Burada çalışmak istemiyor ki! Gidecek. Uzaklara, taa uzaklara. Öküz yutan Boa yılanlarının, yüzü damgalı adamların, herkesin hemencik büyüyüverdiği memlekete gidecek. Orada her isteyen, her istediğini alabilir. Gidecek. Cevriye'yi de götürecek. Bu sefer geçenki gibi değil. Sağlama. Geçen sefer pis kaptan. Ama hayır, IKI ÇOCUĞUN DEVRİÂLEMİ'ndeki sarı saçlı, mavi gözlü, pipo-

lu kaptana benzeyen kaptanlar kötü olamaz. Cevriye pis diyor ama, hayır, değil. Bizi o kaptan ele vermedi. Herhalde Hasan. Herhaldeee ne? Hasan'dır, mutlaka, mutlaka. Gitmiş polise söylemiştir. Polis de Çanakkale'ye. Çanakkale polisi... Çanakkale! Ne tuhaf. Hem çanak, hem kale. ÇANAK-KALE. Çanak, çanak. Mavi çanağımız vardı. Annem süt içirirdi bana. Sıcacık. Dumanı tüterdi. Babam içerlerdi hep: «— Yüz verme bu boka. Bırak kendi içsin!» Bok o. Olmasa hizmetçiyi annemin yerine hanım yapmazdı! Hizmetçiden hanım. Şoför Âdem. Şu gaga burunlu kalfaya benziyor. Gaga burunlu, biçimsiz. Benim Cevriye'me bakıyor hep. Ne bakıyorsun sanki? Senin Cevriye'n mi olsun? Olmayacak işte, olmayacak. O benim Cevriye'm. Bana oynayacak, hep bana, hep bana. Size oynamayacak. Ben istemezsem oynamaz ki. Oynatın bakalım. Kahvelerde filân oynadığına ne bakıyorsunuz? Haminnesi zorlamasa oynamaz. Haminnesi def çalıyor, o da oynuyor. Nasıl geçinirlerdi yoksa? Aaah ah... Zengin olmalıyım ki. Zengin olsam, tutardım güzel bir ev. Haminnesinin barakasındaki pis öteberileri yakardım. Her şey yeni, yepyeni, pırıl pırıl. Haminnesi de hamama gider, güzelce yıkanır, karalığından arınırdı. Cevriye'ye ipek elbiseler. Başına kırmızılı mavili ipek eşarp. Hele sokulsun gaga burunlu, hele yaşını sorsun!

Başını yavaşça kaldırdı, gaga burunlu kalfaya baktı. Göz göze geldiler. Adam eliyle:

— Su ver, demek istedi.

Başını salladı:

— Peki.

Az önce onun üzerine düşündüklerini çakmış mıydı acaba?

Kapının yanındaki kırmızı toprak testiden bakır tası doldururken:

«— Anlarsa anlasın. Gaga burundan mı korkacağım? Ne diye? Şoför Âdem o. Benim Cevriye'mi... O da düşsün hapse Âdem gibi, düşsün işte, düşsün! Ama benim Cevriye'm, üvey annem Şehnaz değil ki arkasına

takılsın onun. Hapisteler şimdi. Hapishane, Böcek. Parayı alınca Böceğe giderim. Hiç kızmıyorum ona artık!»

Suyu gaga burunluya verdi. Adam aldı, tepesine dikti. Uzun, zayıf boynu. Gurt gurt içiyor. İçerken inip çıkan gırtlağı, düğüm. Gerçekten de, düğüm gibi. İnip inip çıkıyor. Kendi gırtlağını yokladı. Yoktu. Hani tavuk kesilince kesik boyun içeri girer girer çıkar ya!

Gaga burunlunun uzattığı tası aldı. Testiye götürecekti ki, bir başkası, gaga burunlu gibi bir işaretle su istedi. Ona da doldurup götürdü. Bu yakışıklıydı. Kısa kollu, beyaz fanilâsı makine yağından kapkaraydı ama olsun, yakışıklıydı yine de. Kolları kalın kalın. Onun kadar, onun gibi olsa. Cevriye de daha büyük. Haminnesi olmasa, ölse en iyisi. Atlasalar üç bacalı bir başka vapura. Kaptan yine sarı kıvırcık saçlı, mavi gözlü olsun ama, Çanakkale'den geri çevirmesin. O tayfa gibi. Dilini bilmedikleri, gözlerinin içi gülen...

Uzatılan boş tası aldı. Gözgöze geldiler.

— Mersi, dedi yakışıklı delikanlı.

— Âfiyet olsun.

Öyle tatlı gülüşü vardı ki. Cevriye'ye asıl bir lâf atsa, ya da takılsa... Gaga burunlu tıpkı tıpkısına Âdem. Suyu içtikten sonra «Mersi» bile dememişti.

Tası testinin ağzına ters çevirerek koydu. Az önce dikildiği yere geldi, duvara yine sırtıyla dayandı. Tavana gitti gözü. Telin ucundan sarkan ampule baktı. İri, kocaman. Sağda solda yağlı birer vınıltıyla dönen makineler. Tavandaki ana mil, mile takılı kayışlar. Bütün makineleri bu ana mil çeviriyordu. Tıpkı vapur makineleri gibi. Bu makineleri vapura taşısalar. Ya da insan kendisi bir vapur yapsa, bu makineleri de taşısa...

Ustaya baktı. Gözünde mavi camlı kocaman gözlüğüyle pilota benziyordu. İKİ ÇOCUĞUN DEVRİÂLEMİ'ndeki Alman pilota. İnsan pilot olamaz mıydı? Zor muydu? Pilot olsa, geçse direksiyona, vınnn... Dünya nasıl gözükürdü havadan acaba? Kuşbakışı. Herşey ayaklar altında. Bir gün yine Şinasi, Kayhan, Erol filân Beyazıt

yangın kulesine çıkmışlardı. Tıpkı minareye çıktıkları gibi. Çık ha çık. Başı dönmüş, alacakaranlıkta gözleri kararmıştı. Ama çıkmışlardı. Bütün İstanbul ayaklarının altında, harita gibi. İnsan uçaktan baksa bundan da güzel görünürdü herhalde!

Pilot olmalıydı insan, pilot. Nasıl? Pilot okuluna giderek herhalde. İlk, orta, lise. İlki bitecek, sonra ortayı. Hasan bu yıl ortanın sınavlarına girecek. Enayi, bitir ortayı, sonra da liseyi. Gir pilot okuluna. Uç havalarda, oooh!

Aklına babası geldi Hasan'ın.

«— ...bırakmazdı ki. Pis adam. Ne karışıyor? Hiç kimse kimseye karışmamalı, herkes her istediğini yapabilmeli. Hep de karışırlar. Benim karışacak kimsem kalmadı, oooh. Ama yine de var, usta var. Var ama, bana ne ustadan? Hasan'ın babası ya? Eeeh, Hasan'a karışsın o. Hem şimdiye kalkmışlardır. Helâya hangisi önce gitti acaba? Hasan gitmeli. Görmeli duvarın yaşlığını. Belki de dikkat etmez. Ama eder herhalde. Hasan aptal değildir. Hapishanede beni kayırdıydı ama, sevmiyorum. Hapishanedeyken severdim. Hapishanede iyiydi. İyiydi ama yine de boşver. Görür duvarın yaşlığını. Öteki duvarlar kuru o yaş. Niye diye düşünür. Belki de babam ıslatmıştır der. Ya daha önce babası girirse? O da, Hasan ıslatmıştır diye düşünür. Belki de oğluna sorar: Duvarı sen mi ıslattın? Akıllarına ben gelirim. Hasan odama koşar, bir de bakar ki yokum! Babasına: Yine erkenden gitmiş, der. Babası da «Herhalde. Aldırma,» diye omuz silker. Silksin. Aldırmasınlar, bana ne onlardan? Ben onları sevmiyorum. Onlar da beni sevmesinler tabiî. Ben asıl Cevriye'yi seviyorum. Kardeşim olsa, sarılıp bir yatakta yatsak. Nerdee? Haminnesi! Sonra, çalgıcı oğlanlar. Sahi o, çalgıcı oğlanlar da bir hoş değil. Bizim gaga burunlu gibi iğrenç değiller ama, yine de... Hasan gibi olmalılar. Hasan'ı sevmiyorum ama, iyi. Hiç kimseye zarar gelmez Hasan'dan. Hasan, Cevriye'ye hallenmez. Ah bir de «Aslan Tomson» deyince sinir-

lenmese. Sinirlenmese de, ben, Cevriye, o, atlasak üç bacalı bir vapura...»

Döndü, duvardaki yuvarlak saate baktı. Yediyi çeyrek geçiyordu. Hasan'la babası kalkmış olacaklardı şimdiye.

II

Çoktan kalkmışlardı.

Cevdet evden aceleyle çıkarken sokak kapısını çekmiş, kapanan kapının sesi Hasan'ın babası yaşlı montörü uyandırmıştı. Helâya gitmiş, duvarın yaşlığını görmüş... Daha doğrusu, yaşlığa bakmış, görememişti. Görmüştü görmesine ama, aklında bu Cevdet, Cevdet'in ne zamana kadar yanlarında kalacağı... Problem buydu onun için, helâ duvarlarından üçünün kuruyken, dördüncüsünün neden yaşlığı değil!

Oğlunun hatırı için, hiç tanımadığı, ne idiğini bilmediği bu çocuğu hapisten kurtarmıştı işte. Daha ne istiyordu onlardan? Baksındı başının çaresine artık. Hayır, bakmıyor, belki de bakmayı düşünmüyordu bile. Aslında oğlu Hasan da yüktü ya, oğlu tabiî, çaresiz. Peki, bu? Gerçi çalışıyordu. Kosti usta haftada yirmi lira verecekti ama, ne çıkardı yirmi lira haftalıktan? Hastalık vardı, sağlık vardı. Yarın hastalanıverir de yatağa düşerse, doktor, ilâç, şu bu, dünyalar kadar para giderdi. Yoktu, yoktu Allah belâsını versin. Ellisini sürüyordu. Gözünde gözlük. Geceleri tavuk karası mı ne, göremiyordu. Yıllardır çalıştığı el kapılarının kahrı, mihneti, şusu, busu.

Mustafa, çaydanlığı gazocağına oturtmağa giderken beyninin içi zonkluyordu. Şurda çok az ömrü kaldığını sanıyordu. Sonra? Sonra ölüm, ölümün hiçbir zaman sonu gelmeyecek bitmez tükenmez yolculuğu!

— Baba!

— Ne var?

— Cevdet gitmiş yine.

Mutfak kapısına sevinçle geldi.

— Yaa!

— Evet.

— Niye gitmiş?

— Bilmiyorum. Yüz eğrisi filân da yapmadık ama.

Yaşlı montör, ne olursa olsun :

— Gitsin be oğlum, dedi. İnşaallah hiç gelmez. Sen de düş artık şunun yakasından. Ne yeyip içtiğimiz var? Hem sana birşey söyleyeyim mi? Ustası, çok tuhaf bir çocuk dedi!

Hasan, makineyle traşlı başı, kalın siyah kaşlarıyla kederli :

— Ne gibi yâni?

— Yâni, çok dalgın mı, aptal mı desem diyor. Gözü işte değilmiş. Bütün gün sırtıyla duvara dayanır, kara kara düşünürmüş. Beni dinlersen...

— İyi ama, yüzüstü de bırakamayız baba!

— Ne yapalım?

— Bilmiyorum.

— Soğuk davranırsak çeker gider...

— Nereye?

— Nereye giderse gitsin. Dünya bizim evimizden ibaret değil ya oğlum!

Tekrardan çaydanlığının yanına döndü.

Hasan, babasının ardından uzun uzun baktı. Oysa ihtiyar montör, mutfağın alacasında koyu bir gölge gibi, çini mürekkebi koyuluğuyla gazocağının başına dikilmiş kalmıştı. Hasan hep ona bakıyor, hapishane arkadaşı Cevdet'i düşünüyordu: «—...Neden? Niçin kaçıyor erken erken? Bir kötülüğümüz dokunacak diye mi korkuyor? Ben ona hep iyilik ettim, hep. Hapise düştüğü zaman yatağı bile yoktu. Yanımda yatırdım. Sonra o pis Böcek, arkadaşları... Haklıyamasalar bile haklatabilirlerdi. Boğabilirlerdi bir gece yatağında. Böcek, evet Böcek ama, o da eski Böcek değildi şimdi artık...»

Aklından hapishane koğuşu, serseri Böcek geçti.

«— Sâhi, ona ne diye gitmedim sanki? Uslandı oğlan. Marangoz çıraklığı yapıyor. Gitmem, bir şeyler götürmem gerekirdi ama babam. Âh şu babam. Babam niye benim gibi değil? Benim gibi olsa, peki oğlum, git, içerde kalan eski felâket arkadaşlarını yoklamağa git. Sonra Cevdet bıraksın Kosti ustanın atölyesini, seninle ders çalışsın evde...»

Birden gözleri parlamağa başladı. Cevdet üzerine her zamanki düşüncelerine daldı: «—...ah be, ah be baba! Hani istediğim gibi bir baba olsan. Ben orta, Cevdet ilkin sınavlarına hazırlansak. Ben ortayı bitirsem, Cevdet ilki. Sonra ben liseyi, o ortayı.. Ben üniversiteye girsem, o liseye. Ben üniversiteye gelsem dışarda iş bulabilirdim. O zaman babam çalışmasın artık. Çekilsin köşesine, yaksın cigarasını. Cevdet de üniversiteye geçti mi, artık babama karada ölüm yok. Tertemiz giyinir, istediği kahvede tokurdatır nargilesini, tavla oynar, kâğıt oynar. Ne yaparsa yapsın. Ama nerede? Cevdet'i istemiyor. Cevdet ona yük!»

Az sonra babası mutfaktan çaydanlıkla çıktı. Hasan koştu mutfağa, ekmeği, peynir, karazeytin çanaklarını aldı, sofraya getirdi.

Babası oturmuş ona bakıyordu.

— Şeker! dedi.

Hasan koştu, şeker kavanozunu da getirdi. Babası bakıyor, hep bakıyordu. Cevdet'e toz kondurmazdı başka zaman ama, şimdi hayli uysal görünüyordu. Çaylarını koyup karşılıklı oturdukları sıra :

— Sonra, dedi. Ondört yaşında bir çocuk. O, şimdi kızdan kıymetli. Başına bir iş gelir, yahut bir cahillik ederse sorumlu biz oluruz, başımız ağrır!

Hasan dalgınlıkla baktı :

— Nasıl yâni?

— Ne bileyim ben? İnsan hâli... Bir yerlerden bir şey aşırır...

Hasan öyle sert baktı ki, yaşlı montör, dürbünü hatırlatan gözlüğü ardında düzeltmeğe çalıştı sözünü :

— Aşırır dedimse hani sözün gelişi. Yoksa bilmiyor muyum? Kötü çocuk değil. Yalnız, üstü başı pek perişan. Ustası da öyle diyordu. Diyordu ama, neyle düzeltelim? Benim kazancım belli. Oysa haftada yirmi liracık...

Hasan, babasına sadece bakıyordu. İhtiyar montör oğlunu adamakıllı kızdırdığını sanarak boyuna söz değiştiriyordu ya, oğlu, hiç de oralarda değildi. «—...para, para, para!.. Ekmek, yemek, üstbaş, gezme, tozma, yâni insanca yaşama belgesi mi? Herkesin parası olsa. Kimse kimseye avuç açmasa. Kötü mü?»

Seslendi :

— Baba!

— Yavrum?

— Neden çok çok para basmıyorlar?

— Basmak istemiyorlar da ondan...

— İstese de herkesin parası olsa, herkes her istediğini alsa, kimse kimseye avuç açmasa!

Yaşlı montör güldü :

— Olmaz öyle şey...

— Niçin?

— Piyasa altüst olur!

— Neden?

— Hiç kimse çalışmaz!

— Sonra?

— Sonra, tarlalar, fabrikalar, bütün işyerlerinde iş öylece kalır. Kâğıt paranın ölçüsü altındır. Hiçbir hükûmet altınından çok para basamaz. Bastı mı parasının satın alma değeri düşer. Yâni fiatlar fırlar!

Hasan hiçbir şey anlamamış, aklında yalnız «Altın» kalmıştı. Altın, altınlar. Gün ışığı vurmuş altınların sarı sarı parıltısı. Kapalıçarşı, kuyumcular... Vitrinler dolusu bilezik, küpe, yüzük, kolye. Altın, altınlar. Gündüz bile yanan elektriklerin parlattığı altın bilezikleri. Sonra yine altınlar. Daha sonra yine. Bilmediği bir şeylerdeki bil-

mediği sandıklar dolusu kıvır kıvır, işlemeli, birbirine dolaşık teller, çubuklar halinde altınlar, hep altınlar.

Çaylar karazeytin, peynir ekmekle içilip kalkıldı. Yaşlı montör yağlı tulumunu giymiş, oğluna para bırakıp evden çıkmıştı. Sokağı ağır ağır, dalgın dalgın geçiyordu. Sağda solda yıkıldım yıkılacak, tahtaları kararmış evler. Eski İstanbul'un saçakları oymalı, kırmızı kiremitli evleri. Saçaklarında kocaman malların sallandığı, pencereleri saksılı, saksıları çiçekli, çiçeklerin bağlandığı tahta parçalarına yumurta kabukları geçirili evler.

Yaşlı montörün ayakkabısı da eskidikten sonra azıtmıştı. Ayağını bir vuruyordu ki...

— Uğurlar olsun komşum!

Sesi tanımıştı, durdu. Esmâ hanım. Rahmetliden dul kalalıberi sürmesi, rastığı çoğalan. Mahalle bakkalıydı adam sağlığında. Evinin altındaydı dükkânı. Öldüğü sıra Hasan'ın yaşlı montör babası borçluydu ona hattâ. Sonradan ilk işi, borcunu karısına ödemek olmuştu. Olmuştu ya, böyle akça pakça, böylesine göze çarpıcı değildi o zaman.

Durdu :

— Diline sağlık. Nasılsın?

Dükkânın acemice tavus kuşları resimli camları, camların ardında sallanan sucuklar, sarmısak demetleri. Bir kıyıda kirli bir gaz tenekesi.

— Dul bir kadın nasıl olur komşum? İler tutar yerim yok!

— Canım o kadar da yaşlı değilsin. Benimki öldüğünde senden çok daha yaşlıydı...

— Yaşlı sayılmam ama, beni bu dükkân bitiriyor. Kolay mı? Erkek işi bu. Oğlum yok, damadım yok ki başına geçip çevirsin. Şaşırdım kaldım vallahi. En zoru, bugün vergi yatacak. Kadın başımla nasıl gider de...

Ağzından kaçıverdi :

— Ver bana da geçerken yatırayım...

— Sahi mi? Hay Allah senden razı olsun komşum. Beni büyük bir yükten kurtardın...

Paralarla gerekli kâğıtları getirip verdi. Verirken de yağız bir kısrak gibi kişnedi, cilvelendi. Hoşlanırdı oldu bitti bu adamdan. Ağırbaşlıydı. Kocası gibi içkici, kumarcı değil. Daha ilk karısının zamanında, taa yirmibeş yıl önceden tanırdı. Sonra ikinci karısı. Doğrucası ikinci karıda suçu yoktu adamın. Nerden çıkıp gelmişse gelmiş, eve yerleşmişti. Çorabı düşük, cırcır, ağzı bozuk. Neyse, başlarına çok bir iş açmadan belâsını bulmuştu. Üvey oğlu Hasan'a iftira atıp çocuğu bir süre hapislerde bile yatırmıştı ama, çocuk akıllıydı. Üvey annesinin iftirasına sabırla dayanmış, sonunda kurtulmuştu hapisten. Güya üvey annesinin kızını bostan kuyusuna itip ölmesine sebep olmuş. Akıl var, yakın vardı. Hasan, o akıllı, o büyük insan gibi Hasan yapar mıydı hiç öyle şey? Şimdi de her zamanki gibi, bütün gün ders çalışır, sokaklarda gezip dolaşmaz, haylâzlık etmezdi. Birden aklına geldi: Hasan'ı yanına alsa? Kafasına öyle yattı ki, az kalsın seslenecekti babasına. Adam köşeyi dönmüştü.

Dönmüş, ayağını vuran eski ayakkabıdan, az önceki bakkal Esmâ hanımı düşünemiyordu ki. Düşünmek istiyordu oysa. Dükkânı vardı, dükkânın üstünde evi. Aralarındaki yaş da pek öyle çok sayılmazdı. Üstelik rastığı, sürmesi... Olsun, nerden bakılsa kadındı: «— ...hem de esaslı kadın. Maya gibi. Pek pek on yaş, onbeş yaş olsun aramızda. Ben ellimdeyim, o da kırk. Bundan böyle at olup da kuyruk mu sallayacağız? Haftada bir. Yeter. Çok bile. Sâhi, geçen gece rüyamda, bununla... Kendisine söylesem...»

Güldü. Çevreden görülme korkusuyla, gülümseyişini avucuyla saklamağa çalıştı.

«— .....desem ki, çok rica ederim Esmâ hanım, beni uykumda rahat bırakın! Ne der acaba? Anlar mı? Anlar tabiî. Kırıtır gönlü varsa bende. Ki, var, biliyorum. Tatlı tatlı güler, cilveyle sorar: Demek beni rüyanızda gördünüz? Nasıl gördünüz? Tahmin edin bakalım. Edemiyorum. Edersiniz. Vallahi edemiyorum. Hele hele. Kıkırtıyla gülüverir. Kısrak gibi cilvelenir. Lâkin saçları sim-

siyah, gerdanı? Pelte. Cilvelenir. Aldırmam. Asılır. Dükkânda o sıra kimse yoksa kolumu tutar belki de. Sarsar. Uuuf, utandım işte. Vay anam vay!»

Yine güldü; gülüşünü yine avucuyla saklamağa çalıştı. Sonra geniş adımlarla iskeleye indi. Fener iskelesi. Erkenci işçilerle erkenci memurlar kalabalığı. Hemen her gün, bu saatte göre göre ezberlediği kalabalık. Aklında Esmâ hanım. Her sabah böyle, selâmlaşır. Yaşlı montörün kafasında çeşitli tasarılar. Çoğu günler kadını kafasında soyar, karyolaya istediğince yatırır, okşar. Böyle zamanlarda dünya silinir. Bugün bir başka. Üstelik kadın para verdi, işini gördürmek için. Saat daha yedi. Sekizde işbaşı yapacak. Telefon eder. Bir saat, gerekirse iki saat geç gider. Daha olmazsa öğleye kadar hiç gitmez. Esmâ hanım için yarım gündeliği yanmış ne çıkar? Ne çıkar ama, işi de vardı. Fabrika ambarlarına kol demirleri yapıyorlardı. Esmâ hanım için...

Vapur bekleyen yolcu kalabalığı gittikçe artıyordu. Sıkışıklık içinde az ilerledi. Önünde bir kadın. Yaklaştı. Kadın Rum. Döndü, zarif siyah çerçeveli gözlüğüyle sertçe baktı. Yaşlı montör ürktü. Isteyerek dayanmamıştı. Geriledi. Gözlerini kalabalığın başları, omuzları üzerinden geçirerek Haliç'in kirli sularında gezdirdi. Utançtan kulakları yanıyordu. Taa karşıda, Kasımpaşa açıklarında bir vapur. Tıklım tıklım. Geliyordu. Kirli suları göğüslemiş, bastırıbacak. Mavi ipek kumaşı rahatlıkla kesen makas gibi kesiyordu suları. Geldi, geldi, geldi. Tereyağından kıl çekercesine yaklaştı iskeleye. Çımacılar. Çımacıların iskele babalarına geçirdikleri halat, yolcuların geçmesi için uzatılan tahtalar. Sonra yolcuların çıkışı. Gözüne birden Cevdet'in arkadaşı Rum işportacı ilişti. Adı Kosti. Buraya niçin gelmişti acaba? Belki de oğluna uğramak için yine.

Üzerinde durmadı.

Kalabalıkla vapurdan itişerek çıkan Kosti erken gelmişti güya. Cevdet'i iskelede yakalarım diye. Görünürlerde yoktu. Biletini iskele memuruna verip çıktı. Iske-

lede rastlamadığına göre, acaba henüz evde miydiler? Yoksa sakın evden çıkmış geliyor olmasınlardı?

Gelmeleri mümkün yolda ağır ağır yürümeğe başladı.

Sevinçliydi. Cevdet onlarda yatacaktı bundan sonra. Annesiyle ablasını razı etmişti ya, ne iyi olacaktı! Hep birlikte çalışır, kazançlarını katıştırır, bir evin çocukları, kardeş gibi yaşar giderlerdi. Sonra maç? Maç, sinema. Paraları olurdu be. Isterse Hasan da gelirdi ama, gelmezdi o herhalde. Ders çalışırdı. Ortayı bitirecekti. Cevdet de çalışıp bitirsin istiyordu ama, Cevdet...

Asıl işportacılıktaydı iş. Gez, dolaş, top oyna, şurda burda dinlen, üstelik para kazan. O tramvaydan atla, bu tramvaya asıl. Bütün İstanbul senin. Plâja git, Sarayburnu'nda balık tut oltan varsa, Sultanahmet'te top oyna. Arkadaş lâzımdı bütün bunlar için, arkadaşsız olmuyordu. Cevdet, Hasan'a boşveriyordu, iyi. «— ...tam da bana göre. Biraz sert, bir parçacık aksi ama, aldırma. Ben yumuşağım. O da sert olsun. Kavgalarda işe yarıyor. Top oynarken de. Cevdet'i koy beke, korkma. Onu hiç bir forvet geçemez. Geçse bile, hakeme çaktırmadan hergele, yapar numarasını...»

Güldü.

Maç yapıyorlardı birinde Yenikapı küçükleriyle. Cevdet bek oynuyordu. Yenikapı'nın sol içi ufak tefek, esmer ama cıva mı cıva. Topunu çalımlamıştı. En son Cevdet. Cevdet'i de geçti mi, kaleci hava. Geçmesin mi Cevdet'i de? Tam şut atacak, Cevdet, hergele, hakeme çaktırmadan, taak! Çocuk yerde. Bal gibi penaltı. Ama ne hakem görmüştü Cevdet'in taktığını, ne de yan hakemler. «—...sâhi, o günden sonra o çocuk bir daha oynamadı. Ne oldu? Eli yüzü kan içinde kalmıştı. Belki gözü korktu, belki de annesi, babası... Ne diye karışırlar sanki? Top bu. Benim annem de iyi, ablam da. Cevdet'inse hiç kimsesi yok. Ooooh ne iyi bizde kalmağa başlarsa!»

Dalmıştı. Kendini birden Hasan'ların sokak kapısı önünde buldu. Çaldı kapıyı. Az sonra Hasan :

— Kim o? Vaaay, sen misin Kosti?

— Benim ya!

— Dur geliyorum.

Pencereden sevinçle çekildi. Merdiveni fırtına gibi indi. Kapı. Açtı kapıyı heyecanla...

— Hoş geldin, hoş geldin Kosti!

— Hoş bulduk Hasan!

— Nasılsın?

— İyiyim. Sen?

— Ben de iyiyim.

— Cevdet burada mı?

Hasan'ın yüzünden bir sıkıntı geçti.

— Yok.

Kosti'nin yüzünden de geçti aynı sıkıntı.

— Yok mu?

— Yok.

— Burda kalmıyor mu?

— Kalıyor ama yok şimdi.

— Nerede?

— Çalışıyor.

— Biliyorum, dün baban söylemişti. Çalıştığı yer nerde?

— Tahmis'teki bir iş hanında. Kosti usta diye senin adaş, babamın bir dostu var, onun yanında çalışıyor...

— Bu kadar erken mi gidiyor?

— Yok ama, nedense o çok erken çıkıyor evden...

Kosti şüpheyle baktı baktı, sonra :

— Niçin? dedi.

— Bilmiyorum.

Acı acı güldü, ağlayacak kadar kırgın, ekledi :

— Belki de bizi sevmiyordur...

Kosti güldü :

— O, hiç kimseyi sevmez kolay kolay!

— Biliyorum.

— Sen nasılsın? Dersler? Derslere mi çalışıyorsun boyuna?

— Ne yapayım?

— Hiiç. İyi. Baban gitti mi?

— Gitti ama çok olmadı. Hadi gel de oturalım.

— İşe gideceğim.

Hasan içlenmedi değil ama, belli etmedi. Ne vardı bu Cevdet'te? Taa Sirkeci'den gelip arıyor da, onu yanında bir parçacık oturmuyordu.

Boynunda işportasıyla Kosti :

— Haydi hoşçakal, dedi.

Oturması için hiç zorlamadı Hasan :

— Güle güle.

Kapıyı sinirlice örttü. Babası haklıydı elbette. Ne diye uğraşıyordu bu hergeleyle sanki? Cevdet için ilk «Hergele» diye düşünmüştü. Sonra Kosti. O, oda onun gibi. Birbirlerinin dengiydiler. Bundan sonra düşünmeyecekti.

Merdivenleri ağır ağır, sıkıntılı bir lodos havası gibi çıktı. İçinde oturup ders çalıştığı penceresine geldi istemeyerek, sokağa baktı. Kosti sokak boyunca hızlı hızlı gidiyordu, kaçarcasına.

Kaçarcasına gerçekten de!

Köşeyi dönünce deniz göründü: Haliç'in kirli suları. Soldan, Balat'tan kalkmış bir vapur geliyordu. Yetişmeliydi. Adımlarını açtı ilkin, sonra koşmağa başladı. Birden büyük bir eksiklik: Cevdet'in çalıştığı yeri ne diye sorup öğrenmemişti? «— ...Tuu!» dedi, «—...Ne yapacağım şimdi? Nasıl bulacağım? Bulmam lâzım yoksa. Geri dönsem? Olmaz. Hasan kızdı, kızmasa bile içerledi. Taa oralara kadar git, Cevdet'i sor. Bulamayınca, iki dakika olsun oturmadan al voltanı. İyi ama, Hasan'dan bana ne? Evet, akıllı çocuk, iyi çocuk... İşte bu ağırbaşlılığı. Yetişkin bir büyük insan gibi. Amaaaan bana ne Hasan'dan? Kızarsa kızsın. Ben Cevdet'i seviyorum. O başka. En çok, öküz yutan Boa yılanlarını, Aslan Tomson'u, yerlileri sıkıştıran Pekos Bil, Bil Kid'leri anlatır-

ken seviyorum. O sıra Tom Miks ya da Aslan Tomson oymuş gibi...»

Boynunda hoplayan işportası, yokuş aşağı koşuyordu. Koşarken işportadaki iğneler, balonlar, sabun, düdükler, şu, bu tahta kutuda hopluyordu. Yollar bozuk, yollar eğri büğrü, taşlarla doluydu. Zaman zaman ayak bileği inciniyor. Aldırmıyordu. Peki ama neden koşuyor? Vapura yetişince ne olacak? Cevdet'in nerde çalıştığını bilmiyor ki!

Koşmaktan vazgeçti. Nefes nefeseydi. Soluğunu topladığı sıra Fener çarşısına gelmişti. Yukarıdaki güneş yüksek, ağır taş yapıların aralarından kolayca sızamıyordu. Evler, sıra sıra, omuz omuza evler, eski, çok eski Rum evleri.

Birden bir kız. Tıpkı Cevriye, ama değil. Yüzü tıpkı tıpkısına o. Sahi, Cevriye'den niye öğrenmesin Cevdet'in çalıştığı yeri? Geri döndü, Perili Konağın bulunduğu mahallenin yolunu tuttu. Cevriye'lerin oturdukları evi biliyordu.

— İğnelerim, ipliklerim, düdüklerim, sabunlarıım!!!

Dönüp bakan bile yoktu. O da zaten bir şeyler satmayı ummuyordu. Lâf olsun diye. Cevdet'in yerini öğrenmek, kandırmak, evlerine götürmek. Ne iyi, ne iyi olurdu. Kosti seviyordu Amerika üstüne konuşulmasını; Aslan Tomson, ya da ötekiler gibi davranılmasını değil! Eskiden olduğu gibi, Cevdet de işportacılık yapsın. Birlikte dolaşsınlar İstanbul'u. Tramvaylara asılarak altını üstüne getirsinler İstanbul'un, Sultanahmet'te top oynasınlar, maçlara gitsinler. Cevriye de katılsın onlara zaman zaman. Hep birlikte deniz kıyısına gidilsin. Cevdet öküz yutan Boa yılanları, balta girmemiş ormanlarla Kırmızı derilileri anlatsın. Dinlerken korksunlar, ürpersinler...

Cadde, sokak, sokaklar.

Bir köşeyi dönünce birden Perili Konak!

Dökülmüş sıvaları, camsız çerçeveleriyle kalın kemikli ama çökmüş bir kocakarıyı hatırlatarak, kırmızı kiremitli, yosun tutmuş damıyla güneşin altında dikiliyor-

du. Karanlık pencerelerinden yaban güvercinleri, kumrular uçuşuyordu. Korkunçtu görünüşü. Cinleri, cadıları, ölüleri hatırlatıyordu. Cevdet burada gecelemişti! Ne cesurdu be hergele... İnsan aklını yitirebilirdi. Kurt yenikleri içindeki çürük tahtaların üzerinde karaböcek sürüleri, çıyanlar.

Perili Konağın önünde gene çocuklar. Cevdet'in eski arkadaşlarını şöyle bir tanır ama, bunlar yeni, tanımıyor. Bir koşu. Perili Konağın yanındaki bayırdan aşağıya. Karşıda Cevriye'lerin barakası. Tahta perdeyle çevrili. Damı paslı tenekelerden. İyice yaklaşıyor: Kapıda paslı kocaman bir kilit.

Demek işe çıkmışlar?

İşe çıkmışlardı.

III

Haminnesinden başka mor, yeşil, sarı fistanlı üç kız: Zülfiye, Kamer, Pembe. Kamer yeni gelmişti Edirne'den. Kazan kulpu kara, kapkara kaşlar, yanağının tam ortasında yapma kocaman kara bir ben, gülüverince, sarı sarı parlayan incecik bir altın diş. Yirmiiki, yirmiüç vardı. Koynunda sigara paketi taşıyor, yürürken mahsustan çalkalıyordu ama, lâf atan, ya da çarpanlara sertçe bakıyor:

— Hayvan! diyor, sonra da kıkırtıyla gülüveriyordu.

Melon şapkasıyla kemancı Hasan'dan başka yaşlı bir zurnacı, cigaradan dişleri kararmış bir darbukacı kadın, iki de yalınayaklı çocuk.

Cevriye, haminnesinin yanından sert sert bakıyordu Kamer'e. Sevememişti. Cigara içişi, çarpanlara küfredişi... O da cigara içer, çarpan ya da etine çimdik atanlara o da küfrederdi ama, Kamer gibi değil! Nereden gelmişti bu pis. Öğleleri Cevdet âbisine gidiyor diye ayıp ayıp lâflar ediyordu: «— Sevdalı mısın yavrum? Gü-

zel mi yavuklun? Bana göstersene. Yemem, korkma. Biz öyle neler gördük ohooo!...»

Ayaklarında yüksek topuklu iskarpinler. Yamık yamık basıyor. Çocuk bacakları gibi ince, esmer ama kuru değil. Geniş eteğinin alı, moru, yeşili altında bir çift karaca bacağı gibi, uzun uzun. Dudakları elişi kırmızısıyla acı acı boyalı. Gözlerinde sürme. «— Sürmeli sıçan, deliğe kaçan!» Kemancı Hasan'ın lâfı.

Döndü, baktı. Yer yer erimiş, yırtılmış melon şapkasının altında kara, kuru, kirli. Bir ıslık tutturmuş, habire yürüyor. Kendi dalgasında. Hoşuna gitmiyor değil ama, Cevdet olmasa. Cevdet varken hiç kimse hoşuna gitmez. Gider ama, gitmez! Cevdet, yalnız o. Bugün de gidecek. Haminnesi istediği kadar: «— Düş şu uğlanın yakasından deli kız!» desin. Düşmeyecek işte. Cevdet âbi o. Ne diye sanki... Kızdı. Vallaha da billâha da... Hele onlarda yatmasına taş koysun... Ne olur? Hiç kimsesi yok işte. Evlerini yer mi? Çalışıyor. Yirmi lira haftalığı var. Onunu verse, kocakarı keser çenesini. Verir de be. Cevdet para canlısı değil ki!

Dün, önceki günleri hatırladı. Cevdet'in çalıştığı atölyeye gitmişti. Öğle paydosu zamanı. Ustalar filân karınlarını doyuruyorlardı. Çevirivermişlerdi. En çok gaga burunlu. Pis. Göz kırpmıştı birinde. Koca adam. Kaz burunlu. Gırtlağındaki yumrunun inip çıkması ya? «— Kaç yaşındasın? Bize de oynasana!» Oynamıyacak işte. Orda Cevdet âbi var. Cevdet âbi oyna desin oynar. Niye oynamasın? Kahvelerde nasıl oynuyor? Korkusu mu var?

Caddeye çıktılar. Tramvay durağı. Az sonra tramvay hızla geldi, bindiler. Kalabalık değildi. Kırmızı EDİRNEKAPI - BAHÇEKAPI. Tramvay sarsılarak koşuyordu. Düşünceleri. Çok kuvvetli ampulün gündüze çevirdiği ağır demir tornalar, frezeler, duvarlar, sırıtkan işçiler, usta, kalfalar... Yalnız biri. Sarı saçlı, mavi gözlüsü. Beyaz fanilâsı kapkara. Kalın kalın kolları. Ters çevrilmiş bir tahta sandığa oturmuştu. Tombul yüzü avuçlarında, bakıyordu. Gaga burunlu o pis gülümseyişi ile: «— Bırak

şu pisi!» demişti. «Cevdet âbi gördü mü acep göz kırptığını? İnşaallah görmemiştir. Görse kızardı. Suratı asıldıydı ama... Buraya gelmedendi. Giderim. Niye gitmeyecekmişim? İki elim kanda bile olsa giderim. Kızsın, dediydi ama, haftada on lira verirse. Ben derim ki, Cevdet âbi be derim, haftada ver on lira şu bitliye. Ne bilecek haminnemin istediğini? Beni taa nerelere kaçırdıydı!»

Yan gözle baktı:

«— ...hiç sevmiyorum. Geberemedi gitti. Geberiverse, ah geberiverse bir. Baraka Cevdet âbiyle bize kalır. O zaman, ooooh!»

Tramvay kuvvetli bir frenle durunca, Cevriye'nin başı tramvayın tahtasına çarptı, kafasındakiler uçtu gitti. Çığlıklar yükseldi.

— Abe nolursun be kardeşim!

— Üldürecektin bizi!

— İnsan birden durur mu üyle hiç?

Biletçi gülerek geldi. Uzun boylu, iri burunlu.

— Ne oldu? Teliniz mi döküldü?

Kamer, boyalı dudaklarıyla, meydan okudu:

— Elbet. Çocuğum düşecekti az daha!

— Yerine yenisini korduk, üzülme!

— Beleş beleşine ha? Var mı tıngırın?

Zülfiye:

— Olsa tıngırı ne yapsın biletçilik? dedi.

Tramvaydan indiler. Hemencecik bir kalabalık.

— Vaay, bizim millet.. Nereye böyle?

— Çalkalanmağa mı?

Gene Kamer, elini beline koyup durdu:

— Çalkalamağa. Gelsene!

— Gelelim anam. Yerin var mı?

— Tıngırın varsa kolay..

Yaşlı zurnacı, kara kırış kırış:

— Kamer! dedi.

— Ne var?

— Bırak çeneyi be kızım, hiç sevmem bu huyunu!

Kamer göz kırptı:

— Hangi huyumu?

Kemancı Hasan :

— Sululuğunu! dedi.

Kamer yırtık bir kahkaha attı :

— Sen daha çocuksun yavrum. Anlarsın büyüyünce sulusunun kıymetini...

— Hadi be, sen de!

— Haydi be ya. Süt kokar daha ağzın...

Zülfiye, Pembe kıkırtıyla güldüler.

Yanyana yürüyorlardı, koluna girmişlerdi birbirlerinin. Boyalı dudaklarıyla ayıp şeyler konuşuyor gibiydiler. Kamer'i sevmiyorlardı ama, kızmıyorlardı da. Yırtıktı. Beş kocadan ayrılmış. Adamakıllı iş vardı karıda. Koca moca, vızgeliyordu.

Cevriye'nin haminnesi :

— Bizim zenaatta yaramaz hoppalık! dedi.

Kamer onun yanına geldi bu kez :

— Aaaah, ah kocakarı, dedi. Gençliğinde kimbilir kırdın ne cevizler!

Zurnacıya döndü :

— Abe sülesene pelvan eskisi, naaz çalkalardı bu kaşkaltak?

Yaşlı zurnacının yüzünden hafif bir gülümseme geçti. Otuz, belki de kırk yılın ardında kalmış bir kıl çadır gecesini hatırladı :

Edirne'den İstanbul'a geliyorlardı. O zaman, aaah o zamanlar! Sultan Hamid devri, bolluk devri. Eli açık, cüzdanı banknot, kemeri sarı lira dolu beyler, paşalar devri. Bu kocakarı o zaman vardı onbeş, onaltısında. Davulcu Halil'le evli. Davulcu Halil de, Davulcu Halil! Nerde şimdi öylesi? Bir davul çalardı, duyulurdu yedi köy öteden. Lâkin kocakarı da değil şimdiki gibi, muşmula. Bir göbekler atardı, ohooo... Kamer mi? Pembe mi? Zülfiye mi? Hiçbiri benzeyemez ona! Yalnız Cevriye, çekmiş biraz biraz...

Gece. Ay. Yıldızlar...

Bir çiftliğin kıyısındaydılar. Kıl çadırları, tencere, sahan, yeyintileri. Eşekler, sıska eşekler. Yüklü yüklü. Kalın duvarlarla çevrili çiftlikten köpek sesleri geliyordu. Çadırları kurmuşlar, eşekleri salmışlardı çayıra. Evet ay, yıldızlar, köpek sesleri yüklü gece. Kızanlar usullacık gırtlakları sıkılıp öldürülmüş tavuklarla dönmüşlerdi köyden. Hemen bir ateş. Kadınlar yolmuşlardı tavukları, karınlarını yarmış, içlerini temizlemişlerdi. O sıra işte, tam o sıra gönlü düşmüştü bu kocakarıya. O ne çömelişti, eh be yahu!

Kocakarıya baktı. Kocakarının da yüzünde memnun bir gülümseyiş. Bakma, bakışma. Aynı geceyi, aynı gecenin ay, yıldızlar, çiftlikten yansıyan köpek seslerini hatırlayış!

Pehlivanlı bu zurnacı o sıra. Güleş tutardı. Tuttuğunu koparır. Vurulmuştu. Vurulmuştu ama, kocadaydı. Kocası sıkı ama, kısa. Bu? Boylu, poslu, aslanlar gibi. Mahsustan açmıştı bacaklarını, göstermişti mahsustan. Deliye dönmüştü adam. Sıkmıştı yumruklarını, vurmuştu göğsüne. Anlamıştı o saat. Peki demişti başıyla. Gece yarısı, gece yarısından da sonra. Kocası, mocası, davul çalması, mavul çalması, ünü münü... O gece, işte o gece, horlar bırakıp adamını, çıkmıştı çadırdan!

Kamer üsteledi :

— Sülesene bebe!

Zurnacı iç geçirerek Kamer'e baktı :

— Neyi?

— Bu başkaltakın gençlikini!

Gene aylı, yıldızlı, köpek havlamaları yüklü gece. Çömeldiği yerde bacaklarını gösteren kadın, gece yarısı, gece yarısından çok sonra. Kadının gelişi, kendini bırakışı, nemli otlar, nemli otların üzerine yuvarlanıp...

— Sizden de geçecek, siz de döneceksiniz bizim gibi çarıka!

Kocakarı başını salladı :

— Hem de ne çarıka... Bu gençlik kalacak sanarsınız...

— Abe bırak şimdi, çok alıp sattın mı gençlikinde?
Zülfiye'yle Pembe sesli sesli güldüler. Pembe:
— Desene sorar mısın?
— .....
— .....

Cevriye duymuyordu bütün bunları. Duysa bile anlamıyordu. Anlıyordu anlamasına ama, Cevdet âbi'deydi aklı. Haftalığını alınca eve gelip kocakarıya onluğu pasa etti mi sesi çıkmazdı karının. Ondan sonrası kolay. Cevdet âbi keman çalmasını bilse, şu Hasan gibi. O zaman bunlara hiç lüzum yok. Cevdet, haminnesi, bir de kendi. Haminnesiyle Cevdet âbi çalar, o da oynardı. Hem de öyle bir oynardı ki, paralar yağardı. Sahi, Cevdet âbi keman öğrenemez miydi?

— Oooo bizim millet... Gelin bakalım!

Durdular. Her halinden kopukluk, bitirimlik akan, lâcivertler içinde, kara bıyıklı biri. Kahveci. İçerde tavla, iskambil oynayanlar. Duvarlarda taş basma resimler. Arabüzengi, fil avı, paşalar...

Girdiler. Cevriye en arkadaydı. Kara bıyıklı, lâcivertler içindeki kahveci daha arkaya kaldı. Mahsus, Cevriye'nin kolunu tuttu. Kahveye girmesine yardım etmek istedi sözde. Cevriye Cevdet âbisini düşünüyordu oysa. Dalgası bozuldu. Kızdı. Kolunu sertçe çekti. Kara bıyıklı adam arsız arsız güldü:

— Ne o?
— Ne ne o'su?
— Bak, bunlara mangır derler!

Bir deste para çıkarıp gösterdi. Cevriye sövdü. Adam kahkahayla güldü.

Cevriye daha ağır sövdü. Adam büsbütün güldü. Çıldıracaktı:

— Haminne be!

Kocakarı:

— Ne var kız?

— Baksana şuna!

Kara bıyıklı adam, kocakarının yanına geldi. Bitiyordu bu kıza. Kocakarı memnun :

— Nestersin bu kızdan be?

— Valla bitiyorum!

— İyi ama...

Sözünü kesti :

— Kız olduğunu biliyorum!

— İstemezse ya?

— Ben karışmam, tavla, üst yanı kolay...

Kara bıyıklı boyuna Cevriye'ye bakıyordu. Ufakçıydı, sübyancı. Dün, önceki, daha önceki günler... İnce esmer bacakları, ayaklarındaki yüksek topuklular... Temiz bir yüzlüğü şıp diye bayılıverirdi, hemen!

— Kucağıma otursun, yeter!

— Temiz bir elliliğini alırım ama?

— Feda olsun!

Kocakarı içini çekti. Aaaah gençlik, ah cahillik. Şimdi olacaktı onun yerinde...

Kemancı Hasan kemanını, zurnacı zurnasını akord ediyorlardı. Kahvenin taş basma resimler asılı duvarlar, pırıl pırıl kahve ocağı, sıra sıra cezveler, kulplarından asılı fincanlarını kısa kesik gıy gıylar dolaştı. Çatlak zurna kahvenin cigara dumanını, yüklü uğultusunu tırmalayıp kesti, biçti. İlkin Kamer atladı ortaya. Cevriye yan yan baktı: «— Orospu!» diye geçirdi. «— Memelere bak. Ya kıçı? Bir de dar giymiş. Sallayışa bak!»

Kamer, çatlak zurnayla kemanın oynak havalarına kendini kaptırmıştı. Sallayıp çalkalayarak dönüyor dönüyordu.

— Yaşa abla!

— Helâl olsun bu yollar!

— Severim o yollarıııı...

Çatlamış ojeleri yer yer dökülmüş kirli tırnaklarıyla sağa sola temenna temenna üstüne. Oyun bitince yeniden alkış. Haydi gene kıvırış, Cevriye'nin içi sıkılıyordu. Şu adam, şu haminnesinin yanındaki kara bıyıklı.

Boyuna bakıyor. Çakmıyor mu sanki niye baktığını? Çakıyor ama çakmazlıktan geliyor. Cevdet âbi istemiyor kucağa oturmasını. Mâdem istemiyor, oturmayacak, oturmayacak işte! Kamer var, Pembe var, Zülfiye... onlar hazır. Onlara gitsin. «— ...pis. Para gösteriyor. Başına çal paralarını. Eşoğlu eşşek!»

Gözlerini kaçırıyor boyuna. Bir ara duvardaki taş basma resmin fil avına kaçırdı. Kocaman fil, kapkara. Hortumu. Bu filden var mıydı acaba Cevdet âbi'nin anlattığı Amerika'da? Vardır. Cevdet âbi bilir. Cevdet âbi her şeyi bilir. «— ...bilir tabiî. Pis kara bıyıklı. Bana ne kara bıyığından? Lâcivert elbisenden ne bana? Paralarından? Sok paralarını, töbe estagfurulaaah... şimdi ağzımdan kötü şeyler çıkacak. Seni Cevdet âbime söylersem. Korkmaz mısın? Korkmazsın evet. O beni Amerika'ya bilem götürecek! Götüremez evet. Götürüyordu ya, polisler... Bir de kaptan. Kaptan yakalamasaydı şimdiye Amerika'daydık. Yakaladı, Çanakkale'de polise teslim etti bizi, polis de İstanbul'a yolladı tekrardan. O kaptan, ah o kaptan. Çok kızıyorum ama, Cevdet âbi kızma dedi. Sarı saçlı, mavi gözlü, pipolu kaptanlar iyi olurlarmış. Mâdem iyi olurlar, ne diye bizi vapurdan yakalayınca polise götürdü? Çanakkale'deki polisler Cevdet âbiyi döveceklerdi. Bir yağcılık yaptım, bir maymunluk, adamlar tav. Ben istesem herkesi tavlarım. Seni mi tavlayamam kara bıyıklı? Öyle bir tavlarım ki... peki derim. Alırım mangırlarını, basar giderim sonra da. Yakalar mısın? Sen ha? Sen değil senin şâhın yakalayamaz beni! Yüksek topuklulularıma ne bakıyorsun? Çıkarır, elime alırım be. Yalınayak. Bir sokak, bir sokak daha. Sonra bir tramvay. Taksiyle mi düşersin ardıma? Düş. Sen tramvayın bu yanından geçerken, ben öbür kapıdan pırrr... Arkadan da gülerim. Enayi, beni tramvayda sanıyor diye. Oysa ben, Cevdet âbi'nin ordayım. Paraları nerden aldığımı sorar. Sâhi. Ne derim? Adam verdi desem, niye verdi? Kucağına oturacağım diye aldattım desem, kızar. Dudaklarımı boyadığıma, adamların kucağına oturduğu-

ma da kızıyor. Parayı hiç göstermesem ne olur sanki? Haminneme versem, Cevdet âbi verdi diye. Sâhi ha. Bu paraları Cevdet âbi verdi, bizde yatacak. Haminnem hemen razı olur. Kaşkaltak. Kamer'in dediği, doğru. A a, Kamer'e bak, hâlâ oynuyor. Ne o? Birisi ona da para gösteriyor. Karı kıyak, başını salladı. Bu akşam sağlama gider. Bir de polisler enselerlerse. Haaaydi muayeneye...»

— Temiz bir elliliğim var, ha?

Ensesinde yılan ıslığı gibi. Döndü, o. Kara bıyıklı kahveci. Soluğu rakı kokuyor. Tepesi attı:

— Bana ne be?

— Azsa daha veririm.

— Bana ne, bana ne?

— Korkma kızım, kucağıma oturacaksın, o kadar. Haminnenle konuştum. Razı o...

— Allah belânızı versin!

Zurnacının yanına kaçtı.

Kara bıyıklı kahvecinin gözleri. Öyle bakıyor ki, kurtulamıyor bu bakışlardan. Bakmadığı halde, bakıldığını, yiyecek gibi bakıldığını biliyor. Kaçmak geliyor içinden. Nereye? Nereye kaçabilir? Nereye kaçsa hava. Yaş küçük. Polisler bulur, haminnesine geri.

Kamer, alkışlar arasında oyununu bitirdi. Az dinlenme, demli çay, çaylar... Sonra gene. Bu kez de Pembe atladı ortaya. O da Kamer gibi. Kalçalar, göbek, savrulan, mahsustan savurtulan etekler altından gözüken beyaz bacaklar.

Öğleye kadar sürdü bu. Tam öğle üzeri sıra ona gelmişti.

Omuz silkti:

— Oynamayacağım!

Haminnenin gözlerinde ateş:

— Neee???

— Oynamayacağım!

— Nâaz oynamazsın?

— Oynamaaam...

— Abe ne biçim lâkırdı o?

— Basbayağı lâkırdı. Oynamam işte, oynamayacağım!

Üstüne yürüdü :

— Oynayacaksın!

Kaçtı :

— Oynamayacağım!

Kahvenin içinde bir kaçma, kovalama. Kara bıyıklı kahveci başta, bitirimler kahkahalarla gülüyor, kızı kışkırtıyorlar :

— Yaşa Cevriye!

— Cevriye kaç!

— Kaaaç Cevriye, yakalanma!

Kara bıyıklı :

— Bana kaç, bana!

Kollarını açmış. Ona kaçmaktansa, kahve kapısından fırladı. Ardında kemancı Hasan. Topukları kıçına değe değe öyle kaçıyor ki, değil Hasan, hiç kimse yakalayamaz. Derken bir tramvay, yeşil bir tramvay. Elinde yüksek topuklular, atladı. Soluk soluğaydı. Oh be, kurtulmuştu. Gerilerdeki Hasan'a eliyle nanik yaptı ama gördü mü, görmedi mi?

Tramvay Edirnekapı'dan uzaklaşıyordu habire. Hasan, kahve, Edirnekapı'nın evleri, dükkânlar filân ufaldı ufaldı. Sonra da tramvayın girdiği yolun iki yanındaki kocaman apartmanların ardında yitip gitti Edirnekapı'nın evleri, dükkânları, Hasan.

Sirkeci'de tramvaydan indi. Ekmek, domates, yeşil biber, beyaz peynir, tuz. Bir kilo da üzüm. Tuttu yolu. Yeni postahanenin önünden. Mısırçarşısı'na giden yol, Tahtakale, Asmaaltı, Tahmis.

Topukluları giydi.

İşhanı.

Basıla basıla yenmiş taşlarıyla kirli merdiven. Sağda madamın lokantası. Kör madam. Bir garson kocaman bir tepside üst üste yığılı tabaklarda köfte, piyaz, ciğer tava, fasulye pilâkisi, yeşil salata.

Cevriye, merdivenin yarı karanlık basamaklarını cabucak çıktı. Bisküvi kokulu ağır havayı, renk renk karamelâları, sandık yığınlarını geçti.

Üçüncü kat. Pırıl pırıl ampul. Ampulün bol ışığında stop edilmiş yatan makineler: Torna, freze, tesviye.

İlk gaga burunlu çarptı gözüne. O da onu görmüştü:

— Vay! dedi. Gel bakalım!

Cevriye'nin tepesi attı. Ona gelmişti sanki. Ne vardı? Ne istiyordu? Sevincinin sebebi? Cevdet âbisine gelmişti o. Tabiî.

— Nerde Cevdet âbim?

Gaga burunlu sırıtıyor:

— Karnımda.

— Deli.

— İnanmıyor musun?

Tepindi:

— Nerede be?

— Karnımda kız. İnanmazsan gel bak!

Ağzını açtı. Kökleri yeşil yeşil, paslı dişler. Cevriye'nin içi bulandı.

— Nerde diyorum sana!

Çevreleri hemen alınmıştı. Usta, kalfalar, çırak, çıraklar. Başka atölyelerin yemek paydosuna çıkmış ustaları, çırakları, gülüyorlardı. Yalnız, o sarı saçlı, mavi gözlü, kalın kollu gülmüyor. Gene bir tahta sandığa oturmuş, tombul beyaz yüzü gene avuçlarında. Yanına gidiyor. Cevdet âbi «Sarı saçlı, mavi gözlüler kötü olmaz!» demişti.

Soruyor:

— Nerde Cevdet âbi?

Gülümsüyor:

— Şimdi gelir.

— Nereye gitti?

Nereye gittiğini söylemeğe kalmadan Cevdet, elinde kâğıtlarla sarılmış bir paketle geliyor. Cevriye koşuyor:

— Cevdet âbi! Cevdet kızıyor, sonra yüzü bembe-

yaz kesiliyor. Gözüne gaga burunlu çarpmıştır. «Gelme!» demişti, ne diye geldi gene? Gelmesini istiyor ama, istemiyor da. Burası, şu yılışıklar, gaga burunlu.

Paketi Kosti ustaya verecek. Görünürlerde yok.

— Nerde usta?

Gaga burunlunun suratı asılıyor:

— Bırak içerdeki mengenenin üstüne!

Cevdet götürüp bırakıyor. Öyle içerliyor ki. Pis herif bakmıyor. Baksa, Cevriye'ye yiyecek gibi baktığını görecek. Görmemek için gözlerini kaçırıyor.

— Cevdet âbi!

Hep o kıpkırmızı yüz, çatık kaşlar.

— Ne var?

— Kızdın mı bana, geldim diye?

— Niye geldin?

Ürküyor birden. Demek kızmış. Biliyordu kızacağını zaten. Keşke gelmeseydi. Gelmeseydi ama, onu çok göreceği gelirdi o zaman da.

— Çok göreceğim geldi seni!

— Gelme demiştim...

— Haydi karnımızı doyuralım...

Gaga burunluyla ötekilerin kıskanç bakışları altında Cevdet âbiyi her zamanki tahta sandığa çekiyor. Baksınlar. Aldırmayacak. Cevdet âbinin yanındadır artık. Her şey, hepsi vızgelir. Kara bıyıklı kahveci, gaga burunlu. Yalnız biri, ama düşünmek istemiyor. Düşünmek istemedikçe de aklına giriyor. Cevdet âbi «Sarı saçlı, mavi gözlülerden kötülük gelmez!» demişti. Olsun. Ne diye kafasına giriyor?

Çıkınını yayıyor tahta sandığın içine. Beyaz ekmek, peynir, domates, yeşil biber, üzüm.

— Çakını versene Cevdet âbi!

Cevdet'in esmer, sinirli eli pantolon cebinden çakıyı çıkarıp uzatıyor. Cevriye'nin yumuk eli alıyor, açıyor. Hamarat. Önce ekmeği dilimliyor, sonra domateslerle peyniri. Gaga burunlu, ötekiler bakıyorlar mı? Ne konuşuyorlar? Sarı saçlı, mavi gözlü baksın ötekiler bakma-

sın. O baksın ama, Cevdet âbi gene de görmesin. O keşke âbisi olsaydı. Âbisi de olsa belki de gaga burunluyu... döverdi diyecekti, birden gaga burunlunun kocaman yumruklarını hatırlayarak döndü. Ordaydı. Dipleri yeşil yeşil paslı dişleriyle bakıyordu.

Cevdet ateş gibi:

— Önüne baksana be!

— Peki Cevdet âbi.

— Niye geldin, niye geldin sanki?

— Yavaş söyle Cevdet âbi...

— Niye geldin?

— Senin için!

— Öğleleri gelme. Akşam paydoslarında...

«Size gelirim» diyecekti, diyemedi. Cevriye'yse lâfın ardını bekliyordu:

— Akşam paydoslarında Cevdet âbi?

— Bir şey yok!

Heyecanla:

— Buluşur muyuz? Bize mi gelirsin? Ha Cevdet âbi?

— Bir şey yok dedim ya!

— Kızma Cevdet âbi... haa, senin için haminnemle konuştum...

Sertçe baktı:

— Ne diye?

— Bizde yat diye.

Birden gene tepesi attı:

— Yatmam. Hiç kimsede yatmayacağım!

— Hasan'larda?

— Hasan'larda da.

Duvara sidiğiyle adını yazışını hatırladı. Gülecekti, tuttu kendini.

— Kosti'lerde?

— Kosti'lerde de. Kosti'yi görüyor musun?

— Görmüyorum Cevdet âbi. Ama istersen gider bulurum.

İsterdi. Niye gelmemişti? Niçin aramamış? Annesi, ablası mı bırakmamışlardı? «Aman sakın konuşma o hay-

lâz oğlanla!» mı demişlerdi? «Başımıza yeni yeni belâlar getirebilir!»

Öfkeden mosmor oldu birden :

— Bulma! dedi.

— Niye Cevdet âbi?

— Öyle.

Cevriye'nin bir bakışını, yüzünün asılışını yakaladı. Döndü: Gaga burunlu!

Cevriye de şaşırmıştı. Mırıldandı :

— Pis!

— Kim?

— O herif işte...

— Bakmıyorum ki!

— Dün sana göz kırpmıştı, benden niye sakladın?

Aklı gitti :

— Senden saklamadım ki Cevdet âbi!

— Sakladın!

— Vallahi billâhi saklamadım. Ne zaman?

— Dün. Yemek yerken...

— Ben görmedim. (Kızdı) Hem ne olur? Bana ne o pisten?

Cevdet duymuyordu. Karnı aç olmadığı halde gene de atıştırıyordu. Cevriye ise Cevdet'in yüzüne bakıyordu, endişeyle. Demek görmüştü gaga burunlunun göz kırpışını? Ne fena. Ya kızdıysa? Ya konuşmak istemezse? Sâhi, ne yapar o zaman? Ağlar, yalvarır, tepinir, arkasını bırakmaz ki. Döver mi? Dövsün, öldürsün isterse!

Göğsü heyecanla kalkıp kalkıp iniyordu. Nerdeyse ağlayacak.

Ya Amerika'ya onsuz giderse Cevdet âbi? Ne yapar o zaman? Aklından deniz geçti. Sarayburnu'nun akıntılı, dalgalı, toz toz köpüren azgın denizi.

— Cevdet âbi.

— Ne var?

— Bana darıldın mı?

— Buraya bir daha gelirsen darılırım!

— Seni göreceğim geliyor Cevdet âbi. Sen gelemezsin. Gelsen bile bizi bulamazsın ki!

— Bugün oynadın mı?

— Oynamadım Cevdet âbi.

— Bu fistan? Bu topuklular ya?

— Oyun sırası bana gelince kaçtım. Kemancı Hasan enayisi arkamdan koştu ama, hava. Topukluları elime aldım. Allahtan o sıra bir de tramvay. Atladım. Kaldı enayi. Nanik yaptım!

Cevdet gülüverdi.

Cevriye şımardı:

— Yaa, nanik yaptım Cevdet âbi. Ben kimim ki? Beni tutabilir mi hiç? Cevdet âbi be!

— Şu haminneme öyle kızıyorum ki!

— Niye?

— Kamer'e de kızıyorum.

— Edirne'den geldi, orospunun biri. O var ya?

— Evet?

— Adamların kucağına oturuyor hep. Hem de...

— Hem de?

— Hiç.

— Söyle, hem de?

— Amaaan Cevdet âbi...

— Söyle diyorum. Hem de?

— Adamlardan para alıp gidiyor.

— Nereye?

— Ne bileyim ben? Gidiyor işte nereye götürürlerse.

Cevdet içini çekti, soludu:

— Sen oturmuyorsun değil mi?

Dargın dargın baktı:

— Aşkolsun Cevdet âbi...

— Haminnen zorlamıyor mu otur diye?

— Oturmam ki!

— Zorlasa?

— Gene oturmam!

Gözleri daldı. Kara bıyıklı kahveciyi hatırlamıştı. Haminnesine nasıl eğilmiş, nasıl bir şeyler söylemişti, Cev-

riye'ye bakarak. Tava getirmek için mi? Allah'ın emriydi o. Para çıkarmıştı, dolu parası vardı. Vermişti de haminnesine. Kocakarı bu, şıp, hemen almış, koynuna sokuvermişti. Memnundu. Sonra gelmişti yanına: «— Cevriye, yavrum. Kahveci var ya? Canım evlâdım benim. Sana urbalar yaptıracağım, şarpa bilem alacağım. Herif aptal be. Bize dolu para verecek daha. Ne çıkar be evlâdım? Ben senin kadarken ohooo... sonra da evlendimdi rahmetli dedenle. Sen de benim gibi yap. Bu dünyada yaptığınla kalırsın. Yok bu dünyanın sonu. Sonu teneşir, ölüm, mezar. Nasıl olsa toprak dolacak be yavrum...»

— Ne düşünüyorsun?

Kıpkırmızı kesildi :

— Hiç.

— Saklıyorsun değil mi?

— Benden, saklıyorsun işte!

— Hiçbir şey düşünmüyordum ki...

— Gözlerin kör olsun mu?

Zorla :

— Olsun, dedi.

— Olsunmuş. Düşünüyordun işte!

Eğildi, kulağına fısıldadı :

— Ne düşündüğünü söylemezsen ölü yüzümü öp!

Cevriye :

— Hii! dedi.

Bir ak aklından Cevdet âbisinin ölü yüzü geçti. Balmumu gibi, sapsarı. Gözleri yumulu yumulu. Onu öyle görmek istemezdi. İstemezdi, hayır hayır. Hayır ama, söyleyemezdi ki tam doğruyu. Nasıl söylerdi kara bıyıklıyla haminnesinin dediklerini? Söyleyemezdi, kaabil değil. Peki, ya Cevdet âbi ölürse?

Heyecanla boynuna atıldı, başını göğsüne dayadı, başladı hıçkıra hıçkıra ağlamağa. Çevredekilerde bir ilgi, küstah bir yakınlaşma.

Gaga burunlu âdeta hırsla :

— Ne yaptın kıza be? dedi.

Cevdet çekindi :

— Hiiç.

— Niye ağlıyor ya?

Cevdet'in göğsünden hırsla doğruldu, gaga burunluya nefretle baktı :

— Sana ne?

Koca göbekli Kosti usta da o sıra gelmişti. Kalabalığı görünce sordu :

— Ne o? Ne oluyor? Ne toplandınız?

Cevdet ayağa kalktı :

— Yemek yiyorduk...

— Bu kız kim? Ne geziyor burda?

— Hiç. Arkadaşım...

— Her gün her gün ne işi var?

Cevriye şöyle bir baktı :

— Sana ne?

Usta gaga burunluya baktı, gaga burunlu, ustaya. Başlarını anlayışlı anlayışlı salladılar.

Cevriye alınmıştı :

— Ne sallıyorsunuz başınızı? O benim Cevdet âbim. Yiyecek getiriyorum öğle paydosunda yiyoruz. Size ne?

Kosti usta bu biçim kızlardan korkardı. Bir arkadaşının başı belâya girmişti bir zamanlar, böyle bir kız yüzünden. Uzun yıllar hapis yatmış, işini gücünü darmadağın etmişti.

— Burası iş yeri! dedi.

— İş yeriyse iş yeri...

— Gelme buraya!

— İş zamanı gelmiyorum ya...

Kosti usta üzerinde durmadan atölyeye çekti gitti. Gaga burunlu filân da dağılınca Cevdet :

— Akşam beni deniz kıyısında harabede bekle! dedi.

Cevriye öyle sevindi ki :

— Sâhi mi Cevdet âbi? Geleceksin değil mi?

— Geleceğim.

— Bana gene Amerika'yı anlatacak mısın?

— Tabi.

— Yaşa Cevdet âbi. Gözlerim. Haminnem bırakmak istemese bile gelirim...

Artmış domateslerle ötekileri hamaratça toplayıp, çıkınını bağladı.

— Deniz kıyısında, akşam?

— Akşam, deniz kıyısında!

— Oldu.

Yüksek topuklularıyla küçücük, yavru bir ceylân gibi sekerek merdivene yürüdü. Merdivenin alaca karanlık boşluğunda eriyip gitmeden önce el salladı. Cevdet de karşılık verdi. Sonra, ışıl ışıl demirlerin pası gibi yorgun, sıkıntılı, atölyeye döndü. Hepsi ordaydı. Cevriye üzerine konuşuyorlardı besbelli. Cevdet girince kestiler. Bütün bakışların kendisine çevrildiğini sanıyor, utanıyordu.

Kosti usta :

— E, Cevdetâki, dedi. Bakıyorum sarmış bacayı alev!

Gaga burunlu, taşı hemen gediğine koydu :

— Hem de alev alev...

Cevdet her zamanki yerinde, duvara omuzuyla dayanmış, yere bakıyordu. Karşılık vermek gelmiyordu içinden. Sıkılıyordu Cevriye'siz. Buraya gelmesini hem istiyor, hem istemiyor. Gelince kızıyor, gelince üzülüyor. Şunlar, şu bir alay pis olmasa, yalnız, yapayalnız olsa!

Aklına birden başka bir şey geldi. Ne duruyordu burada? Hızla çıktı kapıdan. Atölyedekileri ardında bırakıp, koşarcasına uzaklaştı oradan. Sağda solda başka atölyelerin kadınlı erkekli işçileri. Geçti. Ufacık bir ampulle zorla aydınlanan pis kokulu helâlara geldi. Boş birine girdi, kapıyı ardından sürgüledi. Oooh, rahattı burada. Artık ne gaga burunlu, ne koca göbekli usta, ne de ötekilerle, tuhaf tuhaf bakışları. Şimdi artık yalnız Cevriye vardı. Istediği gibi düşünebilirdi onu.

Helânın örtük kapısına omuzuyla dayandı. Gaga burunlunun göz kırpışını sakladı diye niye terslemişti sanki? Yazık değil miydi kıza?

Gözleri doldu.

Birlikte ekmek, peynir, domates, üzüm yemişlerdi az önce. Ya çakıyı isteyişi? Alışı? Açışı? Domatesleri, ekmeği küçücük bir kadın gibi doğrayışı? Eli, yumuk yumuk eli, ufacık eli. Ne diye, ne diye terslemişti sanki? Geliyorsa gelir; adamlar göz kırparlarsa kırparlar, ona ne? Ne suçu var? İstemiyor ki o. İstese onlarla buluşur, yanına gelmez. Haminnesinin sözünden çıkmaz, adamların kucağına oturur, dolu para kazanır. Sonra Kosti ustayı madara edişi...

Hıçkırmağa başladı. Gözlerinden yaşlar yağmur gibi dökülüyordu. Neden sonra duruldu. Şimdi karşısında Cevriye vardı sanki :

«— Sus Cevdet âbi, ağlama!»

«— Sen niye ağlıyorsun?»

«— Sen ağlıyorsun diye..»

«— Ben tabiî ağlarım.»

«— Niye Cevdet âbi?»

«— Seni tersledim..»

«— Zarar yok Cevdet âbi. Ben sana hiç kızmam ki!»

«— Senin ne suçun var? Gaga burunlu göz kırptıysa kırptı. Hayvanın biri o. Hem sen söylenenlere aldırış etmezsin ki!»

«— Ben hiç kimseye aldırış etmem Cevdet âbi, senden başka hiç kimseye!»

«— .....»

«— .....»

IV

Perili Konağın yaban güvercinleri, kumrular, kocaman ay, gecenin ay ışığıyla ağarmış alacasında kurşun gibi akan yarasalar şaşkınlık içindeydiler. Şaşkınlıkları, kızarmış et kokulu dumanın mahalleye yayılmasından değil, bu dumanın Cevriye'lerin barakasından çıkıp mahalleye yayılmasındandı.

Keman, çatlak zurna, cigara ve rakıyla bozulmuş yırtık kadın türküleri.

Cevriye'lerin barakası apaydınlıktı.

Mahalleli üzerinde durmamış, «Çingeneler âlem yapıyor!» deyip geçmişlerdi. Çingeneler gerçekten de âlem yapıyorlardı. Edirnekapı'daki kara bıyıklı kahveci, Cevriye'nin kocakarısıyla anlaşmış, kıymıştı mangırlara. Kamer de, Zülfiye de, Pembe de, yaşlı zurnacı da tav olmuşlardı. Yalnız Hasan. Melon şapkalı, kemancı çocuk Hasan bir şey dememiş, dememişti ama canı da sıkılmıştı.

Şimdi zurnacının yanında, yere oturmuş, habire keman çalıyor, iri gaz lâmbasının cigara dumanlarını mavileştiren rakı kokulu sarı havasında yayını çekip duruyordu. İyi, ustaca çalıyordu. Nota, usûl, şu, bu... çalıyordu ama. Çalgıların dilinden anlayan kulaklara çok şeyler söylüyordu kemanı. Oysa herkes kendi dalgasındaydı. Pörsük memelerinin arasında yatan desteyle paranın neşesi kaplamıştı kocakarıyı. İki kadeh de içince ağzı varmıştı kulaklarına. Başladı zurnacıyla :

— Bu var ya, bu koca pezevenk!

Kara bıyıklı kahvecinin patlayan kahkahası.

Kamer altın dişiyle kışkırttı :

— Hangi koca pezevenk? Bu mu?

Zurnacının kasketini kaşlarına doğru eğdi.

Zurnacı gülerek önce kasketini doğrulttu, sonra zurnasını ağzından çekti. Kocakarıya :

— Diyilim ben koca pezevenk, dedi. Asıl koca pezevenk yatar şimdi kara topraklarda!

Kocakarı, kara bıyıklı kahvecinin önündeki sulandırılmış rakı kadehini aldı, tepesine dikti. Kara bıyıklının çatalıyla uzattığı mezeyi dişsiz ağzıyla aldı :

— Karıştırma şimdi kara toprak altında yatanları!

— Sen ne karıştırırsın benim pezevenklikimi ya?

— Diyil misin?

Kahkahalar.

Zurnacı işi tatlıya bağlamak için Bahriye çiftetelli-

si'ne başlar başlamaz, Kamer, eteğinin ucunu beline sokarak ayağa fırladı. Ufacık barakada iri gövdesiyle sarhoş sarhoş döndükçe duvarlar sarsılıyor, alkıştan, «Yaşaaa!»dan baraka hop kalkıp hop oturuyordu. Oturuyordu ya, kara bıyıklının gördüğü, duyduğu yoktu.

Bir ara kocakarının kulağına eğildi :

— Hâlâ gelmedi be!

Kocakarı sarhoş sarhoş baktı kara bıyıklıya.

— Gelir. O senin. Olmasın şüphen hiç. Doğrarım bıçakların altında oni lokma lokma!

— Ya istemiyorsa beni?

— İstemesin sabaha kaddar! Var iken arada ben, isteyemez senden başkasini. Ne ister daha orospu? Para derse var sende şükür, herkesten çok hem de, gençlik derse o da var. Daha ne?

— Beni beğenmiyorsa ya? Başkasında gözü varsa?

Kocakarı içini çekti, eliyle «Parra!» yaptı :

— Sevgili bu. Girmez kulakıma başka lâf. Yok daha on dördünde. Haminnesi ben'im. İstemezsen ben, gidemez hiç kimseye!

— Kaçtı bugün kahveden ya?

— Bakma. Yapar sana naz, cilve!

— Demek...

— Yok demeki memeki! Senin o! Parayı veren çalar düdükü!

Zurnacıya döndü :

— Öyle değil mi koca pezevenk?

Zurnacı kendi dalgasında, duymadığı halde duymuş gibi başını salladı gülümseyerek. Kara bıyıklıysa hep Cevriye'yi düşünüyordu. Zurnacının baş sallamasını görmedi. Cevriye'nin en çok kara gözleriyle yavru ceylân bacaklarını unutamıyordu. Bir de göğsü. Ufacık ufacık, hafiften, yumru yumru...

Kadehine rakı koydu, sulandırdı, yudumlayıp bıraktı, bağdaş kurup oturdu sofra bezinin üstüne. Meze almadı. Esmer, kocaman yumruğunun sırtıyla sildi ağzını. Bu arada, kızın bir gün razı olup, kahvedeki odasına

korkarak geleceğini, onu içeri kolundan çekip kapıyı ardından heyecanla sürgüleyeceğini, sonra da kucağına oturtup, elini yakasından içeri sokarak o hafiften şişkin yumruları okşayacağını düşündü. Titreyerek baktı kocakarıya. Kocakarı da ona baktı. Gözleri dönmüştü adamın. Galiba yeni sarhoş olmuştu :

— O benim, dedi. Onu benden Allah bile alamaz!

Kocakarı memnun, başını salladı :

— Alamaz, kimse alamaz!

Sonra hemen ekledi :

— Tabî ben razi olmazsam... Ben de olmam razi senden başkasına. İstersen al nikâhla!

Kara bıyıklı kahveci bunu bile düşünmemiş değildi ama, evliydi, dört çocuğu vardı. Sonra yaş. Kırkın üstündeydi. Kızsa onüç, ondört. Şöyle böyle otuz yaş. On yıl sonra elliüç olacak, Cevriye yirmiüç, yirmidört. Bir on yıl daha sonra altmışüç, Cevriye otuzüç. Tam kadınlık çağı, kadınlığının şahlandığı çağ. Altmışüç yaşında, aksırıklı, öksürüklü bir ihtiyar. Yanında otuzunda piliç gibi kadın. Mahallenin delikanlıları, hovardalar. Onlara ne diye boşverip kendisinin aksırığı, öksürüğünü çeksin? Parası için mi? Bu da pek öyle önemli değil. Edirnekapı'da hisseli bir kahve. Hasta bir kadın, dört çocuk. Çocukları... İki kız, iki oğlan. O zamana kızlar da büyürlerdi, oğlanlar da. Evlenirlerdi. Kızların kocaları iyi mi çıkardı, kötü mü? Oğlanları düşünmüyordu. Erkekti onlar.

Cevriye'ye gelince, tatlı, hoştu, ama, Çingeneliği... Çingeneliği bir yana, iyice yıkar, ağartır, yedirir içirir, tavlandırırdı.

Durakladı.

Tavlanınca dikkati daha da çekerdi elbet. O zaman? Ardına düşen düşene. Ardına düşenler arasında gençler, zenginler. Yumruğuna, bıçağına, tabancasına güvenenler. Tabanca sıkarlar. Derken kavga. Tabanca. Ölüm. Ölmese öldürse, içeri düşer, yıllarca hapislik. Cevriye o sıra kimbilir kimlerle.. Peki kendisi ne olurdu o zaman? Karısı herhalde ölürdü. Kızlarla oğlanlar da «Canı cehen-

neme. Ne babalığını gördük ki?» ne getirir, boşverirler, hattâ «Oh olsun. Cezasını çeksin!» derlerdi.

Kamer yanına gelip de kolunu boynuna dolayınca ayıldı.

— Ne daldın derinlere be enişte?

İçini çekti :

— Hiç.

— Diyil hiç, var kurt kemirir içini.

Rakı kadehini eline tutuşturdu :

— İç bakalım şunu!

Kara bıyıklı aldı. Kamer de geçti kucağına oturdu, kolunu boynuna doladı :

— Cevriye oturmazsa ben otururum. Sat anasını dünyanın!

Yırtık kadının sımsıcak ağırlığı Cevriye'yi siliverdi.

— Haydi rakı ver bana! dedi kadın.

Kara bıyıklı az daha unuttu Cevriye'yi. Rakı kadehini uzattı kadının mora çalan acı kırmızı boyalı dudaklarına. Dudaklar, usta dudaklar, diş yarası içindeki dudaklar yudumlayıverdi :

— Meze de ver!

Kara bıyıklı davrandı. Yağları donmuş et parçalarından birine sapladı çatalını, aldı, verdi. Kadının kirli ama sağlam, bembeyaz dişleri. Et parçasını çiğnerken acı kırmızı dudaklar oynayıp duruyor, bir yandan da öpmesi için kara bıyıklıya uzanıyordu. Kara bıyıklı dayanamadı. Yağlı dudaklarını kadının dudaklarına yapıştırdı. Sonra sımsıkı sardı kadının sıcak ağırlığını. Zaptedemiyordu. Bacakları, elleri. Elleri çok yaramaz, çok da işinin ustasıydı. Terbiyesiz, hayasız hattâ. Alışkan. Kara bıyıklıyı çıldırtıyordu. Çıldırmıştı zaten. Utanma mutanma silinmişti. Gözleri çevrede dolaşıyordu. Herkes kendi dalgasındaydı, ya da öyle görünüyorlardı. Öyle görünüyorlardı çünkü Zülfiye'yle Pembe, kara bıyıklıya çaktırmadan bakıp gülüyorlardı usul usul. Gülsünler. Umurunda bile değildi kara bıyıklının. Görmüyordu ama, görse bi-

le ne? «Gelin kızım» diyebilirdi. «Kıskanıyor, yahut imreniyorsanız siz de gelin!»

Gözü lâmbaya gitti. Şu lâmba da ne diye yanıyordu sanki? Kadının esmer ama sımsıcak bacaklarında dolaşan eli işini bıraktı bir an, lâmbayı aldı, püf!

Kocakarının sesi :

— Deli!

Çalgı durdu. Barakanın yarı açık penceresinden ay ışığı. Işık çıplak bacaklarını aydınlatıyordu Kamer'in. Kamer'in bacakları hayasız.

Bir el, belki de yaşlı zurnacının eli, uzanıp kapatıyor pencerenin kanadını. Sonra yalnız bırakıyorlar onları. Tabî, avuç dolusu para harcadı adam. Hınzır piç gelmedi ki. Adam, Kamer'e fit olmasa olmaz, hır çıkarır, verdiği paraları geri isteyebilirdi. İstemedi. Kamer'e fit. Kamer'e gelince, vızgelir tırıs gider, öyle bir değil, beş, on, yüz kara bıyıklı. Kamer nelerini gördü kara bıyıklıların!

Gaz lâmbası az sonra yanınca, öbür odaya geçenler eski yerlerine döndüler. Çatlak zurna, keman yeniden başladı. Kamer uslu uslu oturuyordu kara bıyıklının yanında. Kocakarı yoktu. Kıyıya açılmış, harabelerde dolaşıyordu. Yukarda ay, yanıbaşında deniz, denizin durgun karanlığında ay ışığından yol. Görmüyordu. Nerdeydi bu kız? Biliyordu, cilve. Sonunda o da başkaları gibi peki diyecekti elbette. O da onun kadarken tıpkı o. Kaçar, ardından koşturur, üzer, neden sonra... ama para kırardı para! Beylerden, paşalardan. Domuz kız belki de bir kıyıya gizlenip gözetliyordu onu şimdi.

Elini ağzına siper ederek bağırdı :

— Cevriyeeee, Cevriye!

Mahallenin karanlık pencereli evleri. Ses dolaştı, geri geldi. Duymadı. Perili Konağa baktı. Ayın altında harap, omuzları düşük, bitik. Oraya gizlenemez. Orası tekin değil gece vakti, bilir, korkar.

— Kız Cevriyeee!!

Yok kahpe, kancık yok. Halbuki, ah halbuki ne iş var kara bıyıklıda ne iş! İçki, et, kömür, rakı, meyva.

Üstelik de dolu para. Böyle adamda iş olmaz mıydı? Kaçırılır mıydı hiç?

— Cevriyeeee!!!

Kaçırmamalıydılar. Kaçmamasına kaçmaz, kaçamazdı ya, gene de... çünkü anlıyordu kıza vurulduğunu. Yakalanmıştı bir sefer. Cevriye aşağı, Cevriye yukarı. Cevriye de Cevriye olsa. Pembe öyle, Zülfiye de iyi ama biraz cık durgun. Yoksa güzeldi doğrusu. Cevriye'nin cilvesi Zülfiye'de olsa. Ah Cevriye ah. İnatçı Cevriye, keçi Cevriye. Keçi olmasa kocaları bilirdi adam söğüşlemeyi ama, keçi! Tıpkı kendi işte. Anası da durgundu Cevriye'nin. Babasına gelinceee...

— Cevriye kız Cevriyeee!!!

Boş atıp dolu tutmak için ekledi :

— Bilirim, saklanırsın. Öl işallah e mi?

Cevriye'nin babası evet. Kara bıyıklı boyunda, az daha kara, kuru. Kuru ama, sırım. Davulcuydu. Şimdi kimbilir nerelerde. Hayırsız. Soktu karıyı mezara, aldı başını, volta. Cevriye de... ama iyi böylesi, daha iyi. Cevriye olmasa kara bıyıklı ne diye gelsin barakasına? Ne diye şenlendirsin?

— Gidiyorum ben. Seni de kurtlar kuşlar yer işallah, cadılar yer!

Sanki Cevriye gerçekten de yakın bir yerlerde saklıydı da duysun, korkup gelsin istiyordu.

— Yer işallah, diye tekrarladı. İşallah yer!

Ağır ağır uzaklaştı ayın altında.

Cevriye'yse başını Cevdet âbisinin göğsüne yaslamıştı :

— Sonra Cevdet âbi?

— Kocakarı gitti mi sağlama?

— Boşver...

Yanıbaşlarında deniz. Yukarda ay, bu yanda karanlık pencereleriyle evler. Enginli, yüksekli, ince, kalın evler. Mahalle. Taa yukarlardaki bir pencerede lâmba yandı, az sonra söndü. Niye yandı, niye söndü. O şimdi üç bacalı bir vapurdadır. Yanında Cevdet âbisi. Çanakkale

filân çoktaan geçilmiştir. Vapur Yunanistan'ı, İtalya, Fransa kıyılarını bile arkalarda bırakmış. Atlantik. Göz alabildiğine Atlantik. Dalgalar. Dağlar gibi dalgalarda üç bacalı. Üç bacalı kabuk kadar hafif, oynak. Sular mosmor, köpüklü. Yukarda homurtulu mor bulutlar. Fırtına!

Cevdet boyuna anlatıyordu.

Cevriye birden sordu :

— Vapur batarsa ya Cevdet âbi?

— Batmaz.

— Niye?

— Batmaz da ondan.

«Ya batarsa?»nın karşılığı değil. Batarsa ya? Sular çok mu derin? Balıklar? Deniz canavarları? Batarsa ya? Deniz canavarları yutar mı?

— Batsa kurtarırlar değil mi?

— Kurtarırlar.

— Deniz canavarları çok mu büyük?

— Ev kadar, ev kadar. Sonra balinalar... Sırtlarından minare boyu su fışkırtırlar. Balina avı da çok eğlenceli olur..

— Ne biliyorsun Cevdet âbi?

— Okudum.

— Nerde?

— Bir kitapta.

— Kitap, kitaplar. Ne iyi. İnsan her şeyi öğreniveriyor. Cevdet âbi..

— Hı?

— Vapur batınca nasıl kurtarırlar?

— Telsizler S.O.S. çeker dünyaya. Kurtarıcı vapurlar hemen yetişir.

— Yetişen de batarsa?

— Başkası gelir.

— Başkası da batarsa?

— Daha başkası.

— Daha başkası da batarsa?

— E... artık be!

Korkmadı, ürktü.

— En iyisi batmaması, dedi. Insanın üstü başı ıslanır. Batmazsa ıslanmaz. Sonra Cevdet âbi?

Cevdet anlatmağa başladı. Gök tırmalayanların, Hürriyet Anıtı'nın Amerika'sını anlatıyordu. Sinemada gördüğü, kitaplarda okuduğu kadarını. Bir ara coşarak bağırdı:

— Amerika be, ey bee!!!

Cevriye de:

— Amerika be, ey bee!!!

Cevdet dalmıştı. Cevriye bekledi bekledi, sonra başını göğsüne dayadı.

— Sonra Cevdet âbi?

— Şonraa...

Başladı yeniden: Öküz yutan Boa yılanları, yüzü damgalı adamlar, dev ağaçların balta girmemiş ormanı. Kırmızı derililer, Kırmızı derililere karşı Pekos Bill'ler, Aslan Tomson'lar...

— Insan Amerika'da her ama her şey olabilir!

— Zengin?

— Zengin de.

— Nasıl?

Belki de New York ara sokaklarından birinde bir milyarder çocuğuna rastlarlardı. Süt beyaz yüzünde korku, mavi gözlerinde yalvarış. Bitirim mahalle çocuklarından kaçarken yere yuvarlanırdı belki de. Cevdet kaldırırken, Cevriye de haylâz oğlanlara karşı kordu.

— Cevriyeee!

Haylâz oğlanların aralarında belki de kendi kadar bir kız olurdu. Yakalardı kızın saçlarından, bir şamar, bir şamar daha...

— Cevriye kız Cevriyeee!!

— Haminnen çağırıyor.

— Boşver.

Sonra polisler gelirdi. Hepsini posta eder, haydi karakola. Karakolda bir maymunluk. Çanakkale'deki gibi. Komser gülüverirdi. Nereli olduklarını sorardı.

— Ne deriz Cevdet âbi?

Cevdet göğsünü gere gere :

— Biz Atatürk çocuklarıyız deriz! dedi.

— Sonra Cevdet âbi? Bize aşkolsun derler mi?

— Nerde?

— Orda işte, hani fabrikatör çocuğunu kurtaracağız ya!

— Ben ne anlatıyorum, sen ne söylüyorsun.

Kocakarının uzaklardaki sesi :

— Cevriye, Cevriye!

— Derdin dibii, derdin dibi!

— Peki ne olacak o?

— Kim?

— Kara bıyıklı?

— Boşversene be Cevdet âbi. Bana ne kara bıyıklıdan?

— Haminnen eve getiriyor artık adamı...

— Getirsin.

— Seni ona satarsa?

— Beni ha? Ben kimim be Cevdet âbi?

— Kim olursan ol, satar!

— Satamaz!

— Sattı diyelim..

— O zaman koşarım hükûmata!

— Ne dersin?

— Haminnemi hapsedin, beni kara bıyıklıya sattı derim.

Cevdet kızı göğsü üstünde sıktı :

— Yaşşa!

— Tabiî yahu. Boşver sen.. Sonra?

Yeniden gök tırmalayanlar, geniş caddeler, orman, ormanda Boa yılanları, bizon sürüleri, geniş kenarlı şapkalarıyla Kovboylar, patlayan tabancalar, doludizgin atlar. Atlar en çok. Beyaz, kırmızı, kara atlar, Kovboyların atları.

Sonra ağız mızıkaları, gitarlar...

Durdu. Gözlerini yanıbaşındaki denizden Cevriye'ye çevirdi :

— Çok paramız olmalı, dedi.
Cevriye başını salladı :
— Olmalı.
— Parasız hiçbir şey olmaz.
— Olmaz Cevdet âbi. Çok paran olsa, haminnem...
Sözünü kesti :
— Kara bıyıklı sizde mi yatacak?
Omuz silkti :
— Bilmem?
— Yatarsa?
— Bana ne?
— Sen nerde yatarsın?
— Nerde dersen!
— Ben gideceğim.
— Nereye?
— Yatmağa.
— Nerde yatıyorsun?
Karşılık yerine başını denize çevirdi. Ayın süte çevirdiği deniz. Hasan geçmişti aklından. Yattığı oda, helâ, helânın ıslak duvarı. Görmüşler miydi? Birbirlerine sormuşlar mıydı? Anlamışlar mıydı işi?
— Ha Cevdet âbi?
Bakmadan :
— Ne?
— Nerde yatıyorsun?
— Hasan'larda.
Cevriye şaştı :
— Hasan'larda mı?
— Hani yatmıyorum diyordun?
Kızdı :
— E.. sen de be!
Hemen lâfı değiştirdi :
— Çok paramız olsa... olamaz mı Cevdet âbi?
İçini çekti :
— Amerika'ya gidebilsek olur!
— Gidemezsek?
Belki gene olurdu ama, nasıl olabileceğini düşünme-

mişti henüz. Ama olmalıydı, çok paraları olmalıydı. Kocakarının karanlık bir mağara gibi açılan dişsiz ağzını parayla tıkayıp, Cevriye'yi kurtarmak için!

Aklına atölye geldi. Pırıl pırıl ampulün gündüze çevirdiği atölye. Torna, freze, tesviye makineleri. Bir adam gelmişti, uzun boylu, kuru yüzlü. İç cebinden kocaman bir cüzdan çıkarmıştı. Sarı deriden. Şişko bir cüzdan. İçi para doluydu. Büyük büyük paralar. Ustasına vermişti bu paralardan. Ustanın yağlı, ablak yüzünde memnunluk. Birtakım demir işleri teslim etmişti. Ne işleriydi? Hangi makinenin, neresine takılacak? Adamın da kuru yüzünde memnunluk. «— Yaşşa usta, beni kurtardın. Eline sağlık!» demişti. Usta da karşılık vermişti: «— Sen de yaşa, hep yaşayalım. Başka zaman bir emrin olursa...», «— Tabi tabi. Öğrendik ya burayı...»

Paralarını demir kasaya saklamıştı usta. Kasada başka paralar. Gaga burunlu göz kırpmıştı mavi göz, sarı saçlıya. Sarı saçlı gülümsemekle yetinmişti, o kadar. Seviyordu bu sarı saçlı, mavi gözlüyü. Büyüdüğü zaman onun gibi olmak isterdi; gaga burunlu gibi sırnaşık değil. Gaga burunlunun yeşil yeşil paslı dişleri. Cevriye'ye göz kırpmıştı.

Cevriye sertçe döndü:

— Atölyeye bir daha gelmeyeceksin değil mi?

— İstemiyorsun mâdem...

— İstemiyorum.

— Gelmem.

Yüksek topuklu giymesini de, oynamasını da istemiyor ama olmaz ki. Oynayacak. Para kazanacak haminnesine. Gaga burunlu, yeşil yeşil paslı dişleri. Cevriye gittikten sonra nasıl pis pis gülmüştü! Ağlatmıştı. Ağlatmak. Erkek adam ağlar mı? Ağlamaz ama ağlamıştı işte. Şunun için. Bir daha gelmeyecek. Niye ağladı? Kız duysa? Gülüverirdi. Acaba gülüverir miydi? Yoksa...

Sordu:

— Erkek ağlasa... güler misin?

Cevriye hiçbir şey anlamadı:

— Nasıl yâni?
— Yâni, bir erkek bir kızı sevse de, kız için ağlasa?
— Kız ne yapmıştı ona?
— Hiiç.
— Durup dururken mi ağlardı?
— Yok canım, kız boşverirdi.
— Nerde ağlardı?
— Helâda!
— Tuh, pis..
— Pis demek?
— Pis tabiî. İnsan helâda ağlar mı?
— Sen olsan ağlamaz mısın?
— Ben ağlamam ki..
— Ben ölüversem?
— Ağlarım ama helâda değil! Sen ölme, sen hiç ölme Cevdet âbi. Ne sen öl, ne de ben ağlayayım. Ağlamakla diriltemem ki seni!

Cevriye yaş yaş oluveren kirpikleriyle, boynuna sarıldı Cevdet'in. Konuşmuyorlardı. Cevdet'in eli sırtını okşuyordu. Gözleri, karanlık pencereleriyle daha koyu karanlık evler kalabalığı halinde yükselen mahallede. Aklında atölye. Sonra helâ. Helâ aralığının sarı bir ampulle aydınlanan alacakaranlığı. Kalabalık, işçiler kalabalığı. Başkalarının bir davranışıyla alınlarındaki köküllerini arkaya atıveren kızların çapkın kahkahaları. Helâ, helâlar. Pis pis kokan, kirli helâlar. Kapıya dayanıp ağlamıştı. Cevriye bilse. Bilemezdi ki. Bilse iğrenirdi ondan. «— Benim için helâda ağladın demek? Demek benim kıymetim o kadardı?»

Başını Cevdet'in göğsünden kaldıran Cevriye:
— Sen hiç ölme Cevdet âbi, dedi. Ben öleyim senin yerine!

Cevdet içini çekti:
— Hayır, sen de ölme.
— Sen niye benim âbim değilsin?
— Olmadığım daha iyi değil mi?

Biraz şaşkın:

— Iyi, dedi. Iyi ama...
— Ama?
— Haminnem olmasaydı..
— Ne oldu?
— Seninle bizim bakaraka...
— Ne iyi olurdu değil mi? O zaman Kosti'yi de alırdık yanımıza. Kosti iyi çocuk. Hasan'ı sevmiyorum. Bana ne okuldan? Hâlâ çalış, derslere çalış, sınava gir diye asılıyor. İstemiyorum, zorla mı?

Tam zamanıydı, taşı hemen gediğine koydu:
— Şimdi onlara mı gideceksin yatmağa?
— Ne yapayım?
— Hem sevmiyorsun, hem de...
— Ne yapayım?
— Gitme. Burda yatalım!
— Seninle mi?
— Ne olur?
— Haminnen?
— Bize ne?
— Ararsa?
— Bulamaz ki!
— Polise haber verirse ya?

Cevriye uzaklara sıkıntıyla baktı. Taa uzaklar, ayın sütten deniz üzerine açtığı ışıktan yol. Yol uzaklara, taa uzaklara gidiyordu. Polise haber verirse polis bulurdu. Bu gece haber vermez, verse bile polis bulamazdı. Bulamazdı ama, yarın? Yarın olmazsa öbür gün, olmazsa daha öbür gün...

Sıkıntıyla içini çekti.

En iyisi gebermesi. Geberse, Eyüp mezarlığına götürüp gömseler. Toprakta ölü eti yiyen böcekler, solucanlar...

Soruverdi:
— Insan ölünce mezarda solucanlar yer etini değil mi?

Cevdet anlamadı:
— Ne?

— İnsan ölünce diyorum, mezarda etini solucanlar yer değil mi?

Yıllarca öncenin karlı gecesini hatırladı. Sedirde oturmuştu. Annesi yanıbaşında. Sormuştu: «— Anne, insan ölünce mezara korlar, sonra ne olur?», Annesi: «— Toprakta çürür!», «— Sonra?», «— Mezarlık kurtları yer?», «— Sen yemeğini nasıl yiyorsun?», «— İnsan mezara girince yemek mi oluyor?»

— Ha Cevdet âbi?

— Toprakta çürüyor!

— Sonra?

— Mezarlık kurtları yiyor.

— Solucanlar mı?

— Solucanlar, kurtlar...

— Nasıl yiyorlar Cevdet âbi?

İçinde annesi. Cevaplıyor :

— Sen yemeğini nasıl yiyorsun?

— Yemek başka, insan leşi başka.

— Sana göre yemek neyse, kurtlara göre de leş o. Ölü demek, kurtların yemeği demek!

Cevriye uzun uzun düşündükten sonra :

— Bir gün biz de öleceğiz değil mi?

— Öleceğiz tabiî.

— Mezarlık kurtları bizi de mi yiyecek?

Cevdet'in içi sıkılmıştı :

— Git yat artık, dedi. Bak, çalgı filân durdu. Gitmişlerdir...

Cevriye'nin ay ışığında nurlanan hafifçe esmer yüzü :

— Sen?

— Ben de gideceğim.

— Hasan'lara mı?

Attı :

— Hasan'lara.

— Haminneme haftadan haftaya on lira verirsen...

— Veririm.

— Oldu. Konuştum ben, gene de konuşurum.

— Peki. Git hadi!

Sarıldı:

— Beni kovuyor musun?

— Yoo ama, git yat!

Sıçrayıp kalktı, eteğini çırptı:

— Ah şu geceler hiç olmasaydı... Uyku da ne be?

Cevdet de kalktı, o da pantolonunu çırptı:

— Uykusuz olur mu?

— Olur ya, yarı ölüm. Acaba gittiler mi? Gitmeseler bile bana ne?

— Haydi güle güle!

Kızın yüksek topuklularla ağır ağır uzaklaşışı. Daldı gitti. Ayın aydınlığı, ama gene karanlıktı. Yüksek topuklular, renkli geniş etek, sonra da Cevriye, silkindi gitti. Ne diye göndermişti sanki? Gitmese, kalsa, Perili Konakta yatsalardı. Koyun koyuna. Haminnesi mi? «— Allah belâsını versin. Pis karı, pis kocakarı. Bütün kocakarılar gebersin. Gitti. Ya kara bıyıklı ordaysa? Para göstermiş, et almış, domates almış, rakı almış, para vermiş kocakarıya. Çok parası varmış. Ama Cevriye, benim Cevriye'm. Benim Cevriye'me vız gelir. Benden başkasıyla kalmaz. Hafta başında para alınca doğru Cevriye'lere!»

Ellerini pantolon ceplerine soktu. Cevriye'lerin barakasına doğru ağır ağır yürüdü. Haftabaşı, haftalık, haftalığıyla Cevriye'lere gidecek, paraları kocakarıya verecek. Kocakarı memnun, peki diyecek. Bizde kal yavrum. Sen de benim bir evlâdımsın. Anneni de tanırım, fıkara kadın. Peki oğlum, kal. Kalır, Cevriye'yle koyun koyuna. Haminnesi Cevriye'nin başını sabunlar, o hamama gider. Yalnız, hamamda ayrılık. Ondan başka hep birlikte...

Barakaya gelmişti. Şaştı, ne zaman, nasıl geliverdiler? Ses seda yoktu. Demek gitmişlerdi? Gene de bir kuşku. Ya gitmedilerse? Ya gitmediler de içerdeyseler? İçerdeyseler, Cevriye? Bağırır mı? Bağırsa bile kara bıyıklı kuvvetli, haminnesi var, ötekiler. Boğazını sıkar sustururlar. Belki de boğarlar kızı. Boğulmuş Cevriye'yi ha-

yâlledi. Aklı gitti. Ne diye bıraktı sanki? Niçin gönderdi? Keşke göndermeseydi. Ya şimdi içerdeyseler? Kara bıyıklı içerde saklı da Cevriye'yi kucaklayıp yorganın altına soktuysa? Ne yapar? Nasıl bağırır? Haminnesi, ötekiler kapıyı tutarlar. Adamda para, çok para!

Barakanın tahta perdesi çevresini dolaştı. İçerisini görebilecek bir delik, bir çatlak aradı. Vardı ama, görünmüyordu. Görünüyordu görünmesine ama, barakanın duvarları. Duvarların içindeydi onlar. Ne oldu, ne oluyorsa duvarların ötesinde oluyordu. İçeriye girebilse. Cevriye boğuşurken tepelerine dikiliverse. Kara bıyıklıya bir yumruk, bir yumruk daha. Haminnesi mi? Onu da. Ötekiler mi? Ötekilere de. Sonra Cevriye'yi kolundan tutup... Perili Konağa getirirdi. Kim ne bilecek? Ertesi sabah polisin bile haberi olmazdı. Ölüler kokar, mahalleye pis bir koku yayılır. O zaman haberi olurdu polisin. Belki de Cevriye akıllarına gelmezdi. Ne bilecekler? Bilmezler. Cevriye unutulur. Onlar mezara, mezarda böceklere «Yemek», Cevriye'yle o da üç bacalı bir vapurla... Gök tırmalayanlar, Hürriyet heykeli, New York. Sonra Teksas, Kovboylar, gitar sesleri dolaşan balta girmemiş ormanlar...

Mert bir kovboyla arkadaş olurlardı. Geniş kenarlı şapkası altında mavi gözleriyle dost. Gaga burunlu gibi bakmaz Cevriye'ye. Bacağında beyaz dikişli daracık mavi pantolon, ayaklarında yarım çizmeler, boynunda mendil...

Aklına başka bir şey geldi: Bu kovboy Cevriye'ye... Biliyor, Cevriye aldırmaz. Aldırmaz mı? Niçin aldırmasın? Mavi gözlü, uzun boylu, sarı saçlı kovboy. Ya Cevriye'nin hoşuna giderse? Kavga. Kovboy uzun boylu, kovboy güçlü, kovboy... Kovboy «Kovboy» işte!

Cevriye'nin önünde bir kavga. Kovboy iki yumruk. Cevdet yerde. Cevriye'nin kahkahası. Sonra?

İçini sıkıntıyla çekti. Tahta perdenin çatlağından tekrar baktı içeriye. Gene karanlık barakanın tahta duvar-

ları. Duvarların ötesinde ne oluyordu? Belki de hiçbir şey.

Esnedi.

Basıp gitse?

Yaşaran gözlerini avuçlarıyla sildi.

«— ...bu, kovboy dalgası yaş. Kovboya rastlamamalı en iyisi. Kovboylar çok sıkı olur. O kovboy da sıkı. Kovboyun yumrukları, kovboyun çizmeleri, beyaz dikişli mavi pantolonu. Kovboyda iş var. Kovboyla başa çıkılmaz. O, kovboy. Kalın bedenli bir ağaca yaslanmış türkü söylüyor:

Amerikan kovboyları,
Aslan Cinotri.
Çıplak ata binerler.
Tam tam tara tam.

Uzaklara devrilen ay, gölgelenen süt denizi, kararan dünya!

Yatmalı artık, Cevriye'yi ne diye sanki... göndermese kalırdı yanında. Kalsın. Cevriye. Haminnesi, yüksek topuklular, kahvelerde göbek atması. Göbek atarken kopuklar: «— Anam, yavrum, yeyim seni. Kız, şişt, bak hele. Mangır mı? İstediğin kadar. Kucağıma otur, al mangırı. Oturmaz mısın? Neye? Cevdet âbi mi? Ne haberi olacak? Enayiliği bırak, bak haminnen razı. Hem ne çıkar kız? Oturmadığın birşey mi? Bir beşlik, bir onluk, iki onluk. E... tadını kaçırdın. Cevdet âbinin nerden haberi olacak? Üç onluk, beş onluk, yüz onluk...»

Cevdet Perili Konağın yolunu tuttu. Perili Konak taa karşıda. Ay yuvarlanmış, nerdeyse silinip gidecek karanlık pencereli evlerin ardında.

«— ...Cevriye neden boşversin onluklara? Cevdet âbi mevdet âbi. Onluklar. Haminnesi de razı. Hem ne, ne yitirecek? Kucağa oturmak zor mu? En iyisi, çalıştırmamak. Haminnesi mi? Haminnesine veririm mangırı. Onlar yüz onluk mu verdiler? Ben iki yüz, üç yüz onluk veri-

rim. Tek Cevriye çalışmasın. Çalışmaz da. Vallahi çalışmaz. Öyle sanıyorum, çalışmaz. Otursun evde. Param çok olmalı, hiç bitmeyecek kadar. Nerden bulmalı?»

Perili Konağa giden yokuşu ağır ağır çıktı. Perili Konağın pembesi soluk duvarları. Duvarların pembesi filân görünmüyordu ama, o biliyordu pembe olduğunu. Mahalleli çocuklar, eczacının oğlu filân «Boynuzlu» yazmışlardı, babasının resmini çizmişlerdi tebeşirle. Babasının. Sâhi, babası. Bir babası vardı onun da. Başkalarının babası gibi. Şehnaz vardı; hizmetçiden hanım yaptığı, annesinin yerine. Şehnaz. Şoför Âdem. Şoför Âdemin annesi. Kuru karı. O kuru karı sâhi, nerdeydi şimdi? Belki de ölmüştü. Öldüyse Eyüp mezarlığına gömüldüyse, annesiyle. Annesi, babasının «Kahpe, orospu!» diye bağırdığı. Annesi, anneciği...

Perili Konağın tam önünde, durdu. Çocuklar tebeşirle üçgen çizmişlerdi. Üçgen, dâire, kulaklar. Ablak suratlı biri. Kim acaba?

Esnedi gene. Yaşaran gözlerini sildi. Aklına Hasan geldi. Hasan'la babası. Babası: «— Gelmedi» demiştir. Hasan hâlâ «— Mutlaka gelir!» «— Gelmez artık» diye dayatmıştır babası, «—...gelmez. Haylâz bir çocuk o. Helâ duvarına sidiğiyle adını yazdı, sonra da suyla sildi yazıyı. Gelmez. Kimbilir nerde sabahlar? Onu bırak, düş yakasından. Gelse bile bu saatten sonra eve almak doğru değil. Ahlâksız bir çocuk o...»

Yumruklarını sıktı. Karşısında sanki Hasan'ın babası varmış gibi :

«— Kim ahlâksız?»

Sanki Hasan'ın babası cevap verdi :

«— Sen!»

«— Hayır. Ben ahlâksız değilim!»

«— Ahlâksız olmasan helâ duvarına onu yazmazdın.»

Perili Konak'ta o sıra bir İshak kuşu iç çekmeseydi, Hasan'ın babası silinmeyecekti. Silindi. Ishak kuşu. Yıllarca öncenin karlar savrulan gecesi. Sedir, annesi, o.

«— Niye ağlıyorsun anneciğim?»
«— Seni bir gün öksüz bırakacağım için...»
«— Öksüz ne demek?»
«— Annesiz demek.»

Annesiz. Şimdiki gibi yâni. Gerçekten de annesiz, babasız. Annesi olsa babasızlığın önemi yok. Annesi olmalıydı şimdi. Annesi olsa, buralarda işi ne? Bir evleri olur, yatakları, yorganları. Annesi üstünü başını yıkar, çoraplarını yamardı. Annesi olsa Cevriye bile onlarda yatardı. «— Anne be!» derdi. Annesi:

«— Söyle yavrum.»
«— Şu cevriye var ya?»
«— Var.»
«— Bizde yatsa ne olur?»
«— Ne olacak yavrum? Sen mâdem istiyorsun, yatsın!»

Perili Konağa sırtıyla dayandı, sonra duvar dibine çömeldi, yüzünü avuçları içine aldı. Gözleri taa uzaklarda. Karanlığın içine daha karanlık evler kalabalığı halinde yükselen mahalle. Ay yoktu artık. Ay silinmişti. Karanlık az daha çökmüştü. Yıldızlar da olmasa göz gözü görmeyecek. Ama bütün bunların farkında değildi. İçinde, yıllarca öncenin aydınlık kış gecesi. Şimdi o kış gecesinde yaşıyor. Pencerelerin ötesinde karlar savruluyor.

«— Anne be!»
«— Söyle yavrum...»
«— Kara bıyıklı, Cevriye'lerde mi yattı?»
«— Hayır.»
«— Ya?»
«— Gitti.»
«— Sen ne iyisin anneciğim...»
«— O senin iyiliğinden yavrum.»
«— Anne!»
«— Canım!»
«— Sen ölmüştün hani?»
«— Yavrumu öksüz bırakmamak için...»

«— Geri mi geldin?»

«— Geldim ya.»

«— Cevriye'nin haminnesi...»

«— Korkma, zorla kucağına oturtmaz kara bıyıklının...»

«— Oturtmak istese bile Cevriye oturmaz değil mi?»

«— Oturmaz. Cevriye iyi kızdır!»

Ağırlaşan gözleri. Esneme üstüne esneme. İçeri girse, eskiden olduğunca bir kıyıya uzanıp uyusa!

Çömeldiği yerden kalktı, içeri girdi. Hava soğumuştu. Toprağa uzandı. Uzandı ya, İshak kuşu. Arada içini çekiyordu geceye. Her çekişte çocukluğu, çocukluğuyla birlikte de annesi!

Uykuya geçtiği sıra İshak kuşu daha sık iç çekiyordu. Gece, İshak kuşu, savrulan karlar, pencere, buz gibi cam, nâralarla eve dönen babası, annesi. Sokak kapısının çalınışı, annesinin koşuşu, babasının içeri girişi, tokat, tokatlar, tekme. Daha sonraları ölümü annesinin, Babasının Şehnaz'ı eve hanım yapışı. Komşu şoför Âdem. Gecelerce hep birlikte içki âlemleri. Âdem'in masa altından Şehnaz'ın bacağını sıkışı! Pis Şehnaz, orospu Şehnaz. Mavi elişi kâğıdı üzerinde ay ışığı. Ay ışığını yutan devler. Fırtına. Savrulan karların uçuşu. Karanlık gündüzlerde İshaklar. Ne diye ağızları enselerinde? Cevriye paradan vapura binmiş. Yanında kara bıyıklı kaptan. Kahveci. Vapur paradan, para. Paralar. Paralardan vapurlar, ya ışığı dumanlı. Dumanlar güneşin saçları gibi. Aydınlık. Cadıların da saçları var. Cadılar camlara tırmanır. Uzun tırnakları. Camlarda tırnak gıcırtıları. Gıcırtıdan sabahlar. Güneş yüzlü delilerin karanlık göz bebekleri. Eşek. Eşekler. Eşeklerden vapur, vapur sürüleri. Eşekler elişi denizinde yüzemezler. Eşekler balık değil ama, balıklar eşek. Gül dallarında öten eşekler. Ahu. Anıran bülbüller. Ne tuhaf. Sarı sarı. Kara kara. Mavi mavi. «— Ene mene doosi, dosi saklanboosi.» Aylâ söylerdi bunu çokluk. Müteahhidin kızı. Pis, Maçka'ya taşınmışlar. Maçka neresi? İstanbul'da ama, hiç gitmedi.

Aylâ hayvan. Aylâ, Şinasi, Kayhan... hepsi hayvan, hepsi, hepsi, işportacı, serseri işportacıı!!!»

Uyandığı zaman sabahtı, Perili Konağın loşluğuna güneş vurmuştu. Bütün gece tuhaf tuhaf düşler. Ne diye? Cevriye ne oldu? Cevriye işe çıktı mı acaba? Gitse mi? Haminnesi görürse? Hiç sevmez zaten Cevdet'i. Öyle, ölüverse? Haminnesi ölüverse, barakaya yerleşirlerdi. Ne iyi! Haminnesiz baraka. Yemeği Cevriye pişirirdi. Kapları Cevriye yıkar, hamamı Cevriye... ama yıkanırken Cevriye dışarı çıkmalı. Çıksın. Ayıp. Tabiî. Çünkü o kara bıyıklı değil, Kovboy! Kovboylar büyük, yumruklarına sıkı olurlar. Geniş kenarlı şapkaları. Çizmeleri, mızıkaları, gitarları, Cevriye belki de aldırmaz mı kovboylara? Acaba işe çıktılar mı? Kara bıyıklı onlarda mı yattı? Gitse. Bir kıyıdan gözetlese? Avlu kapısında kilit varsa gitmişlerdir. Yoksa, gitmemişler. Ya görürlerse? Ya kocakarı görür de: «—A, a, a... bu oğlan ne dolaşıyor buralarda?» derse? İstemiyor. Görmesini, şaşmasını, böyle demesini hiç istemiyor. Gece uykuda ne biçim düşler görmüştü! Rüya, düş. Uyuyunca, insan nerelere götürülüyordu... Annesi: «Uyku, yarım ölüm...» derdi. İnsan tam ölünce demek hep o elişi mavisi deniz, vapurdan eşekler, eşeklerden atlar, atlardan gece kuşları... «Hadi be enayi. Atlardan gece kuşları olur mu? Hasan olsa gülerdi. Ne var gülecek? Helâ duvarlarına sidiğimle adımı yazdımsa yazdım. Ne olmuş yâni? Sen de bizim evin duvarına işe, adını yaz sidiğinle. Ben senin gibi kızmam ki. Benim babam sağ olsaydı kızmazdı senin baban gibi. Ben senin babanı da sevmiyorum. Senin baban pis, sen de pissin. Konuşma benimle. Hapiste beni yatağında mı yatırdın? Serseri çocuklardan mı korudun beni? Sonra babana yalvarıp avukat tutturdun beni kurtardın mı? Kurtarmasaydın. Avukat mı? Biliyorum, borçluyum avukata ama, ne yapayım? 'Öderim'. Nasıl mı? Nasılsa. İnsanlar merdiven olamazlar. Olabilseler, Maçka'daki apartmanın duvarına... duvardan balkona, balkondan odaya. Odada Aylâ yatıyordur. Beni gö-

rüverince gece yarısı... Korksuuun, korkarsa korksuuun. Pis Aylâ. Evet pissin. Ne diye bana o zaman serseri işportacı diye bağırdın? Ben bir gün o kovboy gibi olursam, tabancalarımı çekersem görürsün. Isterse baban çıksın karşıma. Polis mi? Polis de vızgelir. Hayatınızı bağışlamamı istiyorsanız... bir filimdeydi bu. Hayatınızı bağışlamamı istiyorsanız, kasanızın anahtarını lütfen. Lütfen dedimse korktuğumdan değil. Sizi tatlı tatlı soymak için. Soymak! Bir filim. Çeteler bir sinema gişesini soymuşlardı. Sâhi, bir sinema gişesi. Gece. Saat onbir. Gişe. Gişede biletçi kız. Yalnız, yapayalnız. Davranma! Düşer bayılır. Filimdeki gibi. Sonra kendisine gelir. Ayıplar. Ayıplasın. Size yakıştıramadım mı der? Desin...»

Perili Konak'tan çıktı. Güneş epeyce yükselmişti. Mahalleye, mahallenin tanış evlerine baktı. Her şey taa eskiden olduğunca, yerli yerindeydi. Evler, elbiseler gibi. Insanlar evleri elbise gibi giyiyorlar. Evler elbise. Elbiseler ev. Cevriye'lerin barakası da. Cevriye acaba evde mi? Baksa? Haminnesi. Ne gezdiğini sorar buralarda. Ne karşılık verir? Anlar Cevriye için gezdiğini. Hemen kara bıyıklıya: «— Bu Cevdet uğlan seninkinin peşini bırakmıyor hiç, haberin olsun!». Kara bıyıklı ateş kesilir. Çıkar önüne: «— Neden bırakmıyorsun peşini kızın lan?», «— Ben lan değilim!», «— Nesin ya? Kız mı?», «— Kız da değilim, erkeğim ben!», «— Yaa, demek erkeksin? Al, al öyleyse!!». Iki tokat. Cevdet yerde. Cevriye'nin önünde. Cevriye bile güler. Sevmez artık. Sevgilisinin yanında tokatlanıp yere düşen birini hangi kız sevebilir? Ah o kovboy olsa, olabilse! O kovboy kadar olabilse, kara bıyıklı bile korkar döğüşmeğe!

Mahallenin güneş dolu sokakları.

En iyisi çekip atölyeye gitmek. Gitse. Usta, gaga burunlu, başkaları. Cevriye de gelmeyecek artık. Cevriye gelmedikten sonra. Ne diye gelme dedi sanki? Gelsin. Atölye kapısı yanındaki büyük tahta sandığın içinde karşılıklı domates, yeşil biber, peynir, ekmekle karınlarını doyursalar!

— Cevdeeet!

— Vaaay Kosti!

Sevinç içindeydiler. Kosti'nin boynundaki işporta olmasa sarılacaklardı...

— Nerelerdesin be? Aramadığım yer kalmadı!

— Çalışıyorum.

— Tahmis'te, bir işhanında değil mi?

— Ne biliyorsun?

— Hasan'ın babası söyledi. Ha, dün Hasan'lara gittim be...

Cevdet durakladı, Kosti'nin gözlerine sertçe baktı. Dün, sabahleyin, o çıktıktan sonra. Heyecanlandı. Hasan duvarın yaşlığından söz açmış mıydı acaba?

— Niye gittin?

— Seni aradım?

— Ne dediler?

— Hasan yalnızdı evde, ders çalışıyormuş. Gel dedi girmedim.

— Niye?

— Ben seni aramıştım.

— Sonra?

— Sonra aldım voltamı. Demek atölyede çalışıyorsun?

Duvarın yaşlığından söz açmamışlardı demek. Korkulacak, daha doğrusu utanılacak birşey yoktu demek.

Kosti göz kırptı :

— Nasıl aranız?

— Hasan'la mı? Eh işte...

— Derslere çalış, ilki, sonra da ortayı bitir diye asılıyor mu?

Kosti'yi birden her zamandan daha çok sevdiğini sandı. Öyleydi, gerçekten de öyle. Kafasını kitaplardan kaldırmasın, birtakım sınavlardan sonra ilki, ardından ortayı bitirsin, liseye girsin, liseyi de bitirsin istiyordu. Sonra da üniversite. Bütün bunları amma da kolay sanıyordu. Hem ne çıkacaktı bitirmekten? Ne para kazanacak-

tı? Amerika, Aslan Tomson, Pekos Bill ve ötekiler olamadıktan sonra!

Mahalleliyle toslamamak için arka yoldan hızla geçirdi Kosti'yi. Kosti farkında bile değil, habire Hasan üzerine konuşuyordu :

— ...kötü çocuk değil ama, seni sevdiğim gibi sevemiyorum onu. Büyük, kocaman insan hâli var. Öyle değil mi?

Cevdet duymadı. Duydu anlamadı. Kafasında gene öküz yutan Boa yılanları, kovboylar, kovboy şarkıları, uçsuz bucaksız ormanlar...

Kosti durdu :

— Ne düşünüyorsun?

— Hiç.

Yıkık bir duvarın önünden geçiyorlardı. Sidik kokuyordu.

Cevdet :

— Dur, dedi.

— Ne o?

— Adını yazabilir misin?

— Nereye?

— Duvara.

— Nasıl?

— Böyle. Bak!

Başladı yazmağa. Kosti anlamıştı. Güldü :

— Vay hergele vay!

O da denedi, ama yarıda kaldı. Cevdet'se duvara gene eğri büğrü bir CEVDET yazmıştı.

— Hasan'ların helâ duvarına da yazmıştım. Söylemedi mi?

— Yoo...

Iyice ferahladı. Demek kaynayıp gitmişti. Iyi. Pantolonunun düğmesini ilikleyerek yolu yeniden tuttular. Daracık bir sokaktı yürüdükleri. Taşıtlar falan geçmiyordu. Sağda, solda evler, harap evler, evlerin pencereleri, pencerelerin perdeleri sıkı sıkıya inikti. Arada yalınayaklı, ya da gözleri uyku dolu bir kız, topaç gibi bir oğlan

çıkıyordu evlerin birinden, bakkala ya da fırına gidiyordu. Erkenci bir işçi, erkenci bir memur orada. Bakmıyor, bakmağa heveslenmiyorlardı.

— Ben artık Hasan'lara gitmeyeceğim!

— Neye?

— Sevmiyorum.

— Hasan içerler ama!

— İçerlesin.

— Nankör, der.

Cevdet durdu, kinle baktı :

— Bana ha?

Kosti pişman oldu söylediğine :

— Boşver!

— Yoksa nankör mü dedi?

— Boşver dedim ya!

— Bırak boşver'i. Ona birşey söyleyecek değilim. Ben herşeyi biliyorum. Beni hapisten kurtardı diye ondan hiç ayrılmamamı istiyor. Sevmiyorum ki! Ne diye ayrılmayacakmışım? Onlarda ne diye kalacakmışım? Okumak filân da istemiyorum. Bana ne karışıyor? Sonra babası. Ters ters bakıyor bana. Arkamdan oğluyla kimbilir neler konuşuyordur...

Konuşmadan, yanyana yürüdüler bir süre.

Kosti :

— Gene işportacılık yapar mısın? dedi birden.

Cevdet, Hasan'ı düşünüyordu. «— Nankör!» demişti demek? Belki de: «— Bize borçlu» demişti. Kimbilir, belki çok şey biliyordu Kosti de söylemiyordu. Söylemesin. Anlamıyor mu?

— Ha?

— Ne?

— Gene işportacılık yapar mısın?

Birden şıkır şıkır bir sevinç, içinde. Mavi, kavuniçi, pembe bir sevinç. Sâhi, neden olmasın? İstanbul'un mavi gökleri, mavi denizi, sütbeyaz bulutları, minareleri, kurşun kubbeleri, tramvayları, güneşi sert sert yansıtan

tramvay rayları, Sarayburnu parkının ıslak yeşili, grisi, kahverengisi, geçti içinden.

İşportacılık!

— Yapar mısın?

— Yaparım tabiî, niye yapmayayım?

Kosti'nin gözlerinde neşeli bir mavi:

— Yaşaaa!

— Peki ama, nasıl?

— Kolay.

— Nasıl kolay.

— Bu hafta haftalığını alınca...

— Alınca?

— Gideriz seninle. Kaç para alacaksın?

— Yirmi lira.

— İyi. Tahtakale'deki dükkâna gideriz oldu mu?

— Oldu. Böylesi daha iyi. Sonra... yahut, boşver...

Kosti meraklandı:

— Neye?

Cevdet, gaga burunludan söz açacaktı. Açmadı. Açmak istiyordu ama. Pis, pisler. Usta da pisti, ötekiler de. Ne atölyeyi seviyordu, ne de iş hanını. Başıboş olmalıydı o. Gezip dolaşmalı, sıkıldıkça başını alıp gitmeliydi sıkıldığı yerden. Sorulmamalı, karışılmamalıydı!

Kosti:

— Gene top oynarız, köprünün altında karınlarımızı doyururuz, çalgıcı dükkânının vitrinine bakarız. Sinemaya gideriz!

— Cevriye'yi de yanımıza alırız değil mi?

— Niye almayalım? Parası var mı?

— Onun masrafı benden!

— Ben demin onu bulmağa gelmiştim mahalleye...

Boş bulunarak sertçe baktı. Sanki gaga burunluymuş karşısındaki de, onu kötü maksadı için bulmağa gelmişti.

— Onu bulmağa mı?

Kosti ürktü:

— Seni soracaktım!

Cevdet'in çatık kaşları, öfkeli bakışlarından karanlıklar kalktı. Yüz, bakışlar yumuşadı :

— Haa...

— Ne sandın?

— Hiiç. Bizim atölyede bir gaga burunlu var, kenefin biri!

— .....?

— Öyle içerliyorum ki...

— Ne yapıyor?

— Cevriye'ye pis pis bakıyor!

— Cevriye?

— Cevriye boşverir öylelerine... Dün gece de kocakarısı eve bir alay hergele doldurmuştu!

— Ne yapıyorlardı?

— İçki içiyorlarmış, çalgılar gırla gidiyordu. Ama Cevriye...

— Oynadı mı onlara?

— Ne oynaması be? Yanlarına bile gitmedi!

— Nerede bekledi?

— Benim yanımda!

Bir horoz gibi kabarmıştı. Yanyana yürüyorlardı. En çok onu seviyordu. Kosti'den bile. En çok o, sonra Kosti. Hasan'ı hiç, ama hiç sevmiyordu.

— Bundan sonra atölyeye gelmeyecek!

— Cevriye mi? Niye?

— Gaga burunlu filân pis pis bakıyorlar dedik ya!

Kosti gene korktu. Öyle çabucak kızıveriyordu ki.

— Kocakarısını da sevmiyordu. Kahve kahve dolaştırıp göbek attırıyor ona. Edirnekapı'da kara bıyıklı bir kahveci var, kıza asılıp duruyormuş. En iyisi işportacılık. Ne düşünüyorum biliyor musun? İnsanın çok parası olmalı. Çok param olsa ilkpeşin avukata giderdim!

— Haa, şu seni hapisten kurtaran avukata mı?

— Borcumu öderdim. Sonra Hasan'la babasına. Bir deste para. Paraları onlardan habersiz, yemek masalarının üzerine kor, savuşurdum!

— Neden habersiz?

— Haberleri olursa almazlar. Alsalar bile, otur derler, yemek ye derler. Sevmiyorum. Ben en çok Cevriye'yle yemek yemesini severim!

— Benimle?

— Seninle de. Hasan'a boşver!

— .....

— .....

Küçükpazar'ın karmakarışık bakkal, manav, gezici esnaf kalabalığı içinden geçiyorlardı. Bir gazete bâyiinin önünde durdular: Yeni yeni kovboy dergileri, hırsız - polis serüvenleri, magazinler, başka dergiler, çeşitli gazeteler. Birden bir kitapçık. Cevdet eğildi, okudu: SİNEMA SOYGUNU!

Kitapçığı aldı eline. Gök tırmalayanlarıyla pırıl pırıl bir Amerikan şehri gecesi. Cetvelle çizilmişcesine dümdüz bir yol. Yolun kıyısında da deste deste paralarla kaçan kasketli bir çocuk, çocuğu kovalayan birileri.

— Amca kaç para bu kitap?

Adam söyledi. Cevdet hemen para çıkarıp uzattı. Sonra ellerinde kitapçık, yanyana ağır ağır yürüdüler.

Kosti :

— Sinema soygunu, dedi.

— İş var bunda!

— İyi ya.

V

Atölyeyi güneş ışığına boğan kocaman ampulün altında pırıl pırıl dönen torna, frezeler, tesviye makinesi, gaga burunlu, sarı saçlı, koca göbekli usta, yardımcıları.. İşlerine kapanmışlar. Makineler zeytinyağında gibi kolaylıkla dönüyor, yerlere kıvrım kıvrım yongalar dökülüyor. Kurşun yumuşaklığı içinde, ışıltılı, demir yongalar.

Her zamanki yerinde, duvara gene omuzuyla dayanmıştı. Pantolonunun arka cebinde kıvrılıp sokulmuş Si-

NEMA SOYGUNU. Unutmuş. Aklında Kosti. Yaşasın Kosti. Tahtakale'deki dükkândan işporta, işportalık öteberi alacaklar, sonra da İstanbul kazan, onlar kepçe!

Tramvaylar geçiyordu içinden. Kırmızı, yeşil, sarı tramvaylar. Ardlarına asılıyordu. Sirkeci'den, Sultanahmet. Beyazıt, Edirnekapı. Edirnekapı'ya kadar gidebilirlerdi isterlerse. Beyoğlu'na çıkabilirler. Cevriye de. Ama artık Cevriye öğleleri gelmeyecekti. «... — ne diye gelme dedim? Beni dinlemese, gelse. Kapının yanındaki tahta sandıkta ekmek, peynir, domates yesek. Gaga burunlu mu? Boşver. Gelme dedim, gelmez. Nereye gider? Hiç. Haminnesinin yanında kalır. Sur dışındaki kahvede. Kara bıyıklının kahvesinde mi?»

Yüzü asıldı. Hafif, mor bir yüz. Şakaklar kırmızı kırmızı. Sonra, kırmızılıklar morların üstüne yürüdü. Morlar açıldı, hafifledi, yüzünün her yanı kızardı.

— Su ver!

Baktı: Gaga burunlu. Kapı ardındaki kırmızı toprak testiye gitti. Kalaylı bakır tası doldurup götürdü. Gaga burunlu bir solukta içti suyu, tası, bakmadan uzattı. Cevdet aldı, götürdü gene testinin ağzına ters çevirip koydu. Sonra döndü her zamanki yerine. Duvara amuzuyla dayandı.

«— Gelme!» demişti. Demeseydi keşke. Ya şimdi kara bıyıklının kahvesindeyse? Neden olmasın? Olabilirdi ama, ne yapabilirdi? Kız sevmiyor, istemiyordu ki onu. Sevse, istese, akşam giderdi yanına. Kucağına oturur, dolu para alırdı. Ne bilecekti?

«— Oturmadım. Para mara da almadım!» dese.

Bir an rahatladıysa da, gene o şüphe: Akşam kara bıyıklı onlarda kaldıysa ya? Birlikte yattılarsa? Ya kara bıyıklı eve saklandı da, kocakarı **Cevriye'ye gitti dedi**, Cevriye de gerçekten gitti sanarak yatağa girip uyuduysa? Uyku arasında kocakarıyla elbirliği edip, başına çuval geçirerek... istediği kadar bağırsın. Başına çuval, üstüne battaniye, yorgan. İç odaya götürürler, ağzına bezden tıkaç. Daha da kara bıyıklı **davranırdı cüzdanına.**

Şişkin cüzdan, paralar. Paraları görünce büyük büyük açılan gözleri kocakarının. Yüz lira, iki yüz lira. Cevriye'nin ağzı tıkaçlı bağıramaz. Sıkı sıkı bağlı, kaçamaz. Atarlar bir tek atlıya, yorgan, döşek, yastıklar, tencere, kazan, kap kacaklarla haydi uzaklara!

Birden Kosti ustanın kocaman ayakları :

— Al şu elli lirayı. Geç Karaköye. Git Hıristi ustaya, emanetleri al gel!

Elli lirayla fırlıyor. Atölyenin bulunduğu iş hanının yarı karanlık dehlizleri, küçük küçük ampullerin hafifçe aydınlattığı bisküvi kokulu uğultulu, uğultulu sıcak hava. Merdivenleri koşa koşa iniyor. Niçin? Cevriye dışarda mı? Iş hanının sokak kapısı önünde? Yok canım. Kaçırdılar Cevriye'yi. Cevriye her an az daha uzaklaşıyor. Hıristo usta mıristo usta. Elli lirayla koşsa Kostiye. Anlatsa. Kosti'nin dehşetten kocaman kocaman büyüyen gözleri. Telâşlansa,

«— Sahi mi?» dese.

«— Demek kara bıyıklı...»

«— Evet evet...»

«— Ne zaman?»

«— Bu akşam. Meğer onlarda saklanmış. Sonra da lâmbayı söndürüp...»

«— Beklemişler ha?»

«— Beklemişler.»

«— Peki, ne yapacağız?»

«— Arkasından gidelim!»

«— Neyle?»

«— Bir taksi tutup...»

«— Para?»

«— Nah, ellilik!»

«— Ellilik ha? Kimden aldın?»

«— Bizim ustadan. Hıristo ustadan emanetleri alacaktım ama, boşver. Cevriye'yi kaçırıyorlar. Yetişip durduralım!»

«— İyi ama nereye kaçırdıklarını biliyor musun?»

«— Edirnekapı'ya kaçırmışlardır!»

«— Ya başka yere kaçırmışlarsa?»

Birden bir sıkıntı içinde. Başka yere kaçırılmasını istemiyor. Edirne iyi. Kaçıracaklarsa Edirne'ye kaçırmalılar. Edirne kolay. Edirne'ye kaçırsalar, eliyle koymuş gibi bulacak. Her yer Edirne olmalı, Cevriye'yi her kaçırıldığı yerde eliyle koymuşçasına bulmalı.

Bir korna :

— Bip biiip!

Sıçradı :

— Etrafına baksana hıyar!

Sertçe baktı şoföre. Eli yüzü karalı.

— Hıyar sensin!

— İnersem dedi şoför.

— N'olur?

Bip bip, bipler. Şoför uymadı, gazladı arabayı. Eminönü kalabalığında değil de, tenhalarda olsa atlardı direksiyondan. Omuzundan iterdi, söverdi ana avrat ama, Cevdet te direnirdi, karşılık verirdi!

Galata köprüsünün sol kıyısından yürüyordu. Deniz, irili ufaklı vapurlar, sandal, mavnalar. Ufacık bir deniz motörü ard arda beş kocaman mavnayı takmış ardına çekiyor. Her yer Edirne olsa, her aradığı yerde bulsa Cevriye'yi. Eliyle koymuşçasına. Birden kurum yüklü pis bir duman. Gözünü tam zamanında yumdu ama, boş. Kurum kaçmıştı gözüne. Durdu. Ovalamağa başladı. Artık ne Cevriye, ne kara bıyıklı, ne de Edirne'ye kaçırılışı. Gözü acıyordu, kurum oyuyordu sanki gözünü. Oyuyor, oyuyor, yırtar, parçalarcasına oyuyordu. Bir zamanlar da annesiyle giderken, böyle kurum kaçmıştı gözüne. O zaman köprünün sağ başından yürüyorlardı. Gene böyle. Hiç sevmez köprüyü yaya geçmeyi. Ne diye kayıkla geçmemişti sanki? Çeyreğe geçiriyorlardı.

Gözünden sıcak yaşlar akıyordu. Kurum sanki kocamandı, gözüne kurşun gibi oturmuştu da hiç çıkmayacaktı. Çömeldi. Kapağını kaldırdı, bıraktı, yeniden kaldırırken bir kadın sesi :

— Gözüne kurum mu kaçtı yavrum?

Sağlam gözüyle baktı: Yaşlı bir kadın.

— Evet teyze.

— Çek elini bakayım...

Kadının mavi damarlı kuru eli göz kapağını kaldırdı hiç beklemediği bir üfürük. Gözünün sıcak yaşlar akan sımsıcaklığında soğuk bir fırtına.

— Çıktı mı?

Sevinçle :

— Çıktı teyze!

— Haydi geçmiş olsun...

Kadın eski, siyah mantosuyla çekti gitti.

Cevdet durmadı üstünde.

Karaköy. Hıristo ustanın hırdavat mağazası. Emaneti aldı. Emanet, kaypak turuncu bir kâğıda sarılı kocaman bir demir. Para verdi, bozuk paralar aldı, atölyeye dönmek üzere tuttu yolu. Tuttu ya, köprüden değil. Kayıkla geçecekti karşıya. Kıyıya indi. Başkalarıyla atladı kocaman bir kayığa. Kayıkta beş kişiydiler. Beş yolcu. Kayıkçıyla altı. Konuşulmuyordu. Herkes kendi dalgasında. Bir Haliç vapuru geliyordu Atatürk köprüsünün altından geçmiş, duman dumandı. Hızla yaklaşıyordu suları göğüsleyerek. Paslı bir düdük sesi. Kayık durdu. Vapur kocaman bir eğriyle yanaştı Köprüye. Ardından geçtiler.

Cevriye'yse uzaklaşıyordu habire Cevdet'in kafasında. Hır hırt yüklü arabada. Tıkaçlı ağzı, bağlı elleriyle.

— Kitabın düştü küçük!

Döndü: Kara, kuru, efendiden bir yolcu. Arka cebinden düşmüş SİNEMA SOYGUNU'nu uzatıyordu. Aldı. Unutmuştu bunu arka cebinde. Kapağına yeniden baktı. Işıl ışıl bir Amerikan gecesi içinde gök tırmalayanlar. Havadan geçen bir tren, yerde otomobil dizileri. Kaçan bir çocuk. Koynu koltuğu para desteleri dolu.

- — Bakayım o kitaba yavrum...

Ak saçlı bir başka yolcu. Verdi. Aldı adam. Baktı, sonra okudu sesli sesli :

— Sinema soygunu!

Evirdi, çevirdi, acı acı güldü, cık cık cık yaptı. Uzatırken söyledi :

— Böyle saçma sapan kitaplarla ahlâkını bozuyorlar çocukların!

Cevdet hiçbir şey anlamadı. Amerika'ydı orası. Havadan uçarak geçen trenler, birbirine paralel yollardan çeşitli otomobil dizileri. Şu moruk ne bilecek bunları? Aslan Tomson'u, Bil Kid'i, Koca Teks'i ne bilecek? Jano'yu, Yanik'i. İki Çocuğun Devriâlemi'ni okumamıştır ki bilsin. Elinde kocaman, siyah bir çanta. Babasının böyle bir çantası vardı. Fabrikanın sağdan soldan topladığı paralarını doldururdu. Üvey annesi Şehnaz'la dostu komşu şoför Âdem, babasının o kara çantasından çalmışlardı fabrika paralarını da, hapse attırmışlardı babasını. Ama babasını hapisten kurtarmak için suçu üstüne almış, yerine kendisi girmişti. Hapislik, hapishane. Böcek vardı orda, Böcek'in serseri çocuk arkadaşları. Böcek posta koymuştu, çok kötü sövmüştü de öyle bir marizlemişti ki, fena yılmıştı oğlan. İyi olmuştu ama sonunda. Aklını başına toplamış, Hasan'ın yardımıyla marangozhaneye girmişti. Ordaydı şimdi. Serserilikten kurtulmuştu Hasan'ın yardımıyla! İyi çocuk, iyi arkadaştı Hasan ama, o kadar. Sevmiyor şimdi, zorla mı? Aptesanelerinin duvarına bir kere adını yazdı. Gitmeyecek bir daha onlara. Yazmasa bile gene gitmeyecekti. Kosti'ye bir şey dememişlerdi ama, numara. Bir gitse, babası başlar hemen: «— Cevdet! Bizim helânın duvarına sidiğinle niçin adını yazdın?»

O ihtiyar montörü hiç sevmiyor: «— Yazdım işte!» diyecek gerekirse. «— Sizi sevmiyorum ki ben! Oğlunu da sevmiyorum. Okumayı da. Canım istemiyor hiç. Sokaklarda dolaşmak gibi var mı? Biz Kosti'yle gene işportacılık yapacağız. Size ne? Oğlun hapiste bana arka çıktı, beni kolladıysa ne oldu? Kollamasaydı. Avukat mı tuttunuz bana? Borçlu muyum? Veririm bir gün elbette borcumu. Ben artık size hiç gelmeyeceğim. Sizi de, evinizi de sevmiyorum. Nankör sensin. Hasan ne diye ba-

na derse çalış diyor? Kendi çalışsın. Okumayacağım işte. Amerika'ya gideceğim ben. Tabî. Yarı yoldan çevirdiler diye temelli vaz mı geçeceğimi sanmıştınız? Cevriye de gelecek. Kim kaçırdı Cevriye'yi? Kara bıyıklı mı?»

Kayık kıyıya yanaşmıştı. Ötekilerle çıktı. Koltuğunda kaypak turuncu kâğıda sarılı demir. Hasan da, babası da Eminönü kalabalığının içinden silindiler. Yalnız, uzaklardaki mor dağlara doğru hızla ilerleyen sıska tek atlı araba. O silinmiyordu hiç. Cevriye vardı içinde onun çünkü. Ağzı tıkaçlıydı, elleri bağlı. Bağıramaz. Kalkıp kaçamaz. İstediği yere gidecek. Kara bıyıklı çok para verdi kocakarıya, satın aldı. Edirne'ye götürülüyor Cevriye. Edirne'de penceresiz bir odaya kapatılacak. Kapısının üzerinde kara, kocaman bir kilit. Elleri hep bağlı, ağzı hep tıkaçlı. Bağıramaz, kimseleri çağıramaz, kalkıp kaçamaz. Günler, haftalar, aylar geçecek. Cevriye sararıp solacak, ferini yitirecek gözleri, yatağa düşecek. Öksürecek belki de küt küt, sarı sular akacak ağzından. Ağlayacak hep, Cevdet âbi diye diye!

Mısırçarşısı'nın sağındaki balık kokulu aralıktan daldı.

Solda sıra sıra balıkçı dükkânları. Kocaman kocaman, gri gri, mor damarlı balıklar, kar beyazı, yassı balıklar, kırmızı balıklar.. Adını bildiği, bilmediği balıklar çeşit çeşit. Yalnız palamudu biliyor. Babası getirirdi arada. Annesi temizler, tavasını, ızgarasını yapardı. Maltızın başına çömeldiği zaman eteğini indirirdi hep. Üvey anne Şehnaz'sa tam tersi. Kör madam gibi, inadına açardı bacaklarını. Babası kaç sefer: «— İndir eteğini!» demişti de, omuz silkmişti. Ya birinde? «— Amaaan sen de pis moruk!» demişti. «— Beğenmiyorsan beni, çeker giderim!»

Gülüvermişti babası yumuşak yumuşak. Ovâl gözlüğü vardı babasının. Camları şiş şiş. «— Gidersen git!» diyememişti. Dese, gider miydi? Giderse nereye? Âdem'lere mi? Gitseydi keşke. Âdem onu hep döverdi. Atlet fanilâsıyla kalırdı. Şehnaz için tabî. Kalın kalın kolları kıl

içindeydi. Kovboylarınki gibi. Amerika'ya gitseydi. Kovboy olamaz mıydı?

Tahmis, işhanı, birinci, ikinci katlar. Atölyeye geldi. Demiri, paranın üstünü ustaya verdi. Geçti gene her zaman dikildiği yere, dayandı omuzuyla.

Atölye duvarındaki yuvarlak saat on'a geliyordu. On, sonra onbir, daha sonra oniki. Saatler geçmiyordu. Ama geçecekti. Oniki olacak, öğle paydosu sonra. Cevriye'siz yiyecekti bugün. Gene domates, beyaz peynir, sıcak ekmekle atölye kapısı yanındaki büyük tahta sandığın içinde. Cevriye'siz. Cevriye bundan sonra belki de hiç gelmeyecek. Cevriye'yi, kaçırdılar. Gitti Cevriye. Cevriye artık yok. İstese de gelemez. Ama dur bakalım canım, belki de kaçırmamışlardır. Başka semtlerde oynuyordur. Başka semtte bile olsalar kara bıyıklı... Gelemez mi? Gelir. Kahveyi adamlarına bırakır. Cebinde demetle parası. Kocakarı belki de: «— Ardını bırakma. Bir kaçar, iki kaçar. Bakar ki yakasından düşmüyorsun, sonunda usanır peki der!» demiştir. O da düşer ardlarına. Bir başka semtte, bir başka kahve. Başka semtin, başka kahvesindeki başka delikanlılar. Saçları briyantinle sıkı sıkı taralı, ağızları rakı kokulu, boyunları mendilli... İçlerinde biri belki de en hızlıları. Boynunda mendil. Gülüverince altın dişi sarı sarı. Gömleğinin kollarını dirseklerine kadar sıvamış. Cevriye oynamaya başlayınca en çok o: «— Yaşa anam, yaşa! Ulan ne kız be!»

İçini sinirli sinirli çekti.

Kara bıyıklı görür onu, «— Yaşa anam, yaşa! Ulan ne kız be!» dediğini duyar. Kaşları çatılır. Delikanlı görür çatılan kaşları. Niye çatıldığını anlar. Hışım gibi gelir kara bıyıklının yanına:

«— Niye çattın kaşlarını!»

Kara bıyıklı çalımla fırlar oturduğu iskemleden:

«— Kaşlarımın kâhyası mısın?»

«— Bas çık bu kahveden!»

«— Dayı mısın yâni?»

«— Dayı olsam ne çıkar?»

«— Yavaş gel!»

«— Gelmesem ne olur?»

Bir itme, itişme. Derken sille, tokat, tekme. Savrulan kama, bıçaklar. Çalgıcılar dağılırlar çığlık çığlığa. Cevriye geniş eteklerini toplayarak kıyıya kaçar. Belki de alır voltasını. Haminne maminne. Ertesi gün gazeteler... belki de kara bıyıklı mezara, öteki kodese. Cevriye de nefes nefese gelir :

«— Cevdet âbi!»

O gece atölyededir, çıkar :

«— Ha?»

«— Gelme dedin ama ben gene geldim!»

Mahsustan kızar :

«— Niye geldin?»

«— Dinle de bak.»

Ufacık eli buz. Tutar elini, çeker kıyıya. Büyük büyük açılan gözleriyle başlar :

«— Dolapdere'de, Sümbül'ün kahvedeydik. Ben oynuyordum. Çıngar çıktı. Kara bıyıklı var ya kara bıyıklı? Bozdu ağzını oğlana. Oğlan ama acar. Çekti bıçağını. Kara bıyıklı yandım anam, yerde. Sonra geldi cankurtaran, aldı götürdü. Ne iyi değil mi?»

Sevincini hiç belli etmez :

«— İyi değil!»

«— Değil mi? Neden?»

«— Onun canını cehenneme ben yollayacaktım!»

Paydosta herkes bir yana dağıldı. Ekmek tahin helvası, kara zeytin ekmek, ya da madamdan tabak tabak piyaz, köfte.

Cevdet'in karnı aç değildi. Cevriye sanki bembeyaz dişleriyle gülerek geliverecekti. Elinde beyaz peynir, ekmek, domates, yeşil biber çıkını :

«— Cevdet âbi, kızma bana. Geldim. Gelme demiştin ama geldim işte. Ne yapayım, geldim. Gelmemezlik edemiyorum. Döv beni istersen!»

Tahta sandığın içine girdi. Ayaklarını topladı, sivri

çenesini dizlerine indirdi, katlı bacaklarını da kucakladı.

Çok parası olmalıydı. Kara bıyıklıdan da, başkalarından da. Her istediğini alabilmeli, borçlarını verebilmeliydi. En çok da şu Hasan'larınkini. Sevmiyor, düşünmek bile istemiyor. Başkasını bulup ders çalıştırsın.

— İspinoz gibi ne düşünüyorsun enişte?

Sertçe döndü: Gaga burunlu!

— Hiç, dedi.

— Seninkini mi bekliyorsun?

— Hayır.

— Gelmeyecek mi?

— Gelmeyecek!

— Niye be enişte?

— Gelmiyecek işte!

— Her zaman gelirdi ya?

— Gelmesini istemiyorum artık!

Gaga burunlu yanına çömeldi :

— Sana temiz bir onluğum var!

— Ne onluğu?

— On lira!

— Ne için?

Göz kırptı :

— O kızı bana akoz et, bir öpücük...

Cevdet nefretle savuşmak istedi ordan. Gaga burunlu da yeşil yeşil paslı dişleriyle sırıtarak ardında :

— Kızma enişte, dur, dur nereye gidiyorsun? Dur be yahu!

Kolundan tuttu :

— Iki onluk olsun enişte!

Kolunu sertçe çekti :

— Defol be!

Pis adamın kahkahalarını ardında bırakıp helâlara yürüdü. Hep o helâlar. Tozlu, ufacık ampullerden saçılan ölü sarı ışık. Işıkta, cigaradan kalınlaşmış sesleriyle işçi kadınlar, çikolata, bisküvi, karamelâ yapımevlerinin beyaz önlüklü kızları, delikanlılarla harıl harıl konuşup, gülüşüyorlardı.

Bütün helâlar doluydu. Geri döndü. Yolda gene gaga burunlu:

— Enişte be!

Tüymeyi denediyse de kolundan yakalandı:

— Bırak kolumu!

— İki onluk dedim, bir öpücük. Üst yanı gene sana kalacak korkma!

Beyaz önlüklü kızlar, saçları ıslatılıp taranmış delikanlılar bakıp gülüyorlar.

— Vallahi çoğu sana kalacak enişte, kırma beni, gel!

Kolunu kurtarıp yürüdü.

Gaga burunlunun kahkahası.

Cevdet yerlere geçiyordu. Şimdi herhalde oradakilere anlatacaktır. «— ...şu canım, Cevriye diye bir kız var ya? Öğleleri gelir, sandık içinde karınlarını doyururlar ya?»

Sandığa geldi yeniden, girdi. Ağlayacaktı nerdeyse. Bu dünyada çok güçlü olmaktan başka çare yoktu. Çok güçlü, çok paralı... Aklına arka cebindeki SİNEMA SOYGUNU geldi. Sâhi. Aldı, açtı, okumağa başladı:

Jon'la Pol. İki arkadaş. Pol'ün hiç kimsesi yok. Varmış bir annesi, ölmüş. Babası hayırsız. İçkici Pol sokak çocuğu. Sokakta büyümüş. Deniz kıyılarındaki yıkıntılarda. Gece, geceler. Uzaklarda derin derin iç çekişen vahşî kuşlar. Pol alışkın. Hiç kimse Pol kadar korkusuz olamaz yıkıntılarda. İsterse ağzı rakı kokan bitirimler kocaman ayakkabılarıyla dursunlar yanında. Sorsunlar isterse burada ne aradığını. Boşverir Pol. Gece. Kocaman ay. Yıldızlar. Uzaklarda gök tırmalayanları Amerika'nın. Pol yıkıntılar çocuğu. Cebinde ağız mızıkası. Bütün gün geniş caddelerin kalabalık kaldırımlarında. Uçan trenler, uçaklar, karmakarışık yollarda otomobiller. Pol bütün bu karmakarışıklığın içinden çıkarır ekmeğini. Gök tırmalayanların otuzuncu katındaki bir pandispanya çocuğuna küfreder. Pandispanya otuzuncu kattan caka satar yanındaki sarı papatya kıza. Duymaz otuzuncu kattan aşağı

verilen karşılığı Pol. Duymaması önemli değil. Kafası kızarsa Pol'ün dalar gök tırmalayanın demir kapısından içeri, asansör filân hak getire, merdivenleri asansörden önce çıkıverir, koşarak. Zile basar. Açılır kapı. Pol hizmetçiyi itip girer. Pandispanya papatyayla birlikte hâlâ balkondadır. Pol'ü karşısında görüverince şaşar, korkar, tanır. Pol hiç vakit geçirmez, geçirecek vakti yoktur zaten. Bir yumruk, bir yumruk daha. Papatyanın sarı, mavi çığlıkları. Ev halkı. Pol boş gezmez. Yaşının oniki olması önemli değil. Kovboy dayısından kalma çakar almaz bir Nagantı var. Çeker. Ev halkında panik. Kocakarıların pıtırdayan dudaklarında dualar. Pol işini bilir. Anne, baba, amca, dayı, hala, teyze: Eeeeeyt!

— Geçin duvara!

Geçerler. Gözlerinde kocaman kocaman korkular.

Pol güler:

— Benim adım Pol! Bundan sonra bu ismi çok işiteceksiniz. Dayım gibi Kovboy olacağım ben de. Otomobilim, atlarım olacak. Balta girmemiş ormanlarda gitar çalıp, avlanacağım. Hiç kimse yan bakamayacak bana. Söyleyin bakalım benim adım ne?

Kocaman göbeği, düşük tansiyonuyla baba:

— Pol!

Bigudili saçlarıyla anne:

— Pool!

Pandispanya:

— Po po pool!

— Bana bir daha fiyaka sökecek misin?

— Ha ha hayır.

— Sökersen ya?

— Sö sö sökmem, gözüm kör olsun ki...

Bir kucak sarı, kıvır kıvır saçında kocaman mavi bir kurdeleyle Papatya'ya:

— Benim adım neydi?

Papatya:

— Pol!

Elinde tabanca, tabancalı eli arkasında, tıpkı kov-

boy dayısı. Önlerinden gelip geçerken bakışırlar korkuyla. Pol'e gurur verir bu. Önemliliğini anlıyordur. Pol'dür o. Şakası yoktur. Nagant kocamandır ama, içinde kurşun olmadığını kim bilecek? Mavi kurdeleli Papatya, Papatya'nın mavi mavi gözleri. Korkuyla değil, hayranlıkla bakıyor Pol'e. Belki de Pol'ün âbisi olmasını isterdi!

Cevdet kitabı kapadı. İçini çekti derin derin. Cevriye'siz öğle paydosu. Ne diye, ne diye sanki... Gözüne atölye kapısı üzerinde deli deli dönmekte olan tahta kasnak ilişti. Paydos oysa. Kim çalışıyor? Eğildi, gördü: Gaga burunlu. «— Pis!» diye geçirdi. «— ...yosun dişli. Bende de Pol'ünki gibi bir Nagant olsaydı... Ne bileceksin içinde kurşun olmadığını? Akşam paydosunda, karanlık bir köşede. Köpek. Kaldır ellerini! O gün de gelecek, yalvartacağım seni! Sen Cevriye'yi ha? Nasıl Pol? Korkmazsın değil mi? Nagant be enayi, Nagant! Bum bum. Ne diye acıyacakmışım? Bana ne senden? İki onluk ha? Ben şey miyim be? Hayvan!»

Başını hınçla sallayarak bakışlarını kitaba çevirdi:

Gök tırmalayanların otuzuncu katı Pol'ün hiç böylesini görmemiştir. Dünyanın hiçbir gök tırmalayanının hiçbir katı görmemiştir Pol'ün böylesini. Böylesi görülemezdi. Gangster işiydi bu. Oniki yaşında bir çocuk yapamazdı. Pol biliyordu dünyanın oniki yaşındaki hiçbir çocuğunun yapamayacağını yaptığını. Kendinden emin, yıldırdığı insanların önünde birden durdu:

— Tek sıra olun bakalım!

Başta düşük tansiyonlu koca göbekli, ardında bigudileriyle anne, teyze, hala, dayılar, Pandispanya, en arkada Papatya. Papatya'yı çok beğendiği halde:

— Sen de? dedi.

Mavi kurdelesiyle sert sert bakıyordu Papatya. Arkasında, duvara dayalı sırtı. Bakıyor, aldırmıyor.

Pol gene emrediyor:

— Sen de dön!

Omuz silkiyor Papatya:

— Dönmeyeceğim!

Neee? Pol'e karşı ha?

— Dön diyorum!
— Dönmeyeceğim!
Nagantını yalandan doğrulttu :
— Dön, yoksa öldürürüm seni!
— Öldüür.
— Korkmuyor musun?
— Korkmuyorum.
— Bana Pol derler, hiç şakam yoktur ama!
— Dönmeyeceğim!
— Peki, seninle sonra görüşürüz. Uygun adıım marş!
Düşük tansiyon, bigudili saçlar, ötekiler uygun adımla girdiler mutfağa. Pol kapıyı dışardan kilitledi. İçerde hıçkırık sesleri. Pol aldırmadı. Vakti yoktur dinlemeğe böyle şeyleri. İşini çabucak bitirip gidecektir. Papatya, mavi kurdelesiyle hep eskisi gibi: Arkasında elleriyle duvara dayanmış, bakıyor. Korkusuzca. Pol yanına gidiyor :
— Demek benden korkmuyorsun?
— Korkmuyorum!
— Herkes korkuyor ama?
— Onlar korkar, canları tatlı onların. Evleri, karıları, çocukları, kasalarında paraları var!
— Sen?
— Benim hiç kimsem...
— Bunlar?
— Bana ne onlardan?
— Pandispanya?
— Kim o?
— Hani demin balkondan...
— Haa, o mu? Bu evin oğlu.
— Sen
— Ben bu evin kızı değilim..
— Ya?
— Benim ne annem, ne de babam...
Nagantını indirdi Pol. Onun da Papatya gibi, kimsesi yok. Konuşmadan, uzun uzun dertleşmeden anlaştılar.
Pol :
— Benim kardeşim olur musun?

— Neden olmayayım?
— Benim evim filân yok. Yıkıntılarda yatar kalkarım ben ama?
— Bayılırım!
— Çoğu geceler ganglar, kocaman ayakkaplarıyla gelirler...
— Ne iyi!
— Arkada mezarlık, mezarlıkta mezarlık kuşları...
— Bayılırım!
— Mutfaktakiler ağlıyorlar ama?
— Tokatlarıyla ben de çok ağladımdı...
— Onlar senin için ağlamıyorlar mı?
— Yok canım.
— Ya?
— Kendileri için!
— Bunlardan bıktın mı yâni?
— Hem de nasıl..
— Kardeşim olacaksın yâni?
— Seve seve.
— Çıkar üstündeki cicileri..
— Peki.
— Eskileri giy.
— Peki.

Mavi kurdele, diz kapağının üstündeki fistan, pırıl pırıl kemer atıldı. Yan odadaki karyolanın altından eski entari, eski pabuçlar bulundu. Çeyrek saat sonra Amerika'nın bilmem hangi eyaletinin bilmem hangi köyünden getirilmiş Mari olarak çıkıyordu gök tırmalayanın sokak kapısından.

Ertesi gün gazeteler, bu inanılmayacak havadisi kocaman başlıklarla verince, yalnız Amerika değil, Amerikan gazetelerindeki haberlerin dağıldığı kocaman dünyanın hiçbir yanı inanmadı buna.

Cevdet kitabı indirdi. O duysa inanırdı. Ama, sâhi, insan Pol gibi inanılmayacak işler yapmalıydı. Aslan Tomson daha sonra. Şimdi Pol. Pol'dü o. Cevriye de neden Mari olmasın? Aferin Mari'ye. Mari, Cevriye; Pol de ken-

disi. Peki, Kosti? Kosti de Pol'ün sakat arkadaşı Jan! Jan sakat. Ne tabanca, ne yumruk. Jan yıkıntılardaki barakada oturur, Pol'ü bekler. Yemek pişirir, üstlerini başlarını yıkar, ortalığı süpürür. Bir bacağını araba ezmiş küçükken. O da, ne anne, ne baba, ne de herhangi bir yakın. Ezik bacağını zorla sürükleyerek yürür. Cesur ama, yiğit. Pol'le plânlar kurarlar geceleri. Pol'ü destekleyen bir o. Kosti de Jan olur. Korkak, plân filân tasarlayamaz, annesinden korkar ama, olsun. Asıl önemlisi Pol. Pol de okumamıştı. Ne lüzum vardı okumağa? Ama şaşırtabilmişti dünyayı pekâlâ da!

Kitaba yeniden dalacaktı, Hasan!

Kitabı arka cebine sokup sandıktan çıktı. Sevmiyordu, sevmiyordu işte. Ne diye gelmişti sanki? Helâlarının duvarına adını sidiğiyle niçin yazdığını sormak için mi? Utanmadın mı, demek için mi? Yoksa gene dersleri karıştırmak için mi?

Hiç biri olmadı.

Hasan taa eskiden olduğunca, dost bakışlarıyla gülerek :

— Akşam niye gelmedin? dedi.

Cevdet başını önüne eğdi. Gelmeyecekti bundan sonra da, hiç. Sevmiyordu ki!

Hasan :

— Ha?

Omuz silkti :

— Hiç. Öyle...

— Yoksa babam mı birşey söyledi?

— Yoo...

— Peki?

İşte buna kızıyor, ifrit oluyor. Büyük bir insanmışcasına soruşuna. Gelmedi, gelmeyecek, aramasın, aramasınlar, unutsunlar onu yahu! Aranmak istemiyor, düşünülmek istemiyor, gelinmesini istemiyor zorla mı? Ya o, Hasan duysa gülüverir, kızar sonra. Gülmesini de, kızmasını da istemiyor. Gülüp kızmasa bile istemiyor onları. Pol o. Cevriye de Mari. Nagantı bile olacak. Belki bo-

zuk, belki kurşunsuz, ama olacak. Sonra, Kosti'yle Tahtakale'ye gidecekler, işportalarına öteberi alacaklar. Bütün gün İstanbul kazan onlar kepçe. Meydanlarda top oynayacaklar, su içecekler çeşmelerden terli terli, tramvaylara asılacaklar. Belki de Pol gibi, yıkıntılarda bir yer bulurlar kendilerine. Kocaman ayakkaplarıyle ganglar gelse bile korkmazlar. Cevriye, Mari. Yemeklerini pişirir, ortalığı süpürür, çamaşırlarını bile yıkar ama o şimdi... sâhi, kara bıyıklının tek atlı arabasıyla uzaklarda. Belki de Edirne'ye varmıştır. Kaçırılmasa gelirdi. Gelme dediği halde gene de gelirdi. Gelmedi. Gelemediğine göre... darılmış olmasın?

— Neden cevap vermiyorsun?

Eee... onu mu düşünüyor o? «— Neden cevap vermiyorsun? muş. Vermiyor, içinden gelmiyor, konuşmak istemiyor!

— Sana kötülük mü yaptı? İçerde Böcek'le kavga etmiştin, sana ben arka olmadım mı? Avukatı babama ben tutturmadım mı? Babam yanaşmayınca gidip adamın eline ayağına düşmedim mi?

Sertçe sordu :

— Avukata da uğramıyorsun değil mi?

Kesti attı :

— Uğramıyorum!

— Ayıp, çok ayıp hem de. İnsan, kendisine yapılan iyiliği unutmamalı!

— Sonra nankör mü derler?

— Evet. Nankör derler!

— Ne yapmam lâzımdı?

— Hiç olmazsa arada bir yanına gitmen, araman. Unutma ki yaşlı avukat beşyüz lira istemişti. Buysa metelik almadan kurtardı seni hapisten!

— Ona borçluyum şimdi değil mi?

— Bir şey söylemiyor ama öyle sayılırsın!

— Iyi ya, bir gün elbet öderim borcumu...

Ustası çağırmıştı. Hasan'ı bırakıp koştu. Atölyenin güneş ışığı yüklü makine vınıltılı havasına girdi.

Usta, pelte pelte yüzüyle :

— Öğle paydosu bitti, dedi. Sen hâlâ dışarda dalga geçiyorsun!

Makine uğultusundan zor işitiliyordu ama, anlamıştı gene de. Anlamış, aldırmamıştı. Çok çok hafta sonuna kadar. Pol'dü o. Bozuk da olsa kocaman bir Nagant, bir gece tenha bir sokakta. «— ...dalga geçmeyi soracağım sana. Hayvan. Seni de sevmiyorum. Bana ne senden? Hasan'dan?»

Atölye kapısına döndü, dışarı baktı, Hasan yoktu. Gitmiş olacaktı. Gitsin. Cehenneme kadar yolu var. Pol'dü, evet. Cevriye de Mari. Kosti isterse Jan olurdu, istemezse onun da canı cehenneme. Ama Cevdet Pol'dü bundan sonra. Yüzde yüz. Kocaman bir Nagant. Bir gün herhangi bir apartmanın en üst kat balkonlarından birinden karşılık verecek, ya da başına birşey atacak herhangi bir Pandispanya'ya... ama hayır, ona bir Mari'nin gereği yok. Mari'si var onun Cevriye. Sıska bir atın çektiği, hır hırt yüklü bir arabada, bağlı kolları, tıkaçlı ağzı, Edirne'ye doğru. Her yer Edirne mi? Ya başka bir yerlere kaçırdılarsa?

Gene ağlayacak kadar hırslandı. Yumruklarını sıkmış, yere öfkeyle bakıyordu. Çatık kaşları, gergin yüzü. Dişlerini hırslı hırslı sıkıp duruyordu. Sıkmasa ağlayabilir. Aklından helâda ağladığı geçti. Gene gitse. Helâ kapısının kalın tahta sürgüsünü sürüp, duvarları yumruklaya yumruklaya ağlasa. Ama Pol'dü o! Pol de ağlar mıydı? Sonra ne olmuştu? Mari'yle yıkıntılara mı gitmişlerdi? Tabiî. Başka gidecek yerleri var mı? Yıkıntılarda mezarlık kuşları, kocaman ayakkabılı korkunç ganglar, gangların içki kokan ayıp küfürleri. Bir zamanlardaki babası gibi.

Pol ganglara neden çekmemişti Nagantını?

Gaga burunluyu filân düşünmüyordu Cevdet ama, gaga burunlu ona bakıyordu arada, gülümsüyordu. Cevdet başını kaldırıp baksa, gaga burunlunun ustaya Cevdet'i göstererek güldüğünü görürdü. Usta anlamıştı kır-

pılan gözün anlamını. «Farkındayım!» demek istemişti. Sonra sözsüz konuşmalar başlamıştı gaga burunluyla: «— Biliyorum, çok dalgacı. Bütün gün pis pis düşünür. Yarayamayacak bu bize. Hafta sonunda vermeli pasaportunu», «— Tabiî canım, işe yarayanını bulmalı», «— Bunun gözü zenaat öğrenmekte değil!»

Yeniden işlerine eğildiler ama, şimdi de bakmadan, düşünceleriyle konuşuyorlardı adeta :

«— Rastgele çırak almam ben ama, bizim eski montör arkadaşın hatırını kıramadım...»

«— Boşver hatıra gönüle be usta!»

«— Doğru ama, olmuyor işte. Eski arkadaşım. Birlikte tuz, ekmek yedik. Bir kahvenin kırk yıl hatırı var derler...»

«— O hani bir kız geliyor buna, Çingene kızı, fingir fingir?»

«— Ha, bildim. Evet?»

«— Anasının gözü!»

«— Yâni?»

«— O biçim işte...»

«— Bu yaşta, bacak kadar boyuyla ha?»

«— Yarısı yerin altında!»

«— Bakma. Cilvesi filân...»

«— Sağlamcı hem de...»

«— Ne o? Yoklamış gibi konuşuyorsun?»

«— Ben yoklamadım ama, yoklayanlar var!»

«— Sahi mi? Kim?»

«— Bizim mahallede bir Rıfat vardı, aynasız Rıfat. Tanıyor bunu. Bütün Çingeneleri tanır o!»

«— Tezgâhından geçmiş mi?»

«— Geçmemiş ama, maldır diyor!»

«— Uzun lâfın kısası?»

«— Hiiç...»

«— Çok namussuzsun, pis sübyancı!»

«— Niye be usta?»

«— Bacağın kadar ulan!»

Cevdet'in içinde Edirne'ye doğru boyuna uzaklaş-

makta olan tek atlı araba. Gözlerini atölyenin kirli taş döşemesine indirmişti. Kirli döşemelerde uzaklaşan tek atlının sineması. Iyice dalmıştı. Ne usta, ne de ötekiler. Cevriye gidiyor, götürülüyor, kaçırılıyor. Mari'yi kaçırsalar Pol ne yapardı? Ama Nagant'ı vardı Pol'ün. Pol korkmaz, Pol cesur, çok cesur Pol. Hem Pol çalışmazdı böyle yerlerde. Pol'e hiçbir usta kafa tutamazdı. Hiçbir gaga burunlu bir onluk, iki onluk diye Mari için pazarlığa girişemezdi. Sonra Hasan... Hiçbir Hasan, Pol'e ders çalışmaktan söz açamaz, karşısına yetişkin bir büyük insan gibi geçip, onu küçültücü sorular soramazdı. Halbuki o, onun karşısında susmuş, yere bakmış, çekinmişti. Ne diye, ne diye sanki? Nesinden korkmuştu? Pol olsa avukatın borcunu hemen verirdi. Parayı nerden mi bulurdu? Nagant'ı var, banka bile soyardı be.

Çalıştığı atölyenin bulunduğu daracık sokaktaki küçük banka şubesi geçti aklından. Pencereden kaç sefer görmüştü içerisini. Elektriklerin bol ışıklarıyla aydınlanmış genişçe bir salon. Masalar, masalarda erkek, kadın memurlar, boyuna çalışan daktilo makineleri. Kasayı görmüştü birinde. Veznedarın yumuşak, bembeyaz eli tutup çekmişti kapağı, açılmıştı. İçerde paralar. Deste deste paralar. İnsanın bir Nagant'ı olsa, ceketinin altında saklasa. Akşamüstü sokak, banka iyice tenhalaşınca, Pol gibi çekip Nagant'ı, girse. Eller yukarı! Pol gibi, doldur bütün memurları yandaki küçük odaya, aç kasayı, desteleri sok ceplerine, koynuna koltuğuna, haaydi ondan sonra. Avukata git, sor:

«— Ne borcum var sana?»

«— Beşyüz!»

At suratına binlik bir desteyi:

«— Al!»

«— Peki ama...»

«— Fazla konuşma!»

«— Siz...»

«— Ben, evet, Cevdet'im. Hapisten kurtardığımız. Şunu iyi bilin ki ben nankör değilim!»

Oradan Cevriye'lere. Gece. Yukarda ay, ayın altında paslı kiremitleriyle uslu damlar, kiremitsiz çatılar kalabalığı. Belki de gerçekten kaçırılmıştır Cevriye. Kaçırılmamalı. Kara bıyıklı da onlarda olmalı. Nagant'ını çekip dalmalı. Raftaki gaz lâmbasının sarı ışığında rakı içmekte olmalılar. Kara bıyıklının gözleri kanlı kanlı. Kocakarının yüzü asık. Ama şakası yoktur Nagant'ın. Kurşunsuzluğunu nerden bilecekler?

Kara bıyıklı, kırış kırış haminne, ötekiler. Tıpkı Pol, Pol'ün yaptığı gibi. Cevriye dayanamaz, koşardı, boynuna sarılırdı mutlaka, öper öper öperdi yanaklarını!

«— Geçin öbür odaya!»

Kocakarı belki de:

«— Yavrum» derdi, «...Cevdet'im. Beni tanımadın mı? Nasıl tanımazsın? Rahmetli annenle...»

Cevriye'yle yalnızdırlar. Boynuna sarılır, sevinç gösyaşları döker boyuna hıçkırarak, başını göğsüne kor:

«— Cevdet âbi, canım Cevdet âbi, tam zamanında geldin!»

«— Niçin? Ne vardı?»

«— Beni Edirne'ye kaçıracaklardı!»

«— Kim?»

«— Bunlar...»

«— Neden bana daha önce haber vermedin?»

«— Sen yoktun, gelme demiştin...»

«— Dedim diye neden gelmedin?»

«— Sözünü dinlemesem kızmaz mıydın?»

«— Sana kızamayacağımı bilmiyor musun?»

«— Bilmiyordum Cevdet âbi!»

«— Senin için ağladım ben...»

«— Benim için mi? Sâhi mi Cevdet âbi?»

«— İnanmıyor musun?»

«— İnanmaz olur muyum? Şimdi onlara ne yapacaksın?»

«— Onlar kim?»

«— İçeriye doldurduklarına!»

«— Sen ne yapmamı istersen...»

«— Öldürme olmaz mı?»

«— Niçin?»

«— Salıver gitsinler. Elini kana bulama!»

«— Mâdem öyle istiyorsun, peki!»

Kurşunsuz, bozuk ama kocaman Nagant'ın namlusu kapıda :

«— Çıkıın!»

Haminnenin gözleri yaşlı. Kara bıyıklının kara bıyığında korku.

Korku dolu kara bıyığı tutar, çeker :

«— Hadi bakalım al voltanı!»

Kara bıyığının acısından gözleri yaşarır adamın :

«— İyi ama...»

«— E, nolmuş?»

«— Para verdim!»

«— Kime?»

«— Kocakarıya!»

«— Niçin?»

«— Cevriye için...»

«— Kaç para?»

«— Beşyüz lira!»

«— Al sana bir binlik, bas!»

Yalnız kalırlar. Kocakarı koynundan kara bıyıklının beşyüzünü çıkarır suçlu suçlu :

«— Vallahi oğlum, zorla verdiydi...»

«— Neden aldın? Cevriye'yi satmak için değil mi? Alçak! Büyücü!»

Kocakarı ayaklarına kapanır :

«— Ben ettim sen etme yavrum, bağışla beni, sen aslansın, Pol'sün sen. Senin aklın, cesaretin kimde var? Al bunu, al bu beşyüzü yavrum...»

Cevdet elinin tersiyle iter :

«— Kalsın!»

«— Sahi mi? Benim mi olsun?»

«— Senin olsun. Cevriye'yi arama bir daha. Cevriye sana göre, buralara göre değil. Al sana bin daha. Unut Cevriye'yi anlaşıldı mı?»

Kocakarıya göre, dünyada Cevriye mi yok? Bütün yetim, öksüzler Cevriye.

Nagant'ını saklar ceketinin altına, Cevriye'yle el ele çıkarlar. Gece, ay. Ay ışığıyla yıkanmış çatılar. Hızla uzaklaşmalıdırlar. Kara bıyıklı belki de karakola gitmiştir kimbilir? Sonra, paraları var. Ertesi gün Kosti'ye de haber, haaydi hep birlikte...

— Heey Andavallı!

Her şey silindi. Başını atölyenin kirli döşemesinden kaldırdı. Gaga burunluydu. «Heey Andavallı!» diyen. «— Ne var?» demek istercesine baktı.

Gaga burunlu :

— Su ver diyoruz işitmiyor musun?

— Işitmedim.

— Aklın iş'te değil kimbilir nerde?

Hafta sonunda zaten buralı değil. Durmaması lâzım üzerinde. Zehir olsa yutacak...

Suyu götürdü. Gaga burunlu hırsla aldı. Gırtlağındaki düğümü aşağı yukarı indire kaldıra içti suyu. Boş tası bakmadan uzattı. Cevdet aldı, gözlerini çevrede dolaştırıp başka içecek kimsenin olup olmadığını kontrol ettikten sonra götürdü testinin ağzına koydu.

— Gelsene buraya!

Usta çağırıyordu. Gitti.

— Şurda yanımda dur!

«— Niçin?» demek istercesine baktı adamın löp etli, kıpkırmızı yüzüne.

Usta :

— Burası iş yeri, dedi. Dalga yeri değil. Ya zenaat öğrenirsin, ya da...

«— Çeker gidersin!» demek istediğini anlamıştı. Zaten durucu değildi. Enayiler. Haftalığı aldıktan sonra bağlasalar bile durmayacaktı.

Ustanın tam yanında, yağlı vınıltılarla dönmekte olan silindirlere bakmağa başladı. Sert, pırıl pırıl kalemler, demiri hamur gibi kesiyor, oyuyorlardı. Kıvrım kıvrım yongalar, ışıltılı yongalar dökülüyordu yere. Ustanın gözün-

de kocaman gözlük. Camları mavi. Pol'ün Mari'sinin saçındaki kurdele renginde. Mari, Cevriye; Pol, kendisi, Pol'le Mari. Deniz kıyısındaki yıkıntılar. Kuşlar, mezarlık kuşları, kocaman ayakkaplarıyla sarhoş ganglar. Mari korkmuş muydu sarhoş ganglardan acaba? Cevriye olsa korkar, göğsüne dayar başını:

«— Cevdet âbi çok korkuyorum!»

«— Korkma, ben varım!»

Sâhi, ararlarsa? Bulurlarsa? Cevriye'yi alıp götürürlerse? Pol'ü aramadılar mı acaba? Koskoca Amerika uçan trenler, motosikletli, otomobilli polisler!

Motosikletli polisleri bir filmde görmüştü. Gözlerinde Kosti ustanınkine benzeyen gözlükler. Kaçan bir gangın arabasını kovalıyorlardı. Cadde, caddeler. Bütün taşıtlar durmuştu. Canavar düdükleri içinde rüzgârlaşan polis motosikletleri. Önde, lâmbaları sönük, kapkara, kocaman araba, gangın arabası. Kaçıyordu alabildiğine. Kaçanla kovalayanların asfaltta korkunç gıcırtılarla viraj alışları.

Pol de onun gibi mi kaçardı?

Eli, kitapçık için arka cebine gitti. Ne olmuştu sonu acaba? Kitapçık ordaydı ama, usta. Önündeki demir tezgâha eğilmiş, kocaman bir demir parçasını kesip biçiyordu kuvvetli ampullerin çiy ışığında.

Elini arka cebinden çekti.

Pol'ü de öyle kovalamış olmalıydılar. Sinemadaki gibi. Gerçekten de, insan o türlü, başdöndürücü bir hızla giderken, önüne ufacık bir araba çıkıvermeli, ya da irice bir taş. Araba korkunç hızıyla havaya, sonra da uçuruma fırlardı herhalde.

İrkildi.

Usta farkına varmıştı. Gözlüğünü alnına kaldırıp, ufacık mavi mavi gözleriyle sertçe sordu:

— Ne o? Ne oluyorsun?

— Hiç, dedi.

Uçuruma fırlayan arabanın direksiyonundaydım mı diyecek...

— Bilmem?

Usta gözlüğünü alnından gözüne indirdi, yeniden koyuldu işine.

Pol uçuruma sinemadaki gibi yuvarlanmamalıydı. Hele yanında Mari varsa! Mari, Cevriye. Kimbilir, belki de kara bıyıklı gider polise başvururdu da, polisler koşarak gelirlerdi. Kocakarı paraları saklamıştır. İki gözü iki çeşme. Numaradan.

«— Aaaaah ah, kaçırdı torunumu. Ben şimdi ne yaparım Cevriye'siz?»

«— Nereye kaçırdı çabuk söyle!»

«— Bilmiyorum. Bilsem söylemez miyim hiç?»

İçini çekti.

Torunu, torunu. Bulsunlar torununu. Hem galiba bir yerlerden para da çalmış olmalı. Üzerinde çok para vardı. Polisler birden banka soygununu hatırlarlar.

«— Çok para mı vardı?»

«— Çok para vardı!»

Polisler şüpheyle bakışırlardı.

Komser :

«— Tamam. Bankayı soyanın da bir çocuk olduğunu söylemişlerdi..»

Gazeteler hemen ertesi gün dünyaya, banka soyan bir çocuktan söz açmağa başlarlar. Banka soyan bir çocuk! Eli Nagant'lı. Girmiş bankadan içeri, çekmiş tabancasını, doldurmuş memurları odalardan birine, sonra da... Bütün İstanbul, bütün Türkiye, bütün dünya duyar bir anda. Hasan'la babası da işitirler. Ne derler acaba? Zaten şüphelenmişlerdir. Babası hemen başlar :

«— Ben sana dememiş miydim onun gözü göz değil diye!»

«— Haklısın baba. Fakat ne bilirdim?»

«— Helâmızın duvarına adını yazan bir çocuktan hayır mı gelir?»

«— Gelmez baba.»

«— Polisler onu nasıl olsa yakalarlar. Bana bak yavrum, hapise düşünce sakın aramağa kalkma!»

«— Arar mıyım hiç baba?»
«— Hırsız o, gangster, eşkiya!»
«— Biliyorum baba..»
Ama başkaları onlar gibi düşünmez. «— Aşkolsun çocuğa!» derler, «— Ne büyük cesaret varmış!»
Gazeteler her gün kapışılır. Hâlâ yakalanamayışına şaşılır. Kahvede, lokantada, trende, otobüs, tramvay, dolmuş, takside hep bu konuşulur. Banka memurları gazetecilere uzun uzun, ballandıra ballandıra anlatırlar, başlarından geçen müthiş ânın heyecanını. Ufak bir çocuktu ama, elinde kocaman bir Nagant! Bizi doldurdu odaya, sonra da açtı kasayı...
Ve konuşmalar:
«— Bir de kız varmış galiba yanlarında!»
«— Adı da Cevriye'ymiş..»
«— Kocakarının torunu...»
«— Şimdi nerdeler acaba?»
Bir apartmanın kimbilir kaçıncı katının hangi odasında tırnağını korkuyla kemiren bir Pandispanya, sinirli sinirli mırıldanır:
«— İnşaallah yakalanır da hapse atılır!»

VI

Paydosta Cevriye'ye koştu. Perili Konağın önünde bekler buldu. Daha doğrusu o bulmadı. Cevriye bekliyordu, seslendi, Cevdet boş bulunarak korktu. Görmemişti ilkin. Sonra gördü, tanıdı, sevindi.
Kız da koşarak geldi boynuna sarıldı:
— Cevdet âbicim!...
Ne Cevdet'i? Pol'dü o! Kitabı okuyup bitirmişti. Hiç kimse bilmiyordu «Pol»lüğünü ama, ziyanı yok, gün gelecek, herkes öğrenecekti.
— Gelme dedin, dinledim sözünü ama seni öğle göreceğim geldi ki! Anlat bakalım, ne yaptın bensiz? Ha?

Ne yedin öğleyin? Domates, yeşil biber, ekmek mi? Tahta sandığın içinde mi yedin? Yalnız mı?

Pol'dü o. Pol, Mari için ağlamazdı. Helâda ağlamıştı be. Ne ayıp! Kendi kendinden utanıyordu. Cevriye'yi ardına takmış, deniz kıyısına iniyordu. Pol gibi. Pol de böyle iniyordu kitapta, Mari ardından gidiyordu. Bıcır bıcır konuşuyordu giderken. Pol hemen cevaplamıyordu. O da Pol olduğuna göre, Pol gibi yürümeli, önden, Cevriye'nin her sözünü ya da sorusunu hemen cevaplamamalıydı. Çünkü kafası başka şeylerle doluydu, büyük plânlar vardı kafasında, uğraşmazdı ufak tefek şeylerle.

Cevriye yanına geldi, elini tuttu:

— Ha Cevdet âbi. Tahta sandıkta mı yedin?

Pol gibi sıkıntıyla cevapladı:

— Başka nerde yiyebilirdim?

Gaga burunludan, iki onluktan söz açacak değildi ya!

— Beni bekledin mi?

Pol hiç kimseyi beklemezdi. Bekleyip beklemediğini de söylemezdi. O da Pol'dü mâdem, sinema soymalıydı. Banka soymak zor. Sinema kolay. Gece. Sinema başlayalı bir saat olmuş, Pol gibi, elinde Nagant. Dalmış gişeye. Pol gibi. Gişede kız. «— Eller yukarı!» Kız korkudan buz. Sonra bayılıp düşer. Paralar, deste deste paralar. Ceplerini filân doldurur, sonra kaçar oradan. Motosikletli polisler gelsin ardından isterse.

Deniz kıyısındaki yıkıntılara indiler. Ay yoktu. Doğacaktı. Kıpkırmızıydı taa karşıda. Her zaman böyle doğardı ay. Oturdu. Dayadı sırtını yıkık duvara. Deniz karanlık, deniz uçsuz bucaksız gibi. Ayın doğma hazırlığı içindeki taa uzakların kızılına dikti gözünü:

— Çok paramız olacak..

Cevriye dizine dayanıp yüzüne baktı:

— Bizim mi?

— Başka kimin olabilir?

— Nasıl?

— Karışma nasılına! Sen de göreceksin, bütün dünya da!

— Bütün dünya da mı?

Sertçe döndü Cevriye'ye :

— Bütün dünya da, evet! Gazeteler benden söz edecekler, herkes aşkolsun çocuğa, diyecek. Dünyada hiç kimsenin yapmadığını yapacağım!

Kızı uzun uzun gözden geçirdi. İnanıp inanmadığını kontrol ediyordu. Kız'sa, bunun kontrol edildiğini anlamışçasına gözlerini yere indirdi.

Cevdet hınçla :

— Ben nankör değilim! dedi.

Cevriye boş bulunarak :

— Kim sana nankör dedi Cevdet âbi?

— Hiç kimse diyemez. Ben nankör değilim. Hele desinler. Pis Hasan. Sevmiyorum, babasını da sevmiyorum!

Birden hatırlayarak :

— Kara bıyıklı takıldı mı bugün sana?

Cevriye elini tuttu Cevdet'in :

— Kahvesine gitmedik ki...

— Nereye gittiniz?

— Yedikule'ye.

— Oynadın mı?

Çekinerek :

— Oynadım ama, hep astım suratımı. Ne diye gülecekmişim? Pis haminnem, niye gülmüyorsun, muşmula, diyor. Niye gülecekmişim?

— Kara bıyıklı senin için çok para verse alır değil mi?

— Hem de oynaya oynaya!

— Biliyorum.

— Bana ne? Ben istemem ki. Ne diye oturacakmışım kucaklarına pislerin? Cevdet âbim istemedikten sonra...

— Hafta sonunda işi bırakıyorum.

Heyecanla ellerini tuttu, sordu :

— Atölyede mi? Niçin?

— Kosti'yle işportacılık yapacağız!

Cevriye sevinçten oynadı:

— Ne iyi, ne iyi Cevdet âbi. Sen olmasan ben ne diye gidecekmişim oraya? Pisler, hepsi pis!

— Kim?

— Ordakiler.

— İşportacılıkta da kalmayacağım. Çok param olacak. Avukata bin lira, haminnene bin lira...

— Bin liraaa???

— Bin lira. Ne var?

— Niye vereceksin?

— Seni rahat bıraksın diye!

— Verme Cevdet âbi, yazık değil mi binliğe? O bana ne karışır? Pis, kokmuş karı...

— Sonra, bir de Nagant lâzım bana!

— Nedir o?

— Tabanca!

Kızın gözleri büyüdü korkudan:

— Tabancaaa??? Ne yapacaksın?

— Pol gibi yapacağım.

— Pol kim?

Anlattı: Gök tırmalayan, uçan trenlerin Amerika'sında bir çocuk. Bir çocuk ama, Nagant'ı var. Kafası kızdı mı gök tırmalayanların otuzuncu katına asansörden bile önce çıkar, Nagant'ıyla koca koca adamları yalvartır, pandispanyalara ayaklarını öptürür. Mari'si var. Cevriye kadar. Mari'yi kurtarır, kardeş olurlar. Nereye gitseler birlikte. Kıyıdaki yıkıntıda yatar kalkarlar. Mezarlık kuşları, ağzı rakı kokan ganglardan bile korkmaz: Pol âbisi var!

Cevriye soluk almadan dinliyordu. Başını Cevdet'in omuzuna dayamıştı. Sakın o da Mari olmasın? Yanında Cevdet âbisi olduktan sonra, o da yatabilirdi mezarlıkta!

— Cevdet âbi!

— Ha?

— Yanımda sen olduktan sonra ben de yatabilirim mezarlıkta!

— Biliyorum.

— Bizim de Nagant'ımız olamaz mı?

— Olacak!

— Ne zaman?

— Bilmiyorum ama, olacak. Biz de sinema soyacağız. Bütün gazeteler bizi yazacak. Herkes şaşacak. Polisler bile bulamayacaklar bizi!

— Nereye saklanacağız?

— Perili Konağa!

— Ne yiyeceğiz?

— Çok yiyecek alacağız yanımıza. Sonra seninle avukatın evine gideceğiz. Bizi görünce korkudan titremeğe başlayacak!

— Ya korkmazsa?

— Aptala bak. Koskoca Nagant elimde, namlusu ona dönük. Tiril tiril titreyecek, yalvaracak. Ben nankör değilim diyeceğim, al bin lira sana!

— Bin lira mı?

— Evet. Ne var?

— Çok.

— Değil. Hasan'lara da bin. Sonra haaydi bir üç bacalıya.

— Ya geçenki gibi yarı yoldan çevirirlerse?

— O zaman kaçak binmiştik. Pis tayfayla pis kaptanın yüzünden. Şimdi çok paramız olacak. Biletimizi alıp bineceğiz vapura, Amerika'ya gideceğiz.

Gözleri daldı, yüzü gülümsedi :

— Balta girmemiş, kocaman ağaçların ormanı. Ormanda kovboylar, gitar çalan kovboy âbiler... onlar buradaki gaga burunlu pislere benzemezler!

— Sonra Cevdet âbi?

Ay kıpkırmızı doğuyordu. Karşı kıyılar, denizin karşı etekleri kızıla boyanıyor, yıldızlar körleniyordu. Ayın hızla yükselip, uzaklara gümüşten pırıl pırıl bir tekerlek gibi kaçtığı, sonra da ağır ağır ufaldığı saatlere kadar oturdular.

Cevdet hafta sonunda işi bırakacak, işportacılığa

başlayacaktı. Sonra, nereden, nasıl olduğunu pek bilmedikleri bir Nagant uyduracaklardı. Paralar, paralar... çok paraları olacaktı. Atlıyacaklardı üç bacalı bir vapura, Amerika! Güneşi yutan balta görmemiş ağaçların, kovboy âbiler. Kovboy âbilerin ormanda dolaşan gitar sesleri.

Cevdet birden Pol'lüğü öyle benimsemiş, öyle heyecanlı, öyle tatlı anlatıyordu ki, bütün bunları, Kosti'yi bile sarmağa başlamıştı ama, Kosti'yi saran soygun filândan çok, işin hikâyesiydi. Yoksa bütün bunların böylesine kolayca oluvermesine aklı yatmıyordu. Koskoca bir sinemanın gişesine nasıl baskın yapılıp soyuluyordu? Nagant, nerden, nasıl bulunurdu? Paralar nasıl çalınır? Polisler, sinema adamları onları nasıl yakalayamazlardı?

Olmayacak şeylerdi ama aldırmıyordu. Cevdet'in anlatışı hoştu. Anlatırken gerçekten Pol, zaman zaman da hattâ gerçekten Aslan Tomson oluyordu :

«— Gece. Sinema başlıyalı bir saat, bir buçuk saat, belki de iki saat olmuş. Elimde Nagant, başımda kasket. Dalıyorum sinemadan içeri. Ortalarda kimseler yok. Biletçi kız gişede uyuklamakta. Hiç vakit geçirmeden yan kapıya geliyorum. Tık tık. Kız açıyor kapıyı. Nagantımın namlusuyla karşılaşıp geriliyor. Bağıracak, bağıramıyor. Yuvarlanıyor yere. Bayılmıştır. Hiç vakit geçirmeden paralara saldırıyorum. Siz yanımdasınız. Desteleri size veriyorum çabucak. Bütün işler beş dakikada bitiyor. İçeride boktan bir aşk filminin müziği. Gişe kapısını kapatıp, pırr..»

Hafta sonunda pelte suratlı usta haftalığını verirken :

— Artık gelme, dedi. Kendine başka yerde iş bul!

Neden? Niçin? diye sormadı. Haftalığını aldı, arkasına dönüp bakmadan, hattâ «— Allahaısmarladık..» filân demeden basıp indi aşağıya. Kosti aşağıda, işhanının kapısında bekliyordu :

— Ne oldu?

Attı :

— Haftalığımı verdi, basıp yürüdüm...

— Artık çalışmayacağım dedin mi?

— Tabiî yahu...

Tahmis sokağında yanyana yürüyorlardı. Sağdaki bankanın aydınlık pencereleri önünden geçerken :

— İnsan bu bankayı soyabilmeli! dedi.

Kosti tek karşılık vermedi ama, inanmıyordu böyle şeylerin kolaylıkla olabileceğine. Olsa bile, paraları nasıl alabilirler? Alsalar bile polis ardlarını nasıl bırakırdı? Nasıl harcarlardı?

Tahtakale.

Her zamanki gibi omuz omuza bir kalabalık. Başlı kıçlı araba, kamyonlar, yük taşıyan hamallar.

Kosti'nin tanıdığı dükkâncı.

Mavi gözlü dükkân sahibi oradaydı :

— Vay Kosti. Hayrola?

Kosti :

— Hayır, dedi. Arkadaş da işportacılık yapacak.

Adam gülerek sokuldu yanlarına, şakadan :

— Sermayesi var mı? dedi.

— Var.

— İyi ya..

Çeyrek saat sonra Cevdet'in de boynunda işporta, Mısırçarşısı'nın Yenipostahane'ye açılan kapısından İstanbul'a daldılar. Oh be, dünya vardı! Artık ne yağlı, kocaman suratıyla Kosti usta, ne gaga burunlu, ne de ötekiler. Hasan bile bulamazdı, istese bile!.

— Demek Hasan'ların helâ duvarına...

— Sidiğimle adımı yazdım!

— Vay hergele vay!

— Boşver. İnsan Pol olmalı Pol!

— Olunabilse...

Hırsla baktı :

— Niye olunmasın? Bir Nagant uydurayım da bak!

Gözleri daldı, bir düş âleminde gibi, hızla devam etti :

— ...gazeteler insanın resimlerini basarlar, bütün dünya duyar. Aşkolsun çocuğa der herkes, Pandispan-

yalar demez ama, demesinler. Amerika'da bile tanınır insan. Ne şeref ya!

İçini hasretle çekti, sonra Kosti'ye döndü :

— Ben bu dünyada en çok seninle Cevriye'yi seviyorum! dedi. Sen?

Kosti karşılık vermemek için :

— Şuna bak!

Cevdet baktı: Genç bir subay, Yenicami merdivenlerindeki güvercinlere yem atıyordu. Yanıbaşında bir kız, küçük bir kız, ayakları yalın, kirli saçları taraz taraz.

Cevdet hiçbir şey anlamamıştı :

— Ne var? dedi.

Kosti mırıldandı :

— Cevriye kadar değil mi?

.....

Cevriye biraz geç, Cevdet'in ayrıldığı iş yerine nefes nefese geldi. Gaga burunlu, ötekiler, Kosti usta filân oradalardı. Yıkanmış, giyinmişler... Çıkacaklardı.

Gaga burunlu, paslı dişleriyle sırıtarak :

— Vaay, dedi. Yavrum. Gel bakalım!

Cevriye tersler gibi sordu :

— Nerde Cevdet âbim?

Eliyle mahsustan helâların orayı işaret etti :

— Orda. Elini yüzünü yıkıyor!

Cevriye hiç şüphelenmedi, koşarak gitti. Küçük sıra sıra ampuller sönmüş, yalnız bir tanesi bırakılmıştı. Acı acı amonyak kokulu karanlıkları zorla aydınlatıyordu.

Cevriye yüksek topuklularıyla daldı musluklara. Kimseler yoktu. Bakındı sağa, sola. Helâda olmasındı?

Seslendi :

— Cevdet âaabiiii!..

Karşılık bekledi. Alamayınca yeniden seslendi.

Bir ara muslukların bulunduğu yerin kapısında gaga burunlu :

— Yok mu?

— Yok.

— O yoksa ben varım şekerim!

Yırtıcı, vahşi bir hayvan gibi daldı içeriye. Kararlıydı. Cevriye bir şeyler sezerek geri geri gitti. Sonra adamın gelişinden işi anlayarak yüksek topuklularını çıkarıp eline aldı :

— Gel, gel haydi erkeksen!

Gaga burunlunun sırıtan paslı dişleri :

— Bir onluk vereceğim!

— İstemiyorum!

— İki?

— İstemiyorum be!

— Üç, dört, beş onluk kız?

Cevriye deliye dönmüştü, bağırdı :

— Sıçayım onluklarına. Çok gördük öyle onlukları! Sok cebine, alırsın badem şekeri!

Kaçma, kovalama. Elinde yüksek topuklular. Kapıyı tutmuştu adam. Tam çıkacakken, yolunu gene kesince, Cevriye elindeki yüksek topuklunun tekiyle adamın kafasına, gözüne vurmağa başladı. Gaga burunlu şaşaladı bir an. Cevriye bu bir anlık şaşkınlıktan faydalanarak dışarı fırladı. Ooooh kurtulmuştu artık. İçerdeki gaga burunluya :

— Naaaah, yaptı. Aldın mı ananın...

Anasının ayıp yerine dövdü.

Gaga burunlu deliye dönmüştü ama, nerde? İki elinde yüksek topuklunun iki teki, iş hanının merdivenini rüzgâr gibi inmişti. Cevriye demişlerdi ona Cevruş! Kaçın kurrasıydı o! Her önüne gelene yakalanıp koklatsaydı, şimdi ne kalırdı Cevruş'tan?

İş hanının basıla basıla yenmiş ağır kirli taşında yüksek topuklularını giydi. Hiç bir şey olmamışcasına Tahmis sokağını ağır ağır geçti. Enayi. Kara bıyıklıya bile.. herifte para vardı oysa para! On lira verecek de, tararam tararam tam... «— Senin gibilerini çok gördük oğlum. Bizim kocakarı bilem bastıramıyor tongaya Cevriye'yi. Kırardım kafanı ya, kızmadı iyicene kafam. Kızsaydı deli kafam, akmıştı kafanın pekmezi!»

Tam bu sırada :

— Şişt, yavru!

Altın dişiyle sarı sarı gülen bir garson.

Cevriye matrağına göz kırptı:

— Ne o?

Onyedisinde garson şımardı:

— Nereye gidiyorsun?

— Hiç. Geziyorum..

— Birlikte gezelim mi?

Cevriye parmaklarıyla para işareti yaparak:

— Gezelim ama, dedi. Spali var mı?

— Ohooo...

— Yerin?

— Yerim de.

— Tosla bakalım spalileri!

Saçları briyantinle sıkı sıkı taranmış garson, daracık pantolonunun cebinden iki onluk çıkardı:

— Biri senin, bir benim!

— Olmaz, dedi Cevriye.

— Ya?..

— İkisini verirsen..

Oğlan şöyle bir düşündü. Sonra:

— Veririm, dedi. Al!

Aldı.

— Yürü, dedi. Önden yürü sen, tanıdıklar çakmasın, ben arkandan gelirim ama, çok kalmam. Pazarlık peşin!

Garson adımlarını açarken:

— Kolay, dedi.

İri bir başı vardı oğlanın. İçi titriyordu. Pek pek bir saat sonra lokantada Lâzoğlu'na anlatacaktı. «— Bir yavru düşürdüm, hani şu senin geçende anlattığından da küçük. Vay anam vay.. kızda bir cilve, bir numara...»

Cevriye yanından geçmekte olan bir tramvaya asılıverdi. Hızla uzaklaşıyordu garsondan. Katıla katıla güldü. İstanbul'du bunun burası, var mıydı başka İstanbul be! Enayi. Karı tavlamıştı da götürüyordu ha?

Tramvay belli bir eğriyle kocaman yapıların koyu

gölgeli aralığına girince, garson da, Eminönü meydanı da silindi. Tramvay durmuştu. Asıldığı yerden atladı, tramvaya girdi. Az sonra biletçi geldi :

— Bilet!

Cevriye onluklardan birini uzattı.

Biletçi :

— Oooo, bakıyorum tutuyorsun?

— Ne yapalım âbi? Sayenizde!

Biletçi göz kırptı :

— İşler hızlı gitmişe benziyor?

— E, Allah utandırmasın...

— Ah ulan ah, diye başını salladı biletçi. Mikrop!

— Ne mikropluğumu gördün âbicim? Gel dedin de gelmedim mi? Mangırını mı dolandırdım? Ayıp ediyorsun. Yakışır mı bu sana?

Biletçi gülerek bileti kesti, parayı bozdu, üstünü uzatırken içi titriyordu. Ah şu sıra vazife başında olmamalıydı.

Kulağına eğildi :

— Kimden iyettin mangırları?

Cevriye :

— Allah enayilerin yokluğunu vermesin âbicim, dedi. Bu dünyada enayiler olmasa bizim gibiler nasıl geçinirdi?

Yanıbaşındaki koltukta poturu, kasketinin koparılmağa unutulmuş etiketiyle keleş keleş gülen bir taşralı oturuyordu. Cevriye elini adamın omuzuna koydu :

— Öyle değil mi amca?

Adam hiçbir şey anlamamıştı ama, keleş keleş gülmesine devam etti gene de.

Cevriye gözüyle adamı işaret ederek, biletçiye :

— Nasıl? dedi. Çekmiş mi? İş alabilir miyim?

Biletçi de gülüyordu, başını salladı :

— Tamaaaam!

Kasketinde koparılmamış bandrolla keleş keleş gülen adam Vizeliydi. Ellisini aşkın göründüğü halde ancak kırkındaydı. Memlekette bakkal. Vize küçük yer olduğun-

dan, pek öyle dilediğince oynayamıyordu. Oynardı oynamasına ya, büyük oğlu. Dükkândan köpek gibi ayrılmazdı bir yana. Anası mı tenbihlemiş ne? Burada, İstanbul'da bile. Elinden gelse yanından ayrılmayacaktı da, bir bahaneyle çıkmış, oğlanı Sirkeci'deki otelde bırakmıştı. Neyse, şu elini omuzuna koyan kız. İstanbul'du burası. Kim ne bilecekti sübyancılığını?

— Nereye gidiyorsun?

Hemencecik ciddileşmiş numarasını yapan Cevriye:

— Eve, dedi.

— Ne yapacaksın evde?

Az önce biletçiye bozdurduğu paraları gösterdi:

— Babama rakı parası götüreceğim..

Vizeli umutla göz kırptı:

— Onları nerden aldın?

— Kazandım be amca.

— Nerden kazandın?

— Amcalardan!

Boynunu büktü:

— Senin gibi amcalar işte, kollarlar beni çokluk...

Vizeli büsbütün umutlandı:

— Nasıl?

— Var mı nasılı be amca? Lâzım mı çalmak davul? Anla işte. O biçim!

— O biçim ha?

— Konuşma fazla. Varsa mangırın, çalarsın düdüğü. Haydi iniyorum ben, gel!

Yüksek topuklularıyla tramvaydan indi. Vizeli de ardından. Kalabalık durağı geçtiler. Cevriye duruverdi:

— Para peşin, kırmızı meşin!

— Kaç para?

— Iki onluk!

— Çok..

— Çoksa yala avucunu...

Yüksek topuklularıyla, mesleğinin ustası bir küçük orospu gibi, kıvıra kıvıra uzaklaşıyor, Vizeliyi poturu, üstünde etiketli kasketiyle ardından sürüklüyordu.

Adam yetişti :
— İyi ama, var mı yerin?
Cevriye bakmadan :
— Helbet! dedi.
— Gidelim, çabuk..
— Tosla onlukları, kolay!
Paralar verildi, alındı, sonra :
— Gel arkamdan!

Uzun uzun yürüdüler. Vizeli yetişemiyordu. Cevriye arayı elli metre açmıştı. Gülhane parkına hızla daldı, koştu, Vizeli kapıya varmadan kız ağaçların arasında yitip gitti. Yitip gitmemişti. Kıyıdaki fidanların yaprak kalabalığının ardına gizlenmiş, Vizeliyi dikizliyordu. Gülüyordu da. Çünkü Vizeli park kapısından soluk soluğa girmiş, kızı aramış, ortalarda göremeyince, sağa sola bakınmağa başlamıştı. Bir yandan da utanıyordu. Herkes çakmıştı sanki buraya niçin geldiğini. Çakmış, ufacık kızın ardından gelişini ayıplıyorlardı. Bir şey değil, vakit geçiyordu. Oğlan otelde bir bekler, iki bekler... Tuu, ne diye kaptırmıştı paraları?

Cevriye, daha fazla uğraşacak değildi. Fidanların yaprak kalabalığı ardından sine sine kapıya geldi, dışarı fırladı. O sıra geçmekte olan bir Fatih-Harbiye tramvayının arkasına asılarak, Sultanahmet'e doğru çekip gitti.

Haminnesiyle ötekiler Yedikule'deydiler. Duvarları taşbasma resimler, defne dalları, bayraklarla süslü bir kahvede, moruk gırnata üflüyor, haminne keman çalıyordu. Kamer acı acı boyanmıştı gene. Ortada dönüyor, alkış topluyordu.

Cevriye'nin kahveden içeri girişi sevinç yarattı :
— Geeldi!

Diye bağırdı kulağının arkasında bir sap kırmızı karanfille garson. Altmışaltı, pişpirik, ya da domino, tavla oynamakta olan delikanlılar baktılar, gördüler. Birbirlerine kaşla gözle onu, onun geldiğini işaret etmeğe başladılar.

— Hoş geldi safa geldi!

— Garson oğlum, yavruya benden soğuk bir gazoz!

Garson ocağa doğru haykırdı:

— Ver yavruya Kemâl âbi'den soğuk bir gazoz!

— .....

— .....

Cevriye sanki bütün bunlar kendisi için değilmişcesine, haminnesinin yanına gitti, bir iskemleye akıllı, uslu geçip oturdu. Az sonra gelen gazozu elinin tersiyle itebilirdi ama, pek iyiliği üstündeydi. Sonra yorulmuştu da. Aldı, tepesine dikti.

— Hadi oğlum Kemâl, işin iş!

— Başkası ısmarlasa içemezdi şerefsizim...

— Tabiî oğlum. Ona Sansar Kemâl derler!

— .....

— .....

Kamer'in oyunu alkışlar arasında bitince, haminnesi kemanını indirerek sordu:

— A be neredesin sen?

Cevriye ilkin omuz silkti:

— Yüksek topuklularımın üstünde!

Sonra birden hatırlamışcasına:

— Ha, dedi. Bak!

Cebinden çıkardığı iç içe üç onluğu uzattı.

Kocakarı paraları aldı. Para olsundu ona. Üzümünü yer, bağını sormazdı ama, gene de:

— Nereden aldın bunları? dedi.

Cevriye karşılığı hazırlamıştı:

— Cevdet âbi verdi!

Kocakarının kaşları çatıldı:

— Ne için?

— Haftalığını almış. Her hafta verecek!

Kocakarının yüzünden can sıkıntısına dair bulanık bir gölge geçti. Cevriye'nin kaç vakittir yalvarıp yakardıklarını hatırlamıştı. Nasıl yatardı oğlan onlarda? Gözü göz değildi onun. Bakışları yetişkin, büyük insan bakışı. Her bir şeyler gelebilirdi elinden onun.

— İyi ama, nerde yatırırız onu be yavrum?
Omuz silkti :
— Ne bileyim ben?
Sonra hemen ekledi :
— Yatsın öbür odada!
Haminne, elindeki paralara tekrar baktı :
— Demek verecek her hafta?
— Her hafta.
Ta karşıdaki kahve ocağının yanından demindenberi bıyık burup duran karayağız bir delikanlıya çok ayıp bir küfür salladıktan sonra :
— Ama, dedi, sen açmayasın sakın ona bir şey! Çok kibirlidir. Haftadan haftaya paraları bana verecek, ben de getireceğim sana. Sen hiç yüzleme!
Kocakarı üzerinde durmadı. Zaten çalgı da başlamış, ortaya Zülfiye çıkmıştı. Kocakarı da kemanını aldı. Taşbasma resimler asılı duvarları defne dalları, bayraklarla süslü geniş kahve, çatlak zurna, akordsuz keman sesiyle inliyordu. Cevriye, haminnesinin yanında, Cevdet âbisinin haftadan haftaya vereceği otuz lirayı nerelerden denkleştireceğini düşünüyor, aklından yirmisini çarptığı kız yüzlü garsonla, aptal bakışlı Vizeli geçiyordu: «— Vermesin Allah yokluklarını. Olmasa onlar, nasıl geçinirdi bizim gibi fakirler? Eeey Cevdet âbi, senin için girerim fındık kabuğuna!»
Akşam, deniz kıyısındaki yıkıntılarda gene buluştular. Güneş batalı hayli olmuştu. Deniz hafifçe esmer bir mavilikle uzanıyor, alacakaranlıkta yarasalar kurşun gibi akıyorlardı.
Kosti de yanlarındaydı.
Cevdet her zamanki gibi, yıkık duvara sırtını dayamıştı. Bir yanında Cevriye, öbür yanında Kosti. Kosti de Cevriye gibi düşünüyordu banka, ya da sinema soygununu: Saklambaç, hırsız-polis oyunu gibi! Yoksa olacak şey miydi Nagant'ı çekip, sahiden içeri dalmak?
Cevdet'se gene içindeki kocaman vapurda, Amerika kıyılarındaydı. Tam karşıda kocaman Hürriyet anıtı!

Vapur limana ağır ağır yanaşıyor, Kosti'yle Cevriye iki yanda, hayretler içinde sokulmuş, tek lâf etmeden bakıyorlardı yüz katlı, ikiyüz katlı gök tırmalayanlara!

Sonra vapur iyice yanaşıyor. Yolcularla çıkıyorlar limana, daha sonra da dalıyorlar. New York şehrine!

Bütün bunlar Kosti'ye masal gibi geldiği halde :

— Belki de, dedi. Pol'e de rastlarız değil mi?

Cevdet istemiyordu. Amerika'ya adım attıktan sonra Pol kendisiydi :

— Koca Amerika. Nerden raslayacağız?

Cevriye heyecanla sordu :

— Mari ne oldu acep?

Cevdet'in de bildiği pek bir şeyler yoktu ama, ne olursa olsunlardı. Pol kendisiydi artık, Cevriye de Mari. Kitapta Kosti'nin karşıtı Jan. Kosti de Jan'dı ama, topal değil, sağlam bacaklı!

Kosti mırıldandı :

— Amerika'da armoniler çok ucuzdur herhalde...

Cevdet gitmiş, biliyormuşcasına :

— Çok, dedi.

Cevriye tamamladı :

— Her şey çok ucuzdur orda. Kloş eteklikler, blûzlar, yüksek topuklular bilem...

Kosti denize, denizin taa uzaklarına bakıyordu, görmeden. Yıldızlar kırpışıyordu. Uçan trenlerin gelip geçtiği caddelerden birinde müzik enstrümanları satan kocaman bir mağazanın önündeydi. Yüksekkaldırım'daki mağazanın on katı, yüz katı, belki de bin katı büyüklüğünde. Piyanolar, kemanlar, viyolonseller, armonikler... pırıl pırıl. El değmemişcesine, toz konmamışcasına. İnsan önünde durdu mu, kendini aynada görür gibi görürdü, Cevdet'le Cevriye kapı önünde bekliyorlardı onu. O giriyordu dükkândan içeri, soruyordu en büyük armonikayı :

«— Kaça?»

Birden hatırlayarak :

— Amerika'da mağaza sahipleri Türkçe bilirler mi? diye sordu.

Cevdet'in aklında Pol. Rastlaşsalar, fiyakasını bozmağa kalkar mıydı acaba Cevdet'in? Kalkarsa, Kosti'yle Cevriye'nin yanında.. dövüşmesi gerekirdi herhalde ama, yeter miydi gücü?

— Ne? dedi.

Kosti sorusunu yeniledi :

— Amerika'da diyorum, mağaza sahipleri Türkçe bilirler mi?

Kosti attı :

— Amerika'da herkes, herşeyi bilir!

Pol'e rastlasa bile, otuzuncu kattaki pandispanya gibi numara yapmaz. Hayranlıkla durur, bakar. «— Ben» der, «senin başından geçenleri biliyorum. Sen arslansın. Bir kitapta okudum, kurşunsuz, bozuk Nagant'la amma da korkuttun enayileri ha? Ya pandispanya? Ben senin yerinde olsam tokatlardım hergeleyi. Peki, ne oldu sonra?»

Kosti artık eve gitmek için kalkınca, Pol'ün vereceği karşılık yarıda kaldı.

— Ne o? dedi.

— Gidiyorum.

— Nereye?

— Eve. Gelmiyor musun?

Cevriye araya girdi :

— Gelmeyecek!

— Niye?

— Bizde yatıp kalkacak bundan sonra!

Cevdet de şaşmıştı. Cevriye açıkladı :

— Haminnem öyle istiyor. Yatarsın değil mi Cevdet âbi?

— Hiç kimsede yatmam ben!

Kosti zaten üsteleyecek değildi. Üstelese, alıp eve götürse, annesiyle ablası ne derlerdi acaba? Hemen biliyordu diyeceklerini. Annesi bir yandan, ablası öte yandan: «— Ah Kosti, ah yavrum. Hâlâ aklını başına alma-

dın mı? Konuşma o çocukla demedim mi ben sana? Ne var onda? Neden alıp getirdin? Ya gene evimize polisler gelirse? Ya bizi karakola götürürlerse?» Ablası da: «—...Iyi olur o zaman değil mi? Sen adam olmayacaksın!»

Boynunda işportası :

— Ben gidiyorum. Yarın nerde buluşuruz?

Cevdet :

— Işkembecide! dedi.

Kosti Perili Konağın karanlığına doğru hızla uzaklaştı.

Cevriye elini tuttu Cevdet'in :

— Niye hiç kimsede kalmam dedin?

Omuz silkti :

— Kalmam da ondan.

— Bizde de mi kalmazsın?

Az düşündü, sonra :

— Siz başka, dedi.

Cevriye boynuna sarıldı :

— Canım Cevdet âbicim benim. Haminnem kendiliğinden söyledi. Dedi ki, o çocuğa çok acıyorum dedi. Annesinin hatırı var dedi!

— Haminnen ha?..

— Tabi ya. Getir bizde yatıp kalksın dedi. Ben de dedim ki, kalmaz dedim. Haminnem kızdı, hani seni seviyordu dedi. Seviyor dedim, inanmadı. Gelsin kalsın da anlayayım sevdiğini dedi. Gelir kalırsan bozulur enayi. Sen bizde kalınca kara bıyıklı da bize gelemez hem...

Cevdet susuyordu.

Cevriye iki omuzundan tutup sarstı :

— Öyle değil mi?

— .....?

— Ha?

— .....?

— Ha diyorum be, öyle değil mi diyorum. Kalacaksın değil mi? Niye cevap vermiyorsun? Ha Cevdet âbi?

Cevdet uzaklara çevirmişti başını, taa uzaklara.

Cevriye çenesinden tutup çevirmek istedi başını :

— Bak bana, ne var oralarda da bakarsın?

Cevdet'in bakışları Cevriye'nin yüzüne döndü.

Cevriye üsteledi :

— Kalacaksın değil mi?

— Bilmiyorum.

Hırçınlaştı :

— Kalacaksın, kalacaksın işte! Niye kalmayacakmışsın? Ben de, haminnem de kalmanı istiyoruz. Vallahi ben de seninle Amerika'ya gitmem sonra!

Cevdet elini Cevriye'nin elinden dargınlıkla çekti :

— Gitmezsen gitme!

— Gitmezsem gitmeyim mi?

— Gitme!

— Senin Mari'n kim olur sonra Cevdet âbi?

— Kim olursa olsun...

Cevdet'in elini yeniden yakaladı :

— Hiç kimse olmayacak işte, benden başka hiç kimse!

Cevdet'in hoşuna gitmişti, gülüverdi. Sonra bunu bir yenilgi sayarak, gitti yıkık duvarın önüne oturdu. Cevriye de hemencik, bir kedi yavrusu uysallığıyla yanına kıvrıldı. Başını ufacık omuzları arasına çekti. Sonra uzattı, Cevdet âbisinin omuzuna dayadı. Cevdet duymadı bile. Onunla gelmiş, gelmemiş. Ama hayır, gelmeliydi. Cevriye'siz Amerika'nın tadı olabilir miydi? Olmazdı, olamazdı. Cevriye'siz hiçbir yerin, hiçbir şeyin tadı olamazdı. Cevriye, Kosti. Kosti'nin Amerika'ya gelebileceğine aklı pek yatmıyordu. Korkaktı o! «— Yalnız giderim...» diye geçirdi. «..yahut hayır hayır, Cevriye'yle, Cevriye'yle ama, Cevriye illâki bizde yat diyor. Yatmak iyi, çok iyi. Yatarım. Yatmakla iş bitse yatarım. Yatmakla iş bitmez. Kocakarıya para vermek lâzım ki onluk versem bile hava. Yiyecek? Üstüm, başım, çamaşırlarım kirlenince yıkanması? Zaten çamaşırlarım adamakıllı kirlendi. Çıkarıp versem, bakar, kirleri görür, tuh der bana. Cevriye'ye bu muydu kayırdığın oğlan der. Çamaşırlarının şu kirine

bak! Cevriye bana birşey söylemez belki, ama, iğrenir benden. Pis oğlan diye geçirir. Benden iğrenince ne diye benimle konuşsun? Başka oğlan mı yok? Bulur bir başka temizini, konuşur. Temiz oğlanlar çoook... Her hafta başları, fanilâları, donları yıkanıp değişen anneli çocuklar. Benim annem de sağ olsaydı ben de her hafta çamaşır değiştirirdim. Beni leğene oturturdu annem, başımı, sırtımı, her yerimi sabunlardı...»

Aklına annesi gelince yüzünü hayâlledi, içi kabardı, nerdeyse taşacaktı. Bir ara gözleri doldu. Yıldız ışığında kirpikleri yaş yaş parlamağa başladı.

Cevriye bütün bunların farkında değil, başını Cevdet âbisinin koluna yaslamış, sımsıkı tutunmuştu ona. Oysa gene açık kalmış bir çeşme gibi, birbiri ardından akıp duran eski günlerinin hayâlleri içindeydi: Annesi sağ olsaydı da babası olmasaydı. O zaman ne hizmetçiden hanım Şehnaz, ne de belâlı dostu Âdem. Pol gibi, bir gün sinemayı basıp dolu para kazandı mı, paraları annesine götürürdü. Annesi güzel bir ev satın alırdı. Dayardı, döşerdi. Mahallede hiç kimse yan bakamazdı annesine. Herkes hatırını dirhem dirhem sayardı. Korkarlardı da! Kimin annesiydi o? Pol'ün! Pol ama, herkes Cevdet diyecekti. Desin, desinler. Korkup annesine sataşmasınlar da! O zaman Cevriye'yi de annesinin yanına bırakırdı. Ah şu Cevriye kardeşi olsaydı!

— Ne düşünüyorsun Cevdet âbi?

İçini çekerek döndü, baktı:

— Hiç, dedi.

Şeytan kız yaşlı gözlerini görmüştü:

— Ağlıyor musun?

Öfkeyle itti:

— Ne ağlaması be!

— Kızma Cevdet âbi. Kirpiklerin yaş yaş da...

Esmer elinin sırtıyla siliverdi:

— Çocuk muyum ben? Kosti miyim?

Cevriye bir kahkaha attı:

— Sahiden de Cevdet âbi. Ben bile ağlamıyorum

be. Sana birşey söyleyim mi? Boşver Kosti'ye mosti'ye. Mahallebi çocuğu o da!

Cevdet :

— Pandispanya! dedi.

— Doğru. Annesinden filân korkar o!

— Korkar.

— Sen Pol, ben Mari.

— Pol'ün Jan diye bir arkadaşı var ama, bırak.

— Asıl arkadaşı Mari değil mi Cevdet âbi?

— Mari ama, boşver Mari'ye de...

Cevriye'nin aklı gitti :

— Neden Cevdet âbi? Yoksa sen de bana boş mu veriyorsun?

— Sen başka!

Cevriye gururla boynuna sarıldı Cevdet'in, yanağını öptü. Sonra usul usul, Cevdet'in içini gıcıklaya gıcıklaya başladı :

— Bizde yatacaksın değil mi? Haminnem söyledi, kendi söyledi vallaha. İnanamıyor musun? Billâhi, tillâhi söyledi!

Koluna bir yumruk :

— Niye inanmıyorsun?

Cevdet'in hoşuna gitti bu. Kıza hayranlıkla baktı. Cevriye dişi, vahşi bir kedi gibi, sertçe sordu :

— İnanmıyor musun bana? Yalan mı söylüyorum?

— Bilmem?

— Yalan söylüyorsam iki gözüm kör olsun be, sen de. A... Ne diye yalan söyleyecek mişim?

Birden aklına bambaşka birşey düştü :

— Yoksa, dedi, haminnemden mi utanıyorsun?

Bir süre bakıştılar. Sonra Cevdet tek lâf etmeden denize çevirdi başını. Bütün bunlar, «— Evet. Haminnenden utanıyorum!» demekti ki, Cevriye anlamıştı.

— Haminnem yattıktan sonra gel! dedi.

Cevdet'in işine gelirdi bu. Gene de sordu :

— Nasıl?

— Ben seni beklerim!

— Nerde?

— Odanın penceresinde. Avlu kapısını açık bırakırım, yavaşça girersin. Ben arka odanın penceresindeyimdir. Oldu mu?

— «Oldu» demedi ama, olmuştu. Daha doğrusu yatmıştı aklına. Cevriye de anlamıştı bunu. Ayağa kalktı, eteğini çırptı.

— Ben gidip bakayım, dedi. Uyumuş mu muşmula!

Koşarak kıyıdaki incecik yola düştü.

Cevdet ardından bakıyordu. Kızın yıldız ışığında karanlıklara düşen kloş eteği, gittikçe gecenin içinde eriyen yüksek topukluları. Gene bir İshak kuşu ötmeğe başlamıştı. Perili Konak. Annesi. Başını annesinin memeleri arasına sokup cadıları korkuyla düşündüğü çocukluk geceleri...

.....

Cevriye avlu kapısından koşarak girdi. Haminnesi uyumamıştı. Küçük idare lâmbasının hafif sarı ışığında entarisinin söküğünü dikiyordu.

Gözlüğünün üstünden baktı:

— Abe nerden gelirsin?

Omuz silkti:

— O uğlanla mıydın gene?

— Oğlan değil o!

— Ne ya? Kız mı?

— Cevdet âbi, benim Cevdet âbim!

Kocakarı çapkınca başını salladı:

— Hiç bilmem ne yaparsınız... Abe alsan aklını başına olmaz mı?

— Benim aklım başımda. Bana bak, utanıyor senden buraya gelmeğe!

Kocakarı şaştı:

— Benden utanır ha? Ne için?

— Bilmem, utanıyor. Dedim ki, haminnem yattıktan sonra gel dedim. Sen yattıktan sonra gelecek!

Kocakarı kendi kendine ölçüp biçtikten sonra başını salladı:

— Ne olacak kahveci?

— Kara bıyıklı mı?

— Sen bakma bıyıkına, bak parasına!

— Amaan sen de.

— Yok amanı mamanı. Lâzım para. Dünyada para, ahrette iman. Topla aklını. Adam çıldırır senin için, bilmezsin?

— Girsin timarhaneye!

— Abe bil kıymetini bu gençliğinin. Değil her zaman bâki insana. Lâzım toplamak para gençlikte. Ne var o kara oğlanda sankim?

Kızdı.

Kocakarı gene gözlüğünün üstünden baktı:

— Yâni gâvuuur??

— Gâvur sensin!

— Gâvur adı Pol. Var idi bir Botef, gezer iken Bulgarya'da, çok yıllar önce, var idi bir büyük çiftlik. Çiftlikin sahibinin oğli. Derler idi Pol Botef!

— Bu Pol o Pol değil şaşkın. Bu Pol Amerikalı. Neresi Amerika bilir misin? Nerden bileceksin? Amerika! Kovboylar var orda, uçan trenler var...

— Hadi be yalancı. Uçar mı imiş trenler?

— Yoook uçmaz. Öküz yutan yılanlar bile var orda!

— İnanmam. Yemedim aklımı piynir ekmekle...

— Cevdet âbiye sor da bak...

— Anladım... ondan duyar üğrenirsin hep bunları sen...

— Cevdet âbi gibi var mı? Sana bin lira verecek bin!

Kocakarı gözlüğünü çıkarıp kırış kırış gözleriyle baktı:

— Banaaa???? Cevdet verecek bin liraaa???

— Ne sandın ya?

Gözlüğünü yanına bıraktı:

— Ne zaman verecek?

Geldiği gibi koşarak çıkarken:

— Dallandırma şimdi, dedi.

Kocakarı gözlüğünü yerden aldı. Elinde gözlük, Cevriye'nin koşarak çıktığı, sonra da itip gittiği kapıya bakıyordu. Kız çoktan fırlamış, açık kapının ötesindeki gecenin yıldız ışığında silinmişti. Bakıyordu gene de o: Bu uğlan diyildi hırlı. Gözleri bakardı kötü. Nereden bulacaktı bin lirayı da verecekti? Bulsa, bulabilse, sonunda karakolluk. Mahkemelik olmasalar. Ah gençlik, ah deli gençlik, akılsız gençlik!

Kalktı, idare lâmbasını üfledi. Pencereye geldi, dışarıya baktı. Ay doğuyordu denizin ötelerindeki karanlık dağlar ardından. Yıldızlar. Deniz kızıla boyanmıştı. Yarasalar. Perili Konakta İshak kuşları. Duymuyordu. Bu uğlanın karaydı gözü gerçekten de, sokacaktı başını belâya kızının. Ayırmalıydı. O yaştayken kendisi...

İçini çekti.

Gene böyle gecelerde, uzaklardaki ulu Balkanların ardlarından böyle aylar doğardı. Kızıla boyanırdı orman. Urumeli Balkanlarının Urumeli ayları. Bu kadardı işte, tam bu Cevriye. Cevriye'nin bacakları gibi inceydi bacakları. Pol Botef'lerin çiftliğinde yatar kalkarlardı. Gençti Pol Botef, sakal vardı çenesinde. Ayın altında parlardı kılları sakallarının, sarı sarı. «— Yapma be Botef âbi, olmaz be. Geliverir şindi haminnem. Ben küçüküm daha, bırak beni, düğer haminnem, hem de dayım!» Bırakmazdı Botef, verirdi para, alacağım derdi fistan, hem de toka saçlarına! Almaz idi, lâkin her gece sürükler idi ormana. Çok kızlar var idi çeride, ufak ufak, hem de çok cilveli. Lâkin «Başkasın sen» der idi, Botef. Uğlanlar var idi sonra. Cin bakışlı uğlanlar. Bilirler idi Botef'i, ormanı, hem de götürüldüğü böğürtlenlerin arkasını. Mahsustan cilve yapar idi Botef'e. Yok idi Cevriye kadar, yatarlar idi bir yorgan altında amuca, hala, tiyze çocukları, kocaman kocaman uğlanlarla. Hem de donsuz, fistansız, çırılçıplak! Uğlanlar büyük büyük, kızlar ayva tüyü. Hep bir arada, hep bir yorganın altında bütün gece. Yok idi yok Cevriye kadar, görmemiş idi âdet. Korkmuş idi, ağlamış idi. Murat idi adı amuca oğlunun. Vermişti

ağzına çeker, atmış idi şamari, demiş idi: Naaz olsa olmayacak mı? Ha ben, ha başkasi!

Başını iki yana salladı dertli dertli. Az geriledi pencereden, sonra tuttu kenarını pencerenin, yaklaştı.

Urumeli idi orası, var iki Botef'ler, Daskal'lar, çorbaci Yuvanlar, Mehmet beyler hem de. Verirler idi mecidiye, kocaman kocaman. Ay boynuzlu öküzler, inekler hem de, delikanlılar koç bıyıklı, sütler, yuğurtlar...

Bir ayak tıkırtısı işitti ilkin, sonra karaltılarını gördü. Geliyorlardı yanyana. Saklanmalı, daha iyisi yatmalıydı, uyumuş gibi!

Çekildi pencereden, serili yer yatağına girdi, yanüstü döndü. Bakalım ne yapacaklardı oğlanla! Bir şeyler yapmalarını, ya da daha önce yapmış olmalarını isterdi kara bıyıklı için. Yol açılmış olur, kara bıyıklıyı sağardı inek gibi!

Cevdet sıkıntıyla dikiliyordu. Cevriye elini tuttu, fısıldadı:

— Gel!

— Uyumuş mu?

— Sorarsın bir de?

Ayaklarının uçlarına basarak girdiler. Kocakarının yattığı odayı geçtiler. Öbür odanın pencereleri kapalıydı. Cevriye birini açtı. Odanın karanlığına ayın kızılı vurdu, pembe pembe aydınlattı pılı pırtıyı.

— Burada yatacaksın!

— Sen?

— Ben haminnemin yanında!

— Oraya niye gideceksin sanki?

— Kalayım mı?

«Kal!» demeyi yediremedi kendine. Ama istiyordu kalmasını. Ne var orda? Kocakarı uyumuşsa uyumuştu. Gebersin!

— Ha? Kalayım mı?

Omuz silkti:

— Kalmak istersen...

— İsterim sen istersen!

Cevdet açık pencereden yarı aydınlık geceye baktı, ne «— İsterim» dedi, ne de «— İstemem.» Cevriye'yse, «— Kal, kalmanı istiyorum. Sensiz yatamam» filân demesini bekliyordu. Elini tuttu, yüzüne baktı. Uzaklarda koyu bir kırmızılıkla doğan ayın boyadığı yüzü.

— Kal dersen kalırım!

Demedi, demeğe dili varmadı ama, kalmalıydı. Cevriye bunu anladı mı, anlamadı mı? Yoksa kendiliğinden mi akletti.

Kaldı.

Pencerenin önündeki sedire yanyana diz çöktüler. Dayandılar birbirlerine, pencereye yanyana abandılar, Cevriye yanağını eline dayadı Cevdet'in. Cevdet çekmedi elini ama, aldırış etmez göründü. Hattâ Cevriye az sonra kolunu Cevdet'in boynuna attığı zaman da. Hoşuna gidiyordu, çok. Kedi gibi kabardı, nerdeyse mırnavlayacaktı. Pol'dü o, Pol! Yanındaki de Cevriye değil, Mari!

— Şimdi Amerika'da sabah oluyor, dedi.

Cevriye yanağını dayamıştı yanağına :

— Bir yerde okumuştum.

— Nasıl sabah olur?

— Burada nasıl olursa.

— Oranın güneşi de bizim güneşimiz gibi mi?

— Güneş tektir. Hem bizim, hem de onların güneşi...

— Sabahleyin bize koşuyor, akşam onlara değil mi?

Cevdet bunu okuldan biliyordu ama, ona nasıl anlatmalıydı?

— Ha Cevdet âbi?

— Hayır, dedi. Güneş koşmaz. Güneş kendi çevresinde döner, dünyamız koşar onun çevresinde...

Cevriye şaştı :

— Dünyamız koşar ha? Var mı ayakları?

Cevdet güldü :

— Yok.

— Nasıl koşar?

— Döner yâni.

Aklı almadı Cevriye'nin. Cevdet'se bildiklerini sayıp döküyordu ama, nafile.

Ay yükseliyor, yükseldikçe de kızıllığını yitiriyordu. Soğuk, buz gibi, şıkır şıkır parlıyarak kaçıyordu göğün derinliğine. Denizde gümüşten geniş bir yol, denizin karanlık sularında şıkır şıkır bir nehir, ışıktan bir nehir gibi kımıldıyordu.

VII

Her günkü gibi gene Sirkeci işkembecisinde buldu Kosti'yi. Hafifçe esmer yüzü, çatık kaşlarıyla yorgun. Mermeri yağlı masaya geçip oturdu. Dükkân kocamandı, karşıdaki kazandan tüten işkembe kokusu yüklü duman sıcacıktı. Kosti huyunu bildiği için, hiçbir şey sormadı. Sonra, «— Ne var ne yok?» dese, ters ters baktıktan sonra «Hava!», ya da «— Olacak birşey mi vardı?» diyecekti.

Cevriye'lerde yatıp kalktığını biliyordu. Bunu ne Cevdet'ten sorup öğrenmişti, ne de Cevriye'den ama, biliyordu. Nerden, nasıl bildiğini bilmeden. Sâhi, nasıl biliyordu? Biliyordu. Biliyordu işte. Nerde yatarsa yatsın, onlarda yatmak istemesindi de. Annesi, ablası «— O oğlan hapisten çıkmış, sakın konuşma. Konuşursan ölü yüzümü öp Kosti!» demişti annesi. Korkuyordu. Ablası da korkuyordu ondan. Ne vardı da korkuyorlardı? Kendi bilir. «— Gel!» dedi mi, geliyor, «— Git!» gidiyordu.

Kızdı birden. Tahtakale'den işportasına öteberiyi kendi almıştı. İşportada neler satılacağını bile bildiği yoktu. Pol'dü bu. Pol! Kitap, hikâye, masal. «— Yalan!» demişti annesi, «— ...uydurma onlar hep. Okuma sen yavrum. Okursan ahlâkın bozulur.»

Cevdet'in kaşığı yere düştü.

Kosti eğildi, aldı, uzatırken, Cevdet:

— Bırak! dedi.

Bıraktı, bırakışına, daha önce eğilip yerden alışına da kızdı. Ne diye onun kumandası altındaydı? Kendini Pol sanıyordu, sansın, kime ne? Üstelik «Pandispanya» diyor Kosti'ye. Kitaptaki hanım evlâdı apartman çocuğu yâni. En çok buna kızıyor. «— Sensin!» diyemiyor, diyemeyişine de kızıyordu. Bu kadar mı? Kızıyor ona, konuşmaması gerektiğini biliyor, konuşmamak geliyor içinden, ama gene konuşuyordu ki deli oluyordu. Annesi: «— Nereye gidiyorsun erken erken?» diyor, atıyor: «— İşe!»

İşe filân değil, Cevdet'i beklemek için işkembeciye geliyor oysa. Niçin geliyor? Evde süt var, tereyağı, kızarmış ekmek. Geliyor işte. Gelmemezlik edemiyor. Etse, gelmemezlik edip gitmese. Ne var? Belki hiçbir şey. Hiçbir şey ama, dememesi bile korkunç... Korkunç mu? Neden? Babası mı? Amcası, dayısı, ya da gerçekten Pol mü? Kendini Pol sanıyorsa sansın, sinemayı soyacaksa soysun, bütün dünya gazeteleri resmini basacaklarsa bassınlar, ona ne? İsterse gerçekten gitsin Amerika'ya! Ondan Kosti'ye ne? Kosti bir küçük işportacı. Sabahleyin evden çıkar, dolaşır İstanbul'u, satabildiğince satar, öğleyin eve gelir, ablasının hazırladığı sofraya oturur, Çatalı, kaşığı, bıçağı. Ablası ya da annesi, boynuna peçete bağlarlar. Yer yemeğini. Kısa pantolonu ütülüdür. Gömleği yeni yıkanmış tertemiz. Cevdet'inki gibi kirli, ütüsüz değil. Cevdet'in annesi, ablası yoksa ona ne? Annesini Kosti öldürmedi ya!

Pazar günleri annesi onunla ablasını alır Fener'e götürür, dua etmeğe. Patrikhane, kilise. Annesi ağlayarak dua eder boyuna, ablası. Kosti dua bilmez pek. Cevdet: «— Boşver!» demişti. Boşveremez. Annesi ağlar sonra. Annesi her zaman ağlar. Ağladığı zaman ölüverecek gibi gelir Kosti'ye, aklı gider. Annesi her şeyi. Annesi ölmemeli, hiç ölmemeli annesi. Annesi ölüverir, ablası kocaya varırsa ne yapar Kosti?

Cevdet'e baktı: Hafifçe esmer yüzü, çatık kaşlarıyla öfkeli. Hep böyle, hep öfkeli. Pol gibi. Yalan. Olmaz öyle şey. Annesi. Annesi ölmemeli. Yalnız kalır. Kim yıkar

gömleğini? Cumartesi akşamları leğene oturtup başını kim sabunlar? Cevdet'in başını sabunlayan bir annesi, yıkanıp temizlenen Cevdet'e havlu tutan bir ablası yoksa Kosti'ye ne? Gitmeyecek Amerika'ya işte, kovboy mu olacak? Olsun olabilirse. Yerlilerin zehirli okları var. Oklar zehirli, yılanların dili gibi. Vınıltıyla gelip saplanırlar kalın bedenli ağaçlara. Amerika ağaçları. Oklar Cevdet'e de saplanabilir. Yüzü zehirli oktan yemyeşil olur.

Cevdet gene birden neye kızdıysa kızıp kaşığı attı:

— Leş gibi kokuyor be!

Kalktı. Kosti de kalktı. O kalkınca kalkışına kızdı. Niçin? Nesi oluyor Cevdet? Korkuyor mu ondan? Babası mı? Amcası, dayısı mı? O da kendi kadar. Korkmuyor, korkmuyor işte!

Gene de Cevdet'in ardından çıktı.

Dışarda taksiler... Nereye gidecekler? Cevdet nereye isterse mi? Onun uşağı mı? Ne münasebet? Onun istediği yere sürüklenmek istemiyor. Neyi Cevdet? Hiç!

Ama koşuyor ardında. Bir Fatih-Harbiye tramvayı.

— Koş! diyor Cevdet.

Koşuyor ama, Cevdet gene önde, o arkada. Niçin? Keşke koşmasaydı, keşke asılmasaydı. Ya da o «— Koş!» deseydi, önden. Cevdet arkadan gelseydi. Olmadı, olmuyor. Ne zaman, nerede birlikte olurlarsa hep Cevdet, oysa Cevdet'in istediğince.

Tramvayın arkasına asılmışlardı. Boyunlarında işportalar. Araba demir ray üzerinde gıcırtılarla gidiyordu. Gözgöze geldiler. Gözlerinin içi gülmeğe başlamıştı Cevdet'in. Bir şey anlatacak herhalde. Ne zaman sevdiği bir şeyi anlatmak istese gözlerinin içi hep böyle güler. Gözlerinin içi kara kara, ışıl ışıl mı? Sağlama sevdiği bir şeyi anlatacaktır, anlatır!

— Japon mağazasındaki tabancalar.. ha?

Kosti'ye ne ama, gene de:

— Kıyak! dedi.

— Onlardan bir tane, tamam!

— Ne için?

— Bilmiyor musun?
— Sinema dalgası mı yoksa?
— Kızı beklerdik.. Var mısın?
Düşündüğünün tam tersi :
— Varım, dedi.

Tramvay Sirkeci durağını hızla geçti, Bahçekapı'ya doğruldu ama Kosti görmedi bunu. Ne diye «— Varım!» demişti? Yoktu. Değil sinema gişesindeki kızı beklemek, beklerken gözetlemek, oraya gitmek bile istemiyordu. Cevdet gibi serseri değil o. Onun annesi var, ablası var, evleri, yemek masaları, kaşıkları, çatalları var. Cevdet kendi gitsin. Sinema başladıktan sonra gişedeki kıza: «— Eller yukarı!» diyeceklerdi...

«— Gülünç!» diye düşündü. Ya kaldırmazsa ellerini? Ya elindeki tabancanın sahici tabanca olmadığını anlarsa? Polisler, karakol, cezaevi. Sonra annesi, ablası. Annesinin gözleri büyük büyük açılarak: «— Kosti, yavrum, neden uydun o haylâza? Ben şimdi ne yapacağım sensiz?» diyecek, ağlayacak.

Hayır, ağlatmayacak annesini. Gitmeyecek Kosti, istemiyor, istemiyor işte!

Tramvayın arkasındaki demirlerden birini tutan eli gevşiyor, kendini bırakıyor yere. Bırakır bırakmaz da bir pişmanlık, bir korku. Azarlanmak korkusu.

Az sonra Cevdet, Pol gibi geldi yanına :
— Niye atladın be?
Atıverdi :
— Durağa gelmiştik de..
— Enayiye bak, dünya kadar var daha durağa!

Yanyana yürüyorlar gene ama, Cevdet gene az ilerde. Korkusu geçmiştir. «— ...enayi sensin, senin gibi olur! Durak murak, atladım işte. Sana ne? Sen benim neyimsin? Annen yoksa bana ne? Benim var. Benim gömleğim temiz, ütülü, seninki kirli, pis. Pantolonun da. Büyük, kocaman adam mısın ki pantolonun benimki gibi kısa değil?»

Cevdet gene öndedir. Kosti ardında ama, önemi yok.

Önde olsun. Boyu ondan uzun. Sultanahmet'teki maçta gol atamadı ya! Ne demişti çocuklar, ne demişti? «— Yaşa Kosti.. Sen olmasan çok gol yerdik!» Bitti, Kovboy olmak değil, gol atmak da değil, takıma gol yedirmemek asıl!

— Haydi, atla!

Yeniden asıldılar bir başka tramvaya. Ne diye, ne diye asıldı sanki? Keşke koşmasa, asılmasaydı! Asılmasa kızar, yanına gelirdi de ağzını mı bozardı? Gelsin, bozsun, «— Niye asılmadın?», «— Asılmadım işte!». Cevdet hırslanır, üsteler miydi?

«— Niye asılmadın?»

«— Asılmadım işte!»

«— Kafa mı tutuyorsun?»

«— Tutuyorum. Nolacak?»

«— Banaa? Bana ha??»

«— Sana tabî. Sen benim neyimsin? Boyun bile benden uzun değil. Senden korkmuyorum. Ne diye korkacakmışım? Hem ben sinemayı soymaya da gelmeyeceğim! Bana ne Amerika'dan? Gidebilirsen git, kovboy olabilirsen ol. Cevriye'nin de Allah belâsını versin, senin de...»

— Tabancayı uydurduk mu, gerisine boşver..

İstemeyerek :

— Doğru, dedi.

— Sonra bir gece sinemaya.. Sinema başladıktan yarım saat sonra. Ha?

Gene istemeyerek :

— Tamam, dedi.

— Kız yarı uykulu, kapıyı tık tık. Açar. Doğrulturum tabancamı: Eller yukarı! Şafak atar enayide. Pol'ün kızı nasıl bayılmıştı? Bizimki de öyle. Cevriye'yle sen gişe kapısındasınızdır. Ben hemen para destelerini size, siz... Ama dikkat etmek lâzım, sinemadan koşarak çıkmayın olmaz mı?

Kosti sıkıntıyla içini çekti :

— Olur.

— Ağır ağır çıkarsınız. Beyoğlu arka sokaklarından,

İngiliz sarayının arkasından, Aynalıçeşme'den Kasımpaşa'ya. Beni vapur iskelesinde beklersiniz. Nasıl olsa gece, karanlık, tenha. İsterseniz koyu bir karanlığa çömelin. Seni değil de Cevriye'yi görmemeleri lâzım. Gaga burunlular, kara bıyıklılar. Allah kara bıyıklılarla gaga burunluların belâsını versin!

Kosti, Cevdet'e değil, başka yana bakıyordu. Onu ne diye dinleyecekti? Dediklerini yapmayacaktı ki. Ne sinema soygunu, ne de paralarla Kasımpaşa'da beklemek. Ona neydi Cevriye'den?

— ...Sonra ben gelirim, bulurum sizi. Atlarız vapura, geçeriz karşıya hafiften. Önce Cevriye'nin haminnesine toslarım binliği. Şaşar enayi değil mi?

Kosti istemeye istemeye güldü:

— Hem de nasıl.

— Şaşırsın. Ordan avukata. Avukata ben yalnız giderim. Yahut daha önce Hasan'lara. Ha?

Başını tatsız tatsız salladı.

Cevdet birden dikkat etti:

— Canın mı sıkılıyor?

Kosti kendini toparlayıp:

— Benim mi? Yoo, dedi.

Pis pis, beceriksizcesine güldü, sonra da kızdı güldüğüne.

Cevdet:

— Annenle ablana da biner lira vereceğiz, dedi. Hattâ ikişer biner!

Kosti elini kaldırdı:

— Yok canım, istemez!

Cevdet şaştı:

— Niye?

— Almaz annem de ondan.

— Ne biliyorsun?

Annesi, ablası. Annesiyle ablasının Cevdet üzerine söylediklerini hatırlayarak korktu.

— Bilmiyorum, öyle geliyor bana...

— Sen karışma, alırlar, çekip Amerika'ya gidiyoruz.

Anneni belki de yıllarca görmeyeceksin. Belki de hiç. Kolay değil Amerika'ya gitmek. Deniz, dağ gibi dalgalar, vapur. Vapur istediği kadar büyük olsun. Dalgalar daha büyüktür. Batabiliriz. Sonra Atlantik'in şimşekleri. Buranın şimşeklerine benzemez!

Kosti korkuyla içini çekti.

— Atlantik bulutlarının şimşekleri. Dünyadan büyük bulutlar. Okyanus bulutları. Sonra balinalar... Balinaları bilir misin sen?

Korku içinde :

— Sen? dedi.

— Ben biliyorum!

— Nerden?

— Okudum enayi...

Köprü'yü geçiyorlardı. Deniz, vapurlar, kayıklar irili ufaklı. Ne Cevdet, ne de Kosti görmediler. Bakıyorlardı oysa.

Cevdet :

— Tabi ya, dedi. Insan okuyunca görmese de bilir. Beyaz balinalar bile var. Mobidik'i bilir misin sen?

— Bilirim. Tahta bacaklı kaptan değil mi?

— Sâhi, filmini görmüştük.. O balinalardan işte. Daha büyükleri. Vapurları bile yutarlar!

Kosti heyecanla bir ıslık çaldı :

— Füyuu.. Vay anasını. Yutarlar ha?

— Yutarlar tabiî. Vapurdan bin defa büyük. Vapur yutan balinalar. Beyaz balinalar...

Tramvay Yüksekkaldırım'dan Bankalar'a dönerken, Cevdet ilkin atladı, Kosti sonra ama, kızmadı. Aklına bile gelmedi kızmak.

Yüksekkaldırım'ın son kaldırımındaydılar.

Kosti :

— Vapur balinanın karnında ne yapar?

Cevdet :

— Yüzer! dedi.

— Karnında deniz mi var?

— Deniz var ya.

— Şehirler de vardır öyleyse. Limanlar yâni...

— Limanlar, limanlarda harp gemileri, denizler, denizlerde balıklar, balinalar bile var?

Kosti'nin alnına vurdu :

— Aptal!

Kosti durakladı :

— Niye?

— Soruyorsun bir de ha?

— Peki ama, niye?

— Balinanın karnında bütün bunlar olur mu ulan aval?

Kosti kıpkırmızı kesildi. Gerçekten de, olur muydu hiç?

Konuşmadan yürüyorlardı. Müzik enstrümanları satan mağazanın kocaman vitrini önüne gelinceye kadar da konuşmadılar. Mağazanın kocaman vitrini önünde duran Cevdet, arkadaşına gülerek baktı :

— Darıldın mı bana?

— Yoo, dedi Kosti.

— Aldırma. Boşver şimdi on'a dokuza. Şu âletlerden hangisinin senin olmasını isterdin?

Kosti'yi bu soru kadar hiçbir soru sevindiremezdi. Zaten bu yüzden kızmamıştı Cevdet'in «Aptal» demesine.

— Şunu! dedi.

Tuşları sedef kadar beyaz, gri damarlı, mavi, kocaman bir akordiyonu göstererek.

Ve hemen ekledi :

— Bu akordiyon benim olmalı ki..

Cevdet :

— Ne olur?

— Ne olmaz be?

— Ne olur yâni?

— Güzel kızlara serenad yapılır meselâ...

Cevdet eliyle gene alnına vurdu :

— Enayi!

— Niye?

— Kızlara serenad yapmaktan ne çıkar? İnsan asıl kovboy olmalı da kızları ardından koşturmalı. Kızlara serenad.. Pöh...

Kosti, bakışlarını gri damarlı mavi akordiyonda bırakıp yürüdü Cevdet'in ardından. Yarım solundaydı, kızmıştı gene. Kovboy olunmalıymış asıl! Sevmiyordu, olmak istemiyordu, olunamazdı. Pol bile olunamazdı. Olunursa gitsin olsun, ona ne? Ne diye onun ardından gidiyor gene?

Durakladı.

Cevdet huysuzlandı :

— Yürüsene be!

Korkarak :

— Geliyorum..

Nesinden korkuyordu? Korkuyor mu? Yok canım korktuğundan değil, gidiyordu sadece. İstese gitmez, hemen dönerdi. Dönse kim geri çevirebilirdi? Cevdet mi? Uzundu ondan. Kısa pantolon vardı bacağında ne çıkardı? Boyu uzundu ya! Sonra, Sultanahmet'teki maçta Cevdet'i değil onu öğmüşlerdi...

— Para para, her şeyden önce para. Hem de dolu para! Parasız oldun mu bırak. İnsan parasız oldu mu...

Sözü yarıda kaldı. Altından geçmekte oldukları yüksek yapının balkonundan su dökmüşlerdi. Cevdet öfkeyle durdu, yukarı baktı: Balkonda sarı kıvır kıvır saçlı bir oğlanla irili ufaklı kızlar. Sarı kıvır kıvır saçlı oğlan Cevdet kadardı ama, kurabiye! Gülüyordu da, hem meydan okurcasına gülüyor, hem de kızları güldürüyordu. Elinde sarı bir tas.

Cevdet :

— Ulan Yahudi! diye bağırdı.

Sarı saçlı, mavi gözlü oğlan yukardan aşağıya karşılık verdi :

— Ulan Yahudi!

— Ağzın eğriyse demirciye git!

— Gelirsem fena yaparım ama!

— .....

Al, yeşil, mavi kurdeleli, beyaz tokalı kızlar gülmekten katılıyorlardı. Cevdet öfkeden kıpkırmızı, gene bağırdı :

— Maymun!

— Maymun! karşılığını aldı.

Sövdü. Karşılığını. Eliyle ayıp bir şeyler yaptı, kızların büsbütün coşkun kahkahaları arasında ayıp işaretin tıpkısını aldı. Vay anasını. Çıldıracaktı be! Ne demek istiyordu bu Yahudi yâni? Pol'dü o, Pol'dü be! Uymak istemiyor diye mi kurum satıyordu kızların yanında?

Kosti'ye döndü :

— Ne oluyor buna be?

Kosti memnun, memnunluğunu belli etmemeğe çalışarak :

— Seni tanımıyor da ondan! dedi.

Cevdet kabararak :

— Doğru, dedi. Bir tabanca, ah bir tabancam olsaydı şimdi...

Yukarıya baktı :

— Beni tanımıyorsun diye böyle yapıyorsun değil mi?

Kurabiye karşılık verdi :

— Sen de beni tanımıyorsun diye...

— Sen nesin? Kaç paralık adamsın?

— Ulan sen kaç paralık adamsın?

— Erkeksen aşağı gelsene!

— Sen erkeksen buraya gel asıl!

— Ben istesem gelirim ama gelmem!

— Ben de gelirim istesem ama gelmem!

Yeniden su.

Cevdet yüzünü silerek :

— İnek.

— İnek babandır! karşılığını aldı.

— Babamı karıştırma, fena olur sonra!

— Ne olur?

— Benim babam toprak altında!

— Annen?
— Annem de.
— Ne yapıyorlar orda?
Cevdet ayıp ayıp sövdü. Kızlar katılırcasına güldüler. Cevdet büsbütün kızdı:
— Pol'ü biliyor musun sen Pol'ü?
— Boşver Pol'e. Sen Cimmi'yi biliyor musun asıl?
— Bilmiyorum, ne olacak?
— Ben de Pol'ü bilmiyorum!
— Pol gibi var mı?
— Asıl Cimmi gibi var mı?
— Pol'ün yaptıklarını bilsen..
— Ne yapmış?

— Elinde Nagant, gök tırmalayanın otuzuncu katına asansörden önce fırlayıp çıkmış!
— Ohö öhööö...
— Nagant'ı nereden bulmuş?
— Nereden bulmuşsa bulmuş..
Kosti:
— Yürü gidelim be, dedi.
— Dur yahu, kızların yanında fiyaka söküyor bize!
Kosti kolundan çekti:
— Boşver!
— Boşver olur mu? Bizi matrağa alıyorlar. Biz matrağa alınacak insan mıyız?
Balkona:
— Bir gün bunların hesabını soracağım.

Boyunlarında işportalar, ağır ağır tırmanmağa koyuldular kaldırım merdivenlerini. Hele bir Amerika'ya gitsin, kovboy olsun, bir Nagant uydursun, ondan sonra görürdü şu orospu çocuğu!

Döndü, baktı: Balkonla balkondakiler uzakta kalmışlardı. Uzakta kalmışlardı ya, gene de elleriyle, ayaklarıyla ayıp işaretler yapıyorlardı. Tıpkı onlar gibi karşılıklar verirken, günün birinde kovboy, ya da Pol olmaktan başka çare olmadığını anlıyordu. Kovboy, ya da Pol!

İnsanlar ondan korkmalı, onu saymalı, hayranlık duymalıydılar.

Kosti'ye yan gözle baktı.

— Kovboy olmaktan başka çare yok, dedi.

— Niye?

— Yahut da Pol!

— Peki ama, niye? Bunlar için mi?

— Yok canım.

— Peki?

Bunlar içindi aslında, elbette bunlar için. Bunlar, onlar, başkaları, daha başkaları, herkes için! Hiç ama hiç kimse dikilememeli karşısında, kendini onunla kıyaslayamamalıydı. Evlerinin balkonunda, kızların yanında caka satmak kolaydı. Erkekse aşağı insindi. İnemezdi. Babası, annesi, belki de amcası, dayısı, teyzesi, halası vardı. Boynuna işporta takıp çalışsındı da görsündü Cevdet onu. Acından ölürdü be! Cevdet'se, üvey anne, üvey annesinin belâlı dostu Âdem'i görmüştü. Hapse girmiş, çıkmış, atölyede çalışmış, şimdi de işportacılık yapıyordu. Amerika'ya bile gidecek, kovboy, ya da Pol olacaktı. Adamsa o da olsundu ya!

Tünel'e çıktılar. Tünel'den İstiklâl Caddesi boyunca yürümeğe başladılar. Sağ kaldırımdan yürüyorlardı. Caddenin iki yanında kocaman kocaman apartmanlar, apartmanların altlarında vitrinler dolusu eşyalarıyla büyük büyük mağazalar. Görmüyorlardı. Kosti, Cevdet'in az önce madara oluşundan memnun, içten içe gülüyordu. Tabî ya, herkes Kosti miydi de sussun? Kosti de susmazdı ya, susuyordu işte. Susuşu korkudan değil, sadece...

— İnek oğlu inek!

Kosti kendine sanarak durdu:

— Kim?

— O! dedi Cevdet.

— Yahudi oğlu mu?

Cevdet'e koydukça koyuyordu:

— Yahu kızıyorum be!

— Kime?

— Kendime..

— Niye?

— Ne diye yanına çıkıp da ağzını burnunu Çarşamba pazarına çevirmedim hergelenin?

Kosti ne öyle dedi, ne de böyle. Cevdet alınmadı değil ama, haşlamak için az daha eşelemeyi düşünerek:

— Çocuk, dedi. Çocuk olmasaydı bilirdim yapacağımı!

Kosti «— Ne çocuğu? Senin kadardı!» demekten çekindi.

— Ne yapardın?

— Ne mi yapardım?

Ürktü:

— Onu demek istemedim...

Cevdet'in öfkesi sarı saçlı, mavi gözlü Yahudi oğlundan Kosti'ye dönmüştü. Homurdandı:

— Ne yapacağımı hepiniz göreceksiniz.

Bu homurtu, bu kinle karışık, ürküten homurtu Kosti'yi kendine getirmişti. Boyu ondan kısa, Sultanahmet'deki maçta da ondan daha çok beğenildiği halde bu çocuktaki yetişkin insan ağırlığını açık açık duyuyordu. Korkmuyordu ama, korkuyordu da. Korku da değil belki, çekiniyordu. Kızıyordu çekindiğine de. Kızdığı halde kızdığını belli etmeyişine de. «— Ne yapardın?» demiş, «— Ne mi yapardım?» karşılığını alınca ürkmüş, lâfını değiştirivermişti: «— Onu demek istemedim...» «— ...Ne demek istedim ya? Bal gibi de onu demek istedimdi. O da senin kadar. Kavga bile etseniz dövebileceğin ne belli? Belki de Yahudi oğlu daha güçlüydü. Güçlü olmasını, dövmesini, burnunu kırmasını isterdim. Ben dövemez miyim? Bilmem. İş oraya varırsa döverim herhalde!»

Yanyana yürüyorlardı ama, Kosti gene de yarım adım sol gerideydi. Bunu anlayınca adımlarını açtı, az öne geçti. Bu öne geçişi, içinde büyütmüştü birazcık. Bundan sonra hep böyle olmalı, Cevdet ondan sonra gelmeliydi.

Galatasaray'da Cevdet birden sol kaldırıma geçti.

Kosti gene boş bulunmuştu. İstemeye istemeye ar-

dından gitti. Ne diye, ne diye sanki hep böyle oluyordu?

Japon mağazasının çeşitli oyuncakları, üç tekerlekli bisikletler, kovboy elbiseleri, kovboy tabancaları, oyuncak trenler, otomobiller, irili ufaklı rulet takımları, renk renk cam bilyalar, tekrar trenler, tekrar otomobiller yüklü vitrini önünde dostlukları yeniden başladı. Kafa kafaya vermiş hazla seyrediyorlardı: Evler, dağlar, ovalar arasına rayları serilmiş oyuncak trenler, renk renk kutular içinden yuvarlanmış, altı yüzlerinde altı ayrı manzaranın küçük resimleriyle tahta küpler, ufacık ufacık mutfak takımları, tabaklar, çatal bıçaklar, irili ufaklı ayılar, kedi, köpek, tavşanlar.

Cevdet gözlerini tabancalara dikmişti. Oyuncak tabancalar. Sahici kovboy tabancalarının tıpkısı. Bunlardan bir tane almalıydı, alacaktı da. Böyle bir Nagant'a sahip olduktan sonra gösterecekti o Yahudi'ye. Yalnız Yahudi mi? Şu Kosti aptalına da gösterecekti. «— Ne yapardın öyle mi? Göreceksin ne yapacağımı, hırt. Kendi gibi sanıyor beni de. Ulan kazık kadarsın be. Insan kısa pantolon giyer mi? Hanım evlâdı! Kurabiye! Ben seni Amerika'da ne yapayım? Hiçbir işe yaramazsın, hayvan!»

Gözü ilk plândaki kocaman, kapkara oyuncak tabancada. Haftaya gene geliyor, giriyor dükkâna. «— Verin bana şu tabancayı!» Veriyor. Alıyor. Sokuyor cebine. Gece. Haydi çocuklar. Öbür cebinden kırmızı mendilini çıkarıyor. Saat gecenin onuna çeyrek vardır. Mendili bir kıyıda bağlayıp sinemadan içeri! Gişedeki kara önlüklü kız. Uyuklamaktadır. Kapıyı açıp doğrultuyor Nagant'ını:

«— Eller yukarı!»

Uykusundan sıyrılan kızın boyalı dudaklarında korku, büyüyen gözlerinde telâş. Bir haydut, sahici bir haydut karşısındaki. Ne yapacak şimdi? Bağırsa? Bağıramaz. Nagant'ın hiç şakası yoktur. Bunu Nagant'ın öfkeyle bakan kapkara namlu deliğinden anlıyor. Anlamasıyla da iskemlesiyle birlikte haydi yere. Bayılmıştır. Cevdet'in

onunla uğraşacak vakti yok. Çekiyor çekmeceyi. Paralar, paralar... Kosti, Cevriye. İkisinin de koyunları, koltukları para demetleriyle dolu. Aldıkları tâlimat gereğince, Beyoğlu ara sokaklarından Kasımpaşa'ya. Onlar Kasımpaşa yolunu tutarlarken kendisi de gişenin anahtarını alıyor. Kırmızı mendil, Nagant cebe. Kapıyı dışardan kilitleyip, pamil

Sinema önünde belki de bir bekçi bulunurdu ama, aldırdığı yoktu.

Sesli sesli :

— Boşver bekçiye! dedi.

Kosti hayretle baktı :

— Ne bekçisi?

Güldü :

— Boşver!

— .....?

Bu çocuk deli değilse bile aklından zoru vardı mutlaka. «— Boşver bekçiye!» Hangi bekçiye? Ne bekçisi? Bekçinin ne işi vardı Japon mağazasının vitrininde?

Birden bir kenara sıkışmış bir armonik gözüne çarptı. Yüksekkaldırım'daki çalgıcıda gördüğünün az ufağı. Buna razıydı. Ama asıl, sesinin güzel, çok güzel olmasını isterdi. «— Benjamino Gigli, ya da Frank Sinatra gibi. O zaman ne akordiyona lüzum var, ne de armoniğe!»

Camekândaki kara Nagant'a dalmış Cevdet'e çaktırmadan baktı.

«— Bu bokla da arkadaşlık etmezdim o zaman. Bana ne? Zaten yanıma bile sokulamazdı. Yunanistan, İtalya, Fransa, İngiltere, Amerika. Hem de bunsuz. Tek başıma. Tek başıma mı? Hayır, annem, ablam da olurlardı yanımda. Üçümüz. Kocaman vapur, şunun boyuna anlattığı gibi, üç bacalı. Yemeklerimizi bile vapurun yemek salonunda yerdik. Herkes bana bakar, işte ünlü şarkıcı, ünlü tenor Kosti derlerdi...»

Cevdet'i kolundan tutup çekti :

— Haydi, gidelim!

Cevdet bakışlarını kara oyuncak Nagant'tan zorla ayırarak, Kosti'nin ardına düştü. Kosti onu ardına düşürmekten memnun, kendini ondan daha büyük, daha güçlü hissederek yürüyor, yan gözle de onu kontrol ediyordu. O ise aklı hâlâ Japon mağazasının camekânında bıraktığı kara Nagant'la, tatsız tatsız yürüyordu.

VIII

Ertesi, daha ertesi günler.

Gene Beyoğlu, gene Beyoğlu'ndaki Japon mağazası, gene mağazanın kocaman vitrini. Kosti sevmiyordu tabancaları. Armonikteydi gözü. Armonik, akordiyon, keman, hattâ piyano. Velhasıl herhangi bir «Enstrüman»ı olmalıydı. Herhangi ama, ut değil. Utu sevmiyordu. Neden, niçin yok, sevmiyordu. Benjamino Gigli ut çalmıyordu ki!

Tabiî sesi güzel olmadığı için herhangi bir enstrümandı. Yoksa tenor olmak dururken... Tino Rossi, Benjamino Gigli, Frank Sinatra... Sesi onlar gibi olsa, kolaydı. Bir gece, Beyoğlu'nun büyük sinemalarından birinde konser verip, siyahlar içinde, yanında güzel kadınlarla çıkan tenor, tam otomobiline binerken, bir parçayı mırıldanmaya başlar, dikkati çeker. Ünlü tenor çağırır yanına, çenesini okşayıp yüzüne bakar. Bu sese, bu sesin sahibine hayran olduğunu belirtir. Ondan sonrası başdöndürücü bir yükseliştir artık. Para, paralar. Elbiseler çifte çifte, ayakkabılar, otomobili, köşkü, apartmanı bile olurdu ama, sesi yoktu Allah belâsını versin.

Onun için, bir enstrüman, ah bir enstrüman!

Gözüne ilişen zarif bir kemanı göstererek:

— Şöyle bir kemanın olsa! dedi.

Cevdet gene oyuncak Nagant'lardan kovboylara, kovboyların gitar sesleri dolaşan balta girmemiş Ameri-

kan ormanlarına gitmişti. Duymadı. Yanlarındaki Cevriye:

— Ne olur? dedi.

Kosti içini çekti. Gözü kemanda:

— Aaah ah. Keman gibi var mı?

— Haminnemin var, ne oluyor?

— Haminnenin kemanına boşver..

— Nolacak ya?

— Stradivaryüs!

Hiçbir şey anlamayan Cevriye dirseğiyle Cevdet'i dürttü:

— Duydun mu?

Cevdet'in bakışları, kafasındaki balta girmemiş kovboylar ormanından Cevriye'nin yüzüne döndü:

— Ne?

— Duydun mu diyorum.

— Neyi?

Bu sefer öbür dirseğiyle Kosti'yi dürttü:

— Deminki söylediğin neydi?

Kosti kızardı, gülmeğe çalıştı:

— Boşver.

Cevriye'nin tepesi attı. Hiç, ama hiç sevmemeğe başlamıştı bu Urum oğlunu. «— Pis gâvur!» diye geçirdi. Sinirli sinirli:

— Başlarım boşvermenden ha! dedi.

Kosti dilini çıkarınca, büsbütün kızarak bağırdı:

— Cevdet âbi be, baksana şu pise!

Cevdet sertçe bakınca, bozularak kekeledi:

— Ben ona bir şey yapmadım ki!!

— Yapmadın, evet. Niye söylemiyorsun demin dediğini?

Kosti, kısa kesmek için:

— Stradivaryüs, dedi.

Cevdet hatırlar gibi oldu:

— Bir zamanlar gene söylemiştin galiba?

— Söylemiştim.

— Keman mı?

— Kemanların şahı!
— Doğru ama, her şey parayla olur!
— Parasız olacak şeyler de var!
— Ne meselâ?
— Benjamino Gigli'ninki gibi bir ses!

Cevriye öyle içerliyordu ki şu oğlana, nerdeyse patlayacak. Önce Cevdet'e baktı, sonra Kosti'ye. Daha sonra gene Cevdet'e, Kosti'ye, Cevdet'e... «— Ne dinliyoruz bu gâvuru? Basıp gidelim be!» demek istiyordu.

Cevdet, Kosti'ye baktı, sordu :
— Kim o?
— Tenor!

— Ne demek?
— Ses sanatçısı. Erkek. Bas baritonları da var. İnsan öyle bir tenor olsa, para oluk gibi akar!

Cevriye :
— Akarmış, dedi. Niye aksın?
— Herkes dinlemeğe gelir de ondan!
— Dinlemeyle para niye aksın oluk gibi?
— Dinleyebilmek için para verip girilir. Her bilet elli lira, yüz lira!

Bu Cevdet'i ilgilendirdi :
— Sahi mi?

Kosti yüz bularak heyecanlandı :
— Gözüm çıksın ki ha!

Başladı uzun uzun anlatmağa: Diyelim ki Tino Rossi İstanbul'a geldi. Bütün gazeteler günlerce önceden başlarlardı yazmağa. Bütün zenginler, hani şu Maçka, Harbiye, Şişli, Nişantaşı, Osmanbey, Kurtuluş'daki apartmanlarda oturanlar yok mu? Akın akın giderlerdi. Her bilet yüz lira. Her apartmanda en aşağı beş kişi, on kişi gitse, beşyüz lira, bin lira!

Cevdet düzeltti :
— Her apartman değil, her apartman katından!

Kosti memnun :
— Tamam.

— Her apartmanda beş kat olsa, her katta beş kişi. Ne eder?

Kosti'yle Cevdet düşünmeğe başladılar. Cevriye'nin canı burnuna gelmişti. Onlara neydi, onlara neydi be yahu?

— Yirmi beş kişi! dedi Kosti.

Cevdet başını salladı:

Gene Kosti, çabucak hesapladı:

— Iki bin beşyüz lira!

— Istanbul'da kaç apartman var?

— Diyelim yüz!

Cevriye artık dayanamadı:

— Hıı, dedi. Yüzmüş. Yüz apartman yalnız Maçka'da var. Bin!

— Bin olsun.

Cevdet:

— Boşverin bine. Yüz olsa ne eder?

Hep Kosti:

— Iki yüz elli bin lira!

Cevriye erkek çocuk gibi bir ıslık çaldı.

— Fiyuuuu... Cevdet âbi!

— Hı? dedi Cevdet.

— O kadar para bir evi doldurur mu?

Kosti:

— Doldurmaz!

Cevriye sinirlendi:

— Ne biliyorsun?

Cevdet'e döndü:

— Doldurur mu Cevdet âbi?

Cevdet'in aklı Pol olup, o apartmanlara girmekte. Bomboş baktı:

— Benim o kadar, ondan da çok param olacak!

Cevriye, Cevdet âbisinin elini tuttu:

— Sahi mi Cevdet âbi?

— Hiç kimsenin parası benimkinden çok olmayacak!

Kosti de, Cevriye de: «— Ne zaman olacak?» diye

sormaktan çekindiler.

Cevdet'in gözü gene camekândaki tabancalara gitmişti. Kosti dilediğince, dilediği olsun. O, tuttuğu yoldan şaşmayacak!

Kosti :

— İyi bir virtüoz olmak bile yeter insana, dedi.

Cevriye anlamadığı halde burun kıvırdı.

Cevdet sordu :

— Ne o?

Kosti'nin aklından ablası geçti. Ondan öğrenmişti bütün bu müzik deyimlerini. Hattâ bir zamanlar onun bir de kemanı vardı da sıkışınca satmış, elektrik, su paralarını ödemişlerdi. Sonra ablasının rumca müzik kitapları, dergileri...

«Virtüoz»u açıkladı :

— Kompozisyonları çalan demek.

— Kompozisyon ne?

— Müzik parçası.

Cevriye dayanamadı :

— Ne biliyorsun?

Hiç kızmadan ablasını anlattı. Cevdet de dinliyordu. Onun da böyle bir ablası olsaydı; ama çirkin bir abla. Güzel ablası olmamalıydı. Güzel ablalara gaga burunlular, kara bıyıklılar asılırlardı. Ablası, Kosti'nin ablası gibi ufak tefek, uzun kol, uzun etekli entariler giyen, gözlüklü, kuru bir abla. Güzel olsa, hani şu bir zaman Şehzadebaşı sinemasında gördüğü Alkapon filmindeki kız, yâni Alkapon'un kız kardeşi gibi... Sâhi ha, filmde Alkapon'un çok güzel bir kız kardeşi vardı. Âbisinin içki kaçakçısı çetesinde. Çok işe yarar ama, âbisinin yardımcısıyla sevişiyordu. İlk zamanlar Alkapon'un hiçbir şeyden haberi yoktu. Yardımcı günün birinde kıyıdaki bir elektrik direğine dayanıp ard arda üç ıslık çalmıştı. Vapur, gemi, salapurya, mavna leşleriyle kocaman kocaman fıçıların ardında saklı üç sakallı haydut çıkmıştı ortaya. Yardımcı onlara. Gizli gizli bir takım fiskoslar... paralar verilip alınmıştı. Sonra her biri bir yana savuş-

muştu. Çok geçmemişti aradan. Anlaşılmıştı herşey. Yardımcı patronunu yâni Alkapon'u satmıştı. Alkapon'du o. Ağzında puro, somun yüzlü, yaman bir adam. Hiç yaşa basmaz. Tam zamanında tabancasını fora, bütün düşmanlarını başlamıştı biçmeğe. Yardımcısını da biçecekti ki, sevgilisi yardımcının, yâni Alkapon'un kız kardeşi araya girmişti çığlık çığlığa. Âğabeysine yalvarmıştı. Ama Alkapon'du o, şakası yoktu hiç. Çekil demişti. Kız çekilmeyince... Alkapon'du o be, aslan Alkapon! Kaçak içki kralı! Tetiğe dokunuvermişti. Dinler miydi kız kardeş mızkardeş!

— Alkapon gibi var mı? Insan tıpkı onun gibi olmalı!

Kosti, Cevriye'ye soran bakışlarla baktı.

Cevriye, Alkapon'u filân bilmediği halde, inadına:

— Tabî olmalı! dedi. Ne sandın?

Cevdet'in aklında şimdi de Alkapon, bakışlarının özlemini camekânlardaki tabancalarda bırakıp, yürüdü. Hemen yanıbaşında Cevriye, öbür yanında Kosti. Cevdet'le Kosti'nin boyunlarında işportaları...

Kocakarıyla arkadaşları bugün işe çıkmadıkları için, Cevriye de boştu. Taksim'e doğru ağır ağır yürüyorlardı. Gelip geçen tramvaylar...

Öğleyin Kurtuluş'taydılar. Karınları acıkmıştı ama, paraları yoktu. Lokantaların önünden geçerken, bakışları camekânlardaki çeşitli salatalara, balık, büftek, şişelere takılıyor, yutkunuyorlardı.

— Şu lokantada kayıntı yapabilsek ha Cevdet âbi?

Cevdet aldırmadı.

Kosti:

— Paramız yok, dedi.

Cevriye içerlemiş göründü:

— Canımız sağ ya! Öyle değil mi Cevdet âbi?

Cevdet küskün küskün:

— Boşver can sağlığına, dedi.

Cevriye âdeta meydan okudu:

— Paradan çok ne var be Cevdet âbiciğim? Emret fındık kabuğuna gireyim!

Cevdet gene «Kucağa oturmak» sanarak sertçe baktı. Cevriye hemen anladı :

— Yok, dedi. Öyle değil!

— Nasıl ya?

Kollarını yana açarak oyun oynamak yoluyla demek istedi :

— İşte böyle!

Cevdet aldırış etmedi.

Cevriye elini tuttu :

— Siz girin bir kahveye, ben sonra geleyim. Ha?

— Ne olacak?

— Oyun oynayacağım be Cevdet âbiciğim. Ardından da parsa. Mangırlar cebe küüt, sonra da lokantaya kayıntıya. Var mısınız?

Kosti gülüyordu, vardı. Cevdet de vardı ama, korkuyor, daha çok da kıskanıyordu. Gaga burunlu, ya kara bıyıklılar gibi birileri balta olurlarsa? Olurlarsa ama, açtılar da. Pek bir şey girmemişti kursaklarına. İğne, iplik, sabun, jilet, ayna falan filânla olmuyordu ki. Bütün gün koca İstanbul'u gez, dolaş, tabanların patlasın, sonunda eline geçen ne?

Cevriye cesaretlenerek :

— Siz beni heykelin dibinde bekleyin! dedi.

Cevdet :

— Sonra?

— Var mı sonrası be Cevdet âbiciğim? Iki çalkalayıp üç kıvıracağım, ondan sonra gelsin mangırlar. Bu bizim zanaatımız oğlum. Haydi bana eyvallah..

Yüksek topukluları üzerinde tüy gibi giderken, durdu :

— Yoksa nasıl bakarız dalgamıza?

Cevdet :

— Kucaklarına filân oturma ha! dedi.

— Ayıp ettin Cevdet âbiciğim, var mı bende o göz?

Cevdet'in bakışını beğenmeyerek koştu geldi yanına, boynuna sarıldı:

— Gözüm çıksın ki oturmam, dedi. Değil mi ki istemiyorsun sen... Ama tavlarım oturacağım diye, o başka. Kanar enayi, eder mangırları pasa, gider bekler beni kıyılarda. Bense... (Göz kırptı) alışık voltamızı çoktaaan!

Cevdet gülüverdi.

Cevriye bunu «— Peki git!» anlamına alarak, savrulan kloş etekleri, ince ama biçimli çocuk bacakları, yüksek topuklularıyla kalabalığa karışıp gitti.

Cevdet'in çatık kaşları, kara gözleri. Bu gözlerde kloş etek, ince bacaklar, yüksek topuklularla «— Gözüm çıksın ki, oturmam... değil mi ki istemiyorsun sen... Ama tavlarım oturacağım diye, o başka. Kanar enayi, eder mangırları pasa, gider bekler beni kıyılarda. Bense... alışık voltamızı çoktaan...»

— Haydi gidelim heykelin oraya!

Cevdet duymadı. Para, lokanta, lokantada mor hâreli diri balıklar, pembe çizgili, pul pul. Babasının eli gibi. Taa eskilerde, çocukluğunda. Annesi. Annesinin mavi damarlı eli. Hangi yılın, hangi günü, saat kaçta? Babası, cebinde rakı şişesiyle, küfürsüz ağzı. Sonra balığın karnını yarıp temizleyen elleri annesinin. Koca kafalı bir kedi yanıbaşlarında. Titreyen bıyıklarıyla sabırsız. Bir pençe, bir pençe daha. Az kalsın çekip alacaktı balığı elinden annesinin. «— Dert!» demişti. «— Al, zıkkımlan. Geberdin değil mi?»

Heykelin önünde durdular. Taştan Atatürk, yanında arkadaşları. Kosti baktı, görmedi. Öylesine çok görmüştü ki... Mustafa Kemâl Paşa'yı bilmez o. Trikopis'i de. Mustafa Kemâl Paşa'yı Trikopis'ten çok duymuştur. Trikopis'i hemen hemen hiç duymamıştır.

Anıtın dibine oturdular. Tramvaylar geliyordu gıcırtılarla, tramvaylar gidiyordu. Masmavi gök, güneş. Güneş sımsıcaktı.

— İnsan bu güneşe sahip olmalı!

Kloş etek, yüksek topuklularıyla ince ama biçimli çocuk bacakları...

— Ne?

— İnsan, diyorum. Güneşe sahip olabilmeli...

— Ne olurdu?

— Kapatırdı kilitli bir mağazaya...

— Güneşi mi?

— Güneşi.

— Sonra?

— Satardı sıcağını odun gibi!

— Güneşi ha?

— Olmayacak şey, biliyorum. Olsa, çok para kazanırdı insan. Yahut da havayı. Doldur su gibi damacanalara, kapı kapı dolaşıp evlere sat. Aydan aya gitsin tahsildarın, alsın paraları...

— Parası olmayanlar?

— Bana ne onlardan?

— İnsan havasız yaşar mı?

— Etsiz, ekmeksiz yaşar mı?

— Parası olmayan yaşamasın mı yâni?

— Yaşasın ama, parası da olsun!

— Nasıl?

Kosti: «— Nasıl?» karşılığını düşünürken gözleri parladı, dürttü Cevdet'i:

— Hasan geliyor!

Cevdet döndü, baktı, yüzü asıldı. Kalkıp kaçacaktı, olmadı. Hasan da onları görmüştü, geliyordu yanlarına. Öfkeliydi, koltuğunda kitapları...

Hiçbir başlangıca lüzum görmeden Cevdet'e sertçe sordu :

— Nerdesin günlerdir be?

Cevdet «Be»ye kızdı. «— ...nerdeysem nerdeyim!» diye geçirdi.

«— ...sana ne? Cehennemin dibindeyim. Pis! Kitap-

ların başında paralansın. Annem misin benim? Yoksa babam mı? Ne karışıyorsun?»

— Sokaklarda dolaşıyorsun değil mi?

— .....?

— Babam da haklıymış, avukat da...

Başını sertçe kaldırdı :

— Niye?

— Insan olan bir insan, gördüğü iyilikleri unutmaz!

Tükürür gibi :

— Ben insan değilim! dedi.

— Değilsin tabiî.

— Hayvanın biriyim..

— Hayır, onu demek istemedim ama, neden kaçıyorsun bizden? Sonra ne kötülük yaptık? Biz olmasak...

Darbe yemişcesine önüne düştü başı Cevdet'in. Söylediklerini duymuyordu Hasan'ın, «— ...Biz olmasak, hapishanelerde çürürdün. Sana yatağımda yer verdim, seninle ekmeğimi paylaştım. Başta Böcek, mahpus serseri çocuklardan korudum seni. Sonra hapisten çıktım, avukat buldum, yalvardım yakardım, kurtardım seni hapisten. Ama sen insan değilmişsin, nankörmüşsün! Yediğin ekmeği unuttun, sana uzanan dost elini unuttun, sana yaptığımız insanlıkları unuttun. Babam zaten söylemişti, nankördür o demişti de dinlememiştim. Avukat da söylemişti, onu da dinlememiştim. Meğer haklıymışlar!»

Hasan tamı tamına bunları mı söyledi? Kosti ne dedi? Güldü mü? En son sözü ne oldu Hasan'ın? Çekip giderken «— Nankör!» dediğini hatırlıyor. Cevriye'nin kloş eteğiyle yüksek topukluları gibi, Hasan'ın kocaman ayakkapları da karışıp gitti kalabalığa. Kalabalık yutmuştu Hasan'ı.

Kosti :

— Nankör dedi be, dedi. Vay anasını..

Cevdet sanki duymamış da yeni, Kosti'den duymuş gibi sarsıldı. Başı nefret, hırs, öfkeyle kalktı, kalabalığa baktı çılgın gibi, Hasan'ı aradı. Hasan yoktu. Bir tramvaya atlayıp gitmişti. Gitmişti ama, öfkesinin hıncını al-

ması lâzımdı. Hasan olmayabilirdi bu. Kosti'ye çevirdi öfkeli bakışlarını :

— Ne olacak dediyse?

Kosti'nin mavi gözlerinde korku :

— Hiç.

Ayağa fırladı, yakasına yapıştı :

— Ne olacak dediyse diyorum sana!

Yeniden :

— Hiç, dedi Kosti.

Desteklediği yakasından sarstı Kosti'yi :

— Haklı mı yâni? Ben nankör müyüm?

— O diyor Cevdet, benim ne suçum var kardeşim?

— Ona da, onlara da, sana da, hepinize de göstereceğim nankör olmadığımı. Hepinize, hepinize!

Boynunda işportası, az önce Hasan'ı yutan kalabalığa karıştı gitti.

Kosti kımıldamamıştı bile. «— Gitme, dur. Nereye gidiyorsun? Şimdi Cevriye gelecek!» diyecekti, diyemedi. Ardından gitmeğe de çekindi. Kızar, bağırır çağırır, belki de yumruk atardı.

Az önce birlikte, yanyana oturdukları anıtın dibine yalnız oturdu. Sırtından büyük bir yük kalkmıştı ama, bakalım temelli mi gitmişti? Temelli gittiyse, bir daha arayıp bulmayacak, hele yarın Sirkeci'deki işkembeciye gelmeyecekse sevinecekti.

Dalmıştı. Birden gözü Cevriye'ye ilişti. Gittiği gibi, kalabalığın arasından kioş etekleri, ince bacakları, yüksek topuklularıyla dönüyordu.

Yanına gelince sordu :

— Nerde Cevdet âbi?

Kosti çekinerek :

— Gitti, dedi.

— Nereye?

Kosti omuz silkti. Cevriye huysuzlandı :

— Söylesene be! Nereye gitti?

— Bilmiyorum.

— Beraber değil miydiniz?

— Beraberdik ama, Hasan geldi...
Cevriye'nin telâşı arttı :
— Hasan geldi.
— Birlikte mi gittiler?
— Yok. Ayrı ayrı.
— Nereye?
— Bilmiyorum.
— Yoksa kavga mı ettiler?
— Yok canım.
— Ya?

«— Hasan nankör dedi», demekten çekindi. Cevdet: «— Sana ne? Cevriye'ye neden söyledin? Ben sana söyle dedim mi?» diyebilirdi.

Cevriye'yse kıvranıyordu. Vardı, bir şeyler vardı, muhakkak. Hasan herhalde birşeyler söylemiş olacaktı. O da kızmış, belki de yakalayıp döğüşmek için ardından koşmuştu.

Cevriye, Cevdet'in gittiği yana hırsla koşmadan önce Kosti'ye :
— Aptal! dedi.

Kosti «— Sensin!» dememeyi uygun buldu. Zaten Cevriye de koşarak gitmişti. Ardından bakıyordu hırslı hırslı. O da Hasan'la Cevdet gibi kalabalıkta kaybolduktan sonra, «— Aptal sensin!» diye mırıldandı. «— ...sizsiniz, hepiniz! Giderseniz gidin!»

İşportasını düzeltti. Sonra çok gerekmiş gibi :
— İğnelerim, ipliklerim, aynalarım, sabunlarım, düdükleriiim!

Ağır ağır yürüdü. Çok gemeden Atatürk anıtı arkalarda kaldı. Kalabalık, Taksim'in insan kaynaşan kalabalığı Kosti'yi de yuttu. Masmavi gökte sımsıcak güneş, güneşte insanlar, tramvaylar, taksiler...

İnsan güneşi, sonra da havayı depolara doldurup satabilmeliydi ki!

IX

Gece.

Yukarda ay, ayın altında deniz.

Yüksek topuklular kıyının kumlarını gıcırdatarak ağır ağır geldiler. Kloş eteklik mahzun, kloş eteklik ağlamaklı, kloş eteklik her zamanki gibi neşeden kırılıp savrulmuyor. Deniz gibi kımıltısız, deniz gibi durgun.

Her zamanki yıkık duvarın önüne gitmek gelmiyordu içinden. Cevdet âbisizdi yıkık duvar!

Ayın altındaki denize sıkıntıyla baktı.

Cevdet âbi yoktu artık, belki de hiç olmayacaktı. O olmayınca, üç bacalı vapur, beyaz balinaların Amerikan denizi, kalın bedenli yüksek ağaçların gitar sesleri dolaşan, balta girmemiş ormanı, sırtı ağaca dayalı kovboy âbi, öküz yutan Boa yılanları, Pol, Pol'ün Mari'si de olmayacaktı!

Hıçkırdı.

Sonra yüksek topuklularıyla tam kıyıda durdu. Çömeldi. Kloş etek indi yüksek topukluların üzerine, kapattı. Yüzünü avuçlarının arasına almış, dirseklerini dizlerine dayamıştı. Uzaklara bakıyordu, taa uzaklara. Yukardaki ay ıslak kirpiklerini yaş yaş parlatıyordu. Önünde ay ışığının karanlık sularda açtığı pırıl pırıl yol, gümüşten yol. Neye yarardı? Gümüşten yol, deniz, ay, yıldızlar neye yarardı? Neye yarardı mahalle, yıkıntılar, baraka, haminnesi, gece sabahlara kadar Amerika'dan konuştukları pencere, neye yarardı? Neye yarardı kucağa oturmamak, kara bıyıklı, gaga burunlulardan kaçmayı, enayi söğüşleyip mangırlarını tırtıklamak? Neye yarardı, neye, neye, neye yarardı?

Küçük elleriyle kapattı yüzünü, ince çocuk omuzları sarsıldı.

O yoktu artık, olmayacaktı. Belki de yalnız başına atlamıştı üç bacalıya, çekip gitmişti. Amerika'ydı orası. Cevriye'ler değilse bile, Mari'ler doluydu. Bir Mari bulur, Cevriye derdi ona. Der miydi? Neden desin? De-

mezdi. Diyecek olsa neden Cevriye'siz gitsindi? Gitmişti mâdem, demezdi, demezdi işte, demezdi. Bilmiyor muydu Cevdet'i?

Ellerini yüzünden çekti, karanlık sulara vurmuş ay ışığından yola baktı: Peki ama neden? Ne yapmıştı ona da yalnız çekip gitmişti? Onu kızdıracak ne yapmıştı evet? Sakın oynamağa gitti diye kızmış olmasın?

Aklına yattı. Yatınca da çömeldiği yerden kalktı. Tamam, buna kızmış olabilirdi Cevdet âbi! «— ...sandı oturdum kucaklarına adamların. Oturmadım vallaha. Aksın gözlerim avuçlarıma oturdumsa. Oturur muyum be Cevdet âbi? Sen mâdem istemezsin, senin istemediğini yapar mıyım ben? Sen dersin oturma da, nasıl oturur bu Cevriye? Tavladım enayileri, vurdum onar teklieklerini, nah cebimde, harcamadım. Ama neye yarar? Yoksa sen. Sen olmayınca ne diye verecekmişim haminneme? Haminnem hep soruyor seni. Bu gece de yoksun, yarın gece de, belkim hiçbir gece de olmayacaksın bundan sonra. Neden be Cevdet âbi? Neredesin şimdi? Yoksa gittin mi uzaklara bensiz? Üç bacalı, beyaz balinalar... hiç mi getirmezsin aklına Cevriye'yi? Bu deniz, bu ay, yıkık duvarlar... yoksa bana değil başkalarına mı kızdın? Kızdınsa Hasan'a, neden benden kaçarsın? Hasan, Kosti... ne bana onlardan be? Kosti de gelmiyor, kesti postayı. Yoksam bilmiyor mu nereye gittiğini? Bana mı söylemiyor? Sen mi sıkıladın söyleme diye. Neden be Cevdet âbi?»

Uzaklarda İshak kuşunun iç çekişi!

Yüksek topuklular yolu usul usul tuttular. Kloş eteklik kederli. Yüksek topuklular yıkıntılardan çıktılar. Daracık yol, hafifçe bayır, sonra karanlık tahtalarıyla baraka. Girdi. Kocakarı yatmıştı. Gecenin bu saatinde uyumuş olmalıydı. Böyle sanıyordu Cevriye. Böyle sanıyordu ama, uyumamıştı. Bakıyordu çevreleri kuruyup kırışmış ufacık gözleriyle karanlık tavana. Aklında kara bıyıklı: «— ...mâdem kayboldu ortalardan oğlan, bırak, arama!» demişti. «— Kız da yavaş yavaş unutur. Unutursun. Üst

yanı kolay. Yeni, pırıl pırıl yüksek topuklular alacağım ona, urbalar alacağım. Oğlan işallah çıkıp gelmez!»

«İşallah» demişti kocakarı. Kamer içerlemişti Cevriye'ye. Yedikule'de, kara bıyıklının kahvesinde konuşuluyordu, kıskanıyordu Kamer. Ne vardı o çöp bacaklı kızda da üstüne böyle düşüyordu kara bıyıklı? Kalça mı? Butlar mı? Göğüsler mi? Akıldı işte kara bıyıklınınki. Kara kendisiydi asıl be. Kalça mı? Al kalça! Butlar mı? Al butlar! Göğüs mü? Al göğüs!

Cevriye öbür odaya gölge gibi geçti.

Kocakarının bakışları kloş ucunda sürüklendi. Yüzü güldü memnunlukla, kırış kırış. Şükürdü, hele şükürdü rabbine. Gelmemişti uğlan bu gece de. Gelmezdi bundan sonra da işallah, olsundu canı cehenneme onun! Bir zamanlar tanımış idiyse annesi ne çıkardı? Ölmüş idi kadın, hem de babası uğlanın. Yağmıştı yağmurlar, kapanmıştı yarıklar hem de. Neydi ona Cevdet'ten? Var idi hayır kara bıyıklıdan. Satar kızı, alır idi mangırları daha da, hem de bol bol. Yok idi nikâhlamak. Hem ne lâzımdı boşamak karısını? Yaşasın idi bir zaman, alsın idi havesini, ondan sonra bir gün haber evine, koşup gelsindi karısı, bastırsın idi, kavga. Defolup gitsindi kara bıyıklı. İsterse bastırsındı polislerle. Daha bilem iyiydi. Girer idi hapislere kara bıyıklı köpek. Kurtulurlar idi. Cevriye'ye ne? Bulur idi ona bir başka, bir çok paralı kara bıyıklı. Kara bıyıklıdan çok ne var idi İstanbul'da?

Birden bir başka şey hatırlayarak telâşlandı: Sakın içerde olmasın idi uğlan? Şimdi Cevriye'yle birlikte... Neden olmasın? Girer idi pencereden...

Yatağından yavaşça kalktı. Kuru, kirli ayaklarıyla usul usul gitti kapıya, içeriye baktı: Kız yalnızdı. Pencereye abanmış denize bakıyordu. Hafif bir çıtırdı, sertçe döndü:

— Kim o?

Kocakarı ayın hafifçe aydınlattığı odaya girdi:

— Korktun mu?

Cevriye karşılık vermedi. Pencereye tekrardan abandı, denize bakmasına koyuldu.

Kocakarı yanına gitti, saçlarını okşamağa başladı:

— Ne için uyumazsın?

Omuz silkti Cevriye.

— Ama yarın gideceğiz işe erken!

— Bana ne?

— Ne demek o?

— Ben gitmeyeceğim.

— Ama müşteriler asıl isterler seni!

— Ben hiç kimseyi istemiyorum...

— Kapar isem sopayı şimdi?

— Ne olur?

— Bilirsin ne olur...

— Bas git akşam akşam be kocakarı!

— Banaa? Haminnene ha???

Cevriye kaçtı, kocakarı kovaladı. Ufacık odada bir kaçma, kovalamaca. Kocakarı yoruldu, solumağa başladı. Sonra çöktü yere. Cevriye pencereye geçti yeniden, unutuverdi kocakarıyı. Üç bacalı vapur, beyaz balinaların Amerikan denizi, öküz yutan Boa yılanları, kovboy âbilerin gitar sesleri dolaşan balta girmemiş orman...

Kocakarı ne zaman yatağına gitti?

Mahalle camiinin harap minaresinde sabah ezanı okunurken uyandı. İçi yanıyordu. Gece düşünde birlikteydiler. Üç bacalı vapur, beyaz balinalar, orman. Ormanda kovboy âbi ata bindirmişti onları. Cevdet âbisinin terkisindeydi. Beyaz kovboy atının üstünde uçuyorlardı. Gözlerini yummuştu, açmıştı, bir de bakmıştı ki bulutlardalar! Sonra şimşekler, yağmur! İnmişlerdi yere. Bir barakaya girmişlerdi. Dışarda yağmur, fırtına. Sokulmuşlardı birbirlerine.

Pencereden vuran güneş dilimine baktı.

Sonra kalktı yatağından, ara kapıya gitti, kocakarı uyanmış mıydı acaba? Uyanmıştı. Hazırlanıyordu. Biliyordu az sonra gene ekşiyeceğini. İşe gitmek gelmiyor-

du içinden. Tanıdığı, tanımadığı adamların önünde göbek çalkalamak gelmiyordu. En iyisi tüymek. Hem de hiç vakit geçirmeden!

Pencereye yavaşça gitti, bir kedi, küçük, küçücük bir kedi çevikliğiyle dışarı atladı. Elinde yüksek topuklular, yalınayaklarıyla, tuttu kıyıdaki yıkıntıların yolunu.

Kocakarı kendini toplayıp da aklına Cevriye gelinceye kadar, o tutmuştu caddeyi!

İskele, vapur. Girdi. Erkenci işçiler, kadınlı, erkekli, çocuklu. Vapur iskelelere uğradıkça kalabalık artıyor, bastırıyordu. Oturacak yer yoktu. Bir kıyıda dikiliyordu. Ayaklarında yüksek topuklar... Bir ara sarışın bir oğlanın iyice sokulduğunu hissetti. Baktı. Yüzü de güzeldi. Aldırmadı. Oğlan az daha sokuldu. Gene aldırmadı. Az daha. Çakıyordu, bozardı mostrasını isterse ya, kıyamıyordu. Güzeldi yüzü çok. Mavi maviydi gözleri. Cevdet'in çalıştığı atölyedeki mavi gözlü gibi!!

Sâhi, gitmesindi yenibaştan oraya?

Yanındaki oğlan da iyice şımarmış, elini eline değdiriyordu ya aldırmıyordu. Cevdet âbisi belki yeniden oraya gitmişti. Hasan gelmiş, bağırıp çağırmış, sonra da arkasına takıp götürmüş olabilirdi ama, Cevdet âbisi değil Hasan, hiç kimsenin bağırıp çağırmasına, fiyaka sökmesine boşvermez, korkup ardlarından gitmezdi. Belki de bağırıp çağırmak değil, yumuşaklıkla!! Bak, bu olurdu işte...

Mavi gözlü oğlan elini tutmuştu ki, sertçe çekti:

— Ne o?

Oğlan sırıttı.

Cevriye:

— Başlarım anandan ha, dedi.

Kalabalıkta gülüşmeler oldu. Sarı oğlan kızdı:

— Doğru konuşsana!

— Sen doğru dursana!

— Ne yapıyorum?

— Elimi tutuyorsun. Sesimizi çıkarmasak...

Göz kırptı, tamamladı:

— Çakıyorsun ya? Yatırıp...

Sarı oğlan çevrenin kahkahaları arasında oradan savuştu.

Bir bıçkın :

— Yürüüü! dedi.

Bir başkası :

— Al voltanı ufaktan ufaktan...

— Helâl olsun kızım sana bu yollar.

— .....

Bu sırada kocaman kulaklı, pos bıyıklı, kırk beşlik biri sokulmuştu yanına. Babası gibi. Şefkatle. Sokuldukça sokuldu. Bir yandan da :

— Zamane gençliği işte yavrum, diyordu. Hiç birinde âr, hayâ, namustan eser yok. Fırsat düşkünü kerataları.

Düşünmüyordu ki...

Bir eliyle de Cevriye'nin sırtını okşuyordu.

— ...kendilerinin de anaları, kız kardeşleri var!

El yavaş yavaş aşağılara iniyordu. Cevriye sabırla bekliyor, dişlerini sıkıyor, kendini tutuyordu.

— ...onların analarına, kız kardeşlerine böyle takılıp sarkıntılık etseler razı olurlar mı?

El belden aşağıya inince Cevriye'nin sabrı taştı :

— Bana bak, dedi. Alsana sen de voltanı şurdan!

El hemen kaçtı :

— Ne var yavrum? Ne oldu?

— Ben senin yavrun mavrun değilim!

— Canın isterse!

— Senin de canın isterse...

— Anladık, kes!

İspirto gibi parladı :

— Kesmeyeceğim ulan, pis, sübyancı!

Ayağından yüksek topuklunun sağ tekini çıkarınca, kırk beşlik sübyancı tüydü. Kahkahalar arasında bıçkınların yaygaraları :

— Yuuuuu!

— Amcaya yuuuuu!!

— Dedeye yuuuuu!!!

— .....

— .....

Sübyancı, kaçtığı yerde sinirden tiril tiril titreyip «Vedi zina» mı dedi? Yoksa bu kadarlıkla kurtulduğuna şükür mü etti? Cevriye unutmuştu onu. Gene çevresinde koca koca adamlar, gençler, sulular, dinin elden gittiğinden söz açanlar...

Kalabalık vapurla Köprü'ye doğru yol alıyordu.

Çok geçmeden Köprü, kalabalık, boşalan kalabalıkla iskeleye çıkış, merdivenleri sıkışarak tırmanış. Köprünün sağ kaldırımı. Eminönü. Mısırçarşısı yanındaki aralığın balık kokulu havası, Tahmis, işhanı.

Işhanından içeri girdi. Gaga burunludan filân korktuğu yoktu. Ne yapabilirdi?

Taşları yenmiş merdivenleri ağır ağır çıktı. Ufak, sarı ampullerle aydınlanan çikolata, bisküvi kokusu yüklü yarı karanlık dehlizler, sofalar, kapıları henüz örtük işyeri kapıları.

Cevdet âbisinin bir zamanlar çalıştığı atölyenin kapısı da kapalıydı. Çok erken olduğundan, henüz işbaşı yapılmamıştı. Beklese miydi acaba? Cevdet âbisi işe yeniden başladıysa az sonra gelir işbaşı yapardı ötekilerle.

Yapmadı ama. Gaga burunlu, sarışın, yağlı yüzlü usta, sonra da Cevdet kadar bir çocuk geldi ama, Cevdet gelmedi. Demek çalışmıyordu burada?

Hiç vakit geçirmeden hemen Kosti'lere gitmeliydi.

Yolu tuttu.

Kosti'yle sokak kapılarında karşılaştı :

— Merhaba, dedi.

— Nerde Cevdet âbi?

— Bilmem. Sen bilmiyor musun?

Ağlayacak kadar hırslı :

— Bilmiyorum.

— Geceleri sizde yatmıyor muydu?

— Üç gecedir yatmıyor.

— O günden sonra görmedin mi?

— Görmedim. Sen?

— Ben de.

Cevriye'nin kolu kanadı kırılmıştı. Kloş etekliğiyle yüksek topuklularını örterek, çömeldi, yüzünü avuçları içine aldı, başladı hüngür hüngür ağlamağa. Yoktu. Bilmiyorlardı. Gitmişti! Üç bacalı vapur, beyaz balinaların denizi, balta girmemiş ormanlar, gitar çalan kovboylar filân içinde fırtınaya tutulmuşcasına karmakarışık olmuşlardı. Sonra korkunç bir hızla uzaklara kaçtılar. Umutsuzluk. Artık hiçbir zaman gelmeyecekti Cevdet âbi. Bırakıp gitmişti. Başka Cevriye'ler bulacaktı.

— Hasan'lara gidip bakalım mı?

Yeni bir umut. Ellerini yüzünden çekti, yaş yaş baktı Kosti'ye; sertçe değil, soğukça değil, dostça, kardeşçe, minnetle!

Kloş eteklik kalktı yüksek topukluların üzerinden, yüksek topuklular meydana çıktılar eski eski, kara kara.

— Gidip bakalım!

.....

Eski İstanbul'un kararmış tahtalı, kırmızı kiremitli ahşap evleri. Kiremitleri, kara tahtaları paslı paslı. Saçaklarında kocaman at nalları ya da postalların sallandığı pencereleri saksılı, saksılardaki çiçeklerin aralarındaki tahtalara boş yumurta kabuklarının geçirili olduğu evler.

Esmâ hanımın bakkal dükkânı. Rastıklı Esmâ derdi mahallelisi...

Cevriye'yle Kosti sokağı konuşmadan geçiyorlardı. Cevriye bakkalın önünden geçerken baktı, Esmâ hanımı gördü. Tavus kuşu resimli camekânın önünde durmuştu. Başında beyaz başörtüsü. Kaşları ince ince. Cevriye'ye bakıyordu. Ne bakıyordu? Birden Kamer'i hatırladı Cevriye. Bir gün Cevriye'yi bir Düriye hanıma götürmüştü. Geçen yıl. Düriye abla diyordu. Kaşları, sürmeli gözleri tıpkı tıpkısına şu dükkânın önünde dikilen kadınınki gibi. Cevriye ne diye şüphelensin? Entarisi var, kaşları rastıklı, gözleri sürmeli, başörtüsü... Adı da Dü-

riye. Hasan, ya da Ahmet, Mehmet olsa hadi neyse. Oturmazdı kucağına. Kadın diye oturmuştu, işte. Cevdet âbisi duysaaa, ama nerden duyacak? Oturmuştu. Kara bıyıklı gibi okşamağa başlamıştı orasını burasını pis kârı.

Tam Kosti'ye: «— Bu karı var ya? Seviciye benziyor!» diyecekti ki, Kosti :

— Geldik! dedi.

Hasan'ların sokak kapısı önünde durdular. Kosti kapıyı çaldı. Az sonra Hasan çıktı pencereye :

— Kim o?

Gördü, tanıdı :

— Ha. Siz misiniz?

Kapıya koştu, açtı :

— Merhaba. Nerde Cevdet?

Dünya sanki Cevriye'nin tepesinde sallandı.

Kosti :

— Üç gündür ortalarda yok, dedi.

Hasan'ın gözleri büyüdü :

— Yok mu?

— Yok.

— Nereye gitti?

— Bilmiyoruz. Size gelmiştir diye geldik ama sizde yokmuş.

Hasan'ın yüzünden sıkıntı bir gölge gibi geçti. Gözleri karşı evlerin damlarına, oradan da gökyüzüne kalktı. Güneşli, masmavi bir gök vardı. O gün, Taksim anıtının orayı hatırladı: Kosti'yle birlikteydiler. Sert konuşmuştu. Yeniden hatırladı :

«— Günlerdir nerdesin be?» demişti.

«— Nerdeysem nerdeyim..» karşılığını almıştı.

«— Sokaklarda dolaşıyorsun değil mi? Babam da haklıymış, avukat da..»

«— Niye?»

«— Insan, kendisine iyilik edenleri unutmaz!»

«— Ben insan değilim!»

«— Değilsin tabî..»

«— Hayvanım ben..»

«— Hayvansın demedim ama, neden kaçıyorsun bizden? Ne kötülük yaptık sana? Biz olmasak...»

Hasan düşüncesinden sıyrılıp Kosti'ye baktı :

— Ben o gün ona ağır bir lâf söyledim mi?

Kosti :

— Nankör dedindi, dedi. Çok içerledi ona. Sen gittikten sonra çok fena olduydu, bana bile çıkıştıydı!

— Ne diye?

— Hiç. Nankör dedi dedim. Tekrar tekrar sordu, sonra da ben nankör müyüm yâni dedi. Yüzü kıpkırmızı kesildi, ona da, onlara da, sana da, hepinize de göstereceğim nankör olmadığımı dedi. Hınçlı hınçlı tekrarladı, hattâ: Hepinize, hepinize!

Hasan sinirle güldü :

— Kovboy olup mu gösterecekmiş?

Kosti, yanlarında Cevriye'nin olduğunu unutarak :

— Boşver! dedi.

Cevriye ok gibi girdi araya :

— Inanmıyor musun? Olmayacak mı?

Kosti şaşaladı. Hasan'a baktı. Hasan omuz silkti :

— Olmayacak tabî, dedi. Tabiî olmayacak. Olamayacak da ondan. Hem ne kovboy, sığır çobanı demek. Çoban olmak çok mu özenilecek şey? Sığır çobanı, öküz çobanı...

Cevriye gene de :

— Orada öküz yutan Boa yılanları var, dedi.

— Nerede?

— Amerika'da!

— Ne biliyorsun?

— Cevdet âbi söyledi!

— Ne biliyormuş?

— Onun bilmediği yok ki! Onun bildiğini kim bilebilir? Amerika denizinde beyaz balinalar bilem var. Üç bacalı vapurla giderken...

Hasan güldü :

— Atmasyon. Cevdet bunları kovboy dergilerinde okumuştur. Sen de hemencik inandın ha?

— Tabi inanırım, o benim Cevdet âbim. Bizim ordaki yıkık duvarın önünde neler anlatırdı neler... Pol o be. Öyle değil mi?

Kosti'ye baktı. Kosti de suçluymuşcasına, bakışlarını Hasan'a kaydırdıysa da, Cevriye ardını bırakmadı, dürttü :

— Öyle değil mi? Ne bakıyorsun aptal aptal? Sen, ben, o gitmeyecek miydik Amerika'ya? Pandispanya'ları dövmeyecek miydik? Söylesene!

Kosti fena sıkışmıştı, Hasan'ın ayıplamasından korkuyor, Cevriye'nin korkusundan da inkârdan gelemiyordu.

Cevriye'yse habire :

— Söylesene lan, diyordu. Ne duruyorsun?

Kosti çaresiz :

— O diyordu, dedi. Ben de...

— Sen demiyordun değil mi?

— Inanmıyordum ki!

— Inanmıyordun ha? Peki, nasıl olsa meydana çıkacak bir gün Cevdet âbi...

Oradan nefretle uzaklaşmadan önce :

— O, Pol, dedi. Ben de Mari'yim, onun Mari'si!

Hasan'la Kosti güldüler. Cevriye deliye dönerek :

— Boklar! diye bağırdı. Ikiniz de boksunuz!

Sokak boyunca koşarak uzaklaştı.

Ardından gitmediler.

Hasan :

— Terbiyesiz, dedi.

Kosti başını salladı ama, Cevdet'in ona içinden bakan bakışlarından da çekinmiyor değildi. Cevdet yoktu, nerede olduğu da belli değildi, evet. Ya günün birinde ortaya çıkıverirse? Ya Cevriye her şeyi anlatırsa?

Hasan :

— Demek hâlâ Amerika sayıklıyor?

Kosti :

— Hem de nasıl!

— Kovboy mu olacak?

— Pol olacak!

— O da nereden çıktı?

Kosti güldü :

— SİNEMA SOYGUNU diye bir kitap geçirmiş eline, o kitapta bir Pol var. Çok hoşuna gitti. Şimdi kendini o sanıyor, yahut da onun gibi olmak istiyor.. Onun yaptığını yapabilir mi?

— Ne yapmış o?

— Elinde bozuk bir Nagant. Gök tırmalayanın otuzuncu katına asansörden önce çıkıyor. Sonra da apartman halkını teslim alıyor bozuk Nagant'la...

Hasan, böyle şeylerin üstünde durmayacak kadar ciddi :

— Nereye gidebilir? diye, bu konuyu kesti.

Kosti'nin gerçekten hiçbir fikri yoktu. Birden Cevriye'yi hatırladı. İnşaallah bulunmazdı. Bulunur, meydana çıkar, Cevriye'nin anlattıklarını dinlerse...

Hasan'a korkuyla baktı. Hasan sordu :

— Ne o?

Sakladı :

— Hiç!

— Korkuyor musun?

— Kimden?

— Cevdet'ten.

— Yok canım. Boyum ondan uzun. Hem annem diyor ki, konuşma o oğlanla diyor. Ben konuşmak istemiyorum ama, o...

Hasan sokak kapılarının eşiğine oturdu başını avuçları içine aldı. Az sonra evden çıkan babasının farkına bile varmadı. Yaşlı montör, Kosti'ye filân aldırmadan, bakkal Esmâ hanımın dükkânına gitmiş, içeriye girmişti.

Hasan eşikten kalktı :

— Nereye gidebilir bu çocuk? dedi.

X

«— ...biz olmasak, hapishane köşelerinde çürürdün. Sana ekmeğimi verdim, yatağımda yatırdım. Başta serseri Böcek, mahpus çocuklardan korudum seni. Ben korumasam, seni didiklerler, parçalarlardı belki de. Kötülük yaparlardı sana. Sonra çıktım hapisten, unutmadım seni. Avukat buldum, yalvardım, yakardım, kurtardım seni hapisten. Ama sen insan değilmişsin, nankörmüşsün. Yediğin ekmeği unuttun. Sana uzanan dost elini unuttun, sana yaptığımız insanlıkları unuttun. Babam söylemişti zaten, nankördür o demişti. Dinlememiştim. Avukat da. Meğer haklıymışlar!»

Perili Konak'ta toprağa sırtüstü uzanmıştı. Birbirine kenetlenmiş ellerini yastık yapmıştı başının altına. Gözleri tavana dikili. Kapkaraydı ortalık. Ne tavan görünüyordu, ne duvarlar. Dışarda ay olmamalıydı ki, harap pencerelerden içeri vurmamıştı. Çıtırtılar geliyordu derinlerden böceklerin ayak sesleri, ya da eski tahtaları kemiren kurtların diş gıcırtıları mı? Tahta kurtlarının dişleri olabilir miydi? Böcekler, tahta kurtları, karıncalar. Kırkayaklar, akrep, ya da çıyanlar sürünüyor olmalıydılar. Kocaman bir kırkayak aşağı düşüverse, iri bir akrep yahut. Soksa. Şişse soktuğu yer, zehirlense, ölse! Bir kıyıda, kimsesiz. Cevriye duysa bâri. Cevriye. Cevriye yatağındadır bu saatte. Üç gündür zaman zaman bağırarak dolaşmıştı yakınlarda: «— Cevdet âbiiii!! Cevdet âbiiiii!!!»

Bugün bağırmamıştı. Demek kesmişti umudunu artık. Kessin. Hasan gibi, Kosti gibi o da kessin. Belki de üçü toplanıp onu çekiştirirlerdi.

«— Nankör» derdi Hasan.

Kosti başını sallardı.

Cevriye?

İçini çekti. Kirpikleri yaşarıvermişti, sildi elinin tersiyle.

Cevriye, Cevriye'nin yüksek topukluları, geniş ete-

ği. O gece, geceler. Bir yatakta yatmamışlardı ama, Cevriye gene de usulcacık gelmişti.

Gece. Uzaklar sallanıyor muydu? Karanlıklarda cadılar mı? Rüya mıydı her şey? Bir el gezinmişti saçlarında. Ufacık. Bembeyaz bir el. Ufacık ama bembeyazlığını ne bilmişti? Rüyalara açılan gözleri mi? İnsanların içlerindeki dünyalara açılan gözleri mi vardı içlerinde gerçekten de? Bembeyazdı el. Cevriye'nin eli. Saçlarını okşuyordu, usul usul. Saçlarını okşayan bu eli bileğinden tutuvermişti. Tutulan bilek yakalanınca korkmamıştı. Yumuşak, beyaz, sıcak! Sonra «— Cevdet âbiiii! Cevdet âbiiii!». Hayır, âbisi değil, istemiyor âbisi olmayı. Bir filmde kendi kadar bir çocuk, Cevriye kadar bir kıza «Sevgilim» demişti. Ayıp, küçük daha ikisi de. Filmdeki çocukla kız kadarlar ama, gene de ayıp. Burası Türkiye, İstanbul. Filmlerdekiler Avrupa, belki de Amerika'da. Oralarda ayıp değildir. Değildir tabi. Hele Amerika'da. Amerika'da hiçbir şey ayıp değildir, olamaz. Sinemayı soyabilir. Şu sinema soygunu. Evet evet, her şeyden önce bu. Japon mağazasının vitrininde gördüğü o Nagant'ı satın alıp, gece, sinema başladıktan yarım saat sonra çekip, girecek kızın gişesine. Bayılan kız. Paralar, çok paralar. Deste deste. Ondan sonra Beyoğlu arka sokaklarından Kasımpaşa, Kasımpaşa'dan vapur, vapurdan Perili Konak. Paralarını Perili Konağa saklayıp Cevriye'yi bulacak. Haminnesine bin lira, iki bin lira. Sonra yakalayacak Cevriye'nin ince, tombul, yumuşak, bembeyaz bileğinden tutup çekecek:

«— Yürü!»

Cevriye'nin gözleri büyük büyük açılacak:

«— Nereye Cevdet âbi?»

«— Üç bacalı vapura!»

Kızın bembeyaz, tombul iki güvercin gibi çırpınan sevinçli elleri:

«— Yaşasıın, yaşasın Cevdet âbi! Ben senin Mari'nim değil mi Cevdet âbi?»

«— Hayır...»

«— Ya?»

«— Cevriye'msin!»

«— Yâni Mari'nim ama, Cevriye'n değil mi? Peki Cevdet âbi kızma, bakma bana öyle sert sert. Korkuyorum. Cevdet âbiciğim benim. Benim senden başka hiç kimsem yok. Senin?»

Başının altında kenetli elleri, tavanda gözleri, karanlıkları kemiren tahta kurtları, yabani güvercinler, yaban güvercinlerinin uçuşan yumuşak beyaz tüyleri, güvercin gübresi kokan karanlıklar, boyuna iç çeken Ishak kuşu.

«— Benim de..»

Kendi sesinden ürktü. Dinledi: Karanlıklar. Yay gibi gerilip dalgalı bir deniz gibi çalkalanan karanlıklar; güvercin gübresi kokan!

İshak kuşları «— Benim de..»yi duydular mı? Güvercinler? Tahta kurtları? Sürü sürü böcekler? Çiyanlar, akrepler? Duydular mı? Dürttüler mi dirsekleriyle birbirlerini? Göz mü kırptılar? Aşağıda biri mi var dediler? Neden mezarlık kurtları da olmasın? Mezar, mezarlık, ölüler. Bir gece, ama çok eskiden, taa çocukluğunda, babasının ayıp küfürlü nâralarla mahalleyi altüst ettiği, parçalanan idare lâmbasıyla alev alev yaktığı karanlık taşlıkta annesinin çığlık çığlığa dayak yediği geceler gibi bir gece. Sedir. Sedirde demiri paslı bir çakıyla oynuyordu. «— ...çakı, kesmiyorsun değil mi? Kesme. Babamın elinde olsa keserdin. Ben küçüküm diye kesmiyorsun. Ben de büyüyeceğim bir gün. O zaman benden de korkacaksın. Babam da korkacak. Anneciğim korkmaz. Neden korksun anneciğim? Anneciğime hiç bağırmayacağım. Anneciğim öldü. Ölmeseydi şimdi, büyüküm. Anneciğim sağ olsaydı.. Cevriye, ben, o. Üçümüz. Üç bacalı vapur, Atlas Okyanusu. Okyanus'ta beyaz balinalar. Olsun. Dalgalar minare minare. Olsun. Başımı gene annemin göğsüne yaslardım. Cevriye kızar mıydı? Kızmaz. Cevriye ona hiç kızmaz.. Benim Cevriye'm o. Cevriye'ciğim. Kırmızı gül filmi. Kız Cevriye kadardı, oğlan Cevdet.

O gün o filmi seyrederken sinema helâ kokuyordu. İskemle gıcırtıları geliyordu localardan. Perdedeki kız Cevriye kadar, oğlan Cevdet, ya da Pol kadar. Oğlan gemici. Büyük vapurlarla engin denizlere açılıyor. Kart bir dansözü seviyordu. Sonra öldürdü dansözü, kaçtı. Deniz kıyısı, sandal leşleri, karanlık göklerin ortasında koskocaman ay. Kız, yâni Cevriye, ne bildi? Nereden, nasıl çıkıp geldi? Korkma dedi oğlana. İyi ettin öldürdüğüne. Kötü kadındı o, sevmiyordu seni. Seni asıl ben seviyorum. Kaçalım, beni de yanına al. Birlikte kaçalım uzaklara. Güneşin battığı uzaklara kaçalım. Hiç kimse bulamasın bizi. Halam bile. Ben halamı hiç sevmiyorum. Çirkin kızını da, kuru, içkici kocasını da. Enişte demeyeceğim. Beni hep dövüyorlar. Kızlarının süslü elbiseleri var, benim yok. Halbuki ben güzelim. Güzelim değil mi? Daha sonra, gemiciyle kızın oralardan kaçıp uzaklaşan ayakları. Kayık leşleri arasında çabuk çabuk kaçan ayaklar. Bir mahzen, yıkıntı halinde. Kızın kovuğudur burası. Kimse bulamaz. Kızın kocaman köpeği. Çalı çırpı toplamışlardı, ateş yakmışlardı. Deniz, gemiler, halat yığınları, enişteler, polis uzaklardaydı. Uzaklar... Kız ağlayarak sarılmıştı adamın boynuna. Adam neden Aslan Tomson olmaz? İstese olamaz mı? Gidemez mi Amerika'ya? Kovboy olamaz mı? Olur. Gider. Her şey olur insan orda. Gideceğim. Pol gibi, otuzuncu kata çıkacağım koşarak. Asansörden önce. Pandispanya'ya bir yumruk, bir yumruk daha. Ama ilkin şu Yüksekkaldırım'daki. Ona da soracağım. Su serpmek nasıl olurmuş bakalım. O zaman tabancam bile sahici Nagant olacak. Nankör diyenleri de. Hasan. Aptesanenize adımı yazmıştım sidiğimle. Bir gün su borularınıza tırmanarak gireceğim evinize, babanla konuşmalarınızı dinleyeceğim. Kimbilir neler atar tutarsınız bana?»

Sanki su borularına tutunup tırmandı, girdi evlerine de, gizlendiği yerden Hasan'la babasının konuşmalarını dinlemeğe başladı.

«— Doğrusu çok nankörmüş!»

«— Çok, baba!»

«— Bundan sonra sakın konuşma onunla oğlum. Sen kendine bak. Derslerine çalış, büyük okulları bitir, büyük adam ol. Ondan hayır yok!»

«— Nankör o!»

«— Nankör!»

«— Keşke avukat işine bedava bakmasaydı..»

«— Sen karışmasan bakmazdı. Çürürdü hapislerde!»

«— Keşke çürüseydi.»

«— Nankör köpek!»

«— Nankör!»

NANKÖR, NANKÖR, NANKÖR, NANKÖR, NANKÖR...

Güvercin gübresi kokan karanlıklar, karanlıklarda çıyanlarla akreplerin hâin göz kırpışları, İshak kuşlarının mezarlardan uçup gelen sesleri, karanlıkları kemiren tahta kurtlarıyla gecenin rüya dolu uykularına daldı ağır ağır. Pencereleri aydınlık bir gemi gibi. Pırıl pırıl ayın kalayladığı bir iç, içerdeki aydınlık dünya. İçimizdeki dünya. Çalkalanan denizler, denizlerde balıklar, ağaçları büyük büyük, kalın kalın hışırdayan kovboy türküleri yüklü balta girmemiş orman, Cevriye, Cevriye'li üç bacalılar.

En sonra Hasan, Hasan'ın babası, avukat. Daha sonra Kosti.

Su borularından eve atlıyor, çekiyor tabancasını, eller yukarı. Herkes şaşkın. Cevdet mi bu? Şu hani hapiste çürümesi istenen.. Peki ama, nerden buldu tabancayı? Bu paralar, bu deste deste paralar???

«— Geçin duvara!»

Hasan :

«— Peki ama Cevdet...»

«— Susss!»

Babası :

«— Yavrum, bize...»

«— Fazla konuşma!»

Ve tabiî ardından da komut :

«— Uygun adıiiim marş!»

Avukat, Hasan'ın babası, Hasan. Odaya girerken.

Korkuyla titremektedirler. Korksunlar. Nankör kim? O mu?

«— Nankör kim? Ben mi?»

Babası :

«— Yok oğlum, vallahi sen değilsin..»

«— Az önce öyle konuşmuyor muydunuz? Çok nankörmüş oğlum. Nankörmüş baba. Ben sana söylemiştim de dinlememiştin. Yanılmışım baba. Bundan sonra sakın konuşma onunla. Sen kendine bak...»

Hasan birdenbire :

«— Eeeeeh be, konuştuksa konuştuk, dedikse dedik!»

«— Neee? Sen benden korkmuyor musun?»

«— Korkmuyorum!»

«— Korkmuyorsun ha?»

«— Korkmuyorum dedik ya!»

Kalın kara kaşları Hasan'ın, kara pırıl pırıl gözleri. Kara yılan gözü gibi, ışıltılı, ufacık ufacık. Yılan başı. Hasan değil artık, yılan. Kara yılan o. Baş ufalıyor, ufalıyor, tıslıyor çatal diliyle. Hasan değil artık. Yılan. Geliyor, geliyor. Hasan olsa çekmez tetiği, Hasan değil. Yılan. Çatal diliyle tıs tıs. Sokacak. Tetiğe dokunuveriyor: Gümm!!!

Kan-ter içinde uyandı. Ortalık ışımıştı. Tavan, kirli beyaz duvarlar çıkmıştı yüze. Bir kumru alacakaranlıkta uçarak geldi, camsız, çerçevesiz pencerelerden birine baktı yuvarlak gözleriyle. Şaşkın, hayretler içinde.

Cevdet görmedi. Gördü anlamadı. Bakıyordu oysa. Hasan'ı düşünüyordu. Yılan gibi tıslamıştı, yaklaşmıştı yılan gibi.

Üç gündür böyle, ortalık yeni yeni ağarırken çıkıyordu mahalleden. Boynunda tahta işportası. Pek bir şeyler satabildiği yoktu ama, dolaşıyordu İstanbul'u gene de. Kosti'yle Cevriye'nin bilmedikleri, gelemeyecekleri yerlerde. Artık kararını vermişti. Japon mağazasından tabancayı alacak, doğruca sinemaya gidecekti. Durum uygunsa gişe, gişedeki kız, «— Eller yukarı!», paralar. Daha sonra her şey ve Cevriye!

Başını göğsüne yaslayacak, şaşkın, gözleri yaşlı :

«— Sonra Cevdet âbi?»

Bundan önceki günler gibi, uyuyan denizin kıyısından usullacık geçti mahalleyi. Kosti'siz, Cevriye'siz, Hasan'sız İstanbul'a, sonra İstanbullara daldı. Nankör değildi o. Gösterecekti nankör olmadığını. Utandıracaktı. Ya gösterip utandıracak, ya da hiçbir zaman gözükmeyecekti onlara!

Sokaklardan geçti. Paçavracı Çingene karıları küçük küçük kızlar. Elleri yüzleri kara kara, kirli, ayakları pis. Kepenkleri inik dükkân önlerindeki çöp taneleri, tahta bidonlar, paslı kapları karıştırıyor, işlerine yarayan kâğıtlarla paçavraları geçip çuvallarına dolduruyorlardı.

Birden :

— Hişt, işportacı!

Kara, kuru, kirli ama ufacık gözleri cin gibi, ışıl ışıl bir kız. Cevriye kadar.

— Ne var? dedi Cevdet.

— Sende şey var mı?

— Ne?

Göz kırptı :

— Şey işte!

— Ne be?

Kızlar kahkahalarını salıverdiler.

Bir başkası :

— Senin ağzın süt kokuyor evlâdım..

Daha bir başkası :

— İnsan şeyi bilmez mi?

— Nerden bilecek? Çocuk daha o!

— Anasında yok mu?

Sordular :

— Yok mu laan?

Cevdet dikildi :

— Ben lan değilim!

Sarkık, kocaman memeli bir kız yanına sokuldu :

— Nesin ya?

İlk önceki kız :

— Şey, dedi.

Kahkahalarla gülmeğe başladılar. Cevdet deliye dönmüştü ama, karılar, kızlar havalarını tam da bulmuşlardı. O kadar ki, bir kocakarı, Cevdet'in çenesini tutarak:

— Abe sen şey misin? dedi.

Ayakları yalın bir genç kız oynayarak geldi, göbek attı:

— Çadırımın üstüne,

— Şıp dedi damladı.

Bir başkası bu yanda göbek atarak tamamladı:

— Allah caanımı,

— Almadı almadı.

— Veresiye vere vere

— Kalmadı kalmadı..

Cevdet hangisine ne söyleyeceğini şaşırmıştı. Kaçamıyordu da. Mosmordu öfkeden. Çingenelerse kızıp sövmesini, tekme atmasını bekliyorlardı. Beklediklerini bulamayınca, içlerinden biri omuzundan itti:

— Bas git hadi burdan, bas!

Cevdet dikildi:

— Gitmeyeceğim!

— Gitmeyeceksen kazık kak!

Sağdan biri:

— Kakamaz ki, dedi.

Soldan:

— Kakar!

Önden:

— Kaksın hadi!

Ikincisi:

— Kakabilir misin?

Cevdet:

— Hadin be siz de!

Kızların arasından sıyrılıp yolu tuttu. Kızların kahkahaları. Dursa, dönüp söğse, koşup gelirlerdi. O kadar karı, kızla nasıl başa çıkardı sonra? Ah tabanca, ah tabancası olsaydı.. Ne olursa olsun, bir tabanca uydura-

caktı. Olmazdı böyle, yaşanmazdı. Hakarete uğrayıp karşılık verememek. Ne fenaydı!

İki saat sonra Tahtakale'deki dükkâna, Kosti'nin ahbap dükkâncısına gitti :

— İşportamı satmak istiyorum!

Adam mavi mavi gözlü :

— Neden?

— Öyle, dedi Cevdet.

— Kosti nerde?

— Bilmiyorum.

— Darıldınız mı yoksa?

— Hayır.

— Peki?

— Artık işportacılık yapmayacağım.

— Bir yerde mi çalışacaksın?

Attı :

— Evet.

Adamın kurnaz, mavi bakışları işportada dolaştı: Çok az şey satılmıştı. Geri almayabilirdi ama, krediyle vermişti zaten. Geri almazsa basıp gider, başkasına satabilirdi yok pahasına.

— Kaç para istiyorsun?

— Ne verirseniz.

Adam bir şeyler söyledi. Anlamadı. Beyoğlu'ndaki Japon mağazasının vitrinini hayalliyordu. O kadar ki, vitrinde gördüğü tabanca sanki vitrinden çıkmış, döne döne geliyordu. Kabzasına bir iplikle bağlı beyaz bir etiket, etikette fiyatı yazılıydı tabancanın. Adamın işportayı geri almak için teklif ettiği fiyat tabanca fiyatından çoktu. Yâni, tabancayı satın alabilecekti. Tabancayı satın alabilecekti ya, isterse bir değil, bin işporta feda olsun!

— Peki, veriyorum!

Adam düşük, hem de çok düşük fiyat vermişti. Istese daha da kırabilirdi. Anlıyordu çocuğun iyice sıkıştığını. Ne diye az teklif etmediğini aklından geçirerek, Cevdet'i içeri çekti, paraları verdi.

Elinde paralarla Cevdet, uçuyordu. Dükkândan çıktı, koşmağa başladı. Bir tramvay. Atladı. Tramvayın sahanlığı. Köprü'yü sabırsızlıkla geçti tramvayın sahanlığında. Sağda solda deniz. Denizde boğuk boğuk öten vapurlar. Görmüyor, duymuyordu. Tabanca, tabancadaydı aklı fikri. Ya satıldıysa? Ne yapardı o zaman?

Bankalar. Tepebaşı, Galatasaray!

Hızla giden tramvaydan çocukların o usta, o çok cakalı, fiyakalı atlayışlarından biriyle atladı. Tabanca satılmışsa ya? Koşuyordu. Adamlara, kadınlara, kızlara çarparak koşuyor, koşuyordu. Ya satılmışsa? Hafifçe terlemiş avucunda paralar, karşıdan karşıya geçti. Dükkân. Daldı dükkândan içeri, nefes nefese. Loştu içerisi hafifçe, elektrikler yanıyordu. Serindi. Bir takım adamlar. Kocaman bir camekân. Camekânlı dolapta boy boy, renk renk, cins cins oyuncak Nagant'lar, Parabellüm'ler. Sokak üzerindeki vitrinde gördüklerinin daniskası! Boy boy, irili ufaklı, inceli kalınlı. Beğendi içlerinden en sahiciye benzeyen birini. Tamam, bu, buydu işte. Kabzası, tetiği. Sahici gibi. Kim, nerden bilecekti sahici olmadığını?

Avucundaki bütün paraları attı camekânın üstüne.

Adam :

— Çok, dedi.

Fazlasını geri verdi. Aldı Cevdet. Elinde tabanca, fırladı dükkândan. Pol'dü artık, bütün anlamıyla Pol!

Tramvaylar, taksiler, insan kalabalığı.

Görmüyordu. Tabancaydı elindeki, tabanca derlerdi. Artık hiç kimseden korkmuyordu. Çingene karıları, kızları mı? Vızgelirdi. Hasan, babası, Kosti, avukat mı? Vız gelirdi!

Beyoğlu'nun çok önceden peylediği büyük sinemalarından birinin önüne geldi. Kapalıydı henüz. Yaklaştı kapıya. Gişe ordaydı. Bir adam ortalığı süpürüyordu. Cevdet acıyarak baktı. Pantolon cebine sokulu elindeydi tabancası. Kız? Kız nerdeydi? Gece, sinema başladıktan yarım saat sonra, kız gişede uyuklar, ya da paraları sayarken: «— Eller yukarı!». Kimbilir ne kadar korkacak,

baygınlık geçirecekti ama, yapacağı başka şey yoktu. Acısa bile yapacaktı bunu, yapmak zorundaydı, Allah affetsindi. Nankör demişler, başına kakmışlardı. Acısa da acımasa da yapacak, ondan sonra buralardan çekip gidecekti. Evet Cevriye'yle birlikte. Gelirse tabî, ama, Cevriye mi gelmeyecek?

— Ne dikiliyorsun?

Birden kendine geldi. Sinemayı süpürmekte olan iri yarı adam sormuştu :

— Neye bakıyorsun?

— Hiç, bakıyorum.. dedi.

— Öyle...

Adam öfkeyle sopasını kaldırınca aldı voltasını. Yapacağını akşama yapacaktı. Ondan sonra herkes görecek, görmeyenler işitecekler, şaşacaklardı. Pol gibi, Pol gibi heeey! O da Pol'dü, sâhici Pol hem de!

Elinde oyuncak tabanca, daldı İstiklâl Caddesi üzerindeki ara sokaklardan birine. Her ara sokak Kasımpaşa'ya inerdi. Bir sokak, bir sokak daha. Bayır aşağı kaptı koyuverdi kendini. Uçuyordu be. Hava masmavi, güneş sıcacık, pırıl pırıl. Bayır aşağı koşmaktan bile terlemişti. Vız gelirdi ter filân. Bu akşam, bu akşam paralara kavuşacak. «Nankör» olmadığını gösterecekti herkese!

Kasımpaşa, iskele, vapur.

Girdi vapura. Eli cebindeki tabancada. Vapurun kıyısından dışarlara bakan kalabalığın arasına karıştı. Deniz pis pis kokuyordu ama, duymuyordu. Denizi de gördüğü yoktu aslında. Akşama kadar nerede vakit geçireceğini kestirmeğe çalışıyordu. Mahalleye, Perili Konağa gitse? Hayır. Görülebilirdi. Eyüp'e? Birden aklına annesiyle babasının Eyüp mezarlığındaki mezarları geldi. Babası umurunda değildi ya, annesi. Yarın akşam sinema soygununu yaptıktan sonra çekip gidebilirdi buralardan. Onun için annesinin mezarına gitmeli, vedalaşmalıydı.

Bir saat sonra annesinin mezarının başındaydı.

— Anneciğim, ben dua etmesini bilmiyorum, kimse bana öğretmedi. Beni duy. Beni koru. Dünyada yapayal-

nızım. Yalnız Cevriye.. Bu akşam sinema soygunundan sonra onu da yanıma alıp atlayacağız üç bacalı bir vapura, ver elini Amerika! Seni buralarda bırakmak istemezdim ama ne yapayım? Bana nankör dediler, iyiliklerini başıma kaktılar. Ben herkese borçluyum. Borcumu ödemek, sonra da herkesten büyük insan olmak istiyorum. Bu hâlimle kimse beni adam yerine koymuyor. Ben de adam olup karşılarına dikileceğim. Bu akşam, bu akşam anneciğim...

.....

Sinemanın önüne geldiği zaman sinemanın tam karşısındaki saat dokuz buçuğu gösteriyordu. Gişedeki kız, ikide birde sarı saçlarını başının bir hareketiyle geriye atıyor, boyuna dantel örüyordu. Kurtuluş'ta oturuyordu. İnmeli bir annesi vardı. Babası kanserden ölmüştü beş yıl önce. Drahoması olmadığından, bol bol ördüğü danteller Beyoğlu'ndaki bir pasajda çeşitli danteller satan küçük bir mağazaya götürüyor, aldığı paraları drahoma olarak biriktiriyordu.

Dalmıştı. Gişe kapısının vurulması. Kim acaba? Sinemanın çapkın sahibi dese, bu saatlerde hiç gelmezdi sıkıştırmağa. Huylandı. Sol ayağını her ihtimale karşı, gişenin tabanındaki imdat zili düğmesine yerleştirip sertçe sordu :

— Kim o?

Dışardan bir çocuk sesi :

— Aç!

Bir çocuktu nihayet. Ne korktu, ne de aklına bir şey geldi. Açtı kapıyı. Birden bir tabanca namlusu :

— Eller yukarı!

Korkmadı, gülüverdi ama, ayağı da alışkanlıkla mı, korkuyla mı yoksa? İmdat zilinin düğmesine basmıştı. Zil sesi taa içerlerde acı acı ötmeğe başlayınca, gündüz sinema içini süpüren iriyarı adamla mal sahibi, sinemanın öteki adamları beş altı kişilik bir kalabalık, telâşlı, öfkeli bir kalabalık halinde koştular.

Cevdet, kızla bağuşuyordu. Kız oyuncak tabancası-

nın namlusunu sımsıkı yakalamıştı. İskemlesinden devrilmiş, Cevdet'le birlikte yere yuvarlanmış, bas bas bağırıyordu :

— İmdaaat! İmdaaaat!!

Cevdet kaçmak istiyor, kızın kuvvetli ellerinden kurtulamıyordu. Bir anda Pol'lük, Aslan Tomson'luk uçup gitmiş, korkudan nerdeyse ağlayacak küçücük bir çocuk gelmişti yerine.

Beş, altı kişilik kalabalık hınçla geldi, iki kuvvetli el, omuzlarından sertçe yakaladı, havaya kaldırıldı, müthiş bir küfürle gişeden çıkarılıp sinema zeminine çarpıldı.

Acı bir çığlık :

— Anneciğim!

Sille, tokat, tekme. Küfürler, ana avrat küfürler. Yetişip gelen bekçi, polis, polisler. Gişedeki biletçi kızın büyük büyük açılmış gözleriyle cıyak cıyak anlatışı. Çok geçmeden bütün bunları arkada bıraktırılıp götürülüş.

Pol, Pol'lük... Artık her şey bitmişti. Bir motörlü taşıt içindeler. Gişedeki biletçi kız, sinema sahibi, polisler. Taşıt nereye gidiyor? Hangi yollardan? Gittikleri yerde ne olacak?

Ertesi gün gazetelerin manşetleri :

BİR GANGSTER TASLAĞI!

İstanbullular, sonra da Türkiye, küçük bir gangster taslağının mârifetini öğrendiler ama, bundan Cevriye'nin haberi olmadı. Hasan'ın da. Kosti'ye gelince, o gazete okumazdı zaten.

XI

«KÜÇÜK GANGSTER TASLAĞI» Türkiye, belki de dünyanın her yerinden çok, cezaevi çocuklar koğuşunda merak ediliyordu. Günlerdir gazeteler harıl harıl okunuyor, yorumlar yapılıyordu. Demek elinde oyuncak bir tabanca, Beyoğlu'ndaki en büyük sinemalardan birini soymağa kalkmış?

«— Ulan aşkolsun be!»
«— Demek oğlanda mangal kadar yürek varmış!»
«— Tabî yahu. Hangimiz yapabilirdik onun yaptığını?»
«— Sen kendini katma!»
«— Niye?»
«— iki tokatlık canın var be!»
«— Sen? Senin ya?»
«— Sana mı söylüyorum ben?»
«— Bak, paçanı alıveririm sonra..»
«— Sanki ona söyleyen varmış..»
«— Yahu boşverin kavgayı, buraya gelince ne olacak?»

Çocuklar asıl bunu merak ediyorlardı: Küçük gangster Cevdet nasıl olsa gelecekti çocuklar koğuşuna. Öküz Memed de görünecekti. Bakalım hangisi hangisini alt edecek?

Koğuşta yardımcısı Beton Ahmed'le birlikte çocuklara kumar oynatıp mono alan, zorla esrar, afyon satıp esrarlı cigara içirten, hemen hemen bütün çocuklara her istediğini yapan Öküz Memed, bakalım gangster Cevdet'e diş geçirebilecek miydi?

Gazetelerin günlerden beri harıl harıl okunuşuyla, üzerine durmadan konuşulan gangster Cevdet'e koğuşun Allahı Öküz Memed de adamakıllı içerlemişti. Kısa boylu, bir erkek kadar gelişmiş gövdeli, yumruğuna sıkı, kalın püskül püskül kaşlı bir oğlandı ki, Küçükpazar'da manav çıraklığı yaparken, yaşlı ustasına posta koyan Siirt'li Rıfat'ı iki bıçakta götürmüş, sonra da yaşlı ustası ölünce, çocuklar koğuşunda unutulmuştu.

Evet, bir erkek kadar gelişmiş, yumruğuna sıkıydı. İçeriye beş parasız düşmüş, hattâ yatacağı yatağı bile yoktu ama ne zarar? Çocuk koğuşunda işler kıran kırana aydı. Büyük balıklar küçük balıkları yutuyorlardı. Geldiği gün anlamıştı bunu. Ana yok, baba yoktu. Arkasından ağlayacak da hiç yok. Devletin verdiği bir tayınla yetineceklerden de olmadığına göre, ne diye başa güreşmesin?

İlk önce, koğuşun efesi Beton Ahmed'in adamına attı yumruğu. Çanak tutmağa gelmişti. Para istiyordu. Ne parası demiş, haydi sökül bakalım, sana hesap mı vereceğiz, karşılığını almıştı. Âdet buydu koğuşta. Yeni gelen böyle yoklarlardı. Bu yoklayışın iki sebebi vardı şüphesiz. Mangırının olup olmadığıyla efelik durumu. Öküz Memed'in mangırı olmadıktan başka, efeliği de koğuş Allahı Beton'dan çoktu. Nitekim çanak tutanı bir yumrukta serip koğuş küçüklerinin hayranlığını kazanmakla kalmamış, doğrudan doğruya Beton'un üstüne yürümüş, onu da, adamlarını da darmadağın etmişti. Ertesi sabah Beton'un pufla gibi yatağında gözlerini açan Öküz, memnundu. Başta Beton, Beton'un adamları, çocuklar Öküz Memed'in çevresinde pervane oluvermişlerdi.

«— Çay!»

Hemen geliyordu.

«— Sigara, su, ekmek, yemek...»

Hemen hemen, şıp. Beton ne yapıp yapıp denkleştiriveriyordu. Öküz, bu Öküz, deveden büyük olan fildi. Ya her istediği yerine getirilecek, ya da o koğuşu dilediğince hizaya getirip, Beton'un forsunu büsbütün kıracaktı. Bunu gayet iyi anlayan Beton, çocukların uykuya geçtiği geç saatlerde Öküz'ün yatağına gelmişti :

«— Sen gelmeden ben bu koğuuşn Allahıydım. Sen beni bozdun. Beni bunların yanında madara etme, ağam ol. Yat, kalk, ye, iç.. Karışma. Ben senin bütün işlerini yoluna koruml»

Öküz şımarmıştı :

«— Kumar benim hesabıma oynanacak!»

«— Tamam.»

«— Esrar, afyon benim hesabıma satılacak!»

«— Tamam, tamam..»

«— Satıştan kazanılan mangırlar bende duracak!»

«— Ona da peki.»

Kumar onun hesabına oynanmağa, esrar, afyonlar onun hesabına satılmağa başladı. Paralar onda duruyor, yemek onun arzusunda pişiyordu. Her şey, hattâ koğuş-

taki sinekler onun arzusunca uçuyorlardı ki, Beton yavaş yavaş alıp vermeğe başlamıştı bu işe. Her şey Öküz'ün arzusunca olduğuna göre, onun rolü neydi koğuşta? Çocuklar, halleri vakitleri iyi, kötü, güzel, çirkin, sakat, sağlam çocuklar da Öküz'ün emrindeydi. Halbuki hepsi «Beton âbi, Beton âbi» diye çevresinde dört dönenler gözüne girmek için hepsi her yandan koşuşarak en küçük arzusunu hemencecik yerine getirmeğe çalışırlardı. Şimdi boşveriyorlardı. O kadar ki, Nejat bile ona yüz çevirmiş. Öküz'ün yatağı yanına götürmüştü yatağını. Götürmüştü, çünkü Öküz öyle istemişti. Bir kız kadar pembe, beyaz bu hırsız çocuğun Beton'a «Dilber»lik yapmasını da çok görmüştü Öküz. Beton ağlamıştı gecelerce ama ne gelirdi elden? Değil postasını koymak, sezdirse, Öküz'ün kocaman yumruklarıyla üstüne nasıl atlayacağını gayet iyi biliyordu.

Hiçbir çocuk Öküz'e hayır diyemiyordu. Yeni gelen çocuklar önce onun yanına götürülürdü. Bakardı o. Nejat ya da Ender'den daha güzelse, yatağının yanında döşek açılır, güzel çocuk Ender'le Nejat'ın üstbaşında, Öküzün yatağı yanında yatardı. Ama o işlerden anlamazmış, iyi bir aile çocuğuymuş da hırsızlığı zevk için yapıp enselenmiş, bey babası, amcası, dayıları, hala, teyzeleri... Vızgelirdi Öküz'e. Bütün gün esrarlı cigara içip afyon yutan bu zamansız gelişmiş çocukta kaba, korkunç bir kuvvetten başka, insanların canını yakmak, bağırtmak acı acı, önünde diz çöktürmek hastalığı vardı. Çocuğa pek öyle bey babasından filân söz ettirmezdi. Uzun lâfa, uzun uzun uğraşmağa, cilveye tahammülü yoktu. Her istediği hemencecik oluvermeliydi. Koğuşa yeni bir çocuk geldi de yatağı Öküz'ün yatağı yanına serildi mi, bütün koğuş, yorganlarının altında, çocuğun ağlayıp yalvarmalarını, sonunda da tokatı yeyip hıçkırıklar içinde her şeye razı oluşuyla Öküz'ün bir camız gibi hırslı hırslı soluyuşlarını dinlerlerdi.

Ertesi, daha ertesi günler çocuk, yanakları kıpkırmızı; ama sonraları utanç kırmızısından eser kalmayan

yanaklarıyla uysal. Yatkın, hatta cilveli bir ev kadını, bir aşifte haliyle Öküz'ün çevresinde dolaşmağa, Ender'le Nejat'ı kıskanmağa başlardı.

Cezaevi idaresi mi? Gardiyanlar mı?

Öküz Memed onlara karşı tam bir köpekti. En önemsiz gardiyanın karşısında el ovaladıktan başka, onlara haraçlar verir, hatta emrindeki çocuklara da zaman zaman :

«— Cemil!»

«— Buyur Memed âbi.»

«— Hamama git!»

Falanı filânı yoktu. Çocuğun karşılığı hemen hemen hiç değişmezdi :

«— Peki Memed âbi!»

Çocuk, ya da çocuklar giderler, soyunup girerlerdi cezaevi hamamına. Ama hamama bakan «Hamamcı» varmış, böyle şeylere dikkat etmesi sıkı sıkı tenbihlenmiş... Vızgelirdi. Çocuklar gider, kısımların halli malli, keseleri dolu ağaları, beyleri de giderler. Ondan ötesi onların bileceği şey. Öküz alacağını almıştır. Çocuğu memnun etmekse işten bile değildir.

Çocuk satışı, esrar, afyon, kumar... Bütün bunlar bir insanı gün geçtikçe semirtmeğe yeter de artar bile. Öküz Memed de az zamanda çifte çifte yataklar, yorgan, yastıklar, halı, kilim, kat kat elbise, parmaklarda yüzükler, cepte desteyle para, iyice semirmiş, Beton'un saltanatına konmuştu. Beton da kimdi? Dayağı yediği günün gecesi yanına gelip yalvarması bile para etmemişti. Koğuştaki durumu Öküz'den hemen sonraydı ama, nerde Öküz, nerde Beton. Koğuşta Öküz'ün haberi olmadan değil sineklerin uçması, hiçbir şey kanadını kımıldatamıyordu. Beton da. Sıkı mı çocukları başına toplayıp çene çalsın, canının istediği yemeği pişirsin, pişirtsin ya da? En hafifi, altın yüzüklü elinin tersiyle suratına biiir, tamam. Ağız burun kan içinde. Ters ters bakmak, karşılık vermek, hele yumruk sıkıp direnmek? Isterse idareye şikâyet etsin. Öküz'ün idareden filân korkusu yoktur. Gi-

der. Başgardiyan, kâtip, hattâ müdürün karşısında kavuşuk elleriyle durur, olayı kendi çıkarına göre anlatır, tanıklar dinletir, şikâyetçiyi haksız çıkarırdı ki, haksız çıkan şikâyetçinin vay haline o günden sonra.

Ne olursa olsun, Beton gene de fırsat kolluyordu. Günün birinde sotasına getirecek, onun beyninin üstüne vuracaktı ki, ya vuracak, ya da tam tersi, mahvolup gidecekti. Ama kendini araya sokmadan başarmayı düşünüyordu bu işi. Bir maşa lâzımdı ona. Ateşi eliyle tutacak bir maşa. Ateş eli yaksın gerekirse, Beton'un canı yanmasın!

«KÜÇÜK GANGSTER TASLAĞI» onda müthiş bir umut uyandırmıştı. Oyuncak bir tabancayla, Beyoğlu gibi bir yerin en büyük sinemalarından birinin gişesini soymağa kalkan bir çocuktu. Demek gözü kara, bileğine sıkıydı. Gözü kara, bileğine gerçekten sıkıysa, işine yarayabilirdi. Günlerden beri Öküz'ün :

«— Oğlan gelince madara edin, göz açtırmayın!» Sıkılanmasından anlıyordu ki, Öküz de çekiniyordu ondan. El elden üstündü, neden olmasın?

Öküz'ün helâya, hamam, ya da idareye gittiği sıralardan faydalanarak, çocukların yanında boyuna «KÜçük GANGSTER TASLAĞI»nı övüyordu :

«— Aşkolsun oğlana. Beyoğlu gibi yerde, Beyoğlu'nun en büyük sinemasının gişesini soymağa kalk! Aşkolsun...»

Çocuklar da onun gibi düşünüyorlardı :

«— Aşkolsun!»

«— Bakalım nasıl çocuk..»

«— Kuvvetli mi bakalım..»

Kuvvetli mi bakalım derken, bütün çocukların aklından, ellerinde olmayarak Öküz Memed geçiyordu. Bütün çocuklar, hattâ bütün koğuş, KÜÇÜK GANGSTER TASLAĞI'nın çok, ama çok kuvvetli, Öküz Memed'den bile kuvvetli olmasını temenni ediyorlardı. Gerçekten çok kuvvetli olmalı, Öküz Memed'e postasını koymalı, onların birikmiş kinlerinin öcünü almalıydı.

Beton'un adamı Cılız Suat, Öküz'ün adamlarından gizlice Beton'a :

«— Belki de Memed âbiden de kuvvetlidir değil mi Beton âbi?»

Diyordu. Beton, koğuş duvarlarıyla yerlerinin de kulağı olduğunu, işitip haber verebileceğini biliyordu :

«— Boşver böyle boktan lâflara!»

«— Benden şüpheleniyor musun?»

«— Şüphelenmiyorum ama, yerin kulağı var oğlum!»

Aklından da helâ duvarına zula ettiği, yâni sakladığı, çok ustaca sakladığı sustalısı geçiyordu. KÜÇÜK GANGSTER gerçekten bileğine sıkı, yumruğuna kuvvetli, gözü de kara olmalıydı da, Öküz'e içerlemeli, Beton'a bir gün usulcacık: «— Var mı sende bir keski? Varsa ver, şu öküz oğlu öküzün canını cehenneme yollayayım!» demeliydi. Hani, nerdeydi o günler? Dese, deyiverse de Beton da sustalının yerini fısıldasa, sonra da oğlan bir gece... Ama olmazdı onun fısıldaması. Bu işi Cılız Suat yoluyla yapar, Cılız Suat fısıldardı KÜÇÜK GANGSTER'e!

Eylül sonları, güneşli bir gündü. Tavuk hırsızı Etyemez'li Hikmet'i idareden çağırmışlardı. Işini görmüş tam koğuşa dönecekti ki, KÜÇÜK GANGSTER'i getirmişlerdi. Esmer, asık yüzlü, kendileri kadar bir oğlan. Bacaklarının olanca kuvvetiyle koşarak koğuşa koştu :

— Geldi, gangster geldi!

Zaten bekleniyordu, kulaklar kirişteydi. Yirmiden çok çocuk Etyemez'linin çevresini alıverdiler :

— Geldi mi? Ne zaman?

— Demin. İdareden çağırmışlardı ya?

— Nasıl? Ne biçim çocuk?

— Hiç canım, bizim gibi...

— Üstünde ne var?

— Bizim gibi canım, pantolon, gömlek.

— Gömleği nasıl? Kollarını sıvamış mı?

— Sıvamış.

— Kolları kalın mı?

— .....

— .....

Öküz Memed koğuşun baş köşesindeki yatağına yangelmiş. Çukurovalı büyük bir toprak ağası çalımıyla esrarlı sigara içiyor, bir yandan da hiç önem vermemişcesine dinliyordu konuşulanları. Etyemez'linin anlattıklarından, çocuğun korkulacak bir yanı olmadığını çıkarmıştı. Olsa bile, hiç kimseden korkmazdı ki! İdarede aranıp üzerindeki en küçük iğne bile alınacak bir çocuğun nesinden korkacaktı? Pek pek kendisi kadar kuvvetliydi ki, konuşulanlardan anladığına göre değildi.

Beton'a baktı usulcacık, Beton da ayak ucunda, ona bakıyordu. «— Ne dersin?» gibilerden göz kırptı Beton. Öküz omuz silkti. Sonra da koğuşun ortasında habire «O»ndan konuşan çocuklar kalabalığına gürledi:

— Kesin lan!!!

Tartışma şıp, kesildi. Herkes yerlerine korkuyla geçti. Koğuş bir an uçurum sessizliğine gömüldüyse de, Beton'un sözde Öküz'ü kayıran sesi sessizliği bozdu:

— Gangterse ne olmuş? Ateş olsa düştüğü yeri yakar!

Öküz bu sefer ona parladı:

— Yakamaz! Ateş olsa düştüğü yeri yakarmış...

— Yâni, dedi Beton.

— Yanisi Pandeli'si yok. Oyuncak tabancayla soymağa kalktığı sinema gişesi değil burası. O işi ağzına yüzüne bulaştırmış!

Sarı saçlı, mavi gözlü Ender:

— Hiç canım. Memed âbi varken...

Bir kız kadar güzel Nejat:

— Kaç paralık adam ki!

Öteki çocuklar ve her kafadan bir ses:

— Elinde tabancası bilem yok...

— Olsun isterse. Değil mi Memed âbi?

— Memed âbi öylelerini...

— Öylelerini leblebi gibi ağzına atar!

— Burası hapishane!

— Tabî hapishane...

— Tabî hapishane. Ben ne diyorum?

— .....

— .....

Cevdet, yâni çocukların günlerdir kafalarında «KÜÇÜK GANGSTER» olarak biçimlenen çocuk, koğuş kapısında gözükünce, konuşmalar şıp kesildi. Herkes birbirine tutunarak ona bakıyor, arada Öküz Memed âbiyi kontrol ediyorlardı. O hiç oralı değil, bakmıyordu bile. Ama tetiğine dokunuluverince tırrr diye ateş eden bir makineli tüfek öfkesi içinde olduğu da belliydi.

Cevdet büyük bir şaşkınlık içinde girmişti koğuşa.

Hiç kimsede tek lâkırdı yok.

Birkaç adım attı, durdu. Çocuklara şaşkın şaşkın baktı. Onlar da ona bakıyorlardı. Peki ama neden geçen seferki gibi çevresini alıp, hiç olmazsa bir «Hoş geldin» demiyorlardı?

Gözü birden koğuşun taa baş köşesindeki yatağına yanlamış kayıtsızlıkla sigara içmekte olan Öküz'e kaydı. Kalın püskül püskül kaşlarıyla yetişkin bir erkek gibi oturmuş, sigara içiyor, dumanları tavana üflüyordu bakmadan. Cevdet anlamıştı bunun koğuş efesi olduğunu. Çocuklara yeniden bir göz attı. Hiçbiri, ama hiçbirini tanımıyordu. Geçen seferki gelişinde tanıştıklarından hiç kimse yoktu. Böcek atölyede miydi acaba?

Öküz'ün yanına gitti. Tam karşısında durdu. Başıyla selâmladı.

Öküz, koğuş halkının meraklı bakışları önünde:

— Hoş geldin! dedi.

— Hoş bulduk.

— Geçmiş olsun.

— Teşekkür ederim.

— Yatağın filân yok mu?

— Yok.

— Gelecek mi?

— Hayır.

— Niçin?

— Gönderecek kimsem yok ki.

— Baban?
— Öldü.
— Annen?
— Annem de öldü.
— Amcan, dayın, halan?
— Hiç kimsem yok.

Başını göğsüne indirdi, nerdeyse ağlayacaktı. «Hiç kimsem yok» derken Cevriye'yi hatırlamıştı ama, anlıyordu ki ondan da hayır yoktu. Günlerdir emniyet müdürlüğü, çeşitli karakollar... Uykusuzluk, açlıktan geberiyordu. Yatak değil, koğuşun kuru toprağına serilip uyumağa can atıyordu.

— Paran da yok mu?

İçini çekti :

— Yok.
— Ne yeyip ne içeceksin?
— Bilmiyorum.
— Karnın aç mı?

«Hem de nasıl? Geberiyorum açlıktan!» demeyi kendine yediremedi :

— Değil.
— Değil ha? Karakollarda filân çok marizlendin mi?

Omuzunu silkti :

— Yoook.

— Hadi hadi dalga geçme. Marizlemeden bırakırlar mı? Marizlenmedin de dudağın niye şiş?

— Gece oldu.
— Hangi gece?
— O gece.
— O gece hangi gece lan?

Başı sertçe kalktı. Uyku dolu gözleri bir an uykusuzluğun yorgunluğundan sıyrılıp, alev alev baktı :

— Ben lan değilim!

Bir an sanki koğuşun ortasına bir bomba düştü. Müthiş bir panik. Çocuklar korku içinde Öküz'e bakıyorlardı. Şimdi nerdeyse yerinden fırlayıp üstüne atılacak, ağzını

burnunu dağıtacaktı. Beton bile. Çocuğun karşılığı hoşuna gitmekle beraber, dehşetli korkmuştu.

— Nesin ya lan?

Cevdet işi anlamıştı. Tekrarladı:

— Ben lan değilim!

Bu sefer öteki:

— Nesin?

— İnsanım, çocuğum, Cevdet'im...

Ağalarına baktılar bir an. O başını salladı hafifçe. Serseri çocuklar çullandılar. Çullandılar ya, Cevdet böyle bir saldırıyı beklemiyor değildi, çevik bir davranışla yana kaydı ve çocuklardan birine kuru, kirli ayağına çelmeyi taktı. Çelme çocuğu sendeleterek ötekine çarptırdı, ikisi birden yuvarlandılar. Bu artık marş marş komutu olmuştu. Başka, sonra daha başka çocuklar, Cevdet sağa sola yumruk sallamağa başladı ama başa çıkmak nerde? Önüne gelen vuruyor, itiyor, çocuklarla birlikte yerlere yuvarlanıyordu. Ağzı burnu kan içinde kalmıştı. Aldırmıyor, boyuna yumruk sallıyordu. Gardiyanlar koşarak geldiler. Çocuklar hemen hemen hep bir ağızdan:

— Bize sövdü, anamıza avradımıza sövdü!

İdareye, baş gardiyanın yanına çıkarıldı. İnce, uzun baş gardiyan öfkeyle:

— Ulan ayağının tozuyla nedir bu rezalet? diye bağırdı.

Cevdet sâkindi:

— Ben ulan değilim! dedi. Baş gardiyan da:

— Nesin ya? Kız mısın?

— Kız da değilim. Cevdet'im ben.

— Peki niye dövüştün?

— Ben döğüşmedim. Ulan dediler bana, ben de ulan olmadığımı söyledim. Üstüme saldırdılar. Ben de kendimi korudum...

— Peki kimlerdi bunlar?...

— Tanımıyorum.

Baş gardiyan çocuklara sordu, öğrendi, çağırttı. Az sonra gelen Öküz Memed durumu kısaca anlattı:

— Biz birşey yapmadık ona. İnsanın ağzından kaçmaz mı? Hemen başladı dayılığa. Ben gangsterim, ben bu koğuşu duman ederim...

Cevdet iğne dürtülmüş gibi:

— Ne? dedi. Ben bu koğuşu duman ederim mi dedim?

Öküz tınmadı bile. Yalancı tanıkları göstererek:

— İşte, bunlara sor! dedi baş gardiyana.

Çocuklar hep bir ağızdan doğruladılar:

— Dedi, dedi başefendi, vallaha dedi, namussuzum ki dedi!

Beton da Öküz'den yana göründüğü halde, daha şimdiden öcünü aldırabileceğini bulduğunu sanıyordu onda. Dikti, lâf yemiyordu, hırslıydı, Öküz'den gizli, pekâlâ da arkadaş olabilirlerdi ki, bundan sonra Öküz'ün çocuğa nasıl bindireceğini gayet iyi biliyordu.

Baş gardiyan:

— Hadi bakalım koğuşa marş, dedi. Bir daha dırıltı zırıltı istemem, yallah!

Cevdet, Öküz ve çocuklar çıktılar.

Beton kaldı.

Baş gardiyan meselenin doğrusunu Beton'dan öğrendi:

— Anlıyorum canım, dedi. Anlıyorum ama, bırak Öküz kırsın gözünün kirişini...

Beton uzatmadı:

— Tabiî başefendi...

Koğuşa geldi. Cevdet herkesten ayrı, kapı yanında, koğuş toprağına dizüstü çökmüş, düşünüyordu. Aklında Cevriye, boyuna kanayan hafifçe patlamış dudağını elinin tersiyle siliyordu. Kan man umurunda değildi artık. Pekos Bill de, Pol de, Amerika da, beyaz balinalar, balta girmemiş ormanlar da, ormanlardaki kovboy gitarları da bitmişti.

Ama asıl Cevriye!

XII

Cevriye'ydi önemli olan!

Cezaevi avlusunun bir köşesindeki gölgeli duvara dayanmış, bir okul avlusundaki cıvıl cıvıl öğrencileri hatırlatan mahpuslar kalabalığına görmeden bakıyordu. Aklında Cevriye, içinde Cevriye, düşünde Cevriye. Günlerdir hiçbir haber çıkmamıştı ne Cevriye'den, ne Hasan'dan, ne de Kosti'den, Hasan'la Kosti'den haber çıkmaması umurunda bile değildi ama Cevriye? Duymamış mıydı? Duyduysa aldırmamış mı? Kimbilir belki de ninesi, kara bıyıklıyla birlikte olup eve kapamışlardı. Belki de kara bıyıklının Edirnekapı'daki kahvesinde, bir odaya. Neden olmasın? Ninesi birlikti mâdem, kara bıyıklıda da çok para vardı, neden olmasın?

İçinde bir sızı.

Mahpuslarsa tıpkı tıpkısına okul öğrencileri haşarılığı içinde birbirlerini kovalıyor, uzun eşek oynuyor, üç adım atlıyor, güreşiyor, bütün bunların dışındakilerse ellerinde tesbih, ya da parmakları arasında sigara, dalgın dalgın dolaşıyor, volta atıyorlardı.

İçi durmamacasına sızlıyordu. Cevriye'nin sızısı, Cevriye'den kalan sızı. Belki de bir zamanlar düşündüğünce, cılız bir tek atlı arabaya atılarak Edirne'ye kaçırılmaktaydı! Sıska at, tek atlı araba, arabada yataklı yorgan, tencere, kazan... Cevriye bütün bunların altındaki bir çuval içinde de olabilirdi. Ağzı tıkaçlı, bağıramaz, eli kolu, ayakları bağlı, kalkıp kaçamaz... Yoksa ne için gelmesin hapise? Geçen sefer nasıl gelmişti? Haminnesi Edirne'ye doğru kaçırdığı halde gene de yolunu bulup soluğu İstanbul'da, daha sonra da cezaevinde almamış mıydı?

Kemikleri sızlıyordu koğuş toprağında yatmaktan. Koğuş kapısına çakılı paslı sidik tenekesinin altına kocaman bir virgül gibi kıvrılıp yatıyordu. Mevsim yaz sonlarıydı, sonbahar, ardından sulu yağmurları, kar'ı, donduran ayazıyla kış gelecekti. Ne yapacaktı? Yataksız, yor-

gansız, battaniyesiz ölecekti belki de. Ölünce buradan çıkarıp Eyüp mezarlığına, annesinin yanına gömeceklerdi. Yanına gömmeseler bile, onun da tekmil etlerini mezarlık kurtları yiyecek, kendilerine ziyafet çekeceklerdi. Ama işittiğine göre, insan öldükten sonra ruhu kurtların yediği bedenden çıkar, göğün maviliklerine uçarmış. Hattâ yaşıyanların görmemelerine karşılık, ruhlar yeryüzündekileri görür, onları sever, okşarlarmış!

Gözleri, elinde olmayarak güneşli mavi göklere kalktı. Annesi, babası oradaydı. Babasına aldırmıyordu ama, annesi. Annesine kavuşmak için ölmeyi isterdi. O zaman da Cevriye'ye! Cevriye'yi kara bıyıklı, gaga burunlulara mı bırakacaktı?

— Merhaba âbi?

Kendine geldi. Cılız Suat!

— Merhaba, dedi.

Dedi ama, çevresine korkuyla baktığı da gözünden kaçmadı Cevdet'in. Beton'un adamıydı, Beton da Öküz'ün. Peki, ne diye gelmişti yanına? Onlar mı öğretmişlerdi? Belki, belki öğretmemişlerdi de yanına sokulmuş, kimbilir ne numara çevirmek için...

— Cevdet âbi, ben sana çok acıyorum!

— Niye?

— Geceleri toprakta yatıyorsun..

— Sen kendine, kendinize acı oğlum!

— Niye?

— Yataklarınız var ama, insanlıklarınızı satmışsınız ona!

Cılız'ın kül renkli gözlerinde korkuya dâir bir şeyler uçuştu :

— Memed âbiye mi?

— Ne âbisi? Öküz Memed'e!

— Duymasın.. Onunla hiç kimse dövüşemez. Herkese gücü yeter onun!

— Ne çıkar?

— Durup dururken dayak yemek iyi mi?

— Önünde alçalmak ye?

— Allah onu kuvvetli yaratmış!

— Hepiniz birleşin, ondan daha kuvvetli olursunuz!

Cılız Suat daha fazla konuşmaktan bile korkarak koğuşa gitti. Kül renkli gözlerinde korku, köşesinde oturmuş, ayakucundaki kumara bakmakta olan Öküz'ü gözden geçirdi. Birleşseler bile onu alt edebilir miydi?

— Ne haber?

Öküz'ü kollayarak, kısa, kesik kesik konuştu. Cevdet'in az önce söylediklerini anlattı. Beton'un kaç vakittir ayaklanmış umutları büsbütün yekindiler. Oğlanda iş vardı, vallahi billâhi iş vardı. Anası avradı olsundu ki iş vardı o oğlanda. Tek başına karşı koymazdı Öküz'e ama, helâ duvarına zula ettiği sustalı eline geçerse...

Bunun için de Öküz'ün işi adamakıllı azıtması gerekiyordu. Günlerdir oğlanı sindirmek için yapmadığı kalmamıştı. Dayak, kötü söz, alay, şu, bu. Vızgelmişti. Her şeye göğüs geriyordu. Buysa ne olursa olsun, koğuşta hattâ Ender'le Nejat'ı bile kendine hayran bırakıyor, saygı topluyordu.

Bir gün Öküz rahatsızlıkla Beton'a :

— Gözünü yıldıramadık be, dedi. Ne yapalım?

Beton :

— Yıldırmak lâzım!

— Dayak kâr etmiyor. Başka nasıl yıldırırız?

Kulağına eğildi, bir şeyler fısıldadı. Öküz'ün yüzü güldü. Sâhi, bunu düşünememişti. Böyle bir lâf çıkarsa, çocuklar onu da Ender'le Nejat gibi sanır, saygılarını yitirirlerdi ona karşı. Gerçi yitirmeseler de ne çıkardı? Kumarı Öküz oynatıyor, esrarı, afyonu Öküz sattırıyor, zengin çocuklarına gelen hediyelerden o uçlanıyor, paralarının yarıdan çoğunu o alıyordu ama, gene de koğuşta horoz istemiyordu.

— Iyi, dedi. Yayalım bunu!

Beton kaç vakittir işlediği fikrini Öküz'e mal edip, kendisi işin içinden sıyrılmaktan yanaydı :

— Çıtlat Ender'le Nejat'a, tamam...

Öylece yaptı Öküz. Önce Ender'e, ardından da ikinci gece Nejat'a :

— Cevdet var ya Cevdet?

— Ne olmuş?

— O da tezgâhtan geçti!

Ender aldırmamıştı. Nejat kadın gibi kıskandı. Zaten bu çocukta kadınsı bir şeyler vardı. Tombul, geniş kalçaları, kızı hatırlatan saçları, gözleri, bakışı, konuşurken tıpkı tıpkısına bir kız gibi eliyle koluyla davranışlar yapışı...

— Yaa, dedi. Demek?

Öküz teselli etti :

— Canım onu sevmiyorum ki ben!

— Peki, niçin?

— Bilmiyor musun? Gözünü kirişini kırmak için!

Nejat gene de bütün gece ağladıktan başka, ertesi gün yemedi, içmedi Ender'e dertlendi. Ender gene omuz silkti. Nejat gibi hapisten önce de bu işin tiryakisi olmadığından, zaten içerleyip duruyordu Öküz'e.

O gün Cevdet'ten başka bütün koğuşa yayılıverdi. Sağda solda fısıltılar, gizliden gizliye konuşmalar :

— Tabi yahu..

— Ona Memed âbi demişler!

— Bırakır mı?

— Demek nihayet o da ha?

— .....

Cevdet'se aklında Cevriye tenhalarda, kap kacak, kazan, yatak yorgan yüklü tek atlıda kaçırılmakta olan Cevriye'sini acı acı düşünüyor, iç çekiyordu. Ne yataksızlık, ne de cezaevince verilmekte olan kuru tayın. Tayının yarısını yiyor, yarısını satıyordu. Cigarası filân olmadığından, parasıyla ya kara zeytin, ya da peynir alıyor, ekmeğine katık yapıyordu. Gün geçtikçe zayıflıyor, gün geçtikçe sinirleri geriliyordu. Aldırmıyordu. Ne çıkardı? Ölüp giderdi çok çok. Ölünce ruhu mavi göklere uçar, belki de anneciğinin ruhuyla buluşurdu. O zaman artık ne yiyecek, ne de yatıp kalkacak yer. Yatağı ol-

muş, olmamış, havalar soğumuş, yağmurlar ortalığı sele vermiş, kar yağmış, ayazlar dondurmuş ortalığı...

Yalnız, koğuşun artık ona eskisi gibi hayranlıkla, daha çok da saygıyla bakmadığını, o görüldüğü zaman küçümsendiği de gözünden kaçmıyordu. Peki, niyeydi? Ne yapmıştı onlara da böylesine yüz çevirmişlerdi? Evet parasızdı, yatacak yeri bile yoktu ama, hiçbirinin cesaret edemediği, hiçbir zaman da edemeyecekleri şeyi yapmış, Öküz memed'e kafa tutmaktan, ondan korkmamaktan geri kalmamıştı. Bu davranışı ilk zamanlar hayranlık ve saygı yaratırken, şimdi böylesine değişivermesinin sebebi neydi?

Üzerinde çok durdu, çok düşündü ama karşılığını bulamadı.. Düşünmeyecekti artık. Ne türlü isterlerse öyle davransınlardı. Cevriye, Cevriye'nin bir zamanlardaki anıları yeterdi ona. Zaten koğuşta da durmuyordu çokluk. Şimdi çok daha zayıflamış esmer yüzü, ama her zamanki gibi çatılı, hırslı, haysiyetli kaşlarıyla geceleri sidik tenekesinin altında kocaman bir virgül gibi kıvrılıyor, uykuya geçene kadar Cevriye'yi düşünüyordu: Perili Konak, Perili Konağın duvarları, duvarlarına çizilen resimler, yazılan yazılar. Mahallenin zengin kızlarıyla oğlanlarının ona karşı davranışları. Cevriye'nin tek başına onu koruyuşu, bu yüzden yediği dayaklar, işittiği kötü sözler. Ya sonraları, çok sonraları gene hiçbir şey olmamışcasına sokuluşu! Kosti ustanın atölyesine gelişi, atölye kapısı yanındaki büyük tahta sandığın içinde sıcak ekmek, beyaz peynir, domatesle karınlarını doyuruşları? Gaga burunlu? Gaga burunluya içerleyişi? Deniz kıyısındaki yıkıntı, yıkıntının içindeki duvar? Duvara sırtıyla dayanıp, sokulan Cevriye'ye balta girmemiş ormanların Amerikan kovboylarından, beyaz balinalardan, Pol'den söz açışı?

Sâhi, o Pol'dü hani? Ama hayır, Pol filân değildi artık. Şimdi zavallı bir çocuktan başkası değildi. Pol olsa tabancasıyla gişedeki kızı korkutur, bayıltır. Paraları koynuna, ceplerine, haaydi Kasımpaşa üzerinden mahalle. Mahallenin ortasındaki Perili Konak. Sonra Cevriye. Cev-

riye'yle birlikte Hasan'lar. Hasan'lara bin, avukat. Avukata da bin. Cevriye'nin haminnesine iki bin. Ondan sonra atlarlardı Galata rıhtımında demirli bir üç bacalıya. Üç bacalı alır götürürdü onları Amerika'ya. Götürmediğine göre, demek Pol değildi, olamamıştı, hiçbir zaman da olamayacaktı.

— Gangster Cevdeeet, gangster Cevdet!

Şaştı. Meydancı gardiyanın sesi mi? Şu geçen sefer, bu sefer mahpusları niçin çağırdığını gayet iyi bildiği ses, onu ne için çağırıyordu? Sakın bir arayanı, bir yoklamağa geleni olmasın? Gözlerinde alev alev sevinç. Koştu. Ardında Cılız Suat, başkaları. Kapı, kapı gardiyanı.

Baş gardiyan da dahil, bütün gardiyanlar ilk hapse girdiği zamanki gardiyanlar ve baş gardiyan değillerdi, değişmişlerdi. Hiçbirini tanımıyordu ama ne zararı vardı? Tanışmaktan ne çıkacaktı?

— Gangster Cevdet desene şuna!

Cevdet aldırmadı, gülmedi, kızmadı. Gelenin kim olduğunu merak ediyordu.

Gardiyan :

— Gel, dedi. Ziyaretçin geldi. Sana yatak getirmişler.

Meraktan çıldıracak, deli olacaktı. Ona yatak getirmişlerdi ha? Göğsünü parçalayacak gibi çarpan kalbiyle ziyaret yerine koştu. Kalın telörgü. Ziyaretçilerin uğultulu konuşması. Aydınlıktan birdenbire alacakaranlığa geçivermenin geçici körlüğü.

— Cevdet, kardeşim geçmiş olsun!

Sesi tanıdı, Hasan'dı bu, Hasan'ın sesi. Gözleri alışınca da gördü: Hasan, yanında babası, Kosti, Cevriye! Cevriye ağlıyordu, ötekilerin «Geçmiş olsun»larına karşılık Cevriye hıçkırıyordu boyuna. Dikkat edince hemen arkasındaki kocakarı haminnesini de farketti. O da kıllar fışkırmış çenesini titrete titrete :

— Geçmiş olsun, diyordu. Geçmiş olsun yavrum!

Ağlamağa başladı. Hayır, hayır, hepsi, hepsi iyiydi-

ler de kendisi fenaydı. Hasan, babası... neler, ne kötü şeyler düşünmüştü onlar için. Utanıyordu şimdi onlar üzerine düşündüğü kötü şeylerden. Telörgünün deliklerine geçirili parmakları, gerilmiş kolları. Yaşlı gözlerini kollarına dayamış sarsılarak ağlıyor, tek lâkırdı edemiyordu.

Yaşlı montör :

— Ağlama yavrum, diyordu. İnsan olanın başından her şey geçer!

Kocakarı :

— Çileli yavrum benim, talihsizim!

Gerçekten de talihsizdi. Annesi, ardından babası, sonra Cevriye, şimdi de hapislik. Bu hapislik kimbilir nereye kadar gidecekti? Muhakemesi görülüyordu daha. «— Ananın adı? Babanın adı? Senin adın? Anlat bakalım bu işi niye yaptın? Anlat, anlat, anlat!» Bıkmış, usanmıştı anlatmaktan. Ama hiçbir zaman da gerçeği gerçekteki gibi anlatmamıştı. Ne diye anlatsın? İnanırlar mıydı? İnanmayacaklarını biliyordu. «Nankör»lükten kurtulmak, sonra da Amerika'ya kovboy, daha doğrusu Pol olmak için gideceğini söyleyebilir miydi? İnanırlar mıydı? Ne söylerse söylesin inanmıyorlardı ki. Onları kandırmağa da hevesli değildi üstelik.

— Sana yatak getirdik Cevdet, idareye para da bırakacağız. Başka bir isteğin var mı?

Daha ne isteği olabilirdi?

— Beni affet, dedi. Beni affedin...

Hasan için daha çok, sırada değildi.

— Bırak şimdi bunu, dedi... İçerde kendine iyi arkadaşlar bul. Kimseyle kavga etme. Ne lâzımsa yaz bir kâğıda ver bize oldu mu?

— Teşekkür ederim Hasan. Hiçbir şeye ihtiyacım yok!

— Darılırım ama?

— Vallahi hiçbir şeye ihtiyacım yok, billâhi yok ha!

— Neyse, biz gene geliriz. Haydi şimdilik eyvallah...

— Güle güle!

Yaşlı montör :

— Hoşça kal oğlum!

Utançla :

— Güle güle amca, sağ ol!

Kocakarı :

— Allah yardımcın olsun yavrum!

— Diline sağlık teyze...

En sonra Cevriye. Akları kızarmış yaşlı gözleriyle, iri iri :

— Cevdet âbi, dedi. Cevdet âbiciğim. Sana para yollayacağım, hiç unutmayacağım seni, hiç, hiç, hiç. Sen de beni unutma olmaz mı?

— Olur Cevriye!

İkisi de ağlıyordu. Görüşmeciler görüşmelerini bırakmış onlara bakıyor, gülüyorlardı. Dışarda bir kadın ziyaretçi genç komşusuna :

— Şuna bak hele şuna, dedi. Kancık!

«Kancık,» Cevriye, duydu, aldırmadı. Cevdet'in telörgü ardındaki karaltısına habire el salayarak uzaklaşıyor, bağırıyordu :

— Beni unutma Cevdet âbi, unutma beni!

Sonra koğuşa döndü. Az sonra getirilen yatağının üzerine oturdu, başını avuçları içine alarak ağlamağa, hıçkırmağa başladı. Hattâ Cevriye'den çok, Hasan'ın babasıyla gelip onu araması içine dokunmuştu. Demek aklındaki gibi düşünmemişler? Demek onu hâlâ seviyorlarmış? Böyle iyi insanlara karşı ne diye o türlü düşünmüştü?

İçinde bir güç, her zamandan başka, çok başka bir güç başlamıştı. Artık yalnız değildi yeryüzünde. Onun da sahibi, sahipleri vardı, onu da arayacaklar, birşey gerekip gerekmediğini soracaklardı. Gerekmiyor dese bile dinlemeyecekler, getireceklerdi.

Yatağını sidik tenekesinin altına serdi.

Geçen mahpusluğundan da biliyordu, en yeni mahpus, koğuşta en altbaşa sererdi yatağını. Çıkanlar oldukça yatak daha üstlere doğru yer değiştirirdi.

Koğuşun en alt başında oluşuna içerlemiyordu. Geceleyin kalkanlar uyku sersemliğiyle şurasına burasına basacaklar, varsın bassınlar. Yatağı vardı ya artık. Fakat ne oluyordu? Koğuştaki bu fiskos neydi? Neyeydi? Çocuklar ikişer üçer toplanıp, ona bakarak birşeyler konuşuyorlardı. Gülüyorlardı da. Yatağının gelmesi onlara neydi? Evet, bundan sonra onu da arayanları bulunacaktı, artık o da yalnız değildi. Ekmeğinin yarısını satıp katık almasına lüzum kalmayacaktı.

Ama çocukların fiskosu sürüp gidiyordu.

Günlerdenberi başlayan bu tuhaf, bu acaip fiskostan rahatsız olmağa başlamıştı. Ne istiyorlardı? Soramıyor, sonra belki de saklıyacaklarını biliyordu. Onun için, sabahleyin koğuşlar açıldıktan sonra avluya çıkıyor, avlunun bir köşesinde, sırtıyla çokluk duvara dayanarak, dışardaki yakınlarını düşünmeğe dalıyordu.

İlk geldiği gün, daha doğrusu ilk yakalandığı!

Çeşitli taşıtlar, çeşitli taşıtların hızla gelip önlerinde durdukları çeşitli yapılar, çeşitli yapıların alacakaranlık dehlizleri, merdivenler, birinden çıkarılıp birine sokulduğu odalar, odalarda boyuna işleyen yazı makineleri, yazı makinelerinin başlarında boyuna değişen memurlar, memurların asık yüzleri, tatlı yüzleri, asıkken tatlılaşan, tatlıyken asıklaşıveren yüzleri... sonra cezaevi. Cezaevinin geçen seferki gelişinden gayet iyi tanıdığı büyük giriş kapısı. Kapı gardiyanı gülerek üstünü başını ararken:

«— Küçük gangster!» demişti. «— Gel bakalım.»

Bu adamı geçenki gelişinden gayet iyi tanıyordu.

Sonra girmişti içeri. Geçen seferden tanıdığı başka gardiyanlar. Dehliz, dehlizler, merdiven, merdivenler, koridor, koridorlar, oda, odalar. Odalardaki memurlardan çoğunu da tanıyordu geçen seferden ama onlar unutmuşlardı. Nerden hatırlayacaklardı ki?

Kara kaplı, kocaman kocaman defterlere adı, soyadı yazılmıştı. Polisin birlikte getirdiği sarı zarfı, kocaman bir cam dolapta sıra sıra duran belki de yüzlerce sarı zarfın arasına konmuştu. Sonra da bir memur, asık yüz-

lü, sıkıntılı bir memur, bundan öncekiler gibi sormuştu:

«— Adın? Babanın adı? Ananın adı? Doğumun?...»

Yeniden koridor, bir başka oda, odalar, dehliz, dehlizler, en sonunda da bu şimdi bir kıyısındaki gölgeli duvarına sırtıyla dayanıp düşünceye daldığı avlu, cezaevi avlusu.

Bu avlu, cezaevine ilk girdiği zamanki avlu gibi bir okul bahçesi kalabalığının hareketli cıvıl cıvıllığını hatırlatıyordu ama, koğuş ilk geldiği zamanki koğuşa hiç benzememişti. O Böcek kafa tutmak istemiş, horozlanmıştı. Bu seferki gelişinde öyle olmamıştı. Zaten dikkat ediyordu, o zamandan bu zaman cezaevi değilse bile, cezaevinin memurları, gardiyanlardan birçoğu, koğuş, koğuştaki çocuklar çok değişmişlerdi. Bu değişiklikten mi, yoksa hiç tanımadığı çocuklarla karşılaşmak, onların tuhaf bakışlarından ürktüğünden mi, kendini geçen seferkinden çok daha yabancı, çok daha yalnız hissetmişti. Koğuştan içeri girmişti de, hiç kimsede tek lâkırdı yok! Şaşırmıştı. Onun bildiğine göre, çocuklar koşuşur, «Geçmiş olsun!», «Allah kurtarsın!» filân derlerdi. Hiiç. Koğuşun içine doğru birkaç adım atmıştı, durmuştu. Şaşkın şaşkın bakmıştı çocuklara. Onlar da ona bakıyorlardı ama, cansız. Sanki birinden çekiniyor, birinden korkuyorlardı da. Cevdet'le ilgilenirlerse korktukları o «Biri»nin hışmına uğrayacaklardı.

Gözü birden koğuşun taa altbaşında, yatağına yaslanmış sigara içmekte olan asık yüz, kalın kaşlı birine ilişmiş, ilişince de anlamıştı işi. Çocuklar demek ondan korkuyorlardı? Yanına gitmiş, tam karşısında durmuştu.

«— Geçmiş olsun!»

Sonraları bir gece Cılız Suat onu şöyle anlatmıştı:

«— Vurdu mu Allah yarattı demez. İlk geldiği gün görmeliydin. Canavar gibiydi. O zaman bizim koğuşun Allah'ı Beton'du. Hani şu Öküz'ün meydancısı... esrar, afyon satıyor ya? O işte. Adamına bir işaret, oğlan tepsiyi kapıp koştu. Tuttu Öküz'e. Öküz bir baktı, sordu. Ne bu? Beton'un adamı Serçe Halim: Meydancı parası

âbi. Öküz'den Halim'in tepsisine bir tekme! Tepsi fırladı Beton'un suratına. Beton o zaman böyle değil, hızlı. Koğuşun Allah'ı dedim ya? Yavaş ulan öküz diye bağırdı. Adı zaten o günden sonra Öküz kaldı ama bilmez o Öküz dendiğini, bir bilse duman eder koğuşu. Derken Beton'u bir tokatta yıktı. Üstüne gelen adamlarını birer yumrukta. O günden sonra Beton pes etti. Burada böyle bu işler. Yumruğuna sıkı mısın? Korkma. Isterse şah olsun, yumruğu hemen konacaksın. Ah ben senin gibi kuvvetli olsam... Şerefsizim koyardım postamı be!»

Sonra da bir sır vermişti:

«— Beton fırsat kolluyor!»

Büyük bir korkuyla çevresini gözden geçirdikten sonra:

«— Niye?»

«— Öldürecek onu!»

«— Koğuş efeliğini elinden aldı diye mi?»

«— Tabi ya...»

Cevdet bunları düşünürken, birden Öküz:

— Ne dikiliyorsun burda?

Asık yüzü, çatık, kara kaşları.

— Koğuş temizleniyor, git yardım et!

Gitmedi, ardından ters ters bakmakla yetindi. Ne karışıyordu koğuşun temizliğine bu serseri? Memur muydu? Gardiyan mı? Koğuşun Allah'ı ne demekti yâni? O kadar insandılar koğuşta, ne diye birleşip benzetmiyorlardı? On sekiz, yirmi çocuk. Elbirliği etseler, değil Öküz, Öküz gibi iki tane, üç taneyi duman ederlerdi.

Öküz Memed helâya gitmişti. Dönüşte baktı ki Cevdet hiç tınmamış, olduğu yerde, duvara sırtıyla dayalı, dikiliyor. Yanına gidip ağzını burnunu kırmak geçtiyse de içinden, cesaret edemedi. Geçenki kavgada oğlanın pek öyle yenilmeyecek, kolay bir lokma olmadığını anlamıştı. Gücü yetmese, dayak bile yese aldırmıyor, bağırıp çağırıyor, hakkını, arıyordu.

Koğuşta Beton'u buldu:

— Bana bak, dedi. O hergele bana fazla gelmeğe

başladı. Şerefsizim berbat edeceğim. Git, konuş, kafa tutup durmasın!

Beton da bunu bekliyordu:

— Sen karışma, dedi. Ben gider bakarım...

Koğuştan sevinçle çıktı. Kafa tutan bu çocuğu çok seviyordu ama, arkadaşlık etmekten çekiniyordu. Öküz işkillenebilirdi. Şimdiyse tam fırsattı.

— Merhaba Cevdet. Ne haber?

Cevdet kuşkuyla baktı Beton'a. Cılız Suat'ın «— Öldürecek onu!» deyişini hatırladı. Beton'dan çekinmesine lüzum yoktu. Şimdiye kadar geri durduğu halde şimdi birden bu yakınlaşmanın sebebini anlayamadı ama, üzerinde de durmadı. Yalnız, geçenki kavgada başgardiyanın odasında, Öküz'le çekişirlerkenki yumuşak bakışını hatırladı:

— Sağlık, dedi.

— Ne dikiliyorsun burda?

— Hiiç, öyle.

— Seninki sana fena kızıyor!

— Benimki kim?

— Öküz.

— Niye benimki oluyormuş? Ender'le Nejat'ınki o!

Taşı tam zamanında gediğine koydu:

— Nejat başka türlü konuşuyor ama...

Cevdet bir şeyler sezerek:

— Nasıl? dedi.

— O biçim işte...

— Açık konuşsana be, ne biçim? Ne demek istiyorsun yâni?

— Duymadın mı?

— Neyi?

— Nejat'ın dediğini? Bütün koğuş sana tuhaf bakmıyor mu?

Kafasında şimşek çaktı:

— Bakıyor. Niye?

— Sebebini sen daha iyi bilirsin!

— Bilmiyorum.

— O yatağı, parayı kim getirdi?

— Arkadaşım.

— Öküz diyor ki, hani kimsesi yoktu diyor?

— Vardı, yoktu ona ne? Dargındık, şimdi de dargınlığa boşverip getirdiler. Ona ne oluyormuş? Koğuşun Allah'ı kesilmiş be. Suç sende!

— Niye?

Cılız Suat'tan duyduklarını anlattı.

— Doğru, dedi. Doğru ama... korkuyorum be Cevdet. Yalnızım. Koğuşa güvenilmez ki. Hepsi ödlek. Olacak senin gibi bir arkadaşım, candan, çekeceğiz sustalıları, yer misin, yemez misin...

Cevdet'in ne de olsa koltukları kabardı. «— Olacak senin gibi bir arkadaşım...» Demek onda çok iş görüyordu Beton? Beton'du o be, bir zamanlar çocuk koğuşunun Allah'ı!

İçinde, içinin taa derinliklerinde Pekos Bill, Pol filân kımıldandı. Geçen günkü kavgada onu döven, dövdüren adamdan öcünü alıp, yeni baştan Pol'lüğe kavuşamaz mıydı? Hasan, babası gelmişler, yatak getirmişlerdi, onlara artık kızmıyordu ama, ne çıkardı bundan? Zaten hemen başlamıştı ziyaretlerde canını sıkmağa: «— En iyisi, gir atölyeye, çalış Cevdet. Aylâklıktan insana her türlü zarar gelebilir!» Bunu sevmiyordu işte. Hiç kimseden akıl almak gelmiyordu işine. Ne diye akıl vereceklerdi? Ne isterse o olurdu.

Sonra, sinema soygununu başaramamasının utancından da kurtulurdu, Beton'la birlik olup Öküz'e güzel bir ders verirlerse. Ders ne kelime? Beton'un elinden aldığı «Koğuş Allahlığı»nı elinden tekrar ne diye almasınlar?

Artık ne koğuş, ne koğuştaki çocukların tuhaf tuhaf bakmaları, ne de Hasan'la babasının iyiliği. Yalnız Cevriye! Cevriye'yi yeniden kazanmıştı ama, her karşılaşışta utanıyordu ondan. Sinema soygununu başaramayışı, kızın önünde en büyük utancıydı. Bir gece düşünde gene Perili Konağın ordaki yıkıntılarda, deniz kıyısında

buldu kendini. Çok geçmeden de Cevriye, yüksek topukluları, kloş eteğiyle geldi.

«— A... Cevdet âbi, sen hapis değil miydin?»

Güldü :

«— Hapistim.»

«— Buraya nasıl gelebildin?»

Gururla :

«— İstediğim yere istediğim zaman gelirim ben!»

«— Sinema gişesini soyamadındı ama?»

Bozulmuştu. Kıza belki de tam vuracaktı, Beton :

«— Cevdet bizim koğuşta bir tane! O benim en yakın arkadaşım. Biz onunla Öküz'ü madara edeceğiz! Öyle değil mi Cevdet?»

«— Öyle. Bütün paralarını, her şeyini alacağız. Koğuşun kralı olacağız...»

«— Yaşşa Cevdet. Sen olmasan ben bu işe cesaret edemezdim!»

XIII

Yalnız düşlerinde değil, ne zaman, nerede karşılaşsalar, Beton hemen başlıyordu yağcılığa :

— Ne? Sen mi? Sen yaparsın, inanırım...

Cevdet belki de Cevriye'nin yanındaki kadar rahat duymağa başlamıştı kendini Beton'un yanında. Sen, sen olmasan, ah sen, sen yok mu sen, senin gibi arkadaş kolay kolay bulunmaz...

Bir gün de :

— Öküz koğuşa ilk geldiği gün sen olsaydın, dedi.

Cevdet memnun, eşelemek için :

— Ne olurdu?

— Ne olmazdı yahu? Sustalıları fora, delik deşik ederdik namussuzu!

— Nerden bulurduk sustalıları?

— Orasını bana bırak...

— Benden saklı mı?

— Senden mi? Senin için canımı veririm be. Senden ne diye saklı olacakmış? Yalnız, kimseye birşey söyleme, Öküz'ün sustalılarının zula yerini biliyorum, şimdi gidip bakalım, gör gözünle. Bana bak: Suçlarımız hemen hemen aynı. Gangsterlik, yâni hırsızlık. Hırsızlık suçu da hapishanede en âdi suç. Hırsızlardan hiç kimse korkmaz. Olacaksın kaatil! Kaatil oldun mu, bırak üst yanını. Öküz'ün kuvveti kaatilliğinden geliyor. Hırsız olsa kimse piyasaya almazdı!

— Biz hırsız mı sayılıyoruz yâni?

— Öyle ya!

Beton doğru söylüyordu. Sinema soygunu başkasının parasını çalmağa kalkmaktan başka neydi? Pis hırsız, sahibine çaktırmadan alırdı. Kendisi, metazori.

Bir başka gün Beton :

— Benimle de hemen hemen senin suçunun tıpkısı, dedi.

— Sahi senin suçun ne?

— Bir Ermeni bakkalı soymağa kalkmak...

— Anlatsana!

Beton anlatmağa başlamadan sigara paketini çıkardı :

— Yak bakalım...

Yaktılar. Cevdet alışmak istiyordu. Beton'un paket taşıyışı, paketi cebinden çıkarışı, kibrit çakışı, sigarasını alevden yakışı hoşuna gidiyordu. O da tıpkı onun gibi yakmağa başlamıştı sigarasını. Sonra sigarasından duman alışı, aldığı dumanı üfleyişi, üflerkenki hâli, yüzünün tatlılaşışı, gözlerinin süzüldüğü. Bütün bunlar Beton'a bambaşka bir tatlılık, güzelik veriyordu.

— Anlat be!

— Be deme be!

Cevdet kahkahasını koyuverdi :

— Ya ne deyim ulan?

— Ulan sensin. Çakıyor musun? Ulan demişti de Öküz'le hani... Fakat aşkolsun, ben asıl o gün, o dikilişinde anlamıştım senin ne adam olduğunu!

Cevdet memnun:

— Demek Ermeni bakkalı...

— Soyalım dedik elimize yüzümüze bulaştırdık...

— Benim gibi!

— Boşver sana. Gişenin tabanında imdat zili olduğunu bilsen yaşa basmazdın ki!

— Tabî yahu. Ne bileceğim? Ben asıl bu dalgayı Sinema Soygunu isimli kitaptan akıl ettim. Bok kitap sinema gişelerinde imdat zili olduğunu yazsa olmaz mıydı? Okumadın demek Sinema Soygunu'nu?

— Okumadım. Güzel mi?

— İnsanın soluğunu kesiyor!

— Pekos Bil, Bil Kid, Koca Teks, Arsen Lüpen, Cingöz Recai... bunları hep okudum da Sinema Soygunu'nu... kaçırmışım.

Cevdet Sinema Soygunu'nu çabucak anlattı.

Ertesi, daha ertesi günler Beton da Sinema Soygunu'nun havasına kendini kaptırmıştı. Amerika'ya gitmek, Pol, Mari. Gerçekten de insan Amerika'ya gitmeliydi!

— Mari, dedi. Mari ya? Kız dediğin böyle olur işte. Nasıl bağlı Pol'e? Benim Nurten gibi. Ah Nurten, ah anam babam...

Elâ gözlerinde hasretin alevi.

Cevdet merakla:

— Senin Mari'n miydi? diye sordu.

— Mari'mdi, Mari'den de bes beterdi şerefsizim...

— Benim Cevriye gibi!

— Şu sana ziyarete gelen Çingene kızı mı?

«Çingene» sözüne kızdı:

— Çingene ama insan!

— Tabi yahu, onu demek istemedim. Çingene de Allah'ın kulu. Öyle değil mi?

Cevdet ses çıkarmadı. Beton kızdırdığını anlamıştı.

— Darıldın mı?

— Yoo...

— Darılma bana. Ben seni çok seviyorum. Sen bundan sonra benim en iyi arkadaşımsın. Burada, buradan

çıktıktan sonra. En iyi. Hem sana bir şey söyleyim mi? Biz sırt sırta verip bu Öküz oğlu öküzü mandallayıp...

Cevdet gülüverdi. Ne tuhaf lâkırdıları vardı şu Beton'un!

— Mandallayıp ha?

— Yaşa, mandallayıp, alacağız koğuşu elimize. Deyyus Karun gibi zengin oldu be! O paralar neden bize akmasın? Hem sana bir şey deyim mi? Çıkınca sen alırsın Cevriye'yi, ben benim Nurten'i... ama dur, benim Nurten zaten Amerika'da şimdi!

Nurten, Cevdet'in kafasında birden önem kazandı:

— Amerika'da mı?

— Tabiî ya. Babası kaçırdı benden. Oyle maceralarımız oldu ki, roman şerefsizim. Düşün yahu, babası bizim semtin en zengini. Kız da semtin en güzel kızı. Liseliler, hattâ üniversiteliler bile ardında. Öyle olduğu halde o?

— Seninle ha?

— Soruyor musun? Geceleri bir ıslık, hoop arka bahçeye!

— Babası? Annesi?

— Ne haberleri olacak onların? Gecenin yarısı, herkes uykuda. Hoop arka bahçeye. Bir bakarım dolu mangır, Amet âbi al, paran yoktur!

— Başkalarının kucağına oturup mu kazanırdı?

— Yok yahu, babası zengin. Paranın lâfı mı olur?

— Bizim mahalledeki Ayten'ler gibi... Sonraları Maçka'da apartman yaptırıp çıktılardı...

— Bizimkiler de Şişli'de. Ama şimdi babası, Nurten'le annesini Amerika'ya tüydürdü. Teyzesi mi varmış orda neymiş Nurten'in... Lâkin ıslığımı duymaz mı, değil baba, anne, Allah bile zaptedemezdi!

— Tıpkı, tıpkı benim Cevriye!

Beton az önceki Ayten'le Cevriye'yi karıştırmıştı:

— Demek Maçka'da apartman yapıp taşındılar?

Cevdet bozmadı:

— Taşındılar!

— Benim Nurten efeydi de haa!

— Nasıl yâni?

— Bacağında daracık pantolon, boynunda mendil, cebinde sustalı, sigara, kibrit... bir gün babası yolumu kesti, bana bak dedi, Nurten'le konuşmayacaksın. Şak, hemen yapıştırdım: Anlamadıım, niye? Kızımın ahlâkını bozuyorsun. Aktardan yarım kilo alıver, gebeş. İfrit oldu enayi. Mangır vermek istedi filân, boşver dedim, biz aşkını mangırla satanlardan değiliz!

Cevdet'in çok hoşuna gitti bu:

— Yaşa, dedi. Sonra?

— Sonra Şişli, şimdi de Amerika. Lâkin üç dört ay idare etti bizi. Koynumda büyüttüm be! Sen?

Cevdet'in aklından Cevriye geçti. Koynunda filân büyütmediği halde, ondan aşağı kalmamak için:

— Ben de, dedi.

— Nerede buluşurdunuz?

— Deniz kıyısındaki yıkıntılarda!

— Kilotunu çıkarır mıydın?

— Sen?

— Bacağının tekini çıkarırdım ama, o kadar. Fazla bir şey yapmazdım...

— Ben o kadar bile yapmadım...

Günler geçiyordu. Bu arada Beton, «Öküz'ün zulası» diye, helâ duvarını diklemesine oyup içine soktuğu pırıl pırıl demirli bir sustalıyı çıkarıverdi.

Cevdet:

— Vay anasını! dedi. Ulan hiç belli değil be!

— Sakın kimseye bahsetme olmaz mı?

— Deli misin yahu?

Sustalıyı yeniden soktu, helânın sidikli taşından özediği kül bulamacıyla üstünü sıvadı. Kuruduktan sonra helâ duvarının beton rengini alıveren külle sıvanmış yer hiç belli olmuyordu.

— Bu duvarda beş tane sustalı saklı, dedi.

— Ne olacak?

— Zulacılık yapıyoruz Öküz'ün hesabına. Büyük

mahkûmların sustalılarını saklıyoruz para karşılığında. Bir kavga patladı mı, şıp, hemen koşturuyoruz!

Bütün bunlar sardıkça sarıyordu Cevdet'i. Sonraları cezaevi kabadayılarının vurma vurulma, kırma kırılma hikâyelerini dinlemeğe başladı Beton'dan. O kadar güzel anlatıyordu ki, Cevdet'in içindeki Pekos Bil'lik, Pol'lük yavaş yavaş yerlerini cezaevi efeliğine bırakıyordu. Battal'lar, Arap Hasan'lar, Feriköylü İbrahim'ler, daha başkaları çoktan Pekos'ların, Bil Kid'lerin, Pol'lerin yerlerini almışlardı. Koğuş kabadayılığı, hapisane efeliği kârlıydı da. Bıçağının, yumruğunun, zekânın hakkı olarak, afyon sattır, kumar oynat. Dışardan dost tut. Haftadan haftaya ziyaretine gelsin. Bol para ver. Sen tertemiz lâcivertlerini giyin, meydancılar, seninle dostunun çevrenizde pervane kesilsinler...

— Ulan ne hayat be Beton, değil mi?

— Tabiî yahu.

— Biz seninle öyle olacağız değil mi?

— Niye olmayalım? Şu Öküz'ün canını cehenneme bir yollayalım, tamam!

— O zaman herkes bizden sakınır değil mi?

— Tabi!

Parmaklarının arasında sigara, kimseye pek göstermeden, kendi kendine «volta atıyor»du. Tıpkı cezaevinin en kabadayısı Lâz Maksut gibi. Sigarasını onun gibi yakıyor, parmakları arasında onun gibi tutuyor, onun gibi duman alıyor, havaya dumanı onun gibi salıveriyordu.

Arada pencereden Cevdet'in bu hâlini gören Öküz içerlerse de aldırış etmez görünüyordu çokluk. Dalaşsa, patırtı edip işi gene idareye götüreceğine şüphesi yoktu.

Bir gün oracıkta bir şeyler doğramakta olan Beton'a:

— Seninkine bak! dedi.

Beton gülerek pencereye yaklaştı, baktı: Cevdet gözlerini kaatil Maksut'a dikmişti. Sonra tıpkı Maksut gibi, cebinden sigara paketi, kibritini çıkardı, Maksut gibi çaktı kibriti, ağzındaki sigaraya alevi tıpkı tıpkısına Maksut gibi tuttu, yaktı, ellerini Maksut gibi arkasına

koydu, Maksut gibi volta atmağa başladı. Kısa, kesik gidişler, sert dönüşler.

Beton :

— İş var bu oğlanda! dedi.

Öküz'ün tepesi attı :

— Ne demek o?

— Hiç, yâni. Efeliğe özeniyor!

— Söyle ona, paçasını alıveririm sonra...

Bütün bunlardan habersiz Cevdet'se, boyuna Maksut gibi sigara içerek, kısa kesik dönüşlerle volta atıyordu. Maksut'un belindeki yün kuşak gibi bir kuşağı olmalıydı. Sonra da Maksut'unki gibi bir lâcivert kostümü. Lâcivert kostüm, yumurta ökçeli sivri burun bir ayakkabı, sarı bir tesbih. Ama bunları daha sonra edinirdi. Öküz'ü temizleyip, yerine koğuş efesi olduktan sonra.

Günler, gecelerce düşündü. Geceleri düşüne giriyordu Maksut gibi olmak. Çünkü Maksut da hapisaneciymiş. Beton öyle anlatmıştı. Cevdet kadarken adam vurup içeri düşmüş, önce çocuk koğuşu, sonra da yaşı büyüyünce büyükler koğuşu. Büyüklerin koğuşuna daha adımını atarken, koğuşun efesine iki bıçak! O olmuş. Ust yanı kendiliğinden gelirmiş. Cevdet de neden böyle yapmasın? Maksut'tan çok küçük şimdi ama, olsun. O da Maksut'un çocukluğunda yaptığı gibi, bulunduğu koğuşun efesi, kralı, Allah'ı olmalıydı.

Ziyaretine gelen Cevriye'ye :

— Bana bir yün kuşak getir ama, Hasan'ın haberi olmasın! dedi.

Cevriye şaştı :

— Ne yapacaksın?

— Ne yapacağımı sonra, sen de herkes gibi görecek, benimle öğüneceksin!

Beyaz yün kuşak geldi. Maksut gibi bağlandı Cevdet'in beline ama, rahatsızdı koğuştaki çocukların bakışlarından. Ne bakıyorlardı? Yün kuşaktı evet, Maksut gibi bağlamıştı, Maksut gibi sigara paketi, kibrit taşıyor,

onun gibi yakıyordu sigarasını. Volta da atıyordu evet, onun gibi!

Sonraları Maksut'la ahbap oldu.

Koca kafalı, şaşı, dalgalı saçlı bu genç, otuzuna yakındı ki, Öküz'den zaman zaman çocuk alırdı. Hamama gider, «Hamamcı»ya da birkaç kuruş... Cevdet'in sokulmasını bu açıdan görmüş, umutlanmıştı. Esmer, kuruca bir çocuktu ama, burada, kadınsız koğuşlarda her zaman Nejat gibisini nerden bulacaktı?

Cevdet'se bütün bunlardan uzak, Maksut âbinin başından geçenleri, onun ağzından dinlemek istiyordu.

Cezaevi bahçesinin bir kıyısındaki duvarın dibine çömelmişlerdi. Hava soğuktu. İkisinin de sırtlarında gocuk. Maksut'un gocuğu yeni, pırıl pırıl. Cevdet'inkiyse cezaevi tellâllarından düşme, eski, hattâ dirsekleri yamalı.

— Maksut âbi, dedi. Cevdet. Benim kadarken çocuk koğuşunun efesi miymişsin?

Maksut sigara paketini çıkardı, önce Cevdet'e uzattı, sonra kendisi yaktı :

— Kimden duydun?

— Bizim koğuştaki Beton'dan!

— Öyleydim.

— Sonra?

— Sonra büyüdüm. Umumî koğuşlara verdiler...

— Koğuşa girerken koğuş efsanesine iki bıçak... ha?

Böyle bir şey yoktu ama, efsaneleşmiş olmak hoşuna gitmişti :

— Başka çarem yoktu, dedi. Burası hapishane. Baskın basanın!

— .....

— .....

Kar başlamıştı ama onlar savrulan lâpa lâpa karlara aldırmıyor, konuşmaya devam ediyorlardı. Bu arada çocuk koğuşunun penceresinden gözetlendiklerinin de farkında olmuyorlardı.

Nejat çok yakından tanıdığı Maksut üzerine Öküz'e fısıldadı :

— Maksut âbiden para alacağını mı sanıyor?

Öküz :

— Sen almadın mıydın? dedi.

— Verir mi o be? Beni sakın bir daha gönderme ona!

— Cevdet yeter ona...

— Kaça sattın?

— Sana ne?

Boynuna sarılıverdi :

— Ne kızıyorsun be Memed âbi?

Sonra «Cevdet'in Maksut'a satılışı»nı koğuşa yaydı :

— Memed âbi onu da satmış Maksut'a!

Hiçbir şeyden haberi olmayan Cevdet koğuşa gelince bir zamanlarki gibi, gene koğuş halkının ona tuhaf tuhaf baktıklarını görerek içerledi. Ne vardı? Nesine bakıyorlardı? Belindeki kuşağa mı? Yoksa Maksut âbinin ona sigara verdiğini mi kıskanmışlardı? Aklına yattı. Tamam. Maksut gibi bir efe, bu koğuşta yalnız ona sigara vermiş, yalnız onunla duvar dibine çömelip uzun uzun konuşmuştu. Ne konuşması? Hayatını anlatmıştı ona be. Hiç kimseden korkma, başın sıkışırsa arkanda ben varım demişti. Öküz möküz vızgelirdi. O da bir Maksut âbiydi artık. O da onun gibi, önce çocuklar koğuşu, sonra da büyüyünce umumî koğuşların efesi olacak, haraç yiyecek, esrar, afyon sattıracak, kumar oynatıp mano toplayacaktı. Evet evet, olacaktı bütün bunlar. Boyu Maksut âbi kadar, belindeki kuşak Maksut âbinin kuşağı gibi, ayağındaki yumurta ökçe ayakkapları tıpkı tıpkısına o, saçları, yeleği, her şeyi, her şeyi... Cevriye de büyüyecekti o zamana. Maksut âbinin tırnakları boyalı dostu gibi, tırnaklarını boyayıp, gözlerine sürme çekip gelecekti. Meydancılar, hattâ gardiyanlar çevrelerinde pervane kesileceklerdi.

Beton Ahmet en yakın arkadaşı edindiği Cevdet'in

böylesine Maksut'a kaymasına içerliyordu. Öküz'e bir gün, kızdırmağa çalışarak sordu:

— Bunun Maksut'la bu yakınlığı nerden geliyor?

Öküz güldü. Bu gülüşte çok şeyler vardı.

— Yoksa? dedi Beton.

— Ne yoksası?

— Sâhi mi?

— Elbette sâhi!

Inanmış, şaşmış göründü ama inanmamıştı. Yemedi içmedi durumu Cevdet'e yetiştirmeden önce, onu bir kıyıya çekerek:

— Bana bak Cevdet, dedi.

Cevdet'in tuhafına gitmişti. Niyeydi bu heyecan?

— Ne var?

— Bundan sonra Maksut'la konuşma!

Büsbütün tuhafına giderek:

— Niye? dedi.

— Niyesi miyesi yok. Arkadaştan ileri kardeş değil miyiz? Bitti. Ben senin onunla konuşmanı istemiyorum!

— İyi ama, niye?

Kulağına her şeyi, hem de en tahrik edici biçimde söyledi. Cevdet'in mosmor kesiliveren yüzü birden vahşileşti. Sonra kireç kesildi, daha sonra kızardı kulaklarına kadar. Demek o Öküz, öküz oğlu öküz, Cevdet'i Ender, Nejat gibi, ötekiler gibi sanıyor, ya da öyle göstermek istiyordu? Öyle miydi? Olmuş muydu hayatında? Öyle değildi, olmamıştı, olmayacaktı. Değil Öküz, değil Maksut, hiç kimse Cevdet'i o hâle getiremezdi.

Koğuşa koştu. Yatağına yanlamış sigara içmekte olan Öküz'ün yakasına yapıştı:

— Beton'un anlattıkları doğru mu?

Öküz korktu çocuğun ateş saçan gözlerinden.

— Bırak yakamı!

El yakayı bırakmadı, sarstı:

— Doğru mu diyorum sana ayı!

— Bırak yakamı be!

— Doğru mu ulan, doğru mu cevap ver, doğru muuuu???

Çevrelerini alıveren çocukların dehşetle büyümüş gözleri önünde Öküz'e bir yumruk. Ancak bunun üzerine kendine gelen Öküz fırladı. Sille, yumruk, tekme... koğuşun içinde müthiş bir kavga başlamıştı. Çocuklar korkuyla kaçışıyorlar, hiç kimse ayırmağa gelemiyordu. Cevdet'in de, Öküz'ün de ağızları burunları kan içinde kalmıştı. Daha iri Öküz bastırıyordu. Bir şeyler yapmalıydı, yenilmemeli, tam tersi, yenmeliydi. Nasıl? Aklına birden helâ geldi. Beton'un gösterdiği sustalı zulası. Öküz'ü bırakıp koştu. Boşanmış bir zemberek gibi, gitti, aldı, koğuşa rüzgâr gibi daldı.

Ertesi gün gazete müvezzileri «Cezaevindeki cinayet»i bütün İstanbul'a yaydılar. Hasan'ın babası Hasan'a:

«— Ben sana dememiş miydim oğlum o adam olmaz diye?» dedi.

XIV

Öküz'ün ölümü, Cevdet'in demire vurulup «Tecrit»e atılışı Beton'un işine yaramıştı ama, çok geçmeden umduğu dağlara karların yağdığını anlayarak umutsuzluğa kapıldı: Ne koğuş eski koğuştu, ne de çocuklar eski uysal, enselerine vur lokmalarını ağızlarından al. Takmıyorlardı Beton'u. Bir Cevdet, kendileri kadar bir Cevdet, kendilerinden çok, ama çok güçlü bir zorbaya karşı gelmiş, hattâ onu yenmişti. Demek zorbalara karşı gelinebilirdi? Zorba dilediğince güçlü olsun, yenilebilir, ortalardan silinebilirdi.

— Lan Ender!

Ender dikiliveriyordu:

— Ben lan değilim!

— Nesin ya?

— Neysem neyim, sana ne?

Nejat bile. Bir gün:

— Bana bak, dedi. Doğru konuş benimle!

Beton üsteledi:

— Ne olur?

— Ne olacağını bilmem, o kadar!

Artık ne haraç, ne küfür, ne de başka şeyler. Beton sanmıştı ki, Öküz aradan çıkarsa koğuş eskiden olduğunca kendisine kalacak, krallığını yeniden kuracak, astığı astık, kestiği kestik, krallığının tadını çıkaracaktı. Olmuyor, olmuyordu oysa. Çocukların hemen hepsinde Cevdet'e karşı sonsuz bir hayranlık, gece, gündüz onun üzerinde konuşuyor, gözlerinin önünde olup biten öldürme olayını efsaneleştiriyor, bu efsaneye kendilerini inandırıyorlardı.

«— Vay anam vaay! Olunca Cevdet âbi gibi olmalı! Fırtına gibi daldı koğuşa, Öküz'ün yakasına yapıştı, bir sarstı...»

«— Duvarlar sallandı ha!»

«— Ben zelzele sandımdı!»

«— Ben? Ben ya? Şerefsizim koğuş yıkılıyor sandım!»

«— Tabî yahu, oğlanda yürek mangal kadar!»

«— Mangal kadar olmasa sinema gişesini soymağa kalkar mıydı?»

«— Demek Öküz'ün böyle böyle yaptım demesi de yalanmış...»

«— Ben inanmamıştım ki!»

«— Ben ya?»

«— .....»

«— .....»

Cevdet'in atıldığı «Tecrit»in yakınlarında dolaşılıyor, görülmediği halde görülmüşçesine uyduruluyordu:

«— Cevdet âbiyi gördüm, demir memir vızgeliyor!»

«— Sahi mi? Ne zaman gördün?»

«— Az önce!»

«— İnsan olunca onun gibi olmalı...»

Hasan'ın babasının eline fırsat geçmişti. Hasan'a sık sık Cevdet'ten yana:

«— Aman oğlum, sakın gitmeğe kalkma. O artık kanlı katil oldu. Bundan sonra onun mekânı oralar...»

Cevriye'nin haminnesi de Hasan'ın babasından geri kalmıyordu :

«— Sakın gideyim deme kız ha, vallayi kırarım ayaklarını!»

Kara bıyıklı çok, ama çok memnundu :

«— Haminnen doğru söylüyor. O artık oralardan çıkamaz. Aklını başına al!»

Cevriye'yse kös dinliyordu. Dünya dünyaya geçse gidecek, göremezse bile para bırakacaktı idareye. Para, yiyecek, selâm!

Cevdet boyuna düşündüğü Cevriye'den gardiyanların getirdikleri selâmlara öyle sevinmişti ki, kendini tutamamış, hıçkırarak ağlamağa başlamıştı. Demek «Vukuat»ını duymuştu? Duyduğu halde Hasan gibi, Kosti gibi postayı kesmemiş, para, yiyecek, selâm yolluyordu ha? Bir de Beton vardı güya, güya kardeşten ileriydiler. Hani? Ne bir selâm, ne de bir paket sigara göndermişti. Eeeeh, buradan çıkacaktı elbette. Hesabını sormasa bile kesecekti selâmı sabahı!

Fırsat bulamadı. Tecrit cezasının bittiği günün gecesi, muhakemesi de sonuçlanmıştı zaten, koğuşa olsun sokulmadan uzak bir Anadolu cezaevine sürgün edilerek, iki jandarma arasında gönderildi. Çeşitli taşıtlar, karlı dağlar, dereler, ırmaklar geçildi. Cevriye çok uzaklarda kalmıştı. Cevriye'den uzaklaştıkça kız içinde büsbütün dal budak salıyor, benliğini kaplıyordu.

İstanbul, Haliç kıyıları. Haliç kıyılarındaki durgun deniz, deniz kıyısındaki yıkıntılar, yıkıntıların arasındaki duvar. Bu duvara sırtını dayardı. Cevriye yüksek topukluları, kloş etekliğiyle gelir, yanına usullacık oturur, yüzünü Cevdet âbisinin koluna dayayarak onu heyecanla dinlerdi. Üç bacalı vapur, uçsuz bucaksız Atlantik, Atlantik'te beyaz balinalardan başka vapur gibi dalgalar, sonra Amerika. Gök tırmalayanlar. Kovboylar. Kovboyların gitar sesleri dolaşan balta girmemiş Amerikan ormanları,

Pol, Mari. Pol'ün asansörden önce koşarak çıktığı merdivenler, merdivenlerin sonundaki Pandispanya. Bozuk Nagant'la Pandispanya'yla babası, annesi, amca, hala, dayılarını duvarın dibine sıralayışı.

Acı acı içini çekiyor, Cevriye'yi yüreğinde bir türkü, yanık bir türkü gibi duyarak ağlıyordu. Ah yanında Cevriye de olsa, dünyanın öbür ucuna götürsünlerdi isterse!

Cevriye'den uzaklaştıkça vahşileşiyor, vahşileştikçe sert, aksi, ele avuca sığmaz oluyor, bütün bunlardan sonra da çeşitli «Vukuat», çeşitli cezalar. Gittiği her cezaevinin koğuşunda koğuş kabadayısına fırsat vermeden konuveriyordu. Baskın basanın demişti Maksut âbi. Baskın basanınsa, Cevdet bitmez tükenmez baskınlar yapacak, hapisten çıkmayı düşünmeyecekti. Niçin çıkacaktı sonra? Cevriye'den başka kimi kalmıştı yeryüzünde? O da şimdi kimbilir nerde, kimlerin kucağına oturuyordu? Oturmasa bile elbette sur dışı kahvelerinde göbek atıyordu. Ah bunu, bunları, kucağa oturmakla göbek atmaları unutabilse, Cevriye'yi defterden silebilseydi! Silemiyordu. Çeşitli kavgalar, vurma vurulmalar... Sırası geliyor, el elden üstün, vuruluyordu da. Birinde tamam sekiz bıçak yiyerek cezaevi revirine eller üstünde, can çekişerek götürüldü. Doktor bile umudunu kesmişti. Ama «Umut kesilmez Allahtan!». «Yumurtaya can veren Allah!», Cevdet'i yanına almamıştı. İhtiyarlar: «— Eee» dediler, «— ...var daha yiyecek ekmeği, içecek suyu. Keremine kurban olduğum, on'da verdiğini dokuzda almaz. Her şeyin vakti saati var!»

Böyle nice nice yaralayıp yaralanmalar. Aylarca kendini bilmeyerek yattığı oldu, yediği bıçakları da, acılarını da unuttu ama, Cevriye'yi unutamadı. Yıllar geçti, yanaklarının vahşi sarı kılları kararıp sertleşti. Ustura değdi yüzüne. Üst dudağını ince, kara bir kaytan bıyık kapladı ama Cevriye'yi gene de unutamadı. O büyüyünce, içindeki Cevriye de büyüyordu. Gerçekteki Cevriye acaba Cevdet'in içinde büyüyüp biçimlenen Cevriye miy-

di? Kimbilir? Ama büyüyordu. Bilekleri kalınlaşıyor, yumruğu irileşip alabildiğine güçleniyor, çeneler dağıtıyordu. Her gittiği cezaevinin efesine şimşek gibi saldırıyor, üste çıkıyor, başlıyordu esrarı, afyonu kendi hesabına sattırıp kumarı kendi hesabına oynatmağa. Bir zamanlar Maksut âbide görüp imrendiği lâcivert kostümün daniskalarını yaptırmış, kuşakların daniskalarını beline sarmış, yumurta ökçeli sivri burunluların daniskalarını giyinmişti! Ne yaparsa yapsın, ne türlü yaşarsa yaşasın, doymuyor, yetinmiyor, içinde, içinin taa derinliklerindeki «Cevriye»sizliğin kurakliğından kurtulamıyordu. Cevriye, Cevriye'li deniz kıyısı, Cevriye'li yıkıntılar, duvar, duvara dayanıp Amerika'dan konuşmalarla Cevriye'nin o hiçbir zaman yitip kaybolmayan: «— Sonra Cevdet âbi?»leri.

Çokluk düşlerine giriyordu:

«— Cevdet âbi?»

«— Ha?»

«— Çok paran oldu. Elbiselerin, ayakkapların. Çık artık hapisten de kaçalım buralardan!»

«— Nereye?»

«— Amerika'ya be Cevdet âbi!»

Uyanıyor, acı acı gülümsüyordu. Amerika, Amerika'ya! Hey gidi çocukluğunun küçük serüven kitapçıkları dolu anıları! Çeşitli zulalarında çeşitli sustalılar, yattığı yerde nefis halı, kilimler, çifte çifte yataklar, gene kilimler, gene halılar, elbiseler, duvarlarda beyaz kâatlara sarılı sıra sıra elbiseler, ayakkabıları, kuşaklar. Her şeyi, ama her şeyi, en iyisinden, vardır da Cevriye yoktur. Neye yarar? Hiçbiri olmasa da Cevriye olsaydı keşke. Gene yıllarca önce çocukluğunun işportacılığı, yarı aç yarı tokluğu, lokanta camekânlarındaki çeşit çeşit yemeklere bakıp imrenmeleri olsaydı. Olsaydı, çocukluğu, çocukluğunun Cevriye'si olsaydı. Deniz kıyıları, yıkıntılar, denizin üzerinde ay ışığından yol, yolun sonundaki kırmızı karanlık.

Bu türlü düşünceler sırasında çokluk hasımlarının baskınına uğrayıverirdi. Hasımları onu bu türlü düşün-

celer sırasında kıstırırlardı ama, bu sırf bir raslantıdan ibaretti şüphesiz. Daha doğrusu Cevdet, hemen hemen her saat bu türlü düşünceler içinde olduğundan ileri gelirdi bu.

Bastırılır, tam kıstırıldığı sanılarak üzerine çullanılmak istenirdi ama, boş. Bu genç adamda dehşetli bir sezgi mi, çeviklik mi, insanüstü bir güç mü, şip-şak kurtulur, eline geçirdiği bir kama, bir sustalı, bir maltız bacağı, herhangi bir demir parçası, bütün bunlar da yoksa kocaman yumruklarıyla üste çıkar, hasımlarını dağıtırdı.

Yıllar ilerledikçe ünü de bütün cezaevlerine yayılıyor, cezaevlerindeki kabadayıları düşündürüyordu: Günün birinde sürgün olup geliverirse? Öyle ya, bileğine güçlü, yumruğuna sıkı, gözünü budaktan sakınmaz bu adam çıkıp gelir de esrar-afyon satışlarını, kumarı eline almak isterse? Döğüşmek gerekecekti. Namı bütün memlekete yayılmış bu azılı, bu güçlü adamın hakkından nasıl geleceklerdi?

Cevdet'in umurunda değildi cezaevlerindeki kabadayıların endişeleri. Doğuran kısrak utansındı. Ya devlet başa, ya da kuzgun leşeydi. Gittiği herhangi bir cezaevinde üç, beş aydan çok tutulmuyor, sırtındaki cezaya yükletilen yeni cezalarla katılıveriyordu candarmaların arasına.. Akıllanıp uslanması için tren, otobüs, hattâ kamyon, ya da arabadan faydalanmasına imkân verilmiyor, candarmalarla birlikte, karakoldan karakola yayan gönderiliyordu.

Bıkılmış usanılmıştı. Yayan gönderilmesinin bir sebebi de, kaçmağa kalksın da candarmalar tarafından vurulsundu. Ne çıkardı? Bir tane mikrop eksilirdi hazır!

Kaçmıyor, kaçmayı düşünmüyordu. Kaçarsa candarmaların çekip vuracaklarından değil, ne yapacaktı kaçıp? İçindeki Cevriye yetiyordu ona. Hayattaki Cevriye'yi bulabilecek miydi? Bilmiyordu ama, günün birinde, hiç hesapta olmayan bir anda karşısına çıkıverecek gibi geliyordu. Çünkü öyle diyordu içindeki Cevriye geceleri, düşündü :

«— Kesme umudunu. Bir gün çıkıvereceğim karşına!»

İnanıyor, inanmasa bile inanmak isteğine karşı duramıyor, günün birinde karşılaşıvereceklermiş gibi geliyordu.

Bitmez tükenmez sürgünlerden birindeydi. Sağında, solunda iki candarma. Çocukluğunun balta girmemiş Amerikan ormanlarını hatırlatan uçsuz bucaksız bir ormandan çıkınca ay görünmüştü. Pırıl pırıldı, kocamandı. Çocukluğunun Perili Konak'lı, Cevriye'li gecelerini gene kimbilir kaçıncı sefer hatırlamıştı ki, bir yerlerde bir İshak kuşu iç çekerek örtmüştü.

İshak kuşu!

Bu kuş, bu kuşun iç çekişleri.. Elbette çocukluğunun İshak kuşları değildi ama, ne farkı vardı onlardan? Şu anda, tüfekli iki candarmanın arasında sürgüne giderken bile onu alıp on beş yılın çok gerilerde kalmış çocukluğuna götürüyordu ya!

Onbeş yıl öncekinin Perili Konağı, Cevriye'si, Cevriye'li denizin üzerinde ay ışığından yol, yukarda pırıl pırıl ay, ayın altında, sırtlarıyla dayanıp Amerika'dan konuştukları yıkık duvar...

İshak kuşu yeniden öttü.

Önceleri Pekol Bil olmak istemişti, sonraları da Pol. Cevriye, Mari olacaktı, onun Mari'si. Kaçacaklardı buralardan, üç bacalı vapurla beyaz balinaların denizini geçecek, gök tırmalayanların Amerika'sına gideceklerdi. Sokak, sokaklar. Fabrikatörün oğlunu sokak çocuklarından kurtaracaklar, babasına götüreceklerdi. Fabrikatör baba soracaktı kim olduklarını. Cevdet göğsünü gere gere: «— Biz mi? Atatürk çocuklarıyız!» diyecekti. Fabrikatörün gözleri yaşaracak, onu yanaklarından öpecekti...

Solundaki ince, uzun jandarma, Cevdet'in sağındaki kısa, kalın arkadaşına :

— Hasan be, dedi.

Kısa, kalın, asık yüzlü Hasan :

— Hı?

— Ormandan çıktık...

— Ne olacak çıktıksa?

— Çözüverelim şunun kelepçesini be!

Kısa, kalın candarmanın koltuğunda Cevdet'in sarı zarfı. İçinde «azılı katil Cevdet»in evrakları. Zarfın üzerinde de kırmızı kalemle kalın kalın: DIKKAT; KAÇAR!» yazılıydı. Arkadaşına kızdı:

— Komutanın sıkı emri var arkadaş, çözemem!

— Canım boşver emire memire. Onlar hep öyle söylerler..

— Öyle söylerler, evet. Öyle söylerlermiş...

— Bunca yol yürüdük. Biz kelepçesiz olduğumuz halde tıkandık. Bu da ana kuzusu bire herif!

— Bana ne ana kuzuluğundan? Cünha işleyip mapise düşmiyeydi. Kim düş dedi ona?

Cevdet'in birden tepesi attı:

— Hiç kimse keyfinden cünha işlemez, dedi. İsteyerek de hapise girilmez. Ben sizden kelepçemin çözülmesini istemedim, istemem de. Yalnız, günün birinde hapise düşersen, kelepçeli ellerine bak, beni hatırla. Bir de bana kim düş hapise dedi diye düşün olmaz mı?

Çatık kaşlarıyla alabildiğine sert candarma oralı bile değildi. Bu inceliği anlamamıştı da. Aklını başına alıp cünha işlememeliydi mahpuslar. Madem işlemiş, madem içeri düşmüşlerdi, kelepçe de takılabilir, günlerce yürütüldükten başka vermiş, iki yol göstermişti. Aklını kullanmasını bilen düşmezdi hapise. Hem ona göre ne vardı? Köyünden kalkıp «Vatan hizmeti» diye candarmaya gelmişti. Yıllarını doldurup terhis olacak, köyüne koşacaktı. Üstyanı vızgelir tırıs giderdi.

Soldaki candarma:

— Öyle değil kazın ayağı, dedi. Arkadaş doğru söylüyor. Hiç kimse hapise keyfinden düşmez. Suçu da keyfinden işlemez. Işin içine Alicengiz oyunu girer. Mapisleri konuştur da bak. Ben onu bunu bilmem, suçun büyüğü ölendedir!

Sağdaki dinlemek bile istemiyordu.

Cevdet hiç sebepsiz, içerlemeğe başlamıştı sağdakine. Soldaki candarma olmasa şuna bir Alicengiz oyunu oynayıp telâşını seyretmek isterdi ama, soldakini de üzebilirdi.

Kuvvetli ayın parlattığı tüfekleriyle iki candarma çekişip duruyordu. Gerçekten de, onları çekişir bırakıp tüyse, kalın bedenli bir ağacın ardına gizlenip, en çok da kısa, kalın candarmanın telâşına katıla katıla gülse.. Hattâ o kadar da değil, «— Cünha işleyip mapise düşmiyeydi» derken insanın cünha işlemek istemediği, hattâ bunu aklından bile geçirmediği halde nasıl düştüğünü, nasıl düşebileceğini gösterse!

Bir dağ yamacını dönmüşlerdi ki, ayın altındaki ormanın ötelerinden bir çalgı sesi yansımağa başladı.

Kısa, kalın candarma :

— Çingeneler! dedi.

Soldaki ince, uzun :

— Gene keyfediyorlar besbelli...

— Köy kenarına konmuş olacaklar...

— Geçenki gibi, hatırlıyor musun?

— Bak hele bak, nasıl hatırlamam?

Kısa, kalın candarmanın asık yüzü tatlılaşıvermişti. Nasıl hatırlamazdı? Gene böyle bir sürgün götürüyorlardı. Tam da böyle. Ama bunun gibi bilekli, acar, cin gibi değildi götürdükleri mahpus. Elliye yakındı. Kalın. Cüzdanı şiş. Konak yerlerinde karınlarını doyururlarken herif onlara para lâfı ettirmemiş, yedirmiş, içirmiş, kelepçesini çözdürünce de ikişer onluk sıkıştırmıştı.

Kısa kalın da, ince uzun da hatırlamazlardı?

Gecenin bu saati miydi o zaman da? Yoksa bundan az daha ileri bir saati mi? Çalgı gene bugünkü gibi, dağ yamacını döndükleri sıra yansımağa başlamıştı. Adımlarını açmışlar, çabucak varmışlardı. Çingenelerin köy delikanlılarıyla içip eğlendikleri yere.

Sağdaki, bu şimdi götürmekte oldukları sürgünü gıdıklamak için :

— Şerif ağa amma da içirdiydi bizi ha! dedi.

Cevdet, genç ama tecrübeli, hapisaneci, kurt anlamıştı işi. Anlamamış davranarak, candarmaların konuşmalarını bir zaman dinledi, öte yandan da «Çingeneler» dolayısiyle Cevriye'yi düşünmeğe başladı. Onbeş yıldır o da büyümüş, koca kız, belki de çoluk çocuk sahibi, kocaman bir kadın olmuştu. Kamer gibi, Kamer kadar!

— Şerif ağa gibi ağa nerde?

— Nerde ki nerde..

— Bak öyle emniyetli mapisin kelepçesini de çözerim, rakı içmesine izin de veririm..

— Tabi yahu, verilmez mi?

— Sende kaç para var?

— Beş lira. Ne olacak?

— Bende de var bir beşlik...

— Rakı mı?

— Ağzımızı çalkalardık bir iki...

— Meze?

— Kara zeytin, peynir, ekmek...

— Şerif ağa bize tavuk kızarttıydı Çingenelere!

Cevdet anlayacağını anlamıştı ama belli etmedi. İş paraya kaldıysa kolaydı. Hele varsınlardı Çingenelerin konakladıkları yere.

Çingeneler, dağ köyünün böğründeki ormanın yanına konmuşlardı. Ayın altında kara kıl çadırları, çevreye dağılmış eşekleri, köpekleri, donsuz kızlı oğlanlı çocukları, çaptan düşmüş kocakarıları, erkekleriyle. Genç kadınlarla kızlar, köy delikanlılarının boyuna çırpı attıkları büyük ateşin başında çalgıya uyarak dönüyor, bir kenarda içki içmekte olan köy ağasının yeğeninden meze alıyor, kadehinden rakı yudumluyorlardı. Birden köy köpeklerinin gürler gibi havlayarak koşuşması üzerine çalgı ve oyun durdu.

— Gelen var galiba...

— Yadırgı olmalı!

Kupkuru, kapkara çeribaşı Çingenece emretti :

— Gidin bakın bakalım!

Birkaç Çingene delikanlısı koştu. Çok geçmeden in-

ce, uzun, acar bir delikanlıyla candarmalar geldiler. Delikanlının başında kasket. Hafifçe uzamış sakallı esmer yüzüyle dipdiriydi. Az önce ateşin çevresinde alabildiğine dönen kadınlarla kızlar birbirlerine sokulmuş, bilekleri kelepçeli delikanlıya acıyarak bakıyor, aralarında konuşuyorlardı :

— Abe çok da genç...

— Yazık!

— Ne o! Bakarım sulanırsın?

— Abe ben sulanmasam sen sulanacaksın!

Karılar kahkahayı basınca, candarmalarla bilekleri kelepçeli mahpus onlardan yana baktılar.

Kısa, kalın candarma :

— Bunlar geçenkiler değil, dedi.

— Değil.

Çingene delikanlılarının himayesinde yokuşu tırmanıp ateşin yanına geldiler. Kısa, kalın candarma :

— Selâm, dedi.

Kalabalığın :

— Ve aleykümselâaam!!!

Karşılığını aldı.

Kısa, kalın candarma yeni anlamıştı çok yorulduğunu. İnce, uzun arkadaşının yüzüne baktı, göz kırptı. İnce uzun, çevreye çaktırmadan, Cevdet'in kulağına fısıldadı :

— Muhabbete katılalım mı?

Cevdet için hava hoştu. Gene de :

— Kaçarsam ya? dedi.

İnce, uzun candarma umursamadı :

— Kaçacak adamı gözünden tanırız biz arslanım!

— Arkadaşın razı olacak mı?

— Sen bize bir şişe rakı, biraz da tavuk mavuk al, karışma gerisine...

Hemen ekledi :

— Bir, iki onluğun varsa, yandan sıkıştırıveririz, bitti!

— Kolay, dedi.

Zaten uzun uzun pazarlığa da lüzum kalmamıştı. Oyuncu kızlarla karılar çevrelerini alıvermişlerdi :

— Abe ne çözmezsiniz çocuğun kelepçesini?

— Kaçar diye mi?

— Yazık. Suçun ne senin aslanım?

— Ağzı süt kokar daha fıkaranın...

Kelepçe çözülüp de Cevdet cüzdana davranınca, ağzının süt kokmadığı anlaşıldı. Deste deste paralar arasından çekip çıkardığı onluklarla şişeler alındı, tavuklar kesilip hemencecik yolundu, kızardı, ateşe yeni yeni çırpılar atıldı, içilmeğe başlandı. İçildikçe kafalar dumanlanıyor, kafalar dumanlandıkça içiliyordu. Oyuncu kadınlar kocaman ateşin çevresinde alevdenmişçesine, titreşen alevlere benzeyerek dönüyor, dönüyorlardı.

Candarmalar daha şimdiden tüfekleri birer kıyıya bırakmış, kütüklükleri çıkarmışlardı. Habire, içiyorlardı. Kısa kalın'ın yakası, bağrı açılmış, yerinde oturamıyor, Cevdet'in boynuna sarılıyordu :

— Kardeş, kusura bakma kardeş. Ben seni bilemedim. Vallaha bilemedim ben seni. Sen meğer Şerif ağadan merif ağadan daha ağaymışsın!

Cevdet pek öyle sarhoş değildi. Yıllardır sayısız sürgünde tanıdığı sayısız candarmadan biriydi bu da. Once posta koymuş, sonra sözde yola gelmiş, iki kadeh atınca da cıvıtmağa başlamıştı ama, Cevdet'in tasası değildi o. Ta karşıda, içki içenlerin arkasındaki kalın bedenli ağacın altında tek başına oturmakta olan bir genç kadın mı? Kız mı? Dikkatle bakıyordu Cevdet'e. Kafaları çekip ateşin çevresinde çılgın gibi dönenlerden olmadığı belliydi. Bir durgunluk, bir başkalık, bir incelik vardı bakışında. Bir şeyler söylemek istiyordu. Bakışları bir şeyler anlatmak istiyor, anlatamıyor, umutsuzlanıyordu sanki. Cevdet anlıyordu ama. Sanki çok yıllar önce tanışılıp sonra ayrılmışlar gibi. Cevriye olabilir miydi? Sanmıyordu. Benzemiyordu çünkü. Benzemiyordu ama, çok yıllar geçmişti aradan. Uzun yıllar onu bu hâle neden getirmesin?

Hızla içti.

İçki, içkinin artışı. Cevriye, neden olamayacakmış? Olabilir. Ya onun da gözü ısırıyorsa? Peki ama, Cevriye çok canlı, çok hareketli değil miydi? Öyleydi ama, yıllar geçmişti aradan, Cevdet âbisini yitirmişti. Bütün bunlar elbette ki durgunlaştırmıştı Cevriye'yi!

Çalgı.

İçki.

Köy ağasının yeğeninin gazeli.

Bütün bunlar vızgeliyordu Cevdet'e. O gece, yıllarca öncenin o Perili Konak mahallesindeki evde kara bıyıklı filânın toplanıp eğlendikleri gece. Cevriye yanlarına gitmemiş, Cevdet âbisiyle deniz kıyısındaki yıkık duvara sırtlarını dayamış Amerika'dan, Amerikan ormanlarından, beyaz balinalardan, Pekos Bill'den, Pol'den konuşmuşlardı. SİNEMA SOYGUNU'ndan konuşmuşlardı...

Sâhi, SİNEMA SOYGUNU!

Güldü. Ufacık bir gişeci kızla başa çıkamamıştı. Şimdi olsa. Şimdi olsa oyuncak tabancaya ne lüzum var? Hattâ sinema gişesindeki ufacık kızı korkutmağa? Yazık değil mi? Şimdi azılılarla boğuşuyor. Ekmeğini, ekmeğini değil katığını, katığını değil gittiği cezaevlerinin koğuşlarında yoksullar için kaynattığı tencerelerdeki eti, fasulyeyi, patatesi, bulguru, nohutu, içtikleri birinci cigarasını, altlarına serdikleri mitilleri, üzerlerine aldıkları yorganları, kendi tenceresinin etini, fasulyesini, nohutunu, içtiği en âlâ cigarayı, çayı, sırtındaki lâcivert, kahverengi, gri, gene lâcivert, gene kahverengi, gene gri elbiseleri, sarı, kara, gri ayakkaplarını, bileğindeki Hislon, bavulundaki Nacar saati, yün yataklarını, battaniye, yorganlarını cezaevi karaborsacılarından, kumarda binlikler basanlardan bıçağının daha çok da yumruğunun zoruyla edinmiyor muydu?

Yukarda ağır ağır kayan ay.

Ayın altında orman, ormanın yanındaki düzlükte kocaman ateş, ateşin çevresinde içki içenler.

Kısa, kalın candarma sızıp kalmıştı.

İnce, uzun sızmak üzereydi.

Ateş körleniyordu ağır ağır.

Oyuncu karılarla kızlar hovardaların yanlarına oturmuşlardı. Sarhoştular. Hovardalarının ağızlarına verdikleri mezeleri nazla alıyor, çevredekilere çaktırmadıklarını sanarak, yağlı dudaklarını uzatıyor, kaçamak buseler sunuyorlardı.

Cevdet bütün bunların dışındaydı. Kız, ya da kadın olduğunu anlayamadığı Çingene tazesi hep aynı kalın bedenli ağacın ordan bakıyordu. Tanıyormuşçasına. Tanıyormuş da, aradan uzun yıllar geçmiş de, birbirlerini yitirmişler de, şimdi acaba o mu dercesine!

Cevdet gene kadehi dikti, ağzını yumruğunun tersiyle sildi. Peki ama, o muydu?

Sanki :

«— Sen Cevriye misin?» der gibi baktı.

Kadın da sanki gözlerini :

«— Evet..» dercesine yumup açtı.

«— Sahi mi? Demek Cevriye'sin?»

«— Tanıyamadın demek?»

«— Yıllar geçti aradan...»

«— Birdenbire yitirdik birbirimizi..»

«— Yitirdik, doğru.»

«— Peki, o günlerden bugüne başından neler geçti?»

«— Çok şeyler, ama sonra anlatırım!»

«— Ne zaman?»

«— İyi ama ben, görüyorsun, sürgünüm. Seni nasıl kaçırırım?»

«— İlâhi Cevdet âbi. Alır kaçarsın beni, pineriz Galata rıhtımından üç bacalı papura, ver elini Amerika!»

«— Olur mu?»

«— Neden olmasın?»

«— .....»

«— .....»

Uyandığı zaman ay silinmiş, kocaman ateş sönmüş-

tü. Yıldız ışığında kıl çadırlar, birer kenara devrilip horlamakta olan candarmalar, kıvrılıp uyuklayan köpekler. Eşekler bile yan yatmışlardı oldukları yerlere.

Gözlerini uğuşturarak kalktı, birkaç adım attı. Ne zaman sızmış? Düşünde Cevriye'yi görmüştü? Birden ağacın altındaki kadını hatırladı. Gerçekten de Cevriye miydi? Nerdeydi şimdi? Niçin öteki kadınlar gibi oynamamıştı? Ağacın altından ısrarla bakışının sebebi neydi?

Bir ağacın yanına gitti, uzun uzun işedi.

Cevriye olabilir miydi? Birden bir ayak sesi. Işini bitirmeden döndü: bir karaltı, geliyordu. Toparlandı, bekledi. Bir kadın karaltısı. Yaklaştı, yaklaştı.. Tam karşısında durdu:

— Beni buradan kaçır!

Oydu, o kadın işte. Ağacın kalın bedenine sırtıyla dayalı.

— Nereye? dedi.

— Bu yamacın ardında şehir var, oraya!

— Ne yapacağız orada?

— Ne istersen..

Kadının bileğini yıllarca kadınsız yaşamış olmanın hasretiyle tuttu. Kadının bileği soğuktu. Genç adamın sımsıcak parmaklarının ateşiyle ısındı âdeta. Kadının durgunluğu geçmiş gibiydi:

— Beni kaçır, diye dayattı. Gençliğinin başı için, Allah rızası için kaçır beni buralardan. Ben bunlardan değilim, beni bunlardan, buralardan kurtar!

— Ne işin var burada ya?

— Şeytana uydum, kaçtım bunlardan biriyle.. kaçır beni. Kulun, kölen olurum!

Birden karışan karanlıklar. Yıldız ışığında konuşmalar oldu. Sesler:

— Fatma, kız Fatma!

Adının Fatma olduğu anlaşılan kadın:

— Kaçır, diye inledi. Gençliğinin bâşı için!

Kalabalık koşarak geliyordu yanlarına. Öfkeli, her şey yapmağa kararlı bir kalabalık. Cevdet'se sarhoştu. Zorla hiçbir şey yapmayan, yaptırılmayan Cevdet. Vermeyecekti kadını!

— Geç arkama! dedi.

Neden? Niçin yapmıştı bütün bunları? Bilmiyordu. Ona sığınmış bir kadın vardı. Cevriye değildi ama, Cevriye'yi hatırlatmıştı ona ya? Şimdi Cevriye'li günleri yeniden yaşamaya başlıyordu...

SON

1.

FIRLAMA

Yaz, kış onu orda, görevli kâhyasının bulunduğu o sokakta, dolmuşlara müşteri bulmak için, bas bas bağırır görmeğe alışmıştım :

— Aksaray-Beyazıt, Aksaray-Beyazıt!
— Aksaray bir, Aksaray biir!
Ya da :

— Beyazıt, Beyazıt, Beyazıt! Yazın sıcaklarda yalın, topacık ayaklarıyla kaldırımın kirli betonuna sağlam sağlam basarak ordan oraya koşar, boş, dolu, bir dolmuş gelmez mi hemen fırlar :

— Nereye âbi?

Şoför söyler. Oysa başlardı :
— Beyazıt, Beyazıt, Beyazıt!

Yalnız şoförler değil, müşterilerin de işine yaradığı için, çeyrekler, arada yirmibeşlikler esirgenmez. O, bu paraları «Ha bereket» diye yüzüne gözüne sürdükten sonra, yer yer yamalı pantolonunun cebine indiriverirdi.

Mangırları birikecekti. Sıcaktan gırtlağı yanmak değil, ölse limonata, buzlu ayran, şerbet şöyle dursun, bardağı çeyreğe satılan soğuk su bile içmezdi. Ayrana, limonataya, suya verecek parası yoktu. Evet, biliyordu, çeyrek çok bir şey değildi ama, olsun. Parası hiç eksilmemeli, tam tersi çoğalmalıydı ki, geçen yıl olduğunca ayaz almasındı okulda. Geçen yıl mangırı yetişmediğinden, okulun pullu, fotoğraflı kâğıtlarını tamamlayamamış, girememişti. Bu yıl girecek, girmesi gerek. Bu yıl

da giremezse bir daha hiç giremez. Giremeyince okuyamaz, okuyamayınca kâhya, pek pek babası gibi hamal olup kalır.

Hamal olup kalmak istemiyor!

Okul kayıtlarının başladığı günlerde ortalardan silindi. Eh dedim kendi kendime, herhalde yazılmıştır.

Dün akşamüstü arka sokaklardan birinde karşılaştık:

— Vay, dedim. Nerelerdesin?

Griye çalan açık mavi gözleri bulandı:

— Yaş âbi, dedi.

— Niye?

— Galiba yine kâhyalığa başlayacağım...

— Okul?

— Hava.

— İyi ama, neden?

— Kâhyalığı bıraktım. Annem okula yazdıracaktı, olmadı.

— Mangır mı yetişmedi?

— Yok canım.. Babam..

— Okula girmene razı mı olmadı?

İçini çekti:

— Babam çakmaz öyle şeylerden. Evde birbirimizi görmeyiz bile doğru dürüst.. Takmış koluna yeni bir gaco, çekmiş gitmiş nereye gittiyse. Annem hep ağlıyor. Kardeşim dersen boğmacadan horoz gibi ötüyor. Gel de okulu düşün!

Gözlerini koluyla sildi.

— Geçen yıl da böyle, tam yazılacaktım, hava. Yazılsaydım ikiye geçmiş olacaktım, Erol gibi!

— Erol kim?

— Fiyakacının biri. Sınıflarının takımında sağiç oynuyormuş. Ben ya? Mahallede bez topla oynarken başını döndürürdüm enayinin. Bir çalım, bir çalım daha.

— Sen ne oynuyorsun takımda?

Gözleri parladı:

— Ben mi? Santrafor, santraf, iç, açık. Kaleciden başka her şey. Erol da ne? Bir çalım, bir çalım daha, şut... Bu yıl okula girseydim görürdü o. Solu yok enayinin. Benim, sağ, sol... Okula girsem de arsada sınıf maçına çıksak... ama, bu yıl da hava galiba!

Eşeledim :

— Demek baban hayırsızın biri?

— Hem de nasıl... Annemi boyuna gebe bırakmaktan başka bir şey gelmez elinden. Geçen gün hamallarla bahse tutuşmuş. Sırtında yüz mü, yüz elli mi, iki yüz mü kiloyla, Şişhane'den yukarı çıkabilir misin çıkamaz mısın diye... Sarhoşmuş bizimki. Çıkarım demiş. Sırtlamış yükü, dayan. Az kalsın kalbi duracakmış. Şimdi de bu dalga, karı dalgası. Erol'a öyle içerliyorum ki, enayi, senin baban hamal diyor. Hamal, evet, ne var? Kötü mü hamallık? Hiç de bile. İçkici, karısı olmasa.. çok para kazanıyor ha! Ama benim babam? Bırak!

— Erol'un babası neci?

Omuz silkti :

— Ne bileyim ben? Kıyak bir De Soto'ları var, hususi. Annem diyor ki, boşver Erol'a diyor. Insan babasına güvenmemeli. Doğru. O benim yerimde olsun da görelim...

— Nasıl?

— Nasıl olacak, okulu bırakıp ekmeğini taştan çıkarsın. Ben olmasam annem de, kardeşlerim de aç kalırlar!

— Annen çalışmıyor mu?

— Şişe yıkayıcılığı yapıyor. Şişe yıkayıcılığı da ne, hava... Her şey ateş pahası. Küçücük bir odada oturuyoruz, ev sahibi boyuna asılıyor kirayı artırırım diye. Yalnız bize değil, öteki kiracılara da. Akıl diyor, dök gazyağını, çal kibriti yak. Ama sonra düşünüyorum, yaş...

— Niye?

Koca konak yahu. Var kırk, elli oda. Odalarda millet iyi kötü barınıyor. Yandı mı fakir fıkara ne yapar?

Dokuzuna basmış mıydı bilmiyorum.

— Demek bu yıl da okul güme gitti ha?

— Sorma âbi. Babam dönüp gelmezse... Gelecek yıl gene dayanacağım ama, Erol geçecek üçe. Geçsin. Matrağa alsın beni de bak!

Erol'a çok içerliyordu nedense.

— Ne yaparsın? diye sordum. Ellerini yumruk yaptı :

— Bi, bi daha...

Yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

— Sonra?

— Sonrası var mı? O bana, ben ona. Allah hangimize verirse.

— Daha sonra?

Cin gibi baktı yüzüme :

— Benimle matrak mı geçiyorsun âbi?

— Yoo, neden?

Bir an gözleri karşılarda bir yere kalktı, baktı bir süre, sonra bana çevirdi mavisi griye çalar bebekli gözlerini :

— Ne düşünüyorum biliyor musun âbi?

— Ne düşünüyorsun?

— Bu kış kana kana çalışayım, mangırları bir kenara...

— Evet.

— Seneye...

— Gene okula mı?

— Okula. Ben okusam...

— Okusan?

— Kaptan olurdum!

Gözleri gene uzaklara kayıp gitti. Baktım baktığı yana. Deniz vardı. Denizde gemiler, bir yelkenli.

İçini çekti :

— Vapur görmüyor muyum aklım gidiyor!

— .....

— Ya kaptanların elbiseleri?

— Dünyayı dolaşmaları da caba. Denizler Hâkimi filminde bir kaptan vardı...

Birden heyecanlandı. Göğsü körük gibi inip kalkıyordu.

— Gemi bi karaya oturdu âbi, yerliler hüryaa.. derken gemidekilerle bir kavga. Kaptanın sevgilisini alıp götürüyorlar ama kaptan esaslı!

Yüzüme soru halinde baktı:

— Âbi be..

— Ha?

— Yerliler tayfalarla kaptanı birlikte bağladılar da neden öldürmediler?

— .....?

— Sonra kız, kaptanın sevgilisi.. Bir kız ne ki? Bir yerlere hapsettiler, nöbetçi koydular kapısına. Derken kaçtı kiz. Nasıl kaçar?

— .....?

— Kaçtı diyelim, kaptanı nasıl kurtardı?

— .....?

— Bu film işleri bana yaş gibi geliyor..

— Neden?

— Bir kız be âbi. Nasıl kaçabilir? Yerlilerse dev gibi!

— .....?

— Sinemada olanlar hep numara değil mi?

— Numara.

Bir süre düşündü. Sonra:

— Ah, dedi, ah be baba be!

— .....?

— Nerden buldun o karıyı? Sırası mı be? Gel çoluğunun çocuğunun başına da kurtar şu fakiri be!

Yanımızdan, her yanı kıl içinde bir hamal geçiyordu. Yük altında iki kat. Lâf attı:

— Ne haber Fırlama?

Çocuk şimşek gibi döndü, ana avratlı bir küfür salladı hamala. Sonra bana döndü, kıpkırmızı:

— Afedersin âbi, dedi, çok afedersin. Öyle içerliyorum ki şu fırlama sözüne!

— Seni tanıyor mu?

— Babamın arkadaşı.. Fırlama, fırlama...

Usulcacık sordu:

— Fırlama ne demek be âbi?

— Bilmiyorum. Sen?

— Ben de bilmiyorum.

— O halde kızma bilmediğin şeye.

Yanımdan kurşun gibi uzaklaştı. Karşılarda kısa pantolonlu, temiz pâk bir çocuk geliyordu, seslendi :

— Eroool!

ÇOCUKLAR

İlkokulu «Pekiyi» ile bitirdiği için, beybabasının üç gün önce satın aldığı pırıl pırıl bisiklet üzerinde kendini pilot ya da «Gökler Hâkimi Gordon» sanarak, ana caddede yıldırım gibi gidiyordu. Nereye? Hiiç. Gidiyordu işte. Sinirliydi de. Yanlış manevra yapan, birden duruveren bir taksiye, yoluna çıkıveren dalgın birine, hiç beklenmeyen anda önünden geçiveren şaşkın sokak köpeğine kızıyordu. Sonra beybabasının çokluk dediğince, bu yollar neden boydan boya asfalt değildi? Yerlerinden fırlamış parke taşları, çukurlar, çukurlarda birikmiş pis sular. «Efendim belediye yoktu memlekette. Şayet olsaydı...»

Birden eli değnekli bir sokak çocuğu!

Ezmemek için şaşılacak bir manevra yaptığı halde yalınayaklı oğlan, elindeki değnekle arka çamurluğa vurmuştu. Aklı gitti. Bu şehirde belediyenin olup olmadığını unutarak, sıkı bir frenle zınk durdu. İndi. Çocuğa hınçla baktı. O da kendisi kadardı. Bacağında yamalı, kaba bir uzun pantolon, ayakları yalın, kirli, tırnakları kara kara, uzun uzun.

— Ezmedim diye mi vurdun çamurluğa?

Meydan okurcasına :

— Ezemezdin ki!

— Ezemez miydim?

— Ezemezdin tabiî!

— Manevra yapmasaydım görürdün gününü.

Sokak çocuğu yere fırt diye tükürdü :

— Boş ver...

— Bana bak!

Tepesi attı :

— Bakıyorum.

— Fena yaparım ama sonra!

— Yok be?

— Yoksa almışlar!

Bisikleti için durum ciddiydi. Bisikletini kaldırıma dayayıp kalın ayaklı çocuğun yanına geldi. Beyaz kepini sinirli sinirli düzelttikten sonra sordu :

— Benim kim olduğumu biliyor musun?

Ötekinin elleri arkasındaydı :

— Kim olursan ol!

— Kim olduğumu bilsen böyle konuşmazdın.

— Ya sen benim kim olduğumu bilsen?

— Senin kim olduğun hiç önemli değil benim için!

— Beşi pekiyi ile bitirdim ben..

— Ben de onu pekiyi ile bitirdim!

— Sen de benim kadarsın. Onuncu sınıfı nasıl bitirebilirsin?

— Yedi kere sekiz kaç eder? Cevap ver bakalım!

— Sen git de onu babana sor...

— Benim beybabamı tanıyor musun?

— Vızgelir!

— Beybabamı tanışan böyle konuşmazdın.

— Beybaban bana vızgelir tırıs gider...

— Benim beybabam bu şehrin en büyük avukatı!

Attı :

— Benim beybabam da dünyanın en büyük avukatı!

— Benim beybabama belediye reisi de, vali de vızgelir. Türkçeci notumu kırmasaydı okulu birincilikle bitirecektim. Hem biz bu yaz İstanbul'a gideceğiz. Orada Galata Kulesi var biliyor musun? Galata Kulesi, Galata Köprüsü, Beyoğlu İstiklâl Caddesi. Sonraaa. Haminnem orda, büyük halam orda, eniştem...

Sokak çocuğu ezilmişti. Ama bir karşılık vermesi de gerekiyordu :

— Ben, dedi. Bizim mahalledeki Idris'i bile tuşa getirdim!

— Ben İdris değilim ama?

— İdris senin gibi üç tanesini kabak gibi vurur yere!

— Ben vitamin hapları içiyorum, ne haber? Sonra, annem kızarmış ekmeğime tereyağ sürüyor. Rafadan yumurta yiyorum. Küçük halam diyor ki...

Elinin tersiyle itti :

— Küçük halan da vız gelir!

— Ne demek istiyorsun?

— Asıl sen ne demek?

— Sen söyle, ne demek?

— Sen...

— .....

— .....

Nerdeyse kapışacak iki horoz gibi sokuldular birbirlerine. Derken ufaktan ufaktan bir itişme. Bu arada avukatın oğlu karşısındakinin adamakıllı sıkı olduğunu anlayarak geriledi :

— Benim böyle durduğuma bakma, ben çok kuvvetliyimdir ha, dedi.

Yalınayaklı hırsla itti göğsünden. Avukatın oğlu az kalsın kaldırıma çökecekti. Çökmedi, çökmedi ama, yalınayaklı gerçekten sıkıydı. Yelkenleri indirdi :

— Demek sizin mahalledeki İdris'i...

— Tabiî ya. Bir tuttum, bir savurdum. Bana bizim mahallede Koca Kid derler, Koca Kid!

— .....?

— Hani Bill Kid var ya? Oyum işte ben! Sülman âbi bile yaşa Bill Kid der bana. Langırta üstüne yoktur. Sülman âbiyi tanır mısın sen, Sülman âbiyi?

— Yoo...

— Yoo ya? Sülman âbi gibi var mı? Dedi ki, iki yıl sonra seni güreşe çalıştıracağım dedi!

— Sülman âbi güreşçi mi?

— Ne bakıyorsun olmadığına? Bizim semtteki kahvelerden, rakıcı dükkânlarından, şarapçılardan haraç alır. Hele vermesinler. Bir gider, bir dikilir karşılarına, tak tak iki yumruk, tamam!

— Senin beybaban neci?

— Boş ver. Ama Sülman âbi. Yahu sen Sülman âbiyi gör de bak. Öyle fiyakalı ki, kızlar kendiliklerinden tav oluveriyorlar!

— Beybabam beni hariciyeci yapacak!

— O da ne?

— Konsolos, sefir. Bu yıl ilki bitirdim, sonra ortayı bitireceğim, daha sonra liseyi. Siyasal bilgiler okulunu da bitirdim mi... Beybabam diyor ki, boyuna Avrupa'da gezersin diyor. İnsan hariciyeci oldu mu bütün dünyayı gezermiş. Paris, New York, Roma, Berlin, Londra. Londra'daki Taymis nehrini bilir misin sen?

— Sülman âbi bilir!

— Sülman âbi istese sefir olabilir mi?

— Ohooo. Öte bile geçer!

— Siyasal bilgileri bitirmiş mi?

— Ne bileyim ben? Bizim oraların bütün kızları tav!

— Küçük halam tav olmaz.

— Olmaz mı? Ulan bi görsün de bak!

— Küçük halamı mühendis istedi de boşverdi.

— Mühendis ne be? Sülman âbi Pekos Bill gibi şerefsizim.

— Pekos Bill mi?

— Pekol Bill ya. Sizin evin önünden bi geçsin. Küçük halan bi görsün. Ona hiç bir kız boşveremez. Bir Sevim var, bacakları naah, belim kadar. O bile kaç sefer mektup yolladı. Bennen hem de. (Göz kırptı) her seferinde bi tekliğini uçlandım!

Yanyana yürümeğe başladılar.

Bir gazozcunun önünde durdu avukat oğlu:

— İki gazoz ver bize!

Beriki usulca fısıldadı:

— Bende mangır nanay ama?

— Boşver.

Gazozları içerlerken avukat oğlunun aklından haminnesi geçti. İstanbul'daki büyük kızının yanına gitmeden önce bir gün, küçük kızından ötürü: «Ah bu züppe, ah bu soytarı kız!» demişti «kimi beğenecek acaba? İnsan koskoca mühendisi burunlar mıydı? Bu gidişle evde kalacak. Beğendiği çöpçü olsa hani vallahi de, billâhi de vereceğim!»

Gazozlarını içtiler.

Yolda :

— Sülman âbi bizim evin önünden geçer mi?

Unutmuştu. Durdu, sonra birden hatırladı :

— Haa. Küçük halan için mi?

— Küçük halam için.

— Kolay, diye elini salladı. Küçük halan bir görsün de bak!

Akşam yemek boyunca küçük halası peçetesini koynuna bağlar, vitamin haplarını içirir, pirzolasını keserken filân hep Sülman âbiyi düşündü.

Yemekten sonra küçük halası elbeziyle ağzını silerken :

— Sülman âbiyi gör de bak, dedi.

— O da kim?

— Gör de bak. Şerefsizim Pekos Bill gibi!

Küçük hala Şarl Aznavur'dan bir parçayı mırıldanarak salona geçti.

ARI ÖLÜSÜ

Çocuk habire tekrarlıyordu:

— Baba bana at al
Baba ata ot at
Baba ata ot at
Baba ata ot at
.....
.....

Babalar, otlar, atlar.. kocaman burunlu, akları kıpkırmızı babalar, bıyıksız babalar, sakallı, sakalsız babalar. Sonra otlar, atlar. Doludizgin giden atlar, kantarmaları köpük içinde, azgın atlar.

Yolar uzuyordu mavi dağlara. Mavi dağlarsa tüller gibi dalgalanıyordu uzaklarda. Dereler vardı, çağlayanlar... Sonrak uşların cıvıltısı. Kanatları sedef işlemeli kuşlar, mavi kuşlar, yeşil kuşlar, beyaz kuşlar, kuşlar...

— Baba bana at al
Baba ata ot at
Baba.....
.....
.....

Adam bir yandan bir yana döndü.

Uykusunun içindeki atlar, otlar, dereler, çağlayanlar, sedef işlemeli, al, yeşil, mavi, beyaz, mor kuşlar silindi.

— Baba ata ot at
Baba ata ot at
.....
.....

Mavi tülden dağlar duman gibi titreşti uzaklarda. Renkli kuşlar, çiçekler...

— Baba, hişt baba!

Aydınlık pencereleriyle bir denizaltı karanlık sularda yukarlara yükseliyordu. Mavi tül dağlar kaçtılar, kuşların alı, yeşili, mavisi, sarısı soldu, kuşlar uçan renkler gibi silindiler. Çiçekler de. Gece indi dünyaya. Sonra çiy bir ışık doldu. Açtı gözlerini:

— Hih?

— Babacığım..

— Canım?

— Bak ben alfabe okuyorum artık, kocaman oğlan oldum!

Adamın eli yastığın altından kırış kırış birinci paketiyle kibriti aldı. Esnedi. Yaşaran gözlerini sildi avuçlarıyla. Avuçları parça parça, yarık yarıktı. Yarıkların araları kirli, direksiyon tutmaktan; nasırlı.

— Erdal'dan bile korkak. Kovboyculuk oynarken düşürsün de bak!

Adam yeniden esnedi.

— Babanı niye uyandırdın ulan?

— Uyandırdım işte.

Adam yeniden esneyecekti:

— İlişme oğluma!

Kadının vurmak için kalkan eli havada kaldı:

— Sen ona böyle yüzverirsen..

— Astar bile veririm. Aslan oğlum benim!

Kadının eli düştü, sonra soluk yüzüyle mutfağa geçti. Küçük ispirtoluğun mor alevine cezveyi oturttu. Adam, traşsız kapkara sakalında benzin kokusu, işten çok geç dönmüştü. Su hazırlamıştı yıkansın diye. Nerdeee? Devrilivermişti yanüstü. Sakalında acı benzin kokusu, olsun, girmişti koynuna ama nerdee? Peki ama ne zaman, nasıl? Hep böyle yorgun argın dönüyordu işten. Yorgun argın, sakalında benzin, gözlerinde uyku, yarık yarık, nasırlı nasırlı avuçlarında kir.

Çocuk uykuda oluyordu, komşular uykuda ama. Kıyamıyordu uyandırmaya. Sonra ayıbına da gidiyordu. Ne azgın karı demez miydi? İstemiyordu böyle düşünmesini.

Ama o gelmeden, geleceğine yakın umursamadığı olmuyordu: «— Desin be, desinler be, azgın karı desin, desinler. Kime ne? Kocam değil mi? Uyursa uyandırırım. Bütün gün direksiyon başında harap oluyorsa olsun. Niye aldı beni? Mâdem aldı, çeksin cezasını. Uyandırırım, uyandırırım işte. Uyansın...»

— Baba bana at al.. Baba be!

— Ha?

— Bana at alsana!

— .....

— .....

— Alacaksın değil mi?

— Alacağım.

— Yaşasın babacığım. Erdal inanmaz ama inanmasın. Şey de al babacığım: Tabanca. Kovboyculuk oynarken... Erdal'ın var. Dokmen tabancası, şapkası...

— .....

— Gov gov goov... Alacaksın değil mi?

— .....

— Ha baba? Alacak mısın?

Kadın mutfaktan içini çekti. On metre patiska alamıyordu bir türlü. Bacaklarındaki donlar yama yama üstüne. Kaldı ki at. Bir at en azından, dörtyüz, beşyüz lira. Belki de daha çok. Hem, atı nerde saklar, nasıl beslerler? Samanı, arpası.. olacak şey mi? Ev kirasını bile hâlâ veremediler. Ev sahibi kötü değil ama, on gün geçiyor, verilmeli!

Kahveyi ispirtoluğun alevinden tam zamanında kaldırmasaydı taşıp dökülecekti. İri fincana döktü sıcak sıcak, köpüklü köpüklü, götürdü.

— Yaşşa be karı. At da sana, avrat da!

— At bana babacığım..

— Ananın atı başka yavrum.

— Utanmıyorsun çocuktan değil mi?

— Ne varmış utanacak? Büyüyüp evlenince o da karısını ata bindirecek. Öyle değil mi yavrum?

— Tabî.

— Gördün mü?
— Onun için bindiriyorsun ya, dedi kadın.
Adam sıkıntıyla :
— Ne yapayım?
— Ne yapacaksın? Yanüstü devril uyu.
— Senin içinden gelmeli o. Bakıyorum yatıyorsun, haydi diyorum çok yorgun, uyanmasın..
— Peki şimdi? Kaçtan aşağı olmaz yani?
Kadın yakalanmış elini kocasının elinden kurtardı :
— Deli!
— Ne var?
— Derdin dibi.
— Oğlunsa, savarız.
— Komşular?
— Boşver.
— Olmaz.
— Ne zaman ya?
— Gece.
— Olmuyor ki!
— Uyumazsan olur.
Cigarasının dibini tablada ezdi :
— Oğlum, git bana bakkaldan sigara al!
— Peki babacığım. Sen de bana at alacaksın ama?
Kadın utançtan kıpkırmızı, mutfağa kaçtı. Kapıyı itti ama ardından sürgülemedi. Adam hiç vakit geçirmemenin gerektiğini biliyordu.
— Uyandırsaydın.
— Ay vallahi deli bu adam!
— Deli meli...
— Komşular diyorum, vallahi komşular...
— Başlarım şimdi komşularından!
— Oğlan geliverir.
— Gelmez.
— Vallahi gelir, billâhi gelir.
— .....
— .....
Mutfağın boşluğunda birden bir eşek arısı: Koca-

man! Küçük bir jet vınıltısıyla sarı sarı dolaşıyordu. Cama tosladı, yere düştü. Adam böyle şeyleri görecek halde değildi. Gene de eziverdi ayağıyla. Mu.fağın nemli toprağında çamura kesmiş arının kıl kıl bacakları, ezilemeyen sarı, sert sırtı, kabuk.

— Babaa!

— Oğlan geldi, çabuk!

— Boşver, gelsin..

— Yeter, azgın herif, yeter!

— Eeeeh be...

Dışarda oğlan :

— Babaaa!

— Hoop.

— Ne yapıyorsunuz orda?

Kadın telâşla kapıyı açtı. Saçları darmadağın, elmacık kemikleri al al :

— Mutfağa kocaman bir arı girmişti de oğlum. Baban öldürdü de.

Oğlundan utanarak kaçtı.

Don paça baba arı ölüsünü gösterdi :

— Işte, bak!

Çocuk arı ölüsünün başında kaldı, çömeldi. Sonra bir değnek geçirdi eline, kurcalamağa başladı arı ölüsünün kalıntılarını.

Daha sonra değneği atıp kalktı.

Nedense canını sıkmıştı arı ölüsü.

93 HARBİ

I

Doksanüç harbinin karanlık günleri.

Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük ümidi Plevne'de, aşırı Moskof kuvvetleri önünde çökmüş, Osman Paşa esir düşmüştü. En büyük engeli aşan coşkun birlikler büyüyüp kabaran bir çığ gibi akıyor, yakıp yıkarak akıyor, atlı eşekli, öküz, manda arabaları, ya da yaya kafileleriyle muhacir arabalarını çiğneyerek akıyor, akıyordu.

Bardaklardan boşanırcasına yağan yağmursa ovayı çamur deryasına çevirmişti. Çocuklarını bırakmış analar, çamurlara saplanıp kalmış arabalar, beygir leşleri, kafası patlamış çocuk ölüleri, ağızları açık, sırtüstü yatan askercikler, genç, yaşlı kadın, erkekölüleri, kolsuz, bacaksız ölüler, etlerine kan oturmuş ölüler, ölüler...

Henüz sağlarsa kaçıyorlardı.

Yurtlarını, yuvalarını bırakmış, yüzlerinde alev alev kasabalarının kızılı, kaçıyor, süngüden, kurşundan, fırtınanın aç kurtlar gibi uluduğu ovada, sonu belirsiz yönlere doğru, büyük büyük açılmış gözleriyle, kaçıyorlardı.

Grandük Nikola'nın şahlanmış birlikleriyse ne ölülerle ilgiliydiler, ne de süngüden, kurşundan, şarapnelden kaçanlarla. Gözlerinde zafer ve votkanın alevi, rüzgârlaşmış atlarının üstünde dimdiktiler.

Birden küçük, küçücük bir şey: Yukarı Don Kazak süvari alayından, Rostoflu Nikola oğlu Andre, orda, ora-

cıkta, devrilmiş bir muhacir arabasının havaya kalkmış tekerlekleri önünde sırılsıklam iki kız çocuğu gördü. Atının gemini kıstı, birliğinden ayrılıp yol kıyısına indi.

Kızlardan küçüğü altı, büyüğü yedi yaşlarındaydı. Yanlarına gelen Andre'ye dehşetle baktılar. Sonra büyüğü, küçüğünün ardına saklandı. Küçükse çatık kaşları, mavi gözleriyle cesur, hızlı hızlı inip kalkan göğsüne rağmen korkmuyordu.

Ellerini kaldırdı.

— Abe dur! Ne gelirsin üstümüze?

Andre bu dili anlamıyordu. Uzaaak, çok uzaklarda bıraktığı küçük kızını hatırlayarak, rusça :

— Yavrum, dedi. Güvercinim!

Kızlar da bu dili anlamıyorlardı. Andre'nin okşamak için uzanan sarı sarı tüylü, havuç kırmızısı kupkuru ellerinden ürktüler. Haminnelerinin anlattıklarını hatırlamışlardı: Gâvurdu bunlar. İğneli fıçıları vardı. Çocukları çalar, götürür iğneli fıçıya atar, kanlarıyla ekmek pişirirlerdi hamursuz bayramlarında. Sakın bu gâvur da şimdi onları çalıp...

Çeneleri büsbütün vurmaya başlayan abla haykırdı :

— Abe çalacak bizi, üldürecek!

Küçük de bastı çığlığı :

— Çalma bizi, üldürme!

— Te biz telgrafçı Naşit efendinin kızlarıyız!

— Sarı kordonları vâ babamın!

— Urbası vâ...

— Tabancası hem de..

— Atarsın iğneli fıçıya bizi, o da üldürür seni sonra!

— .....

— .....

Rostof'lu Nikola oğlu Andre bu dili anlamıyordu ama, çocukları iyice korkuttuğunu anlamıştı. Uzanan elleri öylece kaldı.

Ablasına dönen küçük fısıldadı :

— Ağlıyor!

Yukarı Don Kazak süvari alayından, Rostof'lu Niko-

la oğlu Andre ağlıyordu. Rostof yakınlarındaki kasabalardan birinde bırakıp geldiği sarı, kıvır kıvır saçlı, boncuk mavisi gözlü kızı da günün birinde kimbilir hangi düşman ordularının karşısında böyle, tıpkı tıpkısına şu küçücük kızlar gibi korkudan zangır zangır titreyemez miydi?

İstavroz çıkardı. Sonra, şakırtıyla yağmakta olan yağmurun çamur deryasına çevirdiği ovaya baktı: Çamurlara saplanıp kalmış arabalar, beygir leşleri, kafatası patlamış çocuk ölüleri, genç, yaşlı, kadın, erkek ölüler, kolsuz, bacaksız ölüler, etlerine kan oturmuş ölüler, ölüler...

Yüzü nefretle buruştu.

Çocuklara döndü. Yağmurun altında sırılsıklamdılar.

Ne yapabilirdi?

Birden hayvanın terkisindeki kıl çulu hatırlayarak koştu. Çözdü, aldı geldi. İncecik omuzlarıyla sırılsıklam çocukların üstüne attı.

Daha sonra atına atladı. Yol boyunca akıp gitmekte olan birliklere karıştı.

İki kardeş kıl çulun altından Andre'ye uzun uzun baktılar, Andre ortalardan silininceye kadar.

Neden sonra küçük, içini çekerek:

— Gitti, dedi.

Büyük başını salladı:

— Gitti.

II.

Ziynet'le ablası, Edirne'ye doludizgin gitmekte olan çift atlı bir muhacir arabasına alındılar. Yağmur dinmiş, hava kararmıştı. Karanlık arabadakileri pek seçemiyordu Ziynet ama, baş köşeye çökmüş boyuna cigara içen bir ihtiyarla yaşlı kadınlar, çarşaflarına bürünmüş gençler, annelerine sıkı sıkı sokulmuş kız, oğlan çocukları...

Ziynet en çok, arabanın baş köşesine çökmüş, daha karanlık ihtiyarın yanıp sönen cigarasıyla pembe pembe yanıp sönen aynalara dalmıştı. Arabanın tavanında, şurasında burasında o kadar çoktular ki, gökyüzüne avuç avuç serpilmiş yaz gecelerini hatırlatıyordu. Tahtaları kaymış, kırmızı kiremitli evlerinin penceresine dayanarak Orhaniye göklerindeki şıkır şıkır yıldızlara dalardı. Su damlacıklarıydı bunlar. Ninesinin masallarındaki şehzadelerle yedi başlı devler oradaydılar. Ziynet bu yedi başlı devlerle şehzadelerin memleketi yıldızlardan dünyaya sarkan ip merdivene tırmanarak göklere çıkar, yıldızdan yıldıza atlayarak dolaşırdı göklerde. Ablası, şu şimdi yanıbaşında koluna tutunmuş ablası rahat bırakmazdı ki. Usullacık yanına gelir: «— Yıldızlar benim!» derdi.

Çıldırırdı :

«— Vaay seninmiş.»

«— Benim tabiî.»

«— Hiç kimsenin değil yıldızlar..»

«— Çatla da patla.. Benim işte!»

«— Sen çatla, değil!»

«— Benim!»

«— Seni babama söylersem?»

«— Süyle!»

«— Korkmaz mısın?»

«— Korkmam!»

«— Hıı.. korkmazmış...»

«— Korkmam tabiî. Hem bubam senin sözüne beni düğmez ki!»

«— Beni düğer mi?»

«— Düğmese bilem beni senden dâ çok sever!»

«— Vaaay.. Dâ çokmuş...»

«— Tabî dâ çok!»

«— Seni almış annem Çingenelerden!»

«— Seni almış asıl!»

«— Maymun!»

«— Olsam maymun, olurdu adım Ziynet!»

Ziynet çıldırmışcasına bağırırdı :

«— Bubaaaaa!»

Çünkü o sıra sokak kapısının çalındığını duymuştur. Her gün bu saatlerde gelir eve telgrafhaneden, nöbetçi değilse. Gerçekten de, sarı saçları, sarı bıyığı, mavi gözleriyle gelmiştir babaları eve. Çekişerek birtakım şikâyetlerle yanına çığlık çığlığa gelen kızlarına pek de kulak asmaz. Kucaklar onları. Merdiveni ağır ağır çıkar. Yatak odasına girer sonra. Kızlarını bırakır, soyunur ağır ağır. Beyaz patiskadan, yanları yırtmaçlı geceliği vardır. Giyinir. Gene alır kızlarını, çıkar tahtaboşa. Kafesin önündeki iskemlesine oturur, alır kızlarını dizlerine. Ziynet sanır ki babası kendisini daha çok sevmektedir; abla da kendisini. Sarı saçları kıvır kıvır mısır püskülü sarı bıyığı burma, gözlerinde kızlarının mavisiyle çocuksu gülüşü. Kızlarının çekişmelerine kızmadan, sabırla dinler onları:

«— .....»

«— .....»

«— Bubam benim bubam asıl!»

«— Asıl benim bubam!»

«— Evet senin. Onunmuş..»

«— Sor bakalım kimin bubası?»

«— Sen sor!»

«— Buba!»

Babanın gözlerindeki mavi gülücük artar:

«— Babam?»

«— Beni mi dâ çok seviyorsun bu pisi mi?»

Abla, «— Pis sensin!» dememek için zor tutar kendini. Öyle gelir ki ona, babası asıl kendisini sevmektedir ama, Ziynet küçük diye... Ziynet'e de öyle gelir ki, babası asıl kendisini sever de, mahsustan, ablası çirkin, içlenmesin diye.. Çünkü abla daha soluktur, daha da kansız. Haminnesinin ulu balkanlar ardındaki çiftliğinde kırmızı gelincik şurubunu kanlanıp canlansın diye içirirler. Bal yedirirler, kaymak yedirirler.. «— Ah» derler, «— ...ne olurdu şu kız da Ziynet kadar kanlı, canlı olsaydı!»

Baba:

«— İkinizi de!» der.

Çocuklara yetmez bu :

«— Amaaan buba!»

«— En çok hangimizi?»

Baba içinden çıkamayacaktır. Kurtuluşu, karısına seslenmekte bulur :

«— Hanıım!»

Daracık mutrakta raflar dolusu tencere, sahan, tabak, çanaklar arasında uzun, upuzun, zayıf mı zayıf kadın etekleri yerleri süpüren beyaz entarisiyle pembe pembe öfkeli. Evin içinde çatık kaşlarıyla hemen her an fırtına. Artık önüne kim çıkarsa... Bağırır, çağırır, vurur, çarpar, kırar, döker...

Kocasının «— Hanııım»ına karşılık, yanık zeytinyağı karması acı sesiyle :

«— Ne var gene?» der Çerkes Çerkes.

Yumuşacık telgrafçı ipek mi ipek :

«— Malûm ya hanımcığım... Vakt-i kerahat... O nazik ellerinizle tepsimi hazırlasanız da... Binliği kuyudan çekeyim mi?»

Yanık zeytinyağı karması acı ses başlar homurdanmağa :

«— Her akşam, her akşam... Bıktım usandım...»

Telgrafçı da usanmıştır kabuğuna yapışık bu Çerkes karısının dırdırından. Bir cigarasıyla akşamdaaan akşama içkisi. İçki olup da, bir karafaki rakı üç gün gider. Onun için, arada İstanbul'a vazife çıkarıp gelir. Orhaniye telgrafhanesinde sarı kordonlu telgrafçılık fiyaka. Ulu balkanların ardında besili koçlarla ay boynuzlu öküz, inek sürülerinin böğürtüleri kocaman çiftlik, tarlalar, orman babasının. Hiç çalışmasa çalışmaz. Ama babasına bile minnet etmez sözde. Kemerinde anacığının kınalı ellerinden sarı liralar, Sirkeci'deki Selânikli'nin oteline inilir, soyunulur sarı kordonlu lâcivert urbadan, girilir Selânikli'nin uydurduğu Mora Yenişehirli şalvara. Bugün Mora Yenişehirli şalvarı, bir dahaya Serezli urbalar, daha baş-

ka seferinde de ütülü redingotuyla bir Bâb-ı âli kalem efendisi.

Ne olursa olsun, önce Eminönü Balıkpazarı'nın bozuk parkeli, yarı karanlık sokaklarındaki gamlı camlarıyla ölü gözü aydınlığı içindeki meyhaneleri.

Yüzyıllar boyu eskimiş köhne imparatorluğun çatlak tavanlı kuytu meyhanelerinde sarı sarı yanmağa çalışan asma bakır lâmbalarıyla kirli karafakileri ne severdi!

Ama bakır lâmbaların titrek sarı aydınlığındaki masa başlarında Sultan Mecit İstanbul'unun Kırım Harbi hamasetini ballandıran yaşlılar, ya da kısık kısık gülerek çapkınca sırlar veren birinin çevreyi korkuyla değilse bile, tedbirle kolaçan eden bakışları...

Sarışın telgrafçı kafayı yudum yudum çeker, sızacak hâle gelinceye kadar çeker, sonra kalkardı usullacık, çıkardı meyhaneden sallanarak. Tatlı bir sarhoşluğun hafifçe, rüzgâra tutulunmuş tatlı bir sallanışıdır. Hazin bir türkü belki de. Elinde yarım somun. Daha karanlıklaşıp, çok daha zifirileşmiş Balıkpazarı sokaklarında kuçukuçuların yalvaran, yeşil bakışları!

Hiç dayanamazdı yalvaran bu yeşil bakışlara. Kuyruk sallayarak çevresinde dolanırlarken sanki insanlaşmışlar da yalvarmaktadırlar. Öfkelenip tekme atacaklarla atmayacakları öğrenmişlerdir bu sokaklarda.

Lokma lokma doğrar kuçukuçulara somunu, sonra ellerini birbirine sürter memnunlukla, dolaşan ince bacaklarıyla tutar Selânikli'nin yolunu.

Ama yıllar geçip, Ziynet'le Şefika'nın «— Buba, buba» diye dizlerine oturarak boynuna sarılmaları, sarı kordonlu, lâcivert urbalı sarışın telgrafçıyı evine öyle bağlamıştı ki, artık karısının acı zeytinyağı yüklü aksi Çerkes karşılıkları da vız. Evine gelince yandan yırtmaçlı patiska geceliğini giyer, iskemlesini komşu bahçeye bakan pencerenin kafesi ardına çeker, bir dizinde Ziynet, öbüründe Şefika...

«— Hanıımm!»

Acı zeytinyağı karışık, öfkeli Çerkes karşılık :

«— Hanımlar leşini kaldırsın!»

Güler çocuksu çocuksu :

«— Hani o günler?»

«— Yaa! Demek hani o günler?»

Balta taşa vurmuştur. Peki ama bu ince, uzun, kurumsu Çerkes hiç mi anlamaz şakadan? Mutfak, oda kapıları, çaat paaat kapanıp açılır; tabak, tencere, sahanlar fırtınaya tutulmuşçasına uçuşur, Çerkes kırması hırçın bir Osmanlıca hafif mavi badanalı duvarlarda çatırdarken dizlerindeki Ziynet'le Şefika'yı yere usulcacık indirip koşar. Hırstan, küfürden kıvrım kıvrım kadın bir kıyıda histerik nöbetlerle nerdeyse bayılacak. Alır kollarının arasına, istemez kadın, kıvranır. Aksidir, serttir, bir küfür fırtınası halindedir, zaptolunamaz.

«— Yahu hanım, hatun, hanımcığım...»

Para etmez. Çünkü o, böyle iki paralık telgrafçılara lâyık değildi. Sultan Mahmut sarayında bilmem hangi ikbâlle bağlantısı değil de, haminnesinin nerdeyse Kadınefendi olduğunu sanmaktan gelen bir çalımla sarışın telgrafçının suratını tokatlar :

«— Bana bak banaaa! Benim bir ucum Saray-ı hümâyun'a dayanır anladın mı?»

Ablası değil de Ziynet, bu «— Saray-ı hümâyun» sözüne pek mim koymuştu. Saray, saray-ı hümâyun... yüksek duvarlar, yüksek duvarlarla çevrili dantelâlar gibi işlemeli duvarlarıyla, boy atmış ağaçların acı yeşiline gömülmüş Çin-i mâçin sarayları. Saraylarda masal şehzadeleriyle bir dudağı yerde, bir dudağı gökte hamam anaları, küp uçuranlar. Sultanlar, yaşmak, ferace, hadım ağaları...

Sormuştu bir gün annesine. Sâkin bir zamanıydı ince, uzun Çerkesin. Bağırıp çağırmadı alev almış ispirtocusuna. Tam tersi. Soyu üzerine uzun uzun konuşma, öğünme, atıp tutma fırsatı verdiği için küçük kızının saçlarını okşayarak anlattı: Büyük haminnesi saray çırağlarından bir «ikbâl»di. Padişah efendimiz onu telleyip pul-

layıp en gözde, sözü sohbeti en yerinde, kürklü, hem de samur kürklü bir bendesine vermişti.

Bende? Söz, sohbet, samur kürk? Padişah efendimiz, saray, saray-ı hümâyun?

Bilmiyordu ama herhalde çok büyük, çok hatırlı şeyler olmalıydı bunlar. Büyük haminneyi masallardaki peri padişahının teller pullar içindeki âşık küçük kızıyla karıştırıyor, sonra bu teller, pullar içindeki âşık küçük kızın yerine kendini koyuyordu. O da evin küçük kızı değil miydi? Üstelik güzeldi de. Belki bir gün o da büyük haminnesi gibi..

«— Eeeeh... düşmez kalkmaz bir Allah!» diyordu ince, uzun Çerkes. Rüyalarına giriyormuş, eninde de, sonunda da tekrardan döneceklermiş, «Saray-ı hümâyun»a!

«— Ne zaman anneciğim!»

«— Allah-ı taâlâ ne zaman isterse...»

III.

Küçük küçük aynalarla kaplı çıngır mıngır Çeçen arabası Edirne'de yerini trene verdi. Iki kardeş, kompartımanlardan birinde yanyana, çevrelerine korkuyla bakıyorlardı. Korkuyla, çünkü durmamacasına birini yakıp birini söndürerek cigara içmekte olan yaşlıyla, peçeli, kara çarşaflı kadınlar da gâvur muydular? Sakın çarşafa girmiş gâvurlardı da, onları iğneli fıçıya atmağa mı götürüyorlardı?

Yanıbaşındaki ablasını dirseğiyle dürttü:

— Kız!

Abla, duyulur duyulmaz hafif bir sesle:

— Ne var?

— Gâvur mu bunlar?

— Kim?

Çatık kalın kaşlarında öfke, boyuna cigara içen yaş-

lıya gözucuyla, çaktırmadan baktı. Abla anlamıştı. O da baktı. Yüreği hemen çarpmağa başlamıştı.

— O mu?

— O.

— Ama var fesinde sarık... Gâvurlar giyer mi sarıklı fes?

— Ne bileyim ben?

Ablanın yüreğine korku girmiş, kemirmeğe başlamıştı. Belki de Ziynet'in dediği gibi, sarıklı fesi altında boyuna cigara içen gâvurdu da adı Istefan'dı. Haminnesinin çiftlik komşusu Istefan gibi konuşuyordu Türkçe. Türkçe konuşan, sarıklı fes giyen gâvurdu. Istefan'dı, iğneli fıçıları vardı. Şu, çarşaflarına bürünmüş kadınlar da gâvurdu. Gâvurdu elbet, götürüyorlardı şu sık sık «— Düüüüt, düüüüüt!!!» diye bağıran arabaya. Bu araba ne türlü bir arabaydı? Neden bağırıyordu boyuna? Atları nerdeydi? Nasıl gidiyordu

— Ziynet!

— Ha?

— Bizi nereye götürüyorlar?

— Bilmem.

— Gâvur mu dedin bunlar?

— Belkim diyorum..

— İğneli fıçıları var mı?

— Gâvurların olmaz mı?

— Bizi atarlar mı içine?

— Bilmem.

Hele atsınlardı.. Sarı kordonlu babaları vardı, telgrafçı babaları. Akşamları evine gelir, yandan yırtmaçlı patiska geceliğini giyer, kızlarını dizlerine oturturdu. Hiç kimseden korkmazdı babaları. Bu gâvurlar onları iğneli fıçılarına atarlarsa, babaları da sonra onları keserdi. Tabancası bile vardı babalarının. Haminnesi çok büyük, çok hatırlı bir efendiye gelin gitmişti teller pullar içinde. Efendi, Padişahın yakını, Padişah duyarsa ki Ziynet'le Şefika iğneli fıçıya atıldı, keserdi, bütün gâvurları keser-

di! Bunlar da bilseler, ah bilselerdi, hiç kaçırabilirler miydi?

— Kız!

— Ha?

— Süleriz haminnemizi, babamızı hem da!

Şaşılacak şey, abla sormadı «— Neden?» «— Niçin?» diye. O da kardeşi gibi gâvurları düşünüyordu, iğneli fıçıyı düşünüyordu. Gâvurlar onları iğneli fıçıya atmağa kalkarlarsa onlar da biliyorlardı yapacaklarını.

— Hele atsınlar!

— Atsınlar da bak...

— Bizim bubamız telgrafçı deriz!

— Sarı kordonları vâ deriz!

— Hem biz gine gideceğiz bubamıza, annemize...

— Bubam bizi gine dizine oturtacak!

Ziynet gülüverdi. Ablasının dirseğiyle dürterek «— Niye güldün kız?» dediğini duymadı. Annesinden daha çok sevdiği babası gine onu ablasından gizli dizine oturtmuştu kafes arkasında. Önlerinde rakı tepsisi. Babası rakı kokan ağzıyla saçlarını öpmüş, kafesin öbür yanındaki komşu bahçesinde birbirlerini çığlık çığlığa kovalayan ablaları sormuştu sanki:

«— Ziynet!»

«— Efendim?»

«— Şu tombulun adı Cevriye'ydi değil mi?»

Düşman toplarının henüz gümbürdemeğe başlamadığı, silâhlı adamların birbirlerini kovalamadıkları, evlerin alev alev yanmadığı, kadın, çocuk, yaşlı çığlıklarının henüz Orhaniye sokaklarını doldurmadığı günlerden bir gündü. Babası gene yer zamanki gibi gelmişti eve. Ablası komşuda mıydı o sıra? Yoksa su doldurmağa mı gitmişti çeşmeye?

«— Hı Ziynet?»

«— Ne?»

«— Şu, tombulunun diyorum.. Adı Cevriye'ydi değil mi?»

Lokmasını babasının salatasına banıp ağzına atmıştı :

«— Hıı...»

«— Öbürünün?»

Bir an annesini, ince uzun Çerkesi hatırlayarak kızmıştı :

«— Her gün her gün sorarsın be buba!»

«— Yavaş ol!»

Ters ters bakmıştı babasına :

«— Niye?»

«— Annen dinleyebilir bizi!»

Yeni bir lokmasını salataya banarken :

«— Pis değil mi?»

«— Kim?»

«— Annem.»

«— Susss..»

«— Niye?»

«— Ayıp!»

«— Ama o beni döğüyoor...»

«— Döğse bile...»

«— Annem seni bilem düğer!»

«— Öbürünün adı neydi Ziynet?»

«— Feride abla. Ama bir daha söylemem!»

«— Sence hangisi daha güzel?»

«— Sence babacığım?»

«— Sakın annene söyleme: Cevriye!»

Sonra gözünü kafesin deliğine uydurup, Cevriye'yle Feride'nin çığlıklarla birbirlerini kovaladıkları komşu bahçeye bakmıştı kaçamak, bakmıştı karısından ödü koparak, bakmıştı korkuyla. Daha sonra da sarı kıvır kıvır saçları, tatlı mavi gözleri, sarkık sarı bıyığı gibi yumuşacık bir Urumeli sevda türküsü tutturmuştu, hafiften...

IV.

Edirne'de merhametli birkaç kapı değiştirdikten sonra yolları İstanbul'a düştü. İstanbul'da tırnağı etten ayırırcasına iki kardeşi ayırdılar. Ablayı İzmirli bir tüccar aldı, Ziynet'i de vazifesi İstanbul'a yeni tahvil olunmuş, orta yaşlı bir Mustantık. (*)

— İstemeeem, götürmeyin beniii, ayırmayın kardeşimden... Ziyneeet, abe Ziyneeeeet!!!

Ziynet, kendini yerden yere atarak, parçalanırcasına haykırmakta olan ablasına çatık kaşlarıyla taş gibi bakıyordu. Aklında da hep o, gâvurların iğneli fıçısı. Ablasını sürükleye sürükleye götürüyorlardı işte gâvurlar. Haminnesinin dilinden düşürmediğince, iğneli fıçıya atacak, iğneler ablasını delik deşik edecek, kanlar fışkıracak her yanından, sonra gâvurlar bu kanlarla Hamursuz bayramlarında ekmek yapacaklar!

Acımıyordu ablasına. İğneli fıçıya atarlarsa atsınlar, kanından Hamursuz bayramlarında ekmek yaparlarsa yapsınlardı. Acımıyordu, acımıyordu işte. İnce, uzun boylu annesiyle bir olup Ziynet'i ona vara yoğa döğdürür müydü? Oh olsundu, oh olsundu işte! «— Babam benim» der miydi? Yazın evlerinin penceresinden yıldızlara bakarken Ziynet'in yıldızlarına bile «— Benim!» derdi be!

Mustantığın: «— E, söyle bakalım.. Adın ne senin?» dediğini duymadı. Ablasını sürükleyerek götürenlerden birini babasına benzetmişti. Sarı sarı saçları vardı adamın, düşük sarı bıyığı. Yalnız gözleri açık değil, koyu maviydi. Babasını hatırlamıştı gine: Kafesin öbür yanındaki komşu bahçede Cevriye ablayla Feride ablanın beyaz beyaz sarı sarı savrulan etekleri altındaki kar beyaz bacaklarına dalmıştır babası. Cevriye'yle Feride ablaların anneleri de, babasının annesi, haminnesine mi benziyordu? Ak pak sakalı göbeğinde dedesi. Yazları

(*) Sorgu yargıcı.

telgrafçı babası, annesiyle ablasını üstü açık Çeçen arabasına bindirip yolcu ederdi. Tepeleri dumanlı yüksek dağların arasından kıvrılarak giderlerdi. Bir yanları uçurum, Ziynet bakamazdı uçuruma. Gözü, elinde olmayarak, kaysa, uçurum sanki çekerdi de, gitmemek için ablasına sıkı sıkı sarılırdı.

Sonra büyük, çok büyük karpuzlarla dolu tarlaların ortasındaki çiftliğe gelirlerdi. Mavi şalvarını sürüye sürüye haminnesi, ak sakalı göbeğinde dedesi onları arabadan alır, göğüsleri üzerinde uzun uzun sıkar, öperlerdi.

Mustantığın tıpkı tıpkısına annesini hatırlatan uzun boylu, hanımının: «— Cevap versene kız!» diyen hırçın sesini de duymadı. Sürüklenip götürüldüğü merdivenlerde çığlıkları çoktan silinen ablasının ardından bakıyor, dedesinin kırmızı ibikli horozlarını, besili tavuklarını, tel örgüler ardında taze yoncayı mit mit yiyen beyaz tavşanları, gürlercesine havlayan iri çoban köpeklerini düşünüyordu. Düşünüyordu ama, Mustantığın hanımı da sorusunun karşılığını bekliyordu. Kızın, ucu havaya kalkık ufacık burnu, çatık kaşları, salon kapısına dikili boncuk mavisi gözleriyle sorusuna karşılık vermeyişi sinirine dokunuyordu.

Omuzunu dürttü:

— Kız dilini mi yuttun?

Kırmızı ibikli horozların, besili tavuklarla süt beyaz tavşanların şimdi artık çok uzaklarda kalmış kül renkli dünyasından sıyrılıp, Mustantık hanımının soluk, sinirli, hafifçe kırışık yüzüne gözlerini kaldırdı. Bakıyor, bomboş gözlerle, hiçbir şey anlamadan bakıyordu. Bu bakış, gurur dolu bu, karşısındakini küçümseyen, ya da küçümsendiğini sandıran bu bakış kadını çıldırtıp küplere bindirebilir, kocaman ahşap konağın, sıvaları yer yer dökülmüş duvarları arasında hırçın sesi çın çın çınlayabilirdi ama, belden aşağısı hemen hemen tutmayan yatalak kızı karyolasında onu çağırmıştı. Dünyada herkes, herşeyden çok sevdiği yarı sakat kızının sesi aklını ba-

şına getirdi. Şıpıdık terlikleriyle koşarak uzaklaşmadan önce :

— Aman Yarabbî! dedi. Ne kibir, ne azamet bu yaşta!

Ziynet duydu, anlamadı, «Kibir» ne demekti? «Azamet» ne? Ona «Kibirli, azametli» dendiğine göre, kibirli, azametli olmak iyi miydi, kötü mü? Şu kadın, şu ince uzun, hırslı kadın tıpkı tıpkısına annesini hatırlattığına göre. «Kibirli, azametli» olmak iyi değildi. Öyle ya da böyle. Onun aklında ablası, daha gerilerde babası, dedesi, haminnesi, haminnesinin çiftliğinde tavuklar, horozlar, beyaz tavşanlar, kocaman kocaman, kütür kütür karpuzlar... Hem ne? Annesini hatırlatan, şu aksi kadın da kim oluyordu? Nasıl olsa bir gün gene kırmızı kiremitli evlerinin Orhaniye'sine dönecek, eskiden olduğunca sarı saçlı, mavi gözlü babası Cevriye ablaların bahçesine bakan kafesin arkasında rakı içerken kızını dizine oturtacak, ağzına çatalla meze verecekti. Ablasını bileğinden sürükleyip götürdüklerine göre de, o pisten kurtulmuş olacak, babasının dizine yalnız o oturacak, pencereden yıldız dolu Orhaniye göklerine yalnız o bakacak, yıldızlar yalnız onun olacak, yıldızdan yıldıza istediği gibi yalnız, o atlayacak, en parlak yıldızdaki peri padişahının sarayına yalnız o gidecekti!

İçini çocuksu bir sevinç kaplamıştı ki, bir el saçlarını yavaşça okşayınca, kendine geldi. Boncuk mavisi gözlerini çevirip, saçlarını okşayana, onu bundan önce hiç görmemişçesine baktı: Telleri bir hayli ağarmış kara sakallı, kuru yüzünde birbirine çok yakın kara, ama içten içe gülümseyen ışıl ışıl iki göz.

Kimdi bu adam?

— Ha? Adın ne bakayım yavrum?

«Yavrum» diyen bu yumuşacık adamı sevdi birden; babasını nasıl seviyorsa... Tam adını söyleyecekti, gene o, ince uzun, sinirli, hırçın annesini hâtırlatan. Kadın, kucağında yarı sakat kızıyla geldi :

— Söylemedi mi hâlâ?

Babasını hâtırlatan yumuşacık adamın tatlılaştırdığı boncuk mavi gözler, bir anda hırçın bir denizin sinirli mavi suları gibi grileşerek kadına kalktı. Kadınsa, bu, insanı küçümseyen, hiç değilse küçümsediğini sandıran bakışların küçücük sahibine ifrit oluyordu. Gine bu bakış, bu bakışın gine insanı küçümseyen, hiç değilse öyle sandıran çalımına deli olarak patladı:

— Ne bakıyorsun pel pel? Cevap versene, piç kurusu!

Araya babasını hatırlatan adam girdi:

— Yooo hanım... yavrucuğu ürkütme!

Kadın bu sefer ona döndü:

— Yavrucuk mu? Başladın mı gine?

«Kız»ın omuzunu sertçe dürttü:

— Domuz gibi dikileceğine söylesene adını kız!

Domuzları haminnesi hiç sevmezdi. Köyde, komşu Bulgar İstefan'ların domuzları ne zaman bostana girse, kocaman kalçalarını sallaya sallaya kıyametleri koparırdı. Derken ak sakalı göbeğinde dedesi koşar gelir, zaten pembe yanakları öfkeden al al yanmağa başlayan karısından yana çıkar, uzun sopasıyla irili ufaklı domuzları bostandan sürüp çıkarırdı.

— Ay vallahi bayılacağım şimdi..

— Dur hanım, şaşırtma çocuğu. Gel yavrum, gel bana söyle. Adın ne?

Gözleri ona, «Domuz» diyen kadında, babasını hatırlatan adamın kulağına fısıldadı:

— Ziynet.

— Ziynet mi? Maşallah.. sahiden de ziynet gibi!

Kadın neredeyse çıldıracaktı. Tepindi:

— Ben bu adı istemiyorum!

— Niçin hanımcığım? Fena mı?

— Fena, iyi. Hizmetçi hizmetçiliğini bilmeli!

— Bak sen şimdi.. Günah hanım, vallahi günah. Unutma ki, dünyanın binbir hâli var. Bizim de yavrumuz...

Şıp sözünü kesti:

— Ne demek istiyorsun gene? Günün birinde bizim

yavrumuz da mı el kapılarına düşer, hizmetçi olur yâni?

— Yoo.. hayır.. onu demek istemedim ama...

— Ama?

— Hiç, yani şey...

— Hadi hadi, kekeleyip durma, Cezacılar da böyle bir tâne almış, adı Melek'miymiş ne, Ikbâl'e çevirmişler. Onlar Cezacıysa, biz de Mustantıklarız. Biz de Ikbâl koyalım!

Adı Ikbâl'e çevrilmek istenen Ziynet, bütün bu çekişmelerden uzak, çok uzaklardaki dedesinin kavun, karpuzlarının arasında, toprağa oturmuş, keskin ağızlı kocaman ekmek bıçağıyla kavun, karpuzları rasgele kesip doğrar, karpuzların kan kırmızısı göbeklerini şöyle bir ısırdıktan sonra kaldırıp atardı tavuklara. Çıldırırdı annesi. Hep o acı zeytinyağı öfkesi içinde Çerkes Çerkes gelir, fakat yakalayamazdı Ziynet'i. O an bir yakalasa, ah bir yakalasa, bu ziyankâr kız, öz kızı değilmişcesine kimbilir nasıl yerden yere çalardı, ama tutamazdı ki... Ziynet onun gelişini sezdi mi, fırlayıp kalkar, tabana kuvvet...

Birinde hiç unutmaz, gine böyle, annesi acı zeytinyağı öfkesiyle Çerkes Çerkes gelmişti. Boynunun kalın mavi damarı alabildiğine kabarmıştı. Tutsa, öldürmese bile, bir yanını sağlama kırar, ya da incitirdi. Fırlayıp kalkmış çıplak ayaklarıyla yıldırım gibi vurmuştu güneş dolu, sıcak tarlalara...

Gine Mustantık hanımının sözleri çalındı kulağına:

— Ne inatçı şey ayol!

— İnatçılıktan değil...

— Ya?...

— Bize henüz alışmadı...

— Sen bu el piçlerini böyle tutarsan...

— Evet?

— Firdevs'te olduğu gibi, bir gün daire dönüşü evde bulamazsın!

— Yapma hanım, yapma hanımcığım.. Vallahi gü-

nah. Daha ana kuzusu... Hele bize bir ısınsın, gör bak yarın nasıl işine yarayacak!

— Ama ayak dolaşığı bunlar. El piçi. En iyisinin boynu altında kalsın!

— .....

— .....

«El piçi»nin kafasındaki güneş dolu, sıcacık tarlalar diken içindeydi. Annesi, elinde sopa, kovalıyor. Ziynet'se diken dolu tarlalarda çıplak ayaklarıyla yıldırım gibi kaçıyordu. Soluk soluğa koştu, koştu. Sonunda büyük ağaçlar, nemli toprak, böcek çıtırtıları, su şırıltısı...

Yüksek ağaçların tepesinden vurup sık yapraklardan süzülerek nemli toprağa parça parça dökülen güneş. Kaçıyordu Ziynet. Nemli orman toprağına dökülmüş güneş parçalarını çiğneyerek kaçıyor, kaçıyordu. Annesine yakalanmamalıydı. Kızdı mı gözü dünyayı görmeyen, vurdu mu Allah yarattı demeyen, acı zeytinyağına bulardı, Çerkes küfürleriyle deliye dönmüş annesine yakalanmamalıydı. Evde kediye kızar, sopayı kapar, düşer kedinin ardına. Merdivenleri paldır küldür iner, kediyi artık kömürlük mü olur, ahır mı, kıstırır, elindeki sopayla hayvana insafsızca vurur, vururdu. Kıstırıp vuramadı da kedi kaçtı mı, artık önüne kim çıkarsa... Ziynet mi olur, büyüğü Şefika mı, hatta sarı kıvır kıvır saçlı, düşük sarı bıyıklı, mavi gözlü telgrafçı mı, öfkesini alırdı.

Anneleri, Ziynet'le ablasının içlerinde dehşetli bir korkuydu. Elinde sopayla geceleri çokluk düşlerine girer, vurur da vururdu. Komşular şaşarlardı bu anaya. Sakın çocukların üvey annesi olmasındı?

Birinde vurunca Ziynet'in başını yarmıştı da, sarı saçlı, mavi gözlü telgrafçı babasının çokluk rakı içerken inik kafes ardından gözetlediği Cevriye abla yarılan başını yıkamış, sarmış, sonra da kolları arasında sıkıp, öperek annesiyle konuşmaları Ziynet'in aklında şöyle kalmıştı :

«— Yavrum, yavrum.. Bu Çerkes karısında hiç merhamet yok!»

«— Firavun be teyze! Zavallı Nâşit efendi. O kadın, o ipek gibi adama hiç ama hiç lâyık değil!»

Yaşlı kadın terslenmişti:

«— Bana bak Cevriye, bir daha o sözleri duyarsam, dilini koparıveririm. Elin adamına acımak sana mı kaldı?»

Cevriye ablanın küçüğü Feride abla da hık diye gülüvermişti.

Bunları ertesi gün gine komşu bahçeye bakan kafes ardında rakı içen babasına söylediği zaman, adamın pembe yanakları kızarmış kızını sevinçle kucaklayıp göğsü üzerinde sıkarak öpmüş, öpmüştü. Hattâ ablası, babasının onu böylesine öpüşünü kıskanarak, gece koyun koyuna yatarlarken yavaşça sormuştu:

«— Bubam seni benden çok mu seviyor?»

«— Helbet.»

«— Niye?»

«— Ne bileyim ben?»

«— Beni hiç öpmüyor. Seni, hep seni..»

«— Sor!»

«— Kime?»

«— Bubama!»

Abla, babasına hiç bir zaman sormamıştı ama, elinde olmayarak, sırf bu yüzden annesine yaklaşmış, annesi ne zaman sopayı kapıp Ziynet'i kovalasa, Ziynet de tabana kuvvet kaçsa, yakalanması için annesine yardımcı olmuştu. Babası mâdem Ziynet'i daha çok seviyordu, o da Ziynet'in dayak yemesi için annesine yardım edecekti. Ediyordu da. Ediyordu ya, kurnaz Ziynet durumu hemencik kavramıştı. Ormana kaçtığı zaman sinsi ablasının «Ziyneeet, Ziynet. Gel oynayalım!»larına kulak asmadan bacaklarının olanca gücüyle nemli toprakta, ormanın derinliklerine kaçmış, kaçmıştı. O kadar ki, yoruluncaya, yorgunluktan düşüp bayılıncaya kadar. Ne kurtlardan korkuyordu, ne de bir dudağı yerde, bir dudağı gökte devlerden. Murtlarla kocayemişlerin kuytusuna yuvarlanmıştı ama, bayılmamıştı. Soluk soluğaydı.

Her yanı titriyordu. Kocaman ağaçların ışıldayan ormanı sallanıyordu yumuk gözlerinde. Böğürtlenlerin arasına sokulmuş, nemli, serin toprağa yüzükoyun kapanmıştı sonra. Bu arada ablasıyla haminnesinin onu çağıran sesleri ormanda uzaklaşıp yaklaşmış, tekrar uzaklaşmıştı.

Sonra şonra sesler silinmiş, yüzükoyun kapandığı nemli toprakta uykunun karanlıklarına dalıp gitmişti.

— Ha? Babanın adı ne yavrum?

Babasını hatırlatan yumuşacık adam sormuştu. Söyleyecekti az kalsın ama, birden annesini hatırlatan ince uzun kadının kapkara kaşlarıyla sertçe bakışını yakalamıştır. Vazgeçti söylemekten. Sadece sordu :

— Bubam mı?

— Evet.

— Benim bubam... Nâşit efendi!

Gözleri gine kadına ilişti. Ters ters bakıyordu. Kızın kibirli, azametli hâline ifrit oluyordu baktıkça. Nesineydi bu tavur, zavur, çalım? Ne sanıyordu kendini?

Dayanamadı :

— Sadrazam filân mıydı sakın?

— Bubam mı?

— Yok, deden!

— Dedemin beyaz tavşanları vâ. Biz her yaz gideriz dedeme, tavukları vâ, horozları vâ... Ama haminnem domuzları hiç sevmez!

Kadın bütün öfkesine rağmen gülüverdi. Sonra ciddileşti, kocasına döndü :

— Aptal bu ayol!

— Yoo, dedi Mustantık. Hiç de aptal değil. Bilâkis. Gözlere baksana gözlere, zekâ fışkırıyor!

Sonra Ziynet'in önüne çömeldi, bileğini avucuna aldı :

— Baban ne iş yapardı?

— Bubam mı? Sarı kordonları vâ bubamın, urbası vâ...

— Zâbit mi?

— Dâ büyük.

— Paşa falan?

— Dâ, dâ büyük. Herkesten büyük benim bubam. Orhaniye'deki evimizin kafesi bile vâ. Bubam her akşam orda rakı içer. Beni Şefika'dan dâ çok sever ama Şefika bilmez! (Kıs kıs gülüverdi) Kendini dâ çok seviyor sanır!

Tıkacını atmışçasına boşanmış, konuşuyor, konuşuyordu.

Çocuğun yerli yersiz, paldır küldür anlattıklarından, babasının telgrafçı olduğunu, Çerkes karısı, iki kızıyla sâkin bir hayat yaşarken, bir gün Rus birliklerinin şehre girdiğini, yakıp yıktıklarını, o karmakarışıklık, o ana baba gününde iki kardeşin babalarıyla annelerini kaybettiklerini, havuç kırmızısı bilekleriyle bir «Gâvur ama iyi» erin onları kıl çul altına sokarak yağmurdan koruduğunu, daha sonra da elden ele İstanbul'a geldiklerini, ama kızın hâlâ günün birinde Orhaniye'deki evlerine döneceklerine, analarıyla babalarına kavuşacaklarına inandığını anlamıştı. İçi sızlamıştı bunu anlayınca. Alev alev yanan kasaba, kasabanın evleri, düşman süngüsünden analar, babalar, yetim, öksüz kalmış yavrular...

İçini çekti. Ne fena, ne fenaydı şu harp!

Karısı ise, «Bir telgrafçı parçası»nın dünyada herkesten büyük olamayacağını şu «Budala kız»ın kafasına sokmayan, tam tersi, onu hazla, büyük bir acıma duygusu içinde dinleyen kocasına adamakıllı içerliyordu. İçerliyordu ama, umurunda bile değildi adamın. Çocuk ona yalnız harbi, harbin kötülüklerini hatırlatmakla kalmamış, daha düne kadar âdeta demini sürdüğü kırmızı kiremitli ahşap konaklarıyla, tahtaları yosun tutmuş, yıkıldım yıkılacak evleri, su başlarındaki kahveler, ördek sürüleri, havada gıcırtıyla eğriler çizen kargalar, ay boynuzlu öküzler, besili inek sürülerinin Urumeli Vilâyet merkezini de kafasında yeniden canlandırmıştı.

Ne rahattı o günleri!

Ne Doksanüç bozgunu, ne de «Merkez-i Hükûmet»te saray entrikaları...

Önceleri Sultan Aziz, sonra Sultan Murat, şimdi de Sultan Abdülhâmid-i sânî'nin cülûsu yalnız halim selim Mustantığın hareketsiz, tembel ama renkli hayatını değil, koskoca Âl-i Osman ülkesinin hayatını bozmuştu. Koca ülkede sanki müthiş bir fırtına esmiş, ya da bir zelzele kopmuştu da, bu fırtına ya da zelzelede evler, barklar, dere kenarlarındaki kahveler yıkılmamış, sâdece insanların biraz tembel, ama renkli, durgun hayatları allak bullak olmuştu.

— Bana bak kız, ben şımarıklığı sevmem. Bura telgrafçı babanın evi değil. Gel bakayım!

Kızı bileğinden mutfağa hışımla çekişine sâdece seyirci kalan Mustantık ürperdi. Derin bir iç geçirdikten sonra yatak odasına isteksizlikle gitti. Elleri pantolon ceplerinde, pencereden bozuk parkeli sokağa uzun uzun baktı.

Ne yapsa nafile... Bu kadın, bu sert, nobran huyuyla bu kızı da evden kaçıracaktı. Durmuyordu hizmetçiler, elbette durmazlardı. Onlar da insandılar, onların da canı, insan olmaktan gelen gururları, haysiyetleri vardı.

Vazifesi İstanbul'a tahvil olunalıberi, Bâb-ı Âli yoluyla Sirkeci'ye inip, Selânikli'nin otelinde artık bir Mora Yenişehirli mi olur, Serezli mi, yoksa Âl-i Osmân ülkesinin herhangi bir reayâsı mı, otelden çıkar, Mustantıklığını Selâniklinin anahtarı, kendisinde, küçücük odasında, İstanbulûni, redingotuyla birlikte bırakırdı. Abdülhamid-i sânî ülkesinin herhangi bir reayâsı kılığında dolaşmak rahatlık sağlıyordu Merkez-i Hükûmet'in bu kendi halindeki Mustantığına. Balıkpazarı meyhaneleri, Karaköy, Galata balozları, yahut Beyoğlu'nun çok daha serbest frenk havasında, cırlak karısıyla, belden aşağısı tutmayan kızının mahzun bakışlarından gelen ızdırabı unutuyordu. Şimdi buna, şu, gözlerinden zekâ fışkıran Doksanüç muhaciri küçücük beslemenin ızdırabı da karışacaktı. Biliyordu karısının zavallıyı hırçın bir fırtınaya tutulmuş kâğıt parçası gibi konağın içinde nasıl şaşkına çevireceğini.

Pencereden çekildi. Oda içinde köşeden köşeye gidip gelmeğe başladı.

Kırmızı kiremitli ahşap konakları, yıkıldım yıkılacak evleri, dere boyu kahveleri, kallâvi kahve, tavşan kanı çay, ağızları kehribâr marpuçlarıyla kesme billûr nargilelerin sıravardiya tokurdayışlarını seyrederek tembel hayallere daldığı o Urumeli vilâyetinden İstanbul'a tahvilini boşuna istememişlerdi. Daha şehzadelik devrinde düşüp kalktığı üdebâ ve şüerâ gibi fikir ve kalem erbabı, Abdülhamid-i sâni adıyla Âl-i Osmân ülkesine «Zillûllah-ı filâlem» olduktan sonra «Meşrutiyet» vaadlerini unutmuş görünen bu adama karşı koymaya başlamışlardı. Padişah da «Fitne ve fesat tohumları»nı halk tabakalarına saçmakta olan bu «Tarafdâran-ı Hürriyet ve Meşrutiyet»e, «Eşhâs-ı muzirre» damgasını vurarak, «Te'dipleri ciheti»ne gitmeğe başlamış, ama bu işi de sûratâ «Kitabına uydurmak» için yeni yeni kanun adamlarını «Mülk-ü memleket»in ücrâ köşelerinden «Pây-ı saltanat»a «Celb eylemiş»ti.

Artık, meşrutiyet ne demekti? Hürriyet ne? Yeryüzünde her şeyi, herkesten daha iyi bilen, teb'ası değil, kullarına en uygun maslahatı elbetteki «Halife-i rûy-u zemîn» düşünürdü. Yeryüzünde ondan akıllı kim olabilirdi?

Kırmızı kiremitli ahşap konaklarla yıkıldım yıkılacak evlerin dere boyu kahvelerin rahatına alışmış bu halim selim Mustantık, memlekete «Meşrutiyet, Hürriyet, Müsavat, Uhuvvet»in fikirlerini sokmağa çalışanların karşısına dikilip, kılı kırk yararak «İstintâk»a başlayınca bambaşka insan oluveriyordu.

Elbette hiç kimse «Ulu Hâkan»dan daha iyi bilemezdi hiçbir şeyi. «Meşrutiyet, Hürriyet, Müsavat, Uhuvvet»in «şâhane» için faydalı ya da zararlı olduğunu. Mâdem bu «Farmason», bu «Jön Türk»ler bunu kabullenmeyip, susmuyor, fesat tohumlarını «Avam-ı nâs»a serpiyorlardı, o halde bunların hepsi «Muzir»di. Binaenaleyh, «Küllü muzırrın yuktel» fetvâsınca hepsinin itlâfı veya bir daha

«Mülk-ü memleket»e, bahusus «Pây-ı taht»a geri dönemeyecek, gidişi olup dönüşü olmayan yerlere «Teb'îd» edilmeleri en «Eslem tarik» ve şüphesiz «Maslahat»a en uygun bir «Çare-i hasene» idi.

Sofaya çıktı :

— Hanım!

Kucağında sakat kızıyla karısı, mutfak kapısından baktı :

— Efendim?

— Ben gidiyorum.

Uzun boylu, sinirli kadının yüzü hemen bozuldu. Sertçe :

— Nereye gene?

Hafifçe öksürerek :

— Mabeyne, dedi.

Göz kırptı :

— Mâlûm ya, eşhâs-ı muzırreye karşı efendîmizin şakası yoktur. Kimseye bir şey kaçırma ağzından, saraya yeni yeni jurnaller verilmiş...

Padişah emriyle Mabeynde toplantı varsa ne diyebilirdi Hafize hanım?

— Geç kalacak mısın?

Ellerini çaresizlikle yanlara açtı :

— Vallahi karıcığım, kaabil olsa evimden adımımı bile atmam amma...

— Anahtarı yanına almayı unutma!

Belli etmemeğe çalıştığı bir sevinçle :

— Peki, dedi.

Hafifçe öksürdü. Sonra merdivenleri inip, kendini «Hulûl eden vakt-ı kerahat» İstanbul'unun bozuk parkeli sokağına attı. Oh be, dünya vardı be. Efendim, hatundan korktuğundan değil, bütün mesele dırdırı. Dırdırından bîzardı karısının. Yoksa alt tarafı eksik etek. Nesinden korkacaktı?

V.

«Bâb-ı Âli»yi sağına almış, sol kaldırımdan süklüm püklüm iniyordu Sirkeci'ye. Zâten sıkı sıkı ilikli redingotunun düğmelerini her ihtimâle karşı yeniden kontrol ettikten sonra, ellerini önünde bağladı. «Ne şeytanı gör, ne selâvat getir!» gibilerden, bir parça serkeş görülmek, ya da hiç olmazsa birtakım ağzı karalara böyle bir zan vermek istemiyordu. «Âl-i Osmân» ülkesinin «Zıllûllah-ı fil'ülem»ini içte, dışta temsil eden bu kapıya karşı hiçbir saygısızlık beslemeyi oldu bitti aklından geçirmezdi ama, gene de «Sinek pis değil, mide bulandırır»dı.

Sirkeci'de her zamanki gibi gene Sekânikli'nin otelinden içeri girdi. Acı marsık kokulu loş dehlizi geçti, basıldıkça paslı paslı gıcırdayan lâçka çivileriyle saltanatın köhneliği üzerine fikir verip, kırklık mustantığın kafasında «Mülk-ü memleket»in gezip dolaştığı köşelerinden, «Pây-ı taht»ın saray, saray-ı hümâyun, bende, ciğer kırmızısı fesleriyle hafiyeler, sülüs vav, ya da uçları kulaklara varan bıyıklarıyla tüfekçiler, selâmlık resmi âlileri, (muhayyilesinden) çeşitli resimler çağrıştırmağa başlamıştı gene. Ama en sonunda, gene o küçük, küçücük, düğme burunlu Orhaniye öksüsünün çivit mavisi gözleriyle, hiç de zavallıca bakmayan, tem tersi, direnen, kafa kaldıran, yenilmeyen büyük adamsı, belki de bir parça Makedonya dağlarının hangi milliyet, hangi ırk, hangi soydan oldukları ilk bakışta anlaşılamayan, ama tepeden tırnağa fişeklikler, Manliher mavzeri, tabancalarıyla «Domuz gibi» bakan çetelerini hatırlatıyordu.

Daha önceki gün suratı kıl içinde böyle birini karşısına dikmişlerdi. Kara sakallı adamın kapkara, püskül püskül kaşları vardı. Zaptiyelerle ciğer kırmızısı fesli hafiyelerin tokat, yumruk, kırbaç, tüfek dipçiğine rağmen Nuh demiş peygamber demememiş, nasılsa yakalandığı Makedonya balkanlarının kimbilir neresinde saklı komitacı arkadaşları üzerine tek lâf etmemişti.

Bu ufacık kızda da bu türlü bir Makedonya komitacısının ser verip sır vermeyen, gözünü budaktan sakınmaz inadı vardı galiba. Galibası yok, vardı. Yoksa anası, babasından ayrılmış, hiç bilip tanımadığı birtakım insanlar arasına düşmüş ufacık bir kız böylesine pervâsız, dayağa karşı metin olamazdı.

Öksürdü, elinde olmayarak tepeden tırnağa silâhlı korkunç bir Makedonya çetesini düşündü. Böyle bir çetenin herhangi bir baskını sırasında anası, belki de çete reisi, yahut çeteden herhangi bir komitacıdan peydahlamış olamaz mıydı bunu?

Gene öksürdü. «Tövbe estafurullaaah...» diye söylendi, başını iki yana çevirdi. Hiç istemediği halde zaman zaman düşünürdü bunu. Nasıl düşünmesin ki, daha çok da öğle yemeklerine geldiği zaman evde karısının ayıla bayıla anlattıklarından çıkarıyordu, Orhaniyeli küçük öksüz, bir yandan tedavisiz rahim hastalığı, öte yandan belden aşağısı tutmayan kızının verdiği acıma ve öfke fırtınaları arasında çılgına dönen bu kadına kök söktürüyordu :

«— Ah bey, öldüm bittim bu kızın elinden bey. Allahaşkına defedelim gitsin şunu. Vallahi bir gün sebebi mevtim olacak. Bir gün geldiğim zaman beni bir köşede, cansız kıvrılmış bulacaksın!»

Karısının bu ufacık kız karşısındaki yenilgisine seviniyor muydu? Pek farkında değildi ama, böyle çeşitli öfke kaynaklarının verdiği sinir buhranlarıyla bir deri bir kemiğe dönen, döndükçe de kadınlıktan hayrı kalmayan bu kadının uzun yaşamayacağını anlıyordu. Ne olacaktı yaşamayınca? Âl-i Osmân ülkesinin Ermenilerce Kilikya, Osmanlılarca da Çukurova denilen, güneşi, sıcağı, pamuğu, bulguru, sırasına göre dinç, sırasına göre de bir deri bir kemik atların parkelerde kuvvetli nallarıyle şakır şakır sürükledikleri «Kerusa» denilen faytonlarıyla süslü bir köşesindeki anacığının yanına dönmese bile, herhalde gene de ona danışarak bir başka «Helâl süt emmiş» bulacaktı.

Ne zaman böyle düşünse, bir deri bir kemik kadın, çukurlarına gömülmüş, arada güneş vurdukça yeşile çalan iri gözleriyle içinden hazin hazin bakar, gözlerinden iri iri yaşlar dökerdi.

Karısının ne ölmesini isterdi, ne de yeniden evlenmeyi.

Biliyordu, ölüm hak, ölenin yerine yenisini getirmek de helâl. Gerekirse kadının ölmesini bile beklemeden ikinci, olmadı mı üçüncü, o da olmadı mı dördüncüyü bile nikâhlamasına Mecelle ahkâmı müsaitti ama, istemiyordu. Alışmıştı bu kadının hırçın sonbahar fırtınasına. Evinin çıplak, yer yer badanaları dökük duvarları arasında esip gürlemeliydi. O kadar ki, Orhaniyeli öksüzün nalın, maşa, terlik, çıra, odun ya da oklavayla döğüldüğü, tırnaklarına mosmor kan oturduğu, gözlerinin akları kızardığı halde ağlamak şöyle dursun, gık dememesi, tersine, karısının alı al moru mor karşısına dikilip dikilip «— Allahaşkına defedelim şu adı batasıca yezidi bey!» diye hıçkıra hıçkıra ağlaması hoşuna bile gidiyordu. «— E...» diye geçiriyor, «...dinsizin hakkından imansız gelir. Men dakka dukka. Etme bulma dünyası. Orhaniyeli öksüzü bize Allah gönderdi. Sen var onunla boğuş. Ben bildiğimi okuyayım usul usul...»

Otelci Selânikli her zamanki gibi yerden temennalarla karşıladı. Zengin adamdı, ağa adamdı. Otelciliği keyfinden yapıyordu. Kırmızı kırmızı kıl damarlarla kaplı ablak yüzünde kırçıl bir sakal, Mora Yenişehir'li ama, İngiliz lâciverdinden şalvarıyla daha çok Girit'lileri hatırlatıyor, taneleri fındık iriliğindeki kehribar tesbihini şakırdatıyordu. Zengin ağa falan filân.. Sır küpü, hinoğlu hinin biriydi. Vazifesi Pâyitaht'a yeni tehvil olunan kırklık Mustantık'ın saraya ait birtakım sırlar sakladığını, otelindeki küçücük odada zaman zaman Serfice'li, zaman zaman Mora Yenişehir'li, zaman zaman da yolu İstanbul'a uğramış, gelip geçici bir ecnebi kılığına sadece Galata, Karaköy balolarıyla, Beyoğlu'nun çeşitli frenk eğlence yerlerinde rahat rahat zevk-u safaya dalmaktan

başkasını düşünmeyen bir «Zenperest» olamayacağını gayet iyi anlıyor, hatta «— Her şeyin farkındayım. Kül yutmam ben. Ama gene de neme lâzım..» gibilerden bıyıkaltı gülüşleriyle gözlerini çokluk yere eğerek kimsenin etlisine sütlüsüne karışmaz görünmenin çıkarlığına inandığını belirtmek istiyordu.

Kırklık Mustantık da hemen hemen aynı kanıdaydı. Onu taşradan pâyitahta getirenlerin gayesi ne olursa olsun, o, «Merkez-i Hükûmet»teki hürriyetçi fikirlerin sahiplerini sarayın keyfince cezalandırmağa yarayacak biçimde sorgular düzenlemek zorunda kalsa bile, gene de aşırılık gösterip «Millet»in kinini üzerine çekmiyor, çokluk «Sallıyor»du. Bu dünyaya geçinmek için gelmişti. Nesine gerekti elin etlisi, sütlüsü, keçisi koyunu? Anlıyordu Padişahın haksız, ona karşı çıkanlarınsa haklı olduğunu. Hele Eminönü Balıkpazarı'nın Bizans'tan kalma sağlam taş kemerlere dayalı, asma bakır lâmbalarla esrarengizcesine aydınlatılmağa çalışılan meyhanelerinde rastladığı top sakallı genç adamla İstanbul'lu, uzunca, zayıf arkadaşının konuştuklarını işittikten sonra.

Geceydi, geceyarısına doğru. Dışarda hırçın Şubat fırtınası kuşbaşı karları savuruyordu. Beyoğlu'ndan dönüyordu. Başında şapka, sırtında frenklerin giydiği pardesü, sol gözünde hatta monoki. Lâf olsun diye uğrayıvermişti işte Balıkpazarı'ndaki meyhaneye. Asma bakır gaz lâmbasının sarı ışığında ızgara balıklarının dumanı, dumanın denizi hatırlatışı içinde kımıldanan, hattâ çokluk ateşli ateşli konuşurken sarhoşluğun verdiği pervasızlıkla kanun, nizam tepeleyen birinin iri sözleri. Bir kıyıdaki masaya ilişivermişti. Ciğer kırmızısı fesleriyle iki hafiye. Tanışıyorlardı. Demek bu ateşli genç, hafiyelere rağmen atıp tutuyor, tutabiliyor, vızgeliyordu. Peki kimdi bu genç, hafiyelere rağmen atıp tutuyor, tutabiliyor, miskinlik uçuşan havasında böylesine pervâsız sözleri ancak gene ciğer kırmızısı fesleriyle hafiyeler «An kasdan» söyleyip, şüphelendikleri kimseleri «Tahrik etmek için,» yem olarak kullanırlardı.

Ciğer kırmızısı fesliler tanımışlardı Mustantık'ı. Adeta emir beklediler. Öyle ya, koskoca Mustantık gelmişti. Mustantık'ın bulunduğu yerde hafiyelere lüzum var mıydı? Frenk kılığına girdiğine göre herhalde vazifeyle gelmişti buraya. İki arkadaş şip-şak konuşuverdiler kendi aralarında :

«— Kalalım mı, gidelim mi?»

«— Bilmiyorum ki..»

«— Frenk kılığına girmiş. Herhalde bir maksadı var«»

«— Hiç şüphen olmasın..»

Tam bu sırada Mustantık'la gözgöze gelip, gözleriyle anlaşıverdiler :

«— Biz gidelim mi beyefendi?»

Mustantık gözleriyle karşılığını verdi :

«— Gidin!»

Hafiyeler kalktılar, usulcacık terkettiler meyhaneyi. Demindenberi hafiyelerin inadına atıp tutan gençlerden sakallısı yavaşça :

«— Jurnal vermeğe gittiler!» dedi.

Öteki umursamadı :

«— Hangi taş büyükse vursunlar başlarını. Ne konuştuklarımızı anlamamışlardır..»

«— Doğru. Anlasalar iz'ana gelirler köpekler!»

Ve hemen ekledi :

«— Köpektir zevk alan seyyad-ı bî insafa hizmetten!»

İstanbullu kurşun kalemiyle masanın mermerine yazdı bunları. Sonra :

«— Güzel,» dedi. «...köpektir zevk alan seyad-ı bî insafa hizmetten. Çok güzel. Öyle değil mi?»

Fakat sakallı oralarda değil, az önce meyhaneyi terkeden hafiyelerle hiçbir iniltisi olmadığını sandığı «Ecnebî»ye bakıyordu. Mırıldandı :

«— Şunun yerinde olmak isterdim!»

İstanbullu zayıf :

«— Kimin?»

Sakalıyla ecnebîyi işaret etti :

«— Şunun. Fransız galiba?»

Uzun uzun baktılar. Kırklık Mustantık çakır keyiften fazla. Bir ara Fransızca bir selâmın kendisine sallandığını anlayarak başını önündeki ızgara balığından kaldırıp baktı. Bozuk bir Fransızcaydı. O da onlar kadar, belki de bir parça fazla biliyordu bu dili.

«— Aleykümselâm!» dedi Osmanlıca.

Şaşırdılar. Onlar da çakır keyiften aşırıydılar. Meyhanenin tenhalığı falan, sakallı, arkadaşının engellemesine aldırış etmeyerek masasından kalktı, yanına geldi ecnebî sandığı Mustantık'ın.

«— Ermeni misiniz?»

«— Evet.»

«— Buralı mı?»

«— Hayır.»

«— Ya?»

«— Adanalıyım.»

Sakallı, ateşli genç aldatıldığından habersiz, aşırı bir memnunlukla karşı masadaki arkadaşına seslendi:

«— Gel Ziya. Arkadaş da bizlerden, gel!»

Ziya efendi, garsona bir işaret, geçti «Ermeni»nin masasına. Üç arkadaş olmuşlardı şimdi. Terü-tenhaydı meyhane. Dışarda kendini yerden yere vuran Şubat fırtınası, savrulan kuşbaşı karlar. Ama içerisi sıcacıktı. Çeyrek saat içinde Mustantık büyük bir koz geçirivermişti eline. Karşısındakiler adlarını, namlarını, şanlarını daha Urumeli'nin o tenha, o dere boyu kahvesinin nargileli, kallâvi fincanlı havasında işitip durduğu, üzerlerine «Hamasî fıkralar» işittiği kimselerdi. İkisi de şair, ikisi de Jön Türk, ikisi de Farmason, ikisi de ard arda kıyma makinesinden geçirilmeleri istenen «Eşhas-ı mazarra erbabı»ndan.

Arada rakısını yudumlayarak, bir Ermeni fabrika kâtibi kişiliği içinde dinliyordu. Evet evet, Adana'da Gülbenkyan fabrikasının muhasebe servisinde çalışan bir

muhasipti. Gülbenkyanların yakınları. Kalust Gülbenkyan. Amcazade gibi birşey. Önemli olan, bu iki ateşli Türk şairinin Sultan Abdülhamit üzerine veriştirmeleri. «Herif»i daha şehzadeliğinden tanıyorlar. Yemiş içmişlikleri bir yana, bugün Jön Türk diye kovaladığı insanların fikirlerine yabancı da değil. Hatta tahta çıkışında bu iki şairin yardımı büyük. Gelgelelim, «Sütsüz nâbkâr. Iktidara iclâsıyla beraber, kanun-u esasiyi ilân edeceğine dâir ettiği yeminleri unutmuş»tu.

Izgara balık dumanları arasında coştukça coşuyordu sakallı. Derken biri daha gelmişti: «Suavi efendi» diye tanıtmıştı sakallı. Suavi efendi «Kemâl» diyordu sakallıya lâf arasında, Istanbullu ise daha çok «Namık». Ama Mustantık anlamıştı bunların kimliklerini: Namık Kemâl, şair Ziya ve Ali Suavi. Başkası olsa eline geçen bu fırsattan öylesine faydalanırdı ki, çok geçmeden köşkler, konaklar, Bank-ı Osmanî'de yüklüce bir «Hesab-ı cârî». Ama o yanaşmayacaktı bütün bunlara. Çünkü doğru konuşuyorlardı. Taşra kasabalarının dere boyu kahvelerinden âşinaydı bu «Fransız İhtilâl-i kebiri» yüklü fikirlere. Hürriyet, müsavat, adalet, uhuvet. Asma bakır gaz lâmbasının sarı ışığındaki ızgara balık dumanlarına bulanan «République», «Egalité», «Fraternité» cinsinden büyük ihtilâlin getirdiği yeni yepyeni deyimlerle gece yarısını hayli geçinceye kadar oturdular. Tıpkı, tıpkı o dere boyu kahvelerinde tanıştığı Bogos'lar, Ferdinand'lar, ya da Filip'ler gibi konuşuyorlardı. Coşmuşlardı. Vazifesini kötüye kullanıp susacak mı, yoksa yerine mi getirecekti? Belki getirmeyi düşünmeyecek ama, er geç başlarına belâların en püsküllüsünü alacak bu gençlerin bir gün belki de karşısına dikilivereceklerine şüphesi yoktu.

Nitekim üç ay sonra aklına gelenler gibi, Ali Suavi hariç Namık Kemâl ve şair Ziya'yı karşısına diktikleri zaman iki genç arkadaş küçük bir tereddütten sonra anladılar işi. Sakallı hınçla dişlerini gıcırdatarak homurdandı:

«— Demek böyle Klaust Gülbenkyan efendi?»

Kırklık Mustantık fısıldadı :

«— Korkmayın!»

Şaştılar. Sakallı nerdeyse ellerine sarılacaktı ama öpmek için değil. Bu, eline imkânların en büyüğünü geçirdiği halde, bu iş'te de dünyalar kadar çıkarı olabilecekken faydalanmayıp susan, susmakla da kalmayıp «Men-i muhakeme»lerine karar veren gerçekten insan adama duyduğu coşkun sevgiyi belirtmek için. Şair Ziya eteğinden tutup çekmese, Namık Kemâl değil ellerine sarılmak, boynuna sarılır, yanaklarını şapur şupur öper, öpmekle de kalmayıp sevinç göz yaşları döker, naralar atardı. Bu sinik, bu korkak, bu beş paralık çıkarları için dünyaları ateşe vermekten çekinmeyen «Teb'a-i Osmaniyye» içinde de demek mangal kadar yürekliler vardı?

AFUR TAFUR

Kim ne derde desin ben şoförlere hak veriyorum. Ne zaman dolmuşa binsem de şoförün yanına otursam, kendimi o arabanın şoförü farzetmemek elimden gelmez. Direksiyonun başında her an, olanca dikkatini toplayarak, sâfi kulak ve alabildiğine dikkat kesilmezseniz de birazcık dalga geçecek olsanız yandınız. En çok da, büyük caddelere açılan ara sokaklardan şeytan gibi bir çocuğun önümüze fırlayıvermesi ya da kaldırımdan caddeye taşmış birinin arabanın altına girivermesi her an mümkündür.

Her an, her an dikkat halinde olmak ne büyük bir azaptır!

Insan gerçekten ambale olur.

«Sâfi dikkat» dedim de aklıma geldi. Sâfi dikkatten başka, sâfi kulak da kesilmeniz şart. Trafik polislerinin düdükleri, müşterilerin araba içi ve dışından seslenişleri...

Alın size sıcağı sıcağına bir olay:

Adam kerli, ferli, kravatlı, pardesülü biri. Belli, bir yerlerde memur. Memur ama herhalde şef filân. Bazı insanlar vardır, kalıp kıyafetleriyle çevrelerine kimlikleri hakkında fikir verirler. Kişi bunların kimlikleri üzerinde tıpatıp teşhis koyamasa bile, üç aşağı beş yukarı yine de isabette kusur etmez. Bakarsınız adam karşıdan, «Küçücük dağları ben yarattım» dercesine geliyor. Gelirken de gelip geçenlere aldırdığı yok. Kaldırımın daracık bir yerine gelince tavrını hiç bozmaz. Dikine gider. Giderken de sağından, solundan geçenlere çarpar. Pardon bile demek

gereksinmesini duymaz. Çünkü kendince «Büyük adam»dır. İçinizden basarsınız kalayı ama, kafanızdan da herhalde önemli kişi gibi bir şeyler geçer. Sorarsınız, tamam, önemli kişidir ama, afuru tafuru çapında değil. Bir yerlerde müdür, muhasebeci, ne bileyim, küçük adamlara kumanda etmekle görevli. Sokakta davranışı hep o küçük adamlara cart curt etme ve karşılık almama alışkanlığından gelir.

Böyle birisiyle aynı dolmuşta Tepebaşı'ndan Aksaray'a doğru yolculuk yapma şansı, ya da şanssızlığıyla karşılaştım dün. Arkada, sağımda oturuyordu. Vardı şöyle böyle doksan kilonun üstünde. Rölöve şapkası, âlâ cinsten mavi kaşkolu, ona çok yakışan lâcivert tiftik pardesüsü, altta daha koyu lâcivertten — belki de kupon kumaş — kostümü, altları dört parmak kalınlığında siyah iskarpinleriyle «— Ben sizin gibi küçük önemsiz insan değilim!» dercesine kurulmuştu dolmuşa. Sağına soluna bakmıyor, tedirgin, daha çok da dolmuşa binmek, zerrece değer vermediğini her haliyle belli ettiği insanlarla binmek zorunda bırakan kadere küfrediyordu içinden herhalde.

Unkapanı'na geldik gelmedik şoför radyoyu açtı. Müzik saati. Spiker Rahmanninof'un diye belirtti. Nefis bir parça başlamıştı ki, o âdeta emretti :

— Kapat şunu be!

Uysal şoför çıt kapattı.

Solumdaki kuru mu kuru kravatlı :

— Neden kapattın? diye sordu şoföre.

Sağımdakinde mosmor bir homurtu. Müşkül durumda kalan şoför dikiz aynasını ayarlayarak «— Neden kapattın?» diye sorana baktı, sonra :

— Müşteriler öyle istediler, dedi.

— Dayanamadım :

— Ben istemedim.

— Biz de istemedik, dediler.

Şoför yeniden açtı radyoyu ve Rahmanninof devam etmeğe başladı.

Sağımdaki kahrolmuştu. Hani bana öyle geldi ki elinde imkân olsa, Neron'un Roma'yı yaktığı gibi bu da hiç olmazsa bizleri et makinesinden geçirirdi.

— Rahmanninof, diye homurdandı. Kim bu Rahmanninof? Ne anlıyorsunuz bu gâvurca gıygıylardan?

Solumdaki :

— Sizin de zevk almanızı isterdik, dedi.

— Lâf.

Öndeki gençlerden biri :

— Lâf maf. Kılık kıyafetinizden anlaşıldığına göre tam bir batılı gibisiniz.

Öteki genç :

— Gibi, o kadar.

— Beğenmedin mi? diye sordu.

Solumdaki atıldı :

— Beğenmedik tabii.

— Niçin?

Öndeki birinci genç :

— Çünkü batılılık bir bütündür. Batının dolmuşundan, uçağından, sinemasından, rölöve şapkası, kupon kumaşından faydalandığımız gibi müziğinden de hoşlanıp faydalanmalıyız!

Şaşaladı.

— Güzel ama biz, bizim zevkimiz...

Solumdaki :

— Genç arkadaşlarım doğru söylüyorlar!

Ve bombardıman başlamıştı.

— Bizim, bizim zevkimiz, dediniz. Alaturka bizim zevkimiz mi?

— Başınızdaki rölöve şapka?

— Sırtınızdaki pardesü?

— Kaşkol?

— .....

— .....

Bunalmıştı. Kahkahalar arasında kaynayan bir :

— Sağda ineceğim! kaçırdı.

Şoför duymadı. Nasıl duysun ki, yanıbaşımda otur-

duğu halde ben bile zar zor işitmiştim. Araba hızla yol alıyordu. Hazret parladı :

— Sağır mısın be adam? Sağda ineceğim dedim!

Şoförün şaşırdığını ensesinden, ense saçlarından anlamıştım. Nasıl anlaşılır? Doğru, sezmiştim demem gerekirdi. Çoğu şoför böyle haksız saldırılara pabuç bırakmaz şıp yapıştırır karşılığını ama, bizimki besbelli pek kibardı :

— Duymadım efendim, özür dilerim, dedi.

Arabayı sağ kaldırıma yanaştırıp durdu.

Afur tafur zat hışımla :

— Kulaklarını yıka! diye bağırdı.

İndi, inerken de arabaya çökmüş ağırlığını birlikte götürdü ve hiç suçu olmayan araba kapısını var gücüyle çaat diye çarparak kapattı.

Şoförlerin, bu araba kapılarını çaat diye kapatan müşterilerden nasıl yakındıklarını hep biliriz.

O kibar şoför bile elinde olmayarak :

— Çüüüş! dedi.

Duydu mu, duymadı mı bilmem. Ama az sonra gideceği yerde arkadaşlarına şöyle yakınacaktı herhalde :

— Bu memlekette büyüklere saygı kalmadı!

Kendine benzeyen arkadaşları da herhalde başlarını sallayacak, veriştireceklerdi :

— Kalmadı birader.

— Demokrasi memokrasi. Her şeyin haddi var!

— Bir memlekette büyüklere saygı kalmadı mı.

— Bırak.

Bizimki alacaktı sözü :

— Beş kuruşluk dolmuş yolcularına bile hükmün geçmiyor, birader. Zevk-i millîmize uymayan zerrece anlamadıkları gâvurca gıygıyları sırf sizin inadınıza anlar görünüp radyo kapattırmıyorlar be!

Bu romanın yayın hakkı, Orhan Kemal'in temsilcisi ONK COPYRIGHT AJANSI'ndan satın alınmıştır.

SOKAKLARIN ÇOCUĞU

ORHAN KEMAL

1914 • 1970

Çağdaş hikaye ve romancılarımızdandır. Ceyhan'da doğdu. Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü'dür. Babasının siyasî sebeplerle Suriye'ye kaçması üzerine, çetin günler geçirdi. 18 yaşında yurda döndü.

Gazete ve dergilerde şiirler yazarak edebiyata atıldı. Daha sonra hikâye türünde karar kıldı. «Varlık» dergisinde devamlı yazmağa başladı. «Babaevi» ve «Ekmek Kavgası» adlı romanları ile ün kazandı. 1957'de «Kardeş Payı» adlı eseriyle «Sait Faik» armağanını kazandı. Bundan sonra, «Sokaklardan Bir Kız», «Üç Kâğıtçı», «Yalancı Dünya», «El Kızı», «Kötü Yol», «Vukuat Var», «Hanımın Çiftliği», «Suçlu», «Kaçak» adlı romanlarını ve «Nazım Hikmet'le Üçbuçuk Yıl» adlı anı kitabını yazarak edebiyatımızda bugünkü yerine ulaştı.

150 Lira